

BIBLIOTECA FILOLÒGICA, LXXXIX

*Vocabulari de la llengua
catalana medieval* de Lluís
Faraudo de Saint-Germain

Una selecció

GERMÀ COLÓN DOMÈNECH (dir.)

Institut
d'Estudis
Catalans

SECCIÓ
FILOLÒGICA

*Vocabulari de la llengua
catalana medieval* de Lluís
Faraudo de Saint-Germain

Germà Colón Domènech, director del projecte Vocabulari de la Llengua Catalana Medieval de Lluís Faraudo de Saint-Germain.

FONT: Arxiu de l'Institut d'Estudis Catalans.

BIBLIOTECA FILOLÒGICA, LXXXIX

*Vocabulari de la llengua
catalana medieval* de Lluís
Faraudo de Saint-Germain

Una selecció

GERMÀ COLÓN DOMÈNECH (dir.)

Barcelona, 2022

Institut
d'Estudis
Catalans

SECCIÓ
FILOLÒGICA

Farauo de Saint-Germain, Luis, 1867-1957, autor

[Vocabulari de la llengua catalana medieval. Seleccions]

Vocabulari de la llengua catalana medieval, de Lluís Farauo de Saint-Germain : una selecció. —

Primera edició. — (Biblioteca il·lògica ; 89)

Índexs

ISBN 9788499656434

I. Colón, Germà, 1928-2020, editor literari II. Institut d'Estudis Catalans. Secció Filològica.

III. Títol IV. Col·lecció: Biblioteca filològica (Institut d'Estudis Catalans) ; 89

1. Català antic — Glossaris, vocabularis, etc.

811.134.1'01'373

L'edició d'aquesta obra
ha estat a cura de Maria-Pilar Perea
i de José Enrique Gargallo,
membre de l'Institut d'Estudis Catalans

Aquesta publicació compta amb el suport de la Fundació "la Caixa"

© dels autors dels textos

© 2022, Institut d'Estudis Catalans, per a aquesta edició

Carrer del Carme, 47. 08001 Barcelona

Primera edició: març del 2022

Text revisat lingüísticament per la Unitat d'Edició del Servei Editorial de l'IEC

Disseny de la coberta: Azcunce | Ventura

Compost per Fotoletra, SA

Impress a Producciones Gráficas Ecológicas, SL

ISBN: 978-84-9965-643-4

Dipòsit Legal: B 4715-2022

DOI: 10.2436/10.2500.07.1

Aquesta obra és d'ús lliure, però està sotmesa a les condicions de la llicència pública de Creative Commons. Es pot reproduir, distribuir i comunicar l'obra sempre que se'n reconegui l'autoria i l'entitat que la publica i no se'n faci un ús comercial ni cap obra derivada. Es pot trobar una còpia completa dels termes d'aquesta llicència a l'adreça: <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/es/deed.ca>.

Taula

UN DESIG AVUI ACOMPLERT, <i>per Teresa Cabré</i>	7
INTRODUCCIÓ, <i>per José Enrique Gargallo Gil</i>	9
PRESENTACIÓ DEL PROJECTE VOCABULARI DE LA LLENGUA CATALANA MEDIEVAL DE LLUÍS FARAUDO DE SAINT-GERMAIN, <i>per Germà Colón Domènech</i>	13
EL VOCABULARI DE LA LLENGUA CATALANA MEDIEVAL DE L. FARAUDO DE SAINT-GERMAIN, <i>per Germà Colón Domènech</i>	17
LA PUBLICACIÓ,	27
Les aportacions del <i>Vocabulari</i> de Faraudo	30
El <i>Vocabulari</i> de Faraudo i el <i>Diccionari català-valencià-balear</i> <i>per Maria-Pilar Perea</i>	31
ELS CRITERIS D'EDICIÓ DEL VOCABULARI DE FARAUDO, <i>per Gemma Boada i Pérez</i>	35
UNA SELECCIÓ DE MOTS I EXPRESSIONS DEL VOCABULARI DE LA LLENGUA CATALANA MEDIEVAL DE LLUÍS FARAUDO DE SAINT-GERMAIN	37
Els mots	39
A. Mots que no són documentats en altres fonts lexicogràfiques	39
B. Mots que aporten el significat de termes que no en tenen en el <i>Diccionari català-valencià-balear</i>	68

C. Mots que inclouen una accepció diferent de la que apareix al <i>Diccionari català-valencià-balear</i>	80
D. Mots, en general absents d'altres repertoris, que contenen definicions dubtoses	111
Les locucions	145
Les interjeccions i les exclamacions	163
Les onomatopeies	183
 UNA MOSTRA DE CÈDULES DEL <i>VOCABULARI</i> DE FARAUDO	187
 ELS AUTORS I LES OBRES DEL <i>VOCABULARI</i> DE FARAUDO	195
Els autors	197
Les obres	209
 ÍNDIX DE MOTS I EXPRESSIONS	251

Un desig avui acomplert

La lexicografia és un dels àmbits de les llengües que no s'acaba mai. L'elaboració de diccionaris, fins fa relativament poc temps basada exclusivament en el buidatge de fonts anteriors, no acaba mai d'exhaurir els materials de què cada projecte lexicogràfic es podria nodrir. Ni tan sols si el diccionari en qüestió s'ha marcat uns límits necessaris, unes restriccions obligatòries pel que fa a la nomenclatura que ha de recollir i representar en funció del tipus de diccionari que vol elaborar. La selecció de les fonts sol anar d'acord amb la tipologia dels diccionaris, però no pot esgotar totes les possibilitats.

El buidatge de fons antics a la recerca de paraules no recollides en la lexicografia més pròxima ha estat objecte de molts treballs feixucs i costosos en hores de dedicació per part de persones erudites coneixedores de la llengua, de la tradició i de la història, amants de les paraules i de la cultura pròpia, i ben conscients que el cabal lèxic que recullen els diccionaris no es pot limitar només als mots actius en un període, sinó que també n'ha d'abastar d'altres que, tot i que ja no formen part de la competència activa del parlant, tot i que no integren el conjunt dels mots que fa servir activament en la seva comunicació, estan dipositats en el tresor lèxic de les llengües.

Per als parlants cultes, el coneixement passiu de mots que representen la tradició literària i documental d'una comunitat lingüística i cultural és una mostra del seu nivell d'erudició i d'estimació. Són persones que volen que les paraules antigues no quedin enterrades només en publicacions de l'època en què es van utilitzar i, per això, les recullen, i les fan esdevenir fonts explícites de reculls lèxics i de nous diccionaris que es puguin projectar. Mai no exhaurim el fons del lèxic d'una tradició lingüística i cultural. Mai no esgotem els sentits en què s'ha usat una paraula que ara ja no s'usa, o bé que s'usa en un altre sentit. Mai no en sabem ni en sabrem prou.

Lluís Faraudo de Saint-Germain (1867-1957), membre de la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans, va ser un d'aquests erudits que va invertir temps i esforços, i molt d'amor a la llengua i a la cultura, en una tasca de recuperació lèxica. Germà Colón Domènech (1928-2020), també membre corresponent de la Secció Filològica des del 1966 i membre numerari des del 1993, va dedicar quasi vint anys a la recopilació dels mots i expressions recollides en cèdules per Faraudo de Saint-Germain, i, gràcies a aquest treball, tenim avui una base de dades en suport digital i accessible a tothom dels materials que va recopilar (<https://www.iec.cat/faraudo/>).

Però Colón va més enllà, i des del moment en què va veure que la base de dades estava acabada va proposar-se de fer una edició en paper d'una selecció d'unitats, les que va considerar més importants pel fet de no haver estat recollides en les obres lexicogràfiques posteriors, o bé que presentaven sentits no consignats o diferents. Aquesta tasca el va acompanyar fins al darrer moment.

Avui la Secció Filològica de l'Institut se sent feliç, i alhora honorada, perquè el desig del nostre col·lega, amic i professor Germà Colón de veure publicada en versió impresa la seva darrera selecció s'ha acomplert.

TERESA CABRÉ
Presidenta de la Secció Filològica
Institut d'Estudis Catalans

Introducció

Dels dos darrers projectes dirigits per Germà Colón al si de l'Institut d'Estudis Catalans, que són el Refranyer Aguiló i el Vocabulari de la Llengua Catalana Medieval de Lluís Faraudo de Saint-Germain, aquest segon, familiarment conegut com «el Faraudo», és el que l'autor va poder veure pràcticament culminat, per tal com els abundosos materials que constitueixen el fons de lèxic medieval català s'allotgen ja des de fa un temps dins del web <https://www.iec.cat/faraudo/> de l'Institut. Només faltava que ara, gràcies a la iniciativa i a l'empenta de Maria-Pilar Perea, així com a l'eficaç col·laboració de Gemma Boada, una selecció d'aquest fons riquíssim s'hagi traslladat al paper, com a penyora científica en el deixant d'una vida generosa i fecunda.

A la pàgina de benvinguda del projecte, s'hi poden trobar informacions diverses, com ara les relatives a la figura singular de Lluís Faraudo, alhora militar, bibliòfil, estudiós del català antic i membre de l'Institut d'Estudis Catalans. També, sobre els materials puats per Faraudo de fonts diverses i sobre el benefici que aquests haurien pogut reportar, en cas d'haver estat disponibles, a grans obres de l'etimologia i la lexicografia catalanes com el DECat i el DCVB.

Però més enllà de la possibilitat vigent de consultar el conjunt del vocabulari medieval de Faraudo de manera digital (és el que s'espera avui dia d'obres similars), val a dir que té una plena justificació la idea d'oferir-ne un tast en forma de llibre. Un llibre que el seu autor anhelava veure publicat, i que, per tant, serveix per acomplir el seu desig, ni que sigui de manera pòstuma. En realitat, forçant de manera lúdica els usos lexicograficoetimològics, podem argüir que es tracta d'una versió «digital» alternativa i complementària, per tal com *digital*, segons la primera accepció del DIEC, és allò «relatiu o pertanyent a un dit o als dits». I val a dir que els dits, amb les mans (tan importants en la gestualitat de Germà Colón), són primordials en la consulta i lectura d'un llibre en format tradicional.

La *selecció* que invoca el breu subtítol d'aquest llibre apunta com a criteri la singularitat de formes i accepcions que, presents en la collita del *Vocabulari* de Faraudo, són, en canvi, absents en l'Alcover-Moll (DCVB) i en altres fonts lexicogràfiques. Aquí rau bàsicament l'originalitat de la mostra, feta d'unitats lèxiques que segurament resultaran ben poc familiars al lector, fins i tot a un lector versat en lexicografia o lexicografia catalana. Abans de la selecció podem llegir el mestre Colón, que presenta el projecte *Vocabulari de la Llengua Catalana Medieval* de Lluís Faraudo de Saint-Germain. Tot seguit, es reproduïx un article del mateix Germà Colón, publicat el 2012 a la revista *Caplletra*, en què s'aprofundeix en el mateix projecte, aleshores en curs. Aquest article, tot i ser de fa uns anys, convé perfectament com a segon pòrtic del llibre.

Segueix un bloc que, sota l'epígraf de «La publicació», aplega contribucions de Maria-Pilar Perea («Les aportacions del *Vocabulari* de Faraudo»; «El *Vocabulari* de Faraudo i el *Diccionari català-valencià-balear*») i, a continuació, un capítol de Gemma Boada sobre els criteris d'edició utilitzats en el projecte de digitalització del *Vocabulari*. Val a dir que aquesta publicació no hauria arribat a port sense la implicació i la col·laboració de totes dues.

Finalment, l'anunciada selecció de mots del *Vocabulari de la llengua catalana medieval* de Lluís Faraudo de Saint-Germain ens regala una collita repartida en quatre apartats: mots, locucions, interjeccions i exclamacions, i onomatopeies. Tot plegat integra un material ric en diversitat, però que presenta el tret comú de la seva originalitat lexicogràfica. Constitueix una proporció ben exigua si es compara amb els 41.045 registres de la base de dades, però la vàlua d'aquest material selecte radica justament en la seva novetat, el seu caràcter complementari respecte de les grans obres de referència: «Si Alcover-Moll i Coromines haguessin disposat d'aquests materials en llurs diccionaris, el coneixement del lèxic català hauria estat prou més complet», escriu Germà Colón en el seu primer text del present llibre.

Els mots es distribueixen en quatre apartats: «A. Mots que no són documentats en altres fonts lexicogràfiques»; «B. Mots que aporten el significat de termes que no en tenen en el *Diccionari català-valencià-balear*»; «C. Mots que inclouen una accepció diferent de la que apareix al *Diccionari català-valencià-balear*»; «D. Mots, en general absents d'altres repertoris, que contenen definicions dubtoses».

A. En aquest apartat hi ha mots que criden l'atenció per la seva vestidura formal (sufixació, prefixació, composició), o per la seva motivació semàntica: *bonitell* 'bonítol', *fardaixina* 'excrement del llangardaix, usat en medicina', *morziello* 'aplicat al cavall de color absolutament negre', *nuvorella* 'núvol subtil', *perhoroscència* 'temor horrífic; por horripilant', *saltamartina* 'manifassera, dona tafanera', *trutxer* 'home astut, pràctic en malícies; experimentat, trapasser', *xuxumeu* 'sobrenom despectiu aplicat a persona menyspreable'. També hi ha algun cas de semàntica

diferencial en relació amb la llengua normativa, com és el de *especulador* ‘aquell que observa els astres, els fenòmens celestes’.

B. Hi destaco, en aquest apartat, l’adjectiu *fogat*, *ada* ‘aplicat als draps obrats d’una certa manera’ i l’adverbi *francosament* ‘francament, amb franquesa’.

C. Resulten suggeridores accepcions distintives com les que es registren per a *boquimoll* ‘aplicat al cavall de boca blana o delicada’; *desmarrit*, *ida* ‘abatut per la tristesa, la malenconia; esmarrit, ida’; *eixàrcia* ‘paquet intestinal’; *eixida* ‘celobert’; *enllunat*, *ada*, ‘que pateix oftàlmia periòdica segons les influències de la lluna’; *esplugabou*, ‘home grosser, tosc, estúpid’, amb aquesta sucosa explicació: «L’esplugabou és una mena de moixó (*Botaurus stellaris*) suposat esplugador o espuçador dels bous, d’on li ve el nom»; *pascor* ‘primavera’; *vulpí*, *ina* ‘astucios, enganyós’.

D. Dubtes de diversa mena van associats a no poques definicions del *Vocabulari* de Faraudo i de l’obra amb què es confronta, el DCVB, tal com podrà comprovar el lector.

D’altra banda, l’aportació addicional en forma de locucions, interjeccions i exclamacions, a més d’onomatopeies, de ben segur que també atraurà l’atenció del lector. Locucions com *aigua de peix salat* ‘salmorra, substància líquida que es diposita en els vaixells on s’ha salat el peix’; *albaina* (*en* ___) ‘situació d’una embarcació aturada per la calma del vent’; *allèn mar* ‘ultramar’; *barcella* (*no cabre en la* ___) ‘estar ple d’orgull, de goig’; *gat* (*tenir un* ___ *per la cua*) ‘estar en una situació difícil de la qual no es pot eixir sense perill’; *serp al coll* (*metre’s la* ___) ‘exposar-se a un perill’. Interjeccions o exclamacions com *aur!* (en forma de comiat), *xo!* ‘crit per a fer aturar les cavalleries i per a fer fugir els ocells, els cans’. Onomatopeies, com *xa, xa, xa*, ‘imitativa de la parleria maquinalment rutinària, de la xerrameca insubstantial’.

Completen el llibre un parell d’apèndixs («Una mostra de cèdules del *Vocabulari* de Faraudo», «Els autors i les obres del *Vocabulari* de Faraudo») i un «Índex de mots i expressions», que constitueixen un complement d’allò més útil per a aquesta selecció representativa del *Vocabulari de la llengua catalana medieval* de Lluís Faraudo de Sant-Germain: «el Faraudo», segons la familiar metonímia que associa aquell tresor de lèxic medieval al seu «tresorer». Però cal reivindicar també la figura de qui va recuperar aquells materials i els va posar a disposició pública amb la digitalització de l’obra. Així doncs, amb la publicació d’aquest llibre, retem homenatge al seu autor, Germà Colón, que afaïçona i culmina l’obra de Lluís Faraudo de Saint-Germain. Faraudo i Colón, dos gegants de la catalanística i enamorats dels mots. Dos fills de la casa comuna de l’Institut d’Estudis Catalans i de la seva Secció Filològica.

Presentació del projecte Vocabulari de la Llengua Catalana Medieval de Lluís Faraudo de Saint-Germain

Oferim ací una selecció del *Vocabulari de la llengua catalana medieval* que l'erudit Lluís Faraudo de Saint-Germain va aplegar durant molts anys mitjançant el despullament de nombrosos texts antics de tota índole.

Si Alcover-Moll i Coromines haguessin disposat d'aquests materials en llurs diccionaris, el coneixement del lèxic català hauria estat prou més complet. Vet-ne ací un exemple. En una nota de la *Revista Valenciana de Filologia* (vol. VII, 1963) hom tracta de demostrar que el castellà *artesano* era un manlleu del català *artèsà* basant-se en documents valencians, el més antic dels quals era dels voltants de 1460 (*l'Espill* de Jaume Roig). El cedulari de Faraudo ja aporta un document del segle XIV tret de les *Ordinacions gremials de Mallorca* (s. v. *artèsà*). Els casos d'aquesta mena són força abundosos. I el cedulari presenta també termes que no havien entrat en la lexicografia catalana. Fins i tot, en algun cas com el de *godomaci*, on Faraudo addueix un text del ms. 10.162 de la Biblioteca Nacional de Madrid, el mot català considerat resol algun enigma de l'etimologia francesa.

La lexicografia catalana, que avui és una de les més importants de la Romània, i sens dubte la més important de la península Ibèrica, hauria esdevingut molt més valuosa encara, si haguera disposat de tots els materials que Marià Aguiló i Josep Balari deixaren inèdits. Afortunadament Pompeu Fabra i Manuel de Montoliu van publicar, sota l'empара de l'Institut d'Estudis Catalans, una part dels materials d'Aguiló (l'anomenat «*Diccionari Aguiló*», així entre cometes), i Montoliu, per encàrrec de la Universitat de Barcelona, va editar les primeres lletres del *Diccionari Balari*; el servei que aquests dos savis van prestar és extraordinari (la darrera obra restà interrompuda el 1936 a la lletra G-: *gutaperxa*). Tampoc les fitxes de Faraudo no podien romandre arraconades i l'Institut d'Estudis Catalans ha volgut posar-les a l'abast dels estudiosos. Confiem així de retre homenatge a la labor callada i perseverant de Lluís Faraudo de Saint-Germain, un dels estudiosos catalans

més importants i laboriosos en el camp de la nostra filologia, penjant a la xarxa el fruit de les seves recerques de català antic. Són els materials reunits en setze cedularis i llegats per l'autor a l'Institut d'Estudis Catalans.

DESCRIPCIÓ DELS MATERIALS

Els materials d'aquests cedularis provenen de diverses fonts, com ara dels *Novells ardots*, *Tresor de pobres*, documents d'Alart, *Cançoners de Saragossa*, *Ordinacions de Mallorca*, *Històries troianes* de Conesa, *Inventari* de Pere Beset, *Furs de València*, *Llibre de la Universitat* d'Igualada, *Decameró*, *Itinerari de l'infant Joan*, etc. Això al costat de les cròniques de Jaume I, Muntaner, Desclot i Pere el Cerimoniós o bé d'obres d'Antoni Canals, Bernat Metge, sant Vicent Ferrer, Francesc Eiximenis, Ausiàs March, Joanot Martorell, entre altres. Vegeu l'apartat de bibliografia que recull el conjunt d'obres esmentades.

Un petit tast del *Vocabulari de la llengua catalana medieval* va ésser publicat per l'autor el 1943 en la *Miscel·lània Fabra*, apareguda a Buenos Aires.¹

Faraudo no va despullar sistemàticament i completa els texts sinó que va recollir-ne aquells mots i expressions que li semblaven envellits o que, per qualsevol motiu, considerà dignes de fer-ne una fitxa. Però la riquesa dels seus despullaments és extraordinària.

METODOLOGIA I DESENVOLUPAMENT DEL PROJECTE

Els setze fitxers que componen el llegat lexical de Faraudo de Saint-Germain s'han revisat i digitalitzat electrònicament per tal que tothom tingui la possibilitat de consultar-los en xarxa (<https://www.iec.cat/faraudo/>).

La feina d'edició s'hauria pogut simplificar prescindint de les cèdules procedents de les obres que més tard foren publicades amb tota garantia i de les quals ja es posseeixen despullaments. Per exemple, es podrien eliminar les fitxes procedents del *Tirant lo Blanch*, de les cròniques de Desclot i Jaume I, obres de Ramon Llull i Bernat Metge i més encara. Per al *Curial e Güelfa*, per posar un exemple, Faraudo va disposar només de l'edició d'Antoni Rubió i Lluch (1902), malgrat que després han aparegut les dues bones edicions curades per Ramon Miquel i Planas, d'una banda, i per Ramon Aramon i Serra, de l'altra. S'ha cregut convenient, tanmateix, de mantenir l'estat actual dels materials, puix que substituir les fitxes per les tretes d'aquestes edicions més recents desfiguraria el treball bene-

1. «Consideracions entorn d'un pla de glossari raonat de la llengua catalana medieval», a *Miscel·lània Fabra: Recull de treballs de lingüística catalana i romànica dedicats a Pompeu Fabra*, Buenos Aires, Impremta i Casa Editora Coni, 1943, p. 143-174.

mèrit de Faraudo. També s'ha procurat de no alterar les definicions, si bé algunes són redactades en un estil d'època; es conserven igualment les indicacions gramaticals, encara que tot sovint Faraudo assenyalava com a adjectius els participis d'alguns verbs composts de l'auxiliar i el participi corresponent; aquest darrer fora l'adjectiu (vegeu, per exemple, s. v. *adorat*, *ada*, el text de Bernat Metge) i comet alguna altra incongruència. S'ha fugit de manipular massa a fons l'obra de Faraudo, amb criteris diferents; s'ha corregit solament el que eren errades evidents. Cada entrada del *Vocabulari* porta la seva definició, i aquesta s'ha mantingut inalterada, encara que una altra fitxa amb el mateix mot dugui la definició exposada d'una manera diferent.

S'han suprimit les *indicacions etimològiques* que en les fitxes van entre parèntesis al costat del lema. Avui, amb el progrés dels estudis etimològics, aquestes propostes resulten sobrereres si no errades. S'ha procurat, però, de no corregir gaire el treball de Faraudo, fins i tot quan les seves solucions no s'ajusten als principis de la lexicografia actual. Per exemple, aquest autor sol usar el passat per definir objectes que avui són antiquats («Arma que s'usava...»), llavors que caldria emprar el present, puix que en lexicografia històrica la definició s'hauria de posar al nivell de l'època en la qual l'objecte definit té plena vigència. Tampoc no s'han modificat les definicions on hom inclou el subjecte en la formulació, quan aquest només forma part de l'entorn semàntic. Vegeu la fitxa *advocar*, amb un passatge del *Recull d'eximplis e miracles*; aquest procediment era corrent entre els lingüistes i lexicògrafs de no fa pas gaire temps, i àdhuc es troba al *Diccionari general* de Pompeu Fabra del 1932. Afegim que Faraudo va deixar algunes fitxes sense definició, potser perquè no n'estava segur del significat; aquestes entrades constitueixen un esperó per als investigadors.

Cada fitxa d'aquest glossari conté només un text antic, però de vegades se'n poden trobar dos o tres. Faraudo no va unir semànticament les entrades; cadascuna és ací independent. Els usuaris del *Vocabulari* poden agrupar-les com els semblis més escaient per a llur treball. El que és important per als estudiosos és disposar dels passatges de català antic que forneix Faraudo en aquestes cèdules.

NOTA BIOGRÀFICA: LLUÍS FARAUDO DE SAINT-GERMAIN (1867-1957)

Membre de l'Institut d'Estudis Catalans, fou militar i, al costat d'aquesta activitat professional com a general de brigada, es va dedicar tota la vida a la bibliofília i a l'estudi del català antic. Va publicar, entre altres, obres tan curioses i variades com el llibre de cuina de Sent Soví i el tractat d'Alcoati sobre la figura de l'ull, així com escrits astronòmics i de botànica i de manescalia. Traduí al català el *Gargantua* de Rabelais i assajà la reconstrucció del text original del perdut llibre de la *Disputa de l'ase* d'Anselm Turmeda a partir de la versió francesa cinc-

centista. També, en col·laboració amb altres erudits, va editar la col·lecció titulada *Recull de textos catalans antics* (1906-1912).

Faraudo va anar despullant contínuament una gran quantitat d'obres medievals de tota mena, des de documents administratius, inventaris, ordinacions gremials i crides fins a texts literaris i tractats científics, mèdics, astrològics, de manescalia, etc. El resultat són setze grans fitxers, ben curulls, que es troben ara als arxius de l'IEC, per disposició testamentària (del 25 de novembre de 1954).

És un deure i un plaer agrair la intervenció de les institucions i persones que han fet possible que aquests materials lexicogràfics estiguin a l'abast del públic. En primer lloc voldria esmentar les autoritats de l'Institut d'Estudis Catalans per la comprensió que han tingut davant el desenvolupament d'aquest projecte. Així mateix el senyor Manuel Peña, la senyora Glòria Bladé i el senyor Xavier Torrents han posat amb gran amabilitat llur saber tècnic a la nostra disposició. En intervencions successives, les senyores Elisabet Collellmir, Montserrat Blanch, Roser Marí, Elisabet Corominas i Gemma Boada han copiat a l'ordinador les fitxes de Faraudo amb entusiasme i sense defallir en aquesta feixuga tasca. La darrera etapa del projecte ha comptat amb la valuosa contribució de la ja anomenada Gemma Boada. També agraiem al senyor Joaquim Rafel i a la senyora Maria-Pilar Perea llurs consells assenyats. A tots, moltes gràcies.

GERMÀ COLÓN DOMÈNECH
Director del projecte

El Vocabulari de la llengua catalana medieval de L. Faraudo de Saint-Germain¹

1. LES OBRES DE LEXICOGRAFIA MEDIEVAL CATALANA

El lèxic català medieval està prou ben estudiat, gràcies a l'abundor d'obres que se n'ocupen. Disposem de tres importants repertoris lexicogràfics de la llengua antiga: el *Diccionari català-valencià-balear* (= DCVB), el «*Diccionari Aguiló*» i el *Diccionario Balari*.

El DCVB no cal presentar-lo. És sens cap mena de dubte una obra ben original en el seu gènere, car combina admirablement la documentació antiga (que ací ens interessa) i la moderna, la literària i la dialectal. Diríem que referma en si tres diccionaris: el de l'idioma antic, el diccionari normatiu modern i el diccionari dialectal.

El «*Diccionari Aguiló*» (remarqueu les cometes) no és en realitat un diccionari sinó un recull de cèdules de la llengua medieval que l'editor i folklorista Marià Aguiló anà formant a base de lectures fetes al llarg de la seva vida i que, alguns anys després de la seva mort, els lingüistes Manuel de Montoliu i Pompeu Fabra van editar selectivament (1914-1934), sota el patronatge de l'Institut d'Estudis Catalans. Ací moltes entrades estan sense definició i donen solament el passatge corresponent del document antic. És igualment una obra de consulta imprescindible.

Així mateix, el *Diccionario Balari* conté les fitxes que deixà el filòleg Josep Balari i Jovany (1844-1904) i que Manuel de Montoliu, per encàrrec de la Universitat de Barcelona, donà a la impremta. Aquest repertori recull també, a més de documentació antiga, esments d'autors catalans del segle XIX (especialment de Jacint Verdaguer). Desgraciadament la publicació d'aquests materials restà interrompuda amb l'esclat de la Guerra Civil espanyola a la lletra G- (s. v. *gutaperxa*) i els restants materials semblen perduts.

1. Aquest article va ser publicat a la revista *Caplletra*, 52 (primavera 2012), p. 95-105.

Ultra aquestes tres obres, també ofereix materials lexicogràfics el DECat de Joan Coromines, que conté força lèxic medieval, sobretot gràcies a la consulta que el seu autor pogué fer de l'inèdit lèxic rossellonès medieval, recollit per Julià-Bernat Alart.

A més, a la fi del 2009 es va presentar al públic el projecte d'un *Vocabulari del català antic* dirigit pel professor Joaquim Rafel que es podrà consultar en línia; encara, però, és un projecte.

La col·lecció de textos catalans antics «Els Nostres Clàssics» (= ENC) de l'Editorial Barcino té ara en línia un recull de tots els glossaris que acompanyen les seves edicions crítiques. S'han tingut en compte les dues sèries de publicacions. L'anomenada col·lecció A, de format reduït i que comprèn 140 volums, i la col·lecció B, de format gran, que conté actualment 29 volums. A mesura que es van publicant nous texts, llurs glossaris passen a formar part d'aquest gran recull o glossari de glossaris. La direcció és a càrrec de Germà Colón, i l'obra es pot consultar a l'adreça: <http://www.glossaris.net/search.php>; i les consultes es poden fer d'acord amb diversos criteris (a partir del lema o del text; els mots es poden cercar sencers o truncats fent servir comodins).

2. FARAUDO: L'AUTOR I L'OBRA

Ara ens proposem de presentar el *Vocabulari de la llengua catalana medieval* de Lluís Faraudo de Saint-Germain.

Primerament voldríem parlar breument de l'autor. Lluís Faraudo de Saint-Germain va néixer a Barcelona el 1867 i morí a la mateixa ciutat el 1957. Fou militar i erudit bibliòfil. Representa una conjunció no gens freqüent a casa nostra de militar i estudiós de la llengua i la cultura medieval catalanes. Ingressà com a oficial del cos d'intendència i va arribar a general de brigada. Prengué part en la Guerra de Cuba (1895-1898) i més tard fou destinat a Jamaica i al Canadà.

Un cop retornat a Barcelona, sense abandonar la carrera militar, es dedicà a l'estudi del català antic, a la bibliofília i a l'edició de texts, particularment a obres de caràcter científic, com ara tractats d'oftalmologia, manescalía, astronomia i botànica medievals. Amb els seus companys Ernest Moliné i Brasés i Ignasi de Janer publicà la col·lecció amb finalitat bibliofílica titulada *Recull de textos catalans antics* (1906-1912) en divuit fascicles agrupats en tres aplecs. A partir del fascicle vuitè, l'edició fou obra exclusiva del nostre erudit.

Faraudo publicà nombrosos texts, entre els quals destacarem el *Libre de la figura del uyl* d'Alcoatí (Barcelona, 1933), aparegut sota el pseudònim de *Lluís Deztany*. És la versió catalana, feta en el segle XIV per mestre Joan Jacme, del llibre oftalmològic del segle XII del metge toledà Salomo ben-Arit al-Coatí. La transcripció, quasi diplomàtica, és acuradíssima i conté un glossari ple de termes tècnics.

L'altre text, també rellevant, és el *Libre de les medicines particulars* (Barcelona, 1943, com a publicació de la Real Academia de Buenas Letras), que és la versió catalana, realitzada al segle XIV, del tractat farmacèutic i receptari del metge hispanoàrab Ibn Wāfid (segle XI). Aquesta versió és d'un interès extraordinari, car forneix una bona quantitat de noms aràbics de plantes i minerals; Faraudo descriu en un índex alfabètic la nomenclatura catalana, aràbiga i llatina de les diverses substàncies.

A part d'alguns estudis apareguts en altres publicacions, com ara el llibre de les herbes de Macer, segons el manuscrit de París, aparegut als *Estudis Romànics* (v, 1955-1956, p. 1-54) i la traducció dels *Viatges de Gulliver* (1913) i la del *Gargantua* de Rabelais en un saborós català arcaïtzant (1929) o l'intent de reconstruir, a partir de la versió francesa del 1554, el text català perdut de la *Disputa de l'ase* d'Anselm Turmeda (1922), pràcticament la producció erudita de Faraudo va aparèixer dins el *Boletín de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona* (= BRABLB). Precisament ell havia entrat com a acadèmic numerari d'aquesta institució (1941) amb un discurs de recepció titulat *Semblanza militar de Jaime el Conquistador*, on fa una descripció de les concepcions estratègiques i tàctiques a Catalunya durant els segles XII i XIII i de les expedicions del rei conqueridor, en particular la que el duqué des de Morella a la presa de València. Cal destacar ací la revisió de la nomenclatura d'armes i ginys de guerra. També a l'Acadèmia va dedicar l'estudi «La historia literaria en la Real Academia de Buenas Letras» (BRABLB, xxv, 1953, p. 391-420), on fa un repàs de tots els acadèmics que al si de la institució van cultivar la història literària, entre els quals van sobresortir personalitats com ara Manuel Milà i Fontanals, Antoni Rubió i Lluch o Ramon Miquel i Planas.

Un recorregut ràpid per les diverses publicacions, totes aparegudes a l'esmentat butlletí, ens farà veure la varietat dels interessos i la versatilitat de Faraudo. Fou ell el primer a publicar el famós llibre de cuina de Sent Soví («El 'Libre de Sent Soví', recetario de cocina catalana medieval», BRABLB, xxiv, 1951-1952, p. 5-81), segons el manuscrit de la Biblioteca Universitària de València. El text és acompanyat d'un glossari, on Faraudo il·lustra els termes ressenyats amb abundoses citacions d'altres texts medievals, la qual cosa ja mostra la seva preparació lexicogràfica. També a l'alimentació, en un altre vessant, pertany el «'Libre de totes maneres de confits', un tratado manual cuatrocentista del arte de dulcería» (BRABLB, xix, 1946, p. 97-134).

Dins la veterinària hipiàtrica cau el tractat que va compondre el majordom i cavallerís del rei Alfons el Magnànim: «El texto primitivo inédito del 'Tractat de les mules' de mossén Manuel Dieç» (BRABLB, xx, 1949, p. 23-62). A aspectes que podem situar entre l'astronomia i l'astrologia judiciària medieval corresponen articles com «Un lunario valenciano cuatrocentista» (BRABLB, xxiii, 1950, p. 9-48), la «Noticia de un lapidario valenciano del siglo xv» (BRABLB, xviii, 1945, p. 193-216)

o els «Textos astronòmics en un manuscrit català medieval» (BRABLB, XXI, 1948, p. 143-162), en col·laboració amb el semitista Josep M. Millàs Vallicrosa.

3. EL VOCABULARI DE FARAUDO

Una activitat molt important de Faraudo, que l'ocupà tota la vida, va ésser la de formar un vocabulari de la llengua catalana medieval. S'havia proposat en principi imitar el *Dictionnaire historique de l'ancien langage françois* de J-B. de La Curne de Sainte-Palaye. Al llarg dels anys despullà una quantitat ingent de texts de tota mena, tant literaris com no literaris, i formà un cedulari conservat en setze grans calaixos que, en morir, llegà a l'Institut d'Estudis Catalans. Els materials d'aquests setze fitxers provenen de diverses fonts, com ara del *Tresor de pobres*, documents rossellonesos d'Alart, *Cançoner de Saragossa*, *Ordinacions de Mallorca*, *Novells ardits*, *Històries troianes* de Conesa, *Inventari* de Pere Beset, *Furs de València*, *Llibre de la Universitat d'Igualada*, versió catalana del *Decameró*, *Itinerari de l'infant Joan*, etc. Tot aquest material al costat de les cròniques de Jaume I, Ramon Muntaner, Bernat Desclot i Pere el Cerimoniós o bé d'altres obres literàries de Bernat Metge, Antoni Canals, sant Vicent Ferrer, Eiximenis, Ausiàs March, Joanot Martorell, i molts més. A més, va recollir una quantitat abundosa de documentació inèdita, tret dels registres de l'Arxiu de la Corona d'Aragó. Ja l'any 1943 Faraudo va publicar a Buenos Aires en la *Miscel·lània Fabra* unes «Consideracions entorn d'un pla de glossari raonat de la llengua catalana medieval» (p. 343-374), tast del que havia d'ésser el seu gran *Vocabulari*.

4. CARACTERÍSTIQUES DEL VOCABULARI DE LA LLENGUA CATALANA MEDIEVAL

Faraudo no va despullar sistemàticament i completa els texts sinó que va recollir-ne els mots i expressions que li semblaven envellits o que, per qualsevol motiu, considerà dignes de fer-ne una fitxa. Així no ha de sorprendre que manquin al *Vocabulari* termes del tot corrents, o bé que aquests termes apareguin només en sentit figurat o en frases fetes, com ara *cadira* o *arbre*, etc. Però la riquesa dels seus despullaments és extraordinària.

Actualment els materials de Faraudo són en procés d'informatització a càrrec de Germà Colón; una bona part ja es pot consultar en línia (<https://www.iec.cat/faraudo>).

Per a aquesta publicació en línia s'han revisat acuradament les cèdules i s'han fet les esmenes pertinents a la base de dades: creació o supressió d'entrades, comprovació de la remissió de mots, correcció i adequació de les definicions, etc.

Un problema que s'ha presentat és si calia prescindir de les cèdules procedents de les obres que més tard foren publicades amb tota garantia filològica. Pensem

que força cèdules pertanyen als primers anys del segle passat. Es podrien eliminar, per exemple, les fitxes procedents de les obres de Ramon Llull, Bernat Metge, o del *Tirant lo Blanch* i de les cròniques de Desclot i Jaume I, Pere el Cerimoniós, etc. Així, per a la novel·la *Curial e Güelfa*, Faraudo va disposar només de l'edició d'Antoni Rubió i Lluch (1901); després, ja als anys trenta del segle xx, van aparèixer dues bones edicions curades respectivament per Ramon Miquel i Planas («Biblioteca Catalana»), d'una banda, i per Ramon Aramon i Serra («Els Nostres Clàssics»), de l'altra; ambdues publicacions aporten alguna correcció al text de Rubió. Amb tot, s'ha considerat convenient de mantenir l'estat actual dels materials, puix que el fet de substituir les cèdules antigues per les que hauríem tret d'aquestes edicions més recents desfiguraria el treball benemèrit de Faraudo.

Tampoc no s'han alterat gaire les definicions, si bé algunes són redactades en un estil un xic vuitcentista, i de tant en tant ha calgut modificar-ne alguna. S'han suprimit totes les indicacions etimològiques, puix que l'autor en la seva època només disposava, ultra una imaginació ben viva, d'obres que avui en general són superades (Diez, Körting, etc.). Es conserven igualment les indicacions gramaticals, encara que l'autor comet de temps en temps alguna incongruència. S'ha fugit de manipular massa a fons l'obra de Faraudo, amb criteris diferents, i s'ha corregit solament el que eren errades evidents.

5. CONTINGUT DEL VOCABULARI

5.1. Comparació amb altres repertoris

Vegem ara algunes característiques del *Vocabulari* de Faraudo comparades amb altres repertoris lexicogràfics del català antic. Prendrem com a terme de comparació principalment el DCVB, el més important dels diccionaris catalans. Tinguem en compte que, en una publicació en línia, es poden abocar totes les cèdules recollides, mentre que altres obres publicades en paper tenen necessàriament limitat l'espai. Així sabem que, a part del DCVB, es conserva el cedulari complet recollit per Antoni M. Alcover i per Francesc de B. Moll, la famosa *Calaixera*, que conté molta documentació no publicada en el *Diccionari*.

5.2. Abundor

El *Vocabulari* de Faraudo presenta abundor d'esments, sovint superior al que reporten les altres obres. Així, si ens fixem en unitats lexicogràfiques començades pel prefix *sots-* tindrem una quantitat de lexemes (grafiats amb guionet o sense) absents en altres reculls, com són ara: *sots-azembler*, *sotsbatlle*, *sotsentrar*, *sotzbatut/sotsbatut*, *sots-capità*, *sots-diac* (però *sots-dioca*, en el DCVB), *sots-dispenser*, *sots-escrit* (però

sotsescriure, en el DCVB), *sotsagrista*, *sotscrit*, *sotscrivà*, *sotscrivania* (però *sotscrividor*, en el DCVB), *sots-monter*, *sotsindicat* (però *sots-síndic*, en el DCVB), *sotspendre*, *sots-protonotari*, *sotssegüent*, *sotstraure*, *sotsvegueria*, *sotsvençió* o *sotsvenir*.

Alguns lemes apareixen molt més detallats que en els altres repertoris. Així, l'article *suor* conté, en el *Vocabulari* de Faraudo, composts com *suor de llana* i altres que manquen al DCVB. I mots absents d'aquest diccionari n'hi ha força en el *Vocabulari* de Faraudo. Per exemple, els beuratges eiximenians *xomaç* i *medó*,² o bé *sobresallent* 'home d'armes embarcat per al combat i l'abordatge', *vidral* 'vidratge format de panys i compartiments' i tants més. Heus ací alguns lexemes i sintagmes trobats a l'atzar d'unes lectures (els quals manquen en els altres repertoris): *allondre* adv. 'en un altre lloc'; *assuany* 'calma, assossec'; *becevar* 'lletrejar, confegir'; *bosicant* 'gafarró'; *calament* 'Melissa calamintha'; *capçalinar* 'caplletrar'; *colcotar* 'peròxid de ferro'; *colongia* 'propietat rural'; *cubela* 'cantarida'; *cugorós* 'nuca, occípit'; *embavequir* 'tornar beneit'; *encamarada* 'deturpada'; *enversat* 'canviat a l'inrevés'; *enversia* 'contrarietat, oposició'; *esbalts* 'timbes'; *grinyons del morre* 'òrgan prènsil d'alguns insectes'; *membria* 'menció, nominació'; *memora* 'arrel nuosa, emprada en les malalties dels ulls'; *menjor* 'lloc del cos consumit per la malaltia'; *menjuçar* 'menjar poc i sovint'; *menuceria* 'obra de fusteria petita'; *moixardament* 'astutament'; *palop* 'mena de raïm, *uvae dactilae*?'; *reebetat* 'ràbia'.

5.3. Anterioritat en els esments

Altres casos són aquells on el DCVB solament autoritza un lexema amb citacions d'autors moderns, mentre que el recull de Faraudo ofereix documentació antiga. Així *albereda* i *albareda* 'camp plantat d'àlbers' (= *Populus alba* L; castellà *álamo blanco*) solament és autoritzat amb un text de J. Pous i Pagès (1873-1951): «Fins a l'*albereda* del riu» (Empord. 5). En canvi, Faraudo duu (s. v. *albereda*) aquest esment dels *Novells ardits* de 17 de novembre de 1454:

[...] havien provehit en Johan Cotxello, mercader ciutada de la dita Ciutat, de vida sua, de la *albareda* e clos de veda d'aquella que la Ciutat ha e posseex prop lo riu de Lobregat, a ops e per servey del pont del Sant Boy, ab condicio que a ses messions e despeses haie sporgar e deneiar la dita *albareda*, e que los sporguims sien seus [...].

El mateix podem dir del terme de pesca *volantí*, documentat, al DCVB, amb dos texts moderns de Teodor Llorente i de Joaquim Ruyra (segle xx), mentre que Faraudo els ilustra amb un text mallorquí de 1398:

2. Al DCVB el mot *medó* només surt com a variant del títol *madó* 'madona'.

Item, que tots los lauts dels *bolentins* e de palangres, haien plassa e loch de treure de la torre d en Axallo stro a la portella dels Boters [...].

i un altre de 1416 sobre les robes d'un mariner:

Item dos *bolentins* un nou altre vell e un palangre de pescar e .c. ams de bolenti de pescar peix, tot .vij. s.

El conegut verb *esgarrijar* només el tenim documentat en un text del segle XVIII (el valencià *Rondalla de rondalles*) i en un altre de Joan Maragall, mentre que el nostre vocabulari l'autoritza en un passatge de *Medea* de les *Tragèdies* de Sèneca (segle XV):

[...] tinch tots los cabells descabellats, e tots los dits cabells *m'esgarifen* e-s leven en alt.

La cucurbitàcia *tuca* (*Bryonia dioica*) no duu autoritats al DCVB, mentre que al Faraudo n'hi ha dues de medievals: el *Tresor de pobres* i la *Tròtula*.

Igualment veiem en el compost *vent pluig* al DCVB (s. v. *vent*) que sols duu definició 'el que va acompanyat de pluja fina'; en canvi, en Faraudo és il·lustrat amb dos esments de texts del segle XIV:

[...] e de la altra part avia molt gran multitud de neu e gran gelade, ab gran *vent pluig* qui segave com a reor. (*Visió de Tundal*, p. 205, dins «Llegendes d'altra vida»)

E nevava·b mortal brisa

Ab gran *ventpluig*:

Aquest temps es ple de anuig

A totes gents. (Francesc de la Via, *Llibre de fra Bernat*, p. 1.814)

I el mateix ocorre curiosament amb *vicari general*, dignitat o càrrec que va ocupar Alcover i que al DCVB apareix sense documentació i, en canvi, el *Vocabulari* duu un text del segle XV en sant Vicent Ferrer (s. v. *vicari*). Vegeu encara *meitadella* 'mesura de capacitat per als líquids', *melitot* 'planta lleguminosa papilionàcia (*Melilotus officinalis*, L.)', *melis* 'fusta de pi rica en resina', *melna* 'grogueua, esgrogueïda', *metaplasme* 'alteració d'un lexema per l'addició o subtracció de lletres o síl·labes', *metatisme* 'classe de metaplasme', *migerola* 'mesura de capacitat', *minvós* 'que produeix minva', *moria* 'epidèmia', *morn* 'trist, abatut', *mosol* 'melsa', ombrallum 'imatge borrosa', *palla de Meca* 'esquinant', *pitjat* 'perseguit de prop, estalonat', *plebà* 'curat, dignatari de catedral o col·legiata', *quina*

‘cop de daus que aporta dos cincs’, *rucà* ‘color cendrós del pèl d’un cavall’, *trigós* ‘tardívol, morós’, etc., tots ilustrats amb autoritats medievals.

5.4. *Riquesa de derivació*

Faraudo també completa alguns termes amb representants de la mateixa família etimològica, que no són recollits enlloc. Així, de l’adjectiu *enfrú* ‘golafre, voraç, massa menjador’ (cf. FEW, III, p. 827), que el DCVB documenta només en Ramon Llull, al Faraudo, ultra texts lullians, tenim mots derivats; així *enfrunetat*, també adjectiu en el *Cató*:

Usa menyant e bevent en tal manera que no sies agreviat o torbat de ton enteniment, e esquiva barayes, cor *enfrunetat* de menyar e de beura es rayel de barayles e de luxuria.

i el substantiu *enfruniment* en el *Terç* d’Eiximenis:

Vet que fa deffalliment de vergonya que ve per *enfruniment* e viltat de la golaça.

El verb *tuejar* ‘parlar de tu, tutejar’ és autoritzat en un passatge del *Procés de les olives* del 1497, mentre que al *Vocabulari* de Faraudo ja hi ha un text de 1321. També verbs com ara *esgarrifar* o *esgambar*, sense autoritats, són al Faraudo en documents dels *Ex proverbium arabum* i de la versió de les *Tragèdies* de Sèneca, respectivament. El mateix podem dir de *volp*, on el *Vocabulari* addueix derivats com ara *volpeïtat* i *volpeny*, absents en altres llocs.

Fins i tot termes molt ben representats al DCVB, com ara el mot *tall* amb variades locucions (*a tall, al tall, de tall, en tall*), troben en el *Vocabulari* força esments complementaris. I el mateix podem dir d’altres lexemes com ara *afustar, esquira* (i variants), *estatut, estival, estancar, vaporar, virtut*, etc.

5.5. *Terminologia bèl·lica*

Una característica del *Vocabulari* és l’abundor de termes guerrers. No és gens estrany, donat el cas que Lluís Faraudo ostentava el grau de general. Així, tenim força nomenclatura bèl·lica, com ara *taulagina* o *taulatxina* ‘espècie de rodella, taulatxó’ o d’armament, com *armes blanques* i *armes braves*, que no trobem documentades enlloc més, *galandart* ‘llança curta’, *palatis* ‘palenc, palissada’. Remarquem les variants d’un dard, com ara *xalvina, xavallina, xavellina*; sens dubte es tracta de gal·licismes molt antics relacionats amb el francès *javelot* i amb el castellà *jabalina* (aquest prou més modern).

5.6. *Tecnicismes*

Molt abundosos són al *Vocabulari* els tecnicismes. No oblidem que l'autor va publicar diversos tractats de botànica, oftalmologia, etc. Topem amb lexemes i expressions com ara *vena buida* 'nervi òptic', *axief* i *xief* 'coliri', *sunt* 'humor que decorre dels ulls', *uquet* (terme de música) 'frase harmònica en la qual una o diverses parts són entretallades o interrompudes per silencis', *guiscarda* 'mena de dansa', *verga d'Aaron* (*Polianthes tuberosa*), *verga de pastor* (*Dipsacus sylvestris*), *vacuna* 'que és de cuir de vaca', *vidigàs* 'branquilló de vinya', *marvell* 'ressaca o retorn tumultuós de les onades mar endins quan encontren sobre la costa', *morfeat* 'atacat de morfea', *palacamell* 'esquinant', *Andropogon schoenanthus*, *orobi* 'planta lleguminosa', *Orobus tuberosus*, *ozimi* 'alfàbrega', etc.

5.7. *Complementarietat*

És interessant la complementarietat del *Vocabulari* amb el DCVB. Així, tenim termes que es troben documentats per texts relativament pròxims en el temps i que reforcen la validesa lexicogràfica. Així, l'italianisme *buonavoglia* apareix com a *volla* (*de bona* ___) al DCVB en el *Procés de les olives* i un xic abans el registra el *Vocabulari* en el *Dietari del capellà d'Alfons el Magnànim*; o l'adjectiu *volàtil* és als *Secrets d'agricultura* de l'Agustí (1617), segons el DCVB, i el nostre *Vocabulari* ja el recull en les *Sentències catòliques* de Jaume Ferrer de Blanes, que són del 1545. També esmentarem la diferent documentació del verb *vaporar* en tots dos repertoris; casos com el de *mestícia* 'tristor, aflicció', que el DCVB només ilustra amb un passatge modern de Carner, el *Vocabulari* de Faraudo ja el documenta al segle XV en la *Guerra de Joan II*. Casos així són força freqüents.

En darrer terme, voldria afegir un cas singular. El DCVB esmenta sota *manescal* la sentència «Ase salvatge no ha ops menescal», treta d'un folklorista modern, però Moll mostra amb raó la seva sorpresa, car l'expressió *no ha ops* 'no li cal' és antiga.³ Ara bé, el *Vocabulari* de Faraudo, independentment, addueix aquesta mateixa sentència («Asa salvatge no ha ops menescal»), treta de l'obreta *Ex pro-verbiis arabum*, manuscrit 201 de la Biblioteca Provincial de Tarragona, procedent del monestir de Santes Creus (folis 107-117).

3. Heus ací les paraules de Moll: «"Ase salvatge no ha ops manescal": refrany que porta J. Amades (BDC, xxii, 161), sense indicar-ne la procedència; per l'expressió arcaica *ha ops*, es veu que és extret de qualche libre antic».

6. CONCLUSIÓ

Aquestes petites mostres de la vàlua lexicogràfica del *Vocabulari de la llengua catalana medieval* de Lluís Faraudo de Saint-Germain es podrien ampliar notablement. Però el que ara s'ha exposat ja deixa veure la riquesa i el profit que es pot treure de la seva consulta, posada juntament amb els repertoris de l'idioma antic ja existents. La llengua catalana hi té una eina importantíssima per a l'escorcoll del seu patrimoni medieval.

BIBLIOGRAFIA

- BDC = *Butlletí de Dialectologia Catalana* [Barcelona: Institut d'Estudis Catalans].
- BRALB = *Boletín de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona* [Barcelona].
- DCVB = ALCOVER, Antoni M.; MOLL, Francesc de Borja (1930-1962). *Diccionari català-valencià-balear*. Palma: Moll. 10 v.
- DECat = COROMINES, Joan (1980-2001). *Diccionari etimològic i complementari de la llengua catalana*. Barcelona: Curial. 10 v.
- Dicc. Aguiló* = «*Diccionari Aguiló*» (1918-1934). Materials lexicogràfics aplegats per M. Aguiló i Fuster, revisats i publicats sota la cura de Pompeu Fabra i Manuel de Montoliu. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans. 8 v.
- Diccionario Balari: Inventario lexicográfico de la lengua catalana, compilado por el Dr. D. José Balari y Jovany y dispuesto para su publicación por el Dr. D. Manuel de Montoliu* (s. a.). Barcelona: Universidad de Barcelona.
- ENC = «Els Nostres Clàssics». Barcelona: Barcino.
- Estudis Romànics* [Barcelona: Institut d'Estudis Catalans].
- FARAUDO DE SAINT-GERMAIN, L. (1943). «Consideracions entorn d'un pla de glossari raonat de la llengua catalana medieval». A: *Miscel·lània Fabra*. Buenos Aires, 1943, p. 343-374.
- FEW = WARTBURG, Walther von (1928 i s.). *Französisches etymologisches Wörterbuch*. Bonn; Basilea.

GERMÀ COLÓN DOMÈNECH
 Universitat de Basilea
 Institut d'Estudis Catalans

La publicació

Quan el 26 de febrer de l'any 2000, el professor Germà Colón presentava a l'Institut d'Estudis Catalans l'informe per sol·licitar la publicació del *Vocabulari de la llengua catalana medieval de Lluís Faraudo de Saint-Germain*, encara desconeixia l'abast complet del contingut del cedulari i la riquesa que aquest suposaria per al coneixement del lèxic de l'època. Demanava la convocatòria d'un concurs per tal que la persona seleccionada iniciés la introducció en una base de dades dels materials dels setze fitxers de lèxic antic que l'erudit barceloní havia cedit, en morir, a l'Institut. El seu text es tancava amb el paràgraf següent: «Convindria que l'IEC retés homenatge amb un volum imprés i un CD-ROM a Lluís Faraudo de Saint-Germain, un dels estudiosos catalans més importants i laboriosos en el camp de la nostra filologia i posés a l'abast dels investigadors aquests preciosos materials lexicogràfics».

El doctor Colón, sempre amatent als avantatges que aporten les noves tecnologies, en rebre la resposta favorable de l'Institut, va veure que les dades del cedulari havien de ser difoses no pas en CD-ROM, tecnologia a hores d'ara ben caduca, sinó per Internet, i així ho feu constar en la presentació pública que va fer del projecte, a la Secció Filològica, el dia 4 d'abril de 2005, on descrivia els camps de la base de dades i l'aplicació de consultes que un usuari extern podria fer servir.

Pel que fa a la publicació dels materials en forma de llibre, era certament inviable, per la seva extensió, recollir els 41.045 registres que conté la base de dades, però sí que desitjava de fer-ne un volum que aplegués els mots o expressions que no eren presents en els repertoris lexicogràfics clàssics (el diccionari de Balari, el «*Diccionari Aguiló*» (DA), el *Diccionari català-valencià-balear* (DCVB) o els diccionaris etimològics de Joan Coromines).

Des del moment de l'acceptació del seu projecte, de manera periòdica, el doctor Colón emplenava amb il·lusió la memòria o els informes de seguiment que,

dintre dels programes de recerca de l'Institut, inicialment triennals i després anuals, la Secció Filològica li demanava, tot fent-hi constar els avenços que any rere any experimentava: entre altres, l'acabament del procés d'entrada de les cèdules, la resolució dels problemes filològics que algunes fitxes presentaven, l'homogeneïtzació de les entrades, la revisió conjunta dels materials, el control de les referències bibliogràfiques, la segona revisió dels materials, i, en darrera instància, la preparació i selecció de les dades per a l'edició en paper. Finalitzades les tasques anteriors, ha estat la darrera, que ell mateix va deixar acomplerta en un percentatge molt elevat, la que, malauradament, no ha pogut arribar a veure realitzada. I ha estat de justícia de concloure-la, seguint els seus criteris i orientacions. Aquesta és, doncs, la finalitat de la publicació d'aquest volum: fer realitat, com a reconeixement de la constància i tenacitat que va esmerçar en aquest projecte, la seva voluntat i el seu desig.

És ben conegut que, per al professor Colón, era un imponderable recórrer a les fonts per fer «veure els camins que cronològicament han enfilat els diversos mots» (p. 18),¹ «fent sempre parlar els documents» (p. 9);² i el *Vocabulari* de Faraudo li proporcionà un esplet magnífic de noves documentacions, que van enriquir molts dels seus estudis. Vegeu, per exemple, les referències que en fa en els articles següents:

— «El terme arquitectònic *claraboia*»,³ on troba una doble grafia del mot que estudia.

— «Català antic *vinyògol* i un passatge d'Eiximenis»,⁴ en el qual recull citacions de *vinyògol* (1278 i 1046), que complementen l'*Inventari* Alart i el DCVB.

— «Català *laqueria* i un passatge d'Eiximenis»,⁵ on, a més de resoldre el significat del mot, refusa que es tracti d'un hàpax i desmenteix el parer de Coromines, que considera el mot un error de lectura; a més, en la nota 3 de la pàgina 290 explica: «Ha estat una indicació del *Vocabulari de la llengua catalana medieval* de Lluís Faraudo de Saint-Germain (<https://www.iec.cat/faraudo>) que m'ha permès de trobar aquest passatge. Hi duia la referència equivocada i he hagut de recórrer

1. *Origen i història del lèxic català*, València i Barcelona, Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana i Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2014.

2. *Lexicografia, lèxic i crítica textual*, Castelló i Barcelona, Universitat Jaume I i Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2011.

3. *Boletín de la Sociedad Castellonense de Cultura*, LXXIX (2003), p. 13-20. Vegeu la nota 17 de la pàgina 17, que fa referència a l'edició, encara a les beceroles, del *Vocabulari* de Faraudo: «En l'inèdit *Glossari de Faraudo*, que ara per encàrrec de l'Institut d'Estudis Catalans estic preparant per a la publicació, he ensopegat amb aquest doble esment del nostre mot, diversament grafiat: "en la vora de la dita copa dobla ab *claravolles* per lo mig [...] e·l entorn del dit peu ha una corona ab una *claravoya* deius la corona en fi del dit peu", *Inventari d'Alfons el Magnànim*, 246, any 1417».

4. *Estudis Romànics*, 28 (2006), p. 307-312.

5. *Estudis Romànics*, 33 (2011), p. 289-292.

gran part del manuscrit de la Biblioteca de Catalunya per localitzar-lo; l'excursió, però, pagava la pena, perquè és un text veritablement preciós».

— «Una palabra libre: francés *godemichi*, *godemiché* < cat. *godemaci*»,⁶ on aprofita la citació del text que li ofereix el *Vocabulari* de Faraudo per aclarir el significat del mot *godemaci* i en completa la solució etimològica. I declara, tot plantejant-se els reptes amb què s'enfrontava quan provava de desllatigar la procedència dels mots: «Además nos consta a todos que la lengua designa mediante vocablos las cosas que existen, y no hay por qué no intentar conocer su origen» (2005, p. 357).

I, a més de l'article que aparegué l'any 2012 dedicat al *Vocabulari* de Faraudo en la revista *Caplletra*, i que s'ha reproduït en l'apartat anterior, els esments al projecte d'informatització del cedulari són freqüents en molts dels seus estudis.⁷ Vegeu, entre altres, la presentació del volum *Lexicografia, lèxic i crítica textual* (p. 8);⁸ «An approach to Catalan dialectal lexicography» (p. 70);⁹ «La variación diatópica» (p. 462, n. 6),¹⁰ en relació amb el mot *rabosa*; «La lexicografía histórica catalana a partir de fines del siglo XIX» (p. 122-123);¹¹ «Un nuevo instrumento lexicográfico: los glosarios de “Els Nostres Clàssics”» (p. 398);¹² «Los refranes en la Romania» (p. 13), en referir-se al mot *proverbio*; i també la introducció del llibre *De Ramon Llull al ‘Diccionari’ de Fabra. Acostament lingüístic als monuments de les lletres catalanes*,¹³ on, a més, formula una desiderata que tant de bo es veiés acomplida en un futur: «Voldria que els materials lèxics ací recollits i molts altres aplegats per diversos col·legues passassen a un banc de dades que hauria de tenir com a base principal els diccionaris d'Alcover-Moll, Aguiló, Balari, l'etimològic de Coromines, el glossari de Faraudo de Saint-Germain i les nombroses monografies esparses en publicacions filològiques, per tal de formar un corpus de l'idio-

6. Luis SANTOS RÍO (coord.), *Palabras, norma, discurso: En memoria de Fernando Lázaro Carreter*, Salamanca, Universidad de Salamanca, 2005, p. 357-364.

7. Vegeu també l'entrevista «Amb el rigor i l'exactitud per divisa. Entrevista a Germà Colón», de Laia Martín, que va aparèixer a *Escola Catalana*, 425 (desembre 2005), p. 28-35.

8. *Lexicografia, lèxic i crítica textual*, Castelló i Barcelona, Universitat Jaume I i Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2011.

9. *Dialectologia* (en línia), núm. especial IV (2013), p. 49-75, <<http://www.publicacions.ub.edu/revistes/dialectologiaSP2013>>.

10. *Estudios de lingüística española: Homenaje a Manuel Seco*, Alacant, Universidad de Alicante, 2012, p. 459-471.

11. Félix CÓRDOBA RODRÍGUEZ, Ernesto GONZÁLEZ SEOANE, María Dolores SÁNCHEZ PALOMINO i María José DOMÍNGUEZ VÁZQUEZ, *Lexicografía de las lenguas románicas: Perspectiva histórica*, Berlín, De Gruyter, 2014, p. 115-124.

12. Anja OVERBECK, Wolfgang SCHWEICKARD i Harald VÖLKER (coord.), *Lexikon, Varietät, Philologie. Romanistische Studien Günter Holtus zum 65. Geburtstag*, Gröningen, Walter De Gruyter, 2011, p. 391-398.

13. Castelló de la Plana i Barcelona, Fundació Germà Colón Domènech i Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2003.

ma antic que sia la base on refermar-se en l'estudi científic de la nostra llengua» (p. 9-10).

En l'escrit de rèplica que llegí en la commemoració que la Secció Filològica li va retre en el seu vuitantè aniversari, el professor Colón es refereix al *Vocabulari de la llengua catalana medieval* de Lluís Faraudo de Saint-Germain en aquests termes: «és el recull de les cèdules que aquest erudit deixà en morir el 1958 a l'Institut d'Estudis Catalans i que actualment s'està posant a la xarxa. Comprèn una molt abundosa quantitat de lectures de texts literaris (obres de Bernat Metge, Canal, el *Tirant*, les cròniques, els *Sermons* de sant Vicent, l'*Spill*, etc.) i, així mateix, de força documents utilitaris (cartes, crides, disposicions administratives, processos, inventaris, ordinacions, etc.)». I, agraït com era, no oblida d'esmentar «un company desaparegut d'aquesta secció, Lluís Faraudo de Saint-Germain», al qual «li dec poder continuar ocupant-me dels antics mots del català, treballant en l'edició del seu *Vocabulari del català medieval*». I ara som nosaltres que hem d'agrair l'interès i l'esforç del doctor Colón per exhumar i difondre aquest tresor lexicogràfic.

LES APORTACIONS DEL VOCABULARI DE FARAUDO

La primera notícia que es té sobre el *Vocabulari* de Lluís Faraudo de Saint-Germain apareix, el 1943, en l'article «Consideracions entorn d'un pla de glossari raonat de la llengua catalana medieval», que el mateix autor va publicar a la *Miscel·lània Fabra*.¹⁴ Essent com era el «*Diccionari Aguiló*» gairebé l'únic referent lexicogràfic del moment que aplegava el lèxic de la llengua antiga, el projecte que descriu l'autor, basant-se en el desenvolupament d'un idealitzat diccionari medieval, constitueix l'aplec «dels nombrosos termes ignots de la vella llengua, idioma nou (permeteu-me la paradoxa), obscur i quasi incompreensible aleshores per a mi» (p. 146). Els materials que inclou, dels quals en l'article ofereix una mostra d'un centenar de cèdules, comprenen «mots que, ja per no inventariats dins els glossaris publicats, ja per haver estat fins ara incompresos o mal interpretats, incorrectament grafiats per lliçó defectuosa, confusió paleogràfica[,] etc., o ésser qüestió de veus simplement remarcables a causa de llur singularitat, he d'estimar-los mereixedors de l'atenció dels romanistes» (p. 147).

I, més enllà dels destinataris immediats, Faraudo considera que el seu glossari pot ser també un instrument «a favor especialment d'aquelles persones no avesades a la lectura dels vells autors, envers els quals tenim tots el deure moral d'apren-

14. *Miscel·lània Fabra: Recull de treballs de lingüística catalana i romànica dedicats a Pompeu Fabra pels seus amics i deixebles amb motiu del 75è aniversari de la seva naixença*, Buenos Aires, Impremta i Casa Editora Coni, 1943, p. 143-174.

dre a estimar-los, i amb ells l'esperit i el geni de la pàtria, que inspirà llurs obres» (p. 143).

Quant a les dimensions del seu cedulari, Faraudo en fa una estimació: «la massa de les cèdules reunida en el meu fitxer sobrepassa de molt la xifra de trenta milers, corresponent a altres tants de mots, i he d'avaluar en força més del doble la dels exemples que les illustren, insubstituïbles representants de totes les edats de la llengua, i constituents de la part més vital del nostre diccionari» (p. 147).

Si el nombre de fitxes és superior, en realitat, als 30.000 registres, el valor dels materials del *Vocabulari* de Faraudo sobrepassa amb escreix els termes i les documentacions que el cedulari aporta. Així, cal fer constar la xifra important de locucions i expressions creades amb certs mots, que superen les que documenta el DCVB. Vegeu, per exemple, les combinacions que el *Vocabulari* incorpora en relació amb *aitant* (*aitant* (*ab* ____); *aitant* (*en* ____); *aitant com*; *aitant mateix*; *aitant més*; *aitant poc*; *aitant quant*; *aitant se val*; *aitant, a*; *aitant... aitant*), i també en els casos d'*alt*, *alum*, *anar*, *argent*, *armes*, *arnès*, *avant*, *balança*, *ballesta*, *ballester*, *bandera*, *barca*, *batalla*, *bé*, *bèstia*, *blanc*, *bo*, *boca*, *braç*, *caça*, *camí*, *camp*, *cap*, *cara*, *carn*, *carta*, *cavall*, *compte*, *cor*, *Déu*, *dia*, *dolor*, *drap*, *espasa*, *falcó*, *fe*, *festa*, *herba*, *hom*, *home*, *hora*, *jorn*, *llengua*, *mà*, *mal*, *mar*, *mestre*, *mort*, *obra*, *oli*, *paraula*, *pedra*, *pena*, *peu*, *raó*, *salsa*, *sang*, *taula*, *temps*, *terra*, *ull*, *ulls*, *veu* i *vi*.

Ara, especialistes i no especialistes, podran consultar a Internet les més de 41.000 entrades, ordenades, homogeneïtzades i sistematitzades, que el *Vocabulari* de Faraudo conté; i amb aquesta publicació tindran a l'abast una selecció de mots,¹⁵ locucions, interjeccions i onomatopeies, que, com a petits glossaris medievals, no es troben documentats en cap altre repertori.

EL VOCABULARI DE FARAUDO I EL *DICCIONARI CATALÀ-VALENCIÀ-BALEAR*

El professor Colón es planyia en la presentació del projecte *Vocabulari de la Llengua Catalana Medieval* de Lluís Faraudo de Saint-Germain que hem inclòs en aquest volum i que reproduïx l'explicació del projecte que hi ha a Internet que «si Alcover-Moll i Coromines haguessin disposat d'aquests materials en llurs diccionaris, el coneixement del lèxic català hauria estat prou més complet». La seva afirmació és indubtablement certa, però també és cert que va existir una connexió, per bé que minsa, entre el *Vocabulari* de Faraudo i el *Diccionari català-valencià-balear*, arran de la publicació de l'article de l'any 1943 de l'erudit barceloní citat més amunt.

15. La selecció del *Vocabulari* de Faraudo no incorpora les variacions formals de mots existents i que ja estan registrats, en un bon nombre, en el DCVB; per exemple, *enramat*, *ada*, *enreumaçat*, *ada*, *enregir*, *enrestir*, *enterbolat*, *ada* o *enterveniment*, etc.

Així, en el DCVB, a més de l'ús que va fer de diverses obres editades per Lluís Faraudo de Saint-Germain i que consten en la bibliografia (vegeu-ne l'apartat corresponent), i d'incloure'n la referència en algunes entrades (per exemple, *Libre de totes maneres de confits*, *Un lunario valenciano cuatrocentista*, *Libre de les medicines particulars* i *Llibre de Sent Soví* (vegeu, entre altres, les entrades *barutell* i *xiriviat*), el DCVB conté diverses referències explícites, de vegades crítiques, al *Vocabulari* de Faraudo. Es tracta de les entrades següents:

BEUNA¹⁶ «*f.* ant. Vi daurat, cultivat a Aragó (segons Faraudo) i procedent de la ciutat francesa de Beaune; cast. *beuna*. Assopar bech de beuna o de sent porçà, Eximenis, Terç del Crestià. Ha donat de fort vi vermell aytal com lo de beuna e vi cuyt, doc. a. 1390 (Misc. Fabra 150)».

BURS¹⁷ «*m. a) Burs de costat*: la pleuritis, que causa un dolor lancinant al costat (L. Faraudo ap. Misc. Fabra 151). Recepta per a guarir burz de costat, Micer Johan. Així com Sent Pau que guaria altres e ell havia burç al costat, Quar. 1413, p. 17».

ESTEREIA,¹⁸ on es desestima la definició proposada per Faraudo: «Faraudo de St. Germain tradueix *estereia* com 'les aigües d'una embarcació o el rastre que deixa marcat quan solca l'aigua' (prov. *esteira*, cast. *estela*) (Misc. Fabra);¹⁹ però el text dels «Novells Ardits» que cita no sembla autoritzar aquesta interpretació».

FORCELLA²⁰ «*f. 2.* ant. Boca del ventrell, a causa de la forma bifurcada de la unió de les costelles amb l'estèrnium en aquell lloc (L. Faraudo ap. Misc. Fabra 154). De deslogament de la forcella dells pitz, Tederic Cyrurgia, f. 37 (Misc. Fabra 154)».

MASSAMORRO²¹ «*m.* ant. Engrunes del bescuit amb què era confeccionada una sopa per a la xurma de les galeres (Faraudo, Misc. Fabra 161). Un garbell per passar massamorro, doc. a. 1465 (Butll. C. Exc. Cat., xxxviii, 213). Per què si'm veu

16. Vegeu Faraudo (1943, p. 150). Cal observar que la definició i les referències varien mínimament en relació amb la que consta a Internet: «'Nom d'un vi molt estimat, extret d'un cep cultivat a l'Aragó i provinent de Beaune, vila de França (Côte d'Or). V. Rabelais, *Pantagruel*, llib. III, cap. LII, i llib. V, caps. XXXIV i XLII (cast. aragonès *beuna*)' vs. «Vi molt estimat que hom cull a Beaune, vila de França (Côte d'Or). V. Rabelais, *Pantagruel*, III lib. cap. LII, i v lib. cap. XXXIII i XLII».

17. Vegeu Faraudo (1943, p. 151, s. v. *burc*). La definició és la mateixa; es canvien, però, algunes fonts.

18. Vegeu Faraudo (1943, p. 153-154). La definició i la font documental són les mateixes.

19. La definició que hi ha ara en el *Vocabulari* de Faraudo presenta poques variacions: «Les aigües d'una embarcació o el rastre que deixa marcat darrera d'ella quan solca l'aigua senyalant-hi el seu pas durant un cert temps».

20. Vegeu Faraudo (1943, p. 154), on s'inclou també aquesta informació: «(prov. *forçela*; ital. *forcella*; francès antic *forçelle*, *fourcelle*, *forçel*)».

21. Vegeu Faraudo (1943, p. 161, s. v. *maçamorro*). El DCVB reproduïx fidelment el contingut de l'entrada.

demenar | de tantes coses socorro, | veniu a considerar | quant és mal de pratriquar | tots dias lo maçamorro, Pere Torrell (Cançon. Univ. 152)».

RAI²² «Partícula intensiva a manera d'exclamació que s'usa acompanyant altres mots...». En l'apartat d'etimologia el DCVB alludeix una documentació de Farau-do: «En segon lloc observem que l'únic text antic català que coneixem de *rai* en un sentit semblant al d'aquest article, és aquest passatge de la versió medieval del Decamerone: E no y vindràs tu?—Respòs Siacho:—Ben ray que y vindré, Decam. jorn. IX, nov. 8a (citat per L. Farau-do en Misc. Fabra 167); però en l'original italià del Decamerone la frase corresponent a “Ben ray que y vindré” és *Ben sai que io vi verrò*, o sia, que al nostre *ray* correspon l'italià *sai* que significa ‘saps’ i, per tant, no té res a veure amb el mot que estam estudiant».

TRASTEJAR,²³ on es retreu que la referència documental no s'ha localitzat: «Al riu de Tortosa... seran les dites dos galees de Barchelona e trestejar-s'an là, doc. citat per Farau-do (Misc. Fabra 170) com a publicat amb el n.º LXIV en la col·lecció diplomàtica de Capmany (però no l'hi hem trobat)».

Adicionalment, com no és gens inhabitual, les entrades del DCVB recullen també referències a altres obres que no són explicitades en la bibliografia. En relació amb els treballs de Farau-do, es tracta de l'article «Una versió catalana del *Libre de les herbes* de Macer»²⁴ (s. v. *amainar*, on, alhora, també hi ha un esment a la publicació de Germà Colón en la *Zeitschrift für Romanische Philologie*, LXXVIII, p. 69-70, que correspon a «El *Diccionario crítico etimológico de la lengua castellana* de Corominas. Notas de etimología y lexicografía hispánicas»,²⁵ on s'esmena una falsa lectura); i també el vocabulari d'Alcoati²⁶ (s. v. *maximià*, en relació amb la seva etimologia).

D'altra banda, i com és previsible, són moltes les definicions del DCVB que coincideixen amb les del *Vocabulari* de Farau-do, com ara les dels mots següents: *aigua cordial*, *galga*, *galló*, *maniple*, *marfà*, *marrotera*, *musaquí*, *martiritzar*, *melis*, *mitjà*, *mogobell*, *morber*, *mortejar*, *paladar*, *palier*, *PELLA*, *pebet*, *picaport*, *picó*, *ploma* (*prendre la ____*), *portaverga*, *reculleta*, *reixat* (3), *remijar*, *remís*, *respirall*, *revol*, *ribes*,

22. Vegeu Farau-do (1943, p. 167, s. v. *rai*), on la definició, però, no correspon a la de la partícula intensiva que indica el DCVB: «adj. adv. (ll. *rapidus*). -Veloç, veloçment, apressat, apressadament (ital. *ratto*; cast. *raudo*)». Amb tot, ni l'entrada ni la referència consten en la versió actual del *Vocabulari* de Farau-do.

23. Vegeu Farau-do (1943, p. 169-170, s. v. *trastejar*), que coincideix plenament amb la versió publicada.

24. *Estudis Romànics*, 5 (1955-1956), p. 1-54.

25. *Zeitschrift für Romanische Philologie*, 78 (1962), p. 59-96.

26. Signat amb el pseudònim Lluís Deztany, ALCOATI, *Libre de la figura del uyl: text català traduït de l'àrab per mestre Joan Jacme i conservat en un manuscrit del XIVn segle a la Biblioteca Capitular de la Seu de Saragossa, ara exhumat i presentat per Lluís Deztany, bibliòfil, amb una notícia històrico-medical del Dr. Josep. M. Simon de Guilleuma, oculista*, Barcelona, Impr. «La Renaixença», 1933.

rojot, romaniat, ruà, sabit, serpeta, sèver, sobrepany, substituir, tapiada, trescoll, tuba, vijola, vormós o xacota. No es pot pensar que es tracti d'un transvasament d'informació, sinó que la identitat correspon, en la majoria de casos, a una simple coincidència en la redacció del significat. Cal tenir present que Moll sols va tenir accés al centenar de mots que Faraudo va publicar en l'article de 1943 i que recull molts altres termes que els citats més amunt. Després que veiessin la llum els dos primers volums de la primera edició els anys 1930 i 1935, respectivament (fins a les lletres CAR), el DCVB va romandre aturat. El 1949 se'n va reprendre la publicació en forma de fascicles fins al 1962, any en què va aparèixer el desè i darrer volum. I Faraudo, en morir, el 1957, va deixar el seu cedulari inèdit.

A més, un element de discrepància entre el *Vocabulari* de Faraudo i el DCVB és que el primer incorpora un gran nombre d'adjectius o participis de passat que no apareixen en el segon (per exemple, *afeblit, afeixugat, agranat, agreviat*, etc.). Cal tenir en compte que en la primera edició d'aquesta darrera obra n'apareixien molts més, que van ser eliminats per Moll en fer l'adaptació a l'ortografia fabriana dels dos primers volums.

D'altra banda, és necessari fer constar que si el multifacètic DCVB recull gairebé 19.000 entrades que fan referència explícita a la llengua antiga i que van encapçalades tant en el lema com en la definició per l'abreviatura «ant.», el *Vocabulari* de Faraudo en dobla els registres, fent-lo, en conseqüència, el capdavanter, numèricament parlant, en lemes i en documentacions, dels repertoris lexicogràfics catalans de la llengua medieval.

La complementarietat que assenyalava el doctor Colón en el seu article (§ 5.7) entre el *Vocabulari* de Faraudo i el DCVB ha condicionat la selecció dels gairebé set-cents termes que conté la tria lèxica que recull l'apartat següent. Per aquest motiu, els termes s'han classificat d'acord amb quatre tipologies:

A. mots que no són documentats en altres fonts lexicogràfiques;

B. mots que aporten el significat de termes que no en tenen en el *Diccionari català-valencià-balear*;

C. mots que inclouen una accepció diferent de la que apareix al *Diccionari català-valencià-balear*, i

D. mots, en general absents d'altres repertoris, que contenen definicions dubtoses.

L'aplec incorpora també un conjunt rellevant de locucions, interjeccions i exclamacions i onomatopeies.

Finalment, cal destacar que tant el *Vocabulari* de Faraudo com el DCVB són deutors —i molt— del «*Diccionari Aguiló*». En els apartats següents es faran constatar, quan escau, les coincidències i discrepàncies.

Els criteris d'edició del *Vocabulari de Faraudo*

Els lemes del *Vocabulari de la llengua catalana medieval* de Lluís Faraudo de Saint-Germain s'han transcrit, sempre que ha estat possible, aplicant les convencions de la normativa actual. Al costat del lema, quan es tracta d'elements lèxics únics, figuren, entre claudàtors, les variants formals que apareixen en el text (o textos) que hi estan relacionats. Per exemple, «ALMODROC, [ALMODROCH, ALMADROCH]». Aquest criteri no s'aplica quan el lema és compost de dues o més unitats lèxiques.

El lema va seguit de la categoria gramatical, sempre que Faraudo l'hagi fet constar. Sols s'han fet modificacions quan es constataren errors evidents.

Sovint Faraudo feia remetre uns lemes a uns altres mitjançant l'ús de l'abreviatura «V.» ('vegeu'). En aquests casos, se n'han controlat les remissions i, quan s'han detectat solucions incompletes, s'hi ha afegit la informació corresponent. D'aquest apartat, també se n'han eliminat els mots que remeten a lemes inexistents.

Totes les definicions s'han adaptat a la normativa actual i se n'han corregit els errors. En alguns casos, s'hi han desenvolupat les abreviatures que hi apareixien.

En els casos de definicions dubtoses s'ha afegit a continuació un interrogant (?). També s'ha fet constar amb la denominació «fitxa dubtosa» els registres en què tant l'entrada com la definició mostren certes incongruències.

Les mínimes referències que es fan, en les definicions, al DCVB o a altres obres no són originals de Faraudo sinó que es van incorporar en el procés d'edició dels materials.

S'han creat entrades noves quan les fitxes del *Vocabulari* de Faraudo conteni- en un text que, d'acord amb la definició que hi ha a la cèdula, no era el que hi corresponia. I, a la inversa, s'ha unificat el contingut documental de les fitxes en una mateixa entrada quan el significat de la definició proposada era idèntic en textos que pertanyien a cèdules diferents.

Totes les fonts provinents de l'Arxiu de la Corona d'Aragó s'han controlat cercant els documents originals i, quan ha escaigut, se n'han rectificat les referències errò-

nies o bé s'han completat les que mancaven, sempre que ha estat possible. Així, a l'entrada *afaitat* originalment hi apareixia «reg. 1.873, f. 136 v». La consulta del manuscrit, però, ha permès de completar la referència d'aquesta font: «Comune sigilli secreti 7, reg. 1.873, f. 136 v, § 1, l. 4 (Joan I, 1389/90)», cosa que facilitarà, sens dubte, la cerca als investigadors que hagin de consultar els manuscrits.

Els textos que illustren documentalment cada entrada s'han transcrit reproduint fidelment el contingut original de la cèdula.

LES ABREVIATURES

Es presenten, a continuació, les abreviatures corresponents a les categories gramaticals que es poden trobar en el *Vocabulari*:

- adj.* → adjectiu
- adv.* → adverbí
- conj.* → conjunció
- contr.* → contracció
- expr. met.* → expressió metonímica
- fem.* → femení
- fig.* → figuradament
- fr.* → fraseologia
- interj.* → interjecció
- loc.* → locució
- m.* → masculí
- mod.* → modisme
- part.* → participi
- prep.* → preposició
- pres.* → present
- pron.* → pronom
- s.* → substantiu
- un. pluri.* → unitat plurinominal
- v.* → verb
- v. a.* → verb actiu = transitiu
- v. intr.* → verb intransitiu
- v. n.* → verb no actiu (inactiu) = intransitiu
- v. refl.* → verb reflexiu
- v. tr.* → verb transitiu

**Una selecció de mots i expressions
del *Vocabulari de la llengua catalana medieval*
de Lluís Faraudo de Saint-Germain**

Els mots

A. MOTS QUE NO SÓN DOCUMENTATS EN ALTRES FONTS LEXICogrÀFIQUES

ADZEBRÓ¹ s.

Mena de fruita.

“Après hic ha panses blanques e negres, figues, molt oli,... teronges, limons, limes, **adzebrons...**”

Eiximenis, Francesc *Regiment de la cosa pública* 273, Proemi

AERIPILL, [HAERIPILL] s.

Agre o niu d'au de presa.

“Lo primer linatge de nobles ffalcons e lo pus noble que sia es aquell que alguns homens apellen sacre, e Simacus lo apella brotany e alguns altres lo apellen **haeripill**, quaix qui vol dir ffalco qui ha mal aher.”

Flors de les receptes medecinals per ocells de caça MS. 21-2-19, cap. XXV. Biblioteca de la Universitat de Barcelona

ALAFIA s.

Vènia, llicència, perdó.

“Empero en lo present capitol no sien entesos los catius qui vindran ab **alafia**, e que dins los dits termens los haien retuts o tornats ab **alafia**.”

Capitols e ordinacions fetes per l'ofici de mestre de guaita Mallorca, 1451

ALAIRÍ, [ALHAYRI] s.

Nom arabitzat del violer groc (*Cheiranthus cheiri*, L.), planta crucífera.

1. DA: «Atzebrons?: figura en l'enumeració de les fruites de València, per Eiximenis».

“**Alhayri** es herba que fa les flors de .iiij. maneres: blanques e vermelles e groges. He dix Galiens que la ssua substància es freda e ssequa, e la ssabor amarga, e es-calfa e escura e dona ssimplea, e tol los ssenyals grossos dels ulls.”

Ibn Wāfid, *Llibre de les medicines particulars* f. 56, d

ALBRUIXÓ, [ALBRUXO] s.

Calabruixó.

“...e soptosament induhia vents, e pluges, e corruscacions, e **albruxons**, e tremolaments de terra molt espaventables...”

Conesa, Jaume *Històries Troyanes* 567, lib. II

AMBRE (MAGRANA D' ____) un. pluri.

Petit joiell de forma esfèrica per a contenir ambre en pols o altres perfums.

“Item done an Bonanat de Pedralbes porter del senyor Rey, los quals li eren deguts per la Cort del senyor Rey ab albara de scriva de racio, per raho de una unça e miga e mig quarto d argent lo qual mes en guarnir vj. **magranes d ambre** que ha fetes obs del dit senyor e per altres coses en lo dit albara contengudes... xl. solidos, vj. diners barchinonenses.”

Itinerari de l'infant Pere n. 154

ANFRACTE, [AMFRACTE] s.

Ruptura, sinuositat.

“...e aquells induexen que la part d aquells favoresquen e en los **amfractes** e bregues d aquella guerra o bandositats se mesclen...”

Llibre de la Universitat Igualada, 1453

ANGARIR v. a.

Compellir, forçar, fer violència.

“...prengueren un home qui s nomenava Symon de la provincia de Sireneu... e **angarien** lo, aço es que per força lo Conduyren que portas la creu de Jesus.”

La santíssima Passió ed. Moliné & Brases, cap. xj

AURICALC s.

Llautó.

“Item anap sie feyt d **auricalc**, que es a manera de mena de metayll, si aquel sera aiustat alcun veri o en la taula sera posat, demantinent l anap comença a mudar la color e per moltes lines en diverses colors, e en tal manera es escompres e conegut trastot veri.”

Tresor de pobres (MS. 216 de la Biblioteca Universitària de València) cap. L

AVAIS, A adj.

Tortuós, contrafet.

“O tu traydor / com poguist allegar
 D aver curt temps / per far tos grans asays
 Prou n as agut / mas lo teu cors **avays**
 No es segur / tant no l sabras armar...”
 Erill, Arnau d' *Cançoner de Saragossa* f. 228 v

AVITOT s.

Avi, avantpassat, ancestor.

“...e ma generació devalla del sol, con lo dit sol fonch mon **avitot** quan regua lo riu apellat Phasis de la ylla de Colcos.”

Vilaragut, Antoni de (traductor) *Les Tragèdies de Sèneca* (atribució falsa a Vilaragut) Medea, p. 323

BAGATÍ s.

Sort de moneda de poquíssim valor.

“...car en fe de Deu yo he roba qui, comptades totes messions, costa de les liures passades cent de **bagatins** e ha dels anys mes de .X. ...”

Decameron jorn^a 8ª nov^a 9^a

BASURÓS, OSA adj.

Brossós, brut.

“item dos kafiços de dacza bella e nedeia.
 item un kafiç de dacza **basurosa**.”

Inventari de Martí Carbonell Morvedre, 12 de maig de 1348

BELACTARIOM s.

Axief o colliri groc.

“Aquest es axief groch que es apelat **belactariom**, e aquest tol la laganya el dia ho en menys de temps de qualque manera sia, e Galien l obrava soven.”

Jacme, Joan *Alcoati* f. xcij, b

BONITELL, [BONITEL] s.

Bonítol.

“Item que la lliura carnissera dels lussos, de lisses, lucernes, de congres qui no sien de tall,... de **bonitels** e de peix semblant sia venuda VIII diners e no mes avant.”

Crides Arxiu Municipal de Barcelona, anys 1365-1372, f. 26

CAMALLOC, [CAMALLOCH] s.

Art de pesca.

“...tenen bolichs, cintes, tirones... bertols, anguileres, nanses, **camallochs**, morbells...”

Despuig, Cristòfor *Colloquis de la insigne ciutat de Tortosa* VIè

CANMIA s.

Quedimia, quidimia.

“Sia pressa la lima de argent e lima de coure e de ferre e de plom e acer e **canmia** argenti e **canmia** de or...”

Micer Johan Receptari de Micer Johan LXIV

CARMANYOLA² s.

Cobertura de cap, mena de toca o bonet (en moda a mitjan segle xv).

V. *carmenjola*.

“E lo dimars apres seguent... lo dit cors fou vestit ço es de camisa, gipo de carmesi, cota de vellut negre... e **carmanyola** de grana al cap.”

“...e mes hi fon posat sobre lo dit doser fon posada bella daumatiga e al cap li fou posada una corona ab una **carmanyola** de grana, e mes fon posat sobre la dita daumatiga un ceptre e pom de or...”

Lo quart libre de solemnitats Arxiu Històric Municipal de Barcelona

CARMENJOLA s.

Carmanyola.

V. *carmanyola*.

“...lo qual acceptant lo camp ha elegides aquestes armes, ço es jupto de domas blanch ab **carmenjola** al cap, ab calses de grana tirades e una spase de dues mans...”

Lletra dels Consellers de Barcelona A Alfons el Magnànim (19 d'abril de 1457)

CAXINACIÓ s.

Acció i fet de caxinar; rialla estrident, burla, mofa.

“D aquesta aytal dissolucio se seguexen sovint paraules vils o escortils **caxinacions** e menyspreu d altres, e laugeria de continents e de moviments imprudents.”

Eiximenis, Francesc *Terç del Crestià* cap. CCCVIII

CÍTOLA³ s.

Instrument de corda semblant a la cítara.

“E diu Jhesus fill de Sirach que **citoles** e viules fan suau e plasent melodia mas la lengua suau les apaga totes.”

Sentències morals MS. de Sant Cugat. Arxiu de la Corona d'Aragó

COCI-MOCI s.

Conjunt d'elements dispersos.

2. El DA en dona una definició més detallada i el *Vocabulari* de Faraudo n'hi incorpora nous exemples. El mateix succeeix a *carmenjola*.

3. El DA sols fa un breu esment del mot: «cítara, XIV-XVI».

“Sisenament, aytal deu tostemps parlar derrer los altres e segons los altres, per tal que d aço que los altres han dit se puxa ajudar e faça de tot un **coci moci** ben ordenat, qui aparega obra sua e novella, jatsia que tot sia ja dit per los altres.”

Eiximenis, Francesc *Crestia, Regiment de Príncipe* 1a part, cap. XLIX

COINDIA, [CUYNDIA] *s.*

Gràcia, gentilesa, polidesa, encís.

“Cant vos riets, ploure deuria,
Tant es plazent vostra **cuynia**.”
Facet 738

COINQUINAT, ADA *adj.*

Difamat, envilit.

“angelical
es l hom carnal
de carn exint,
en carn vivint
e no tombat,
coinquinat
en tal ruyna.”
Roig, Jaume *Spill* 5.621

COLONGIA *s.*

Colònia o propietat rural.

“...com lo S. capita ha provehit de metre les rendes de l abat de Vilabertran en ma del General, porque lo dit S. havia parlat ab mi que d aqui s provehis per la baronia de Llagostera, hoch encara per **colongia** e per tots los censos de Palamos qui son seus.”

Guerra de Joan II Docs. Arxiu de la Corona d’Aragó v. 21, p. 265

COMPUNCT, A *adj.*

Compungit.

“Axi mateix / en aspre loch desert
L apostol Sant / affligi lo seu cos
.....
Compunct de cor / los peccats avorri”
Carbonell, Pere Miquel *Obra brocada de la gloriosa Magdalena* Any 1454

CONDUBI *s.*

Dubte, vacil·lació.

“...et com comta ab en Jucef Ravaya posa o en **condubi** si devie eser dels homens que la avien feyta o del senyor rey...”

Capítols d’inculpació contra Pere de Palau 85; Camarasa, any 1295

CORRUSCAT, ADA *adj.*

Corrosat, irat, enfellonit.

“L'angel gira la esquena quasi com tot **corruscat** e desaparech li e torna sse n al cel.”
Ferrer, Vicent *Sermons de Sant Vicent Ferrer* XXVII

COSQUETA *s.*

Tel de la castanya.

“Item la migana **cosqueta**, ço es, lo tel de la castanya prop del meol, beguda ab suc de plantage estreny lo ventre.”
Tresor de pobres (MS. 216 de la Biblioteca Universitària de València) cap. XXIII

CUBICULARI *s.*

Cambrer, domèstic, familiar.

“...e sab que aço fou pratiquat per lo gran rey Artaxerxes... car com tres seus **cubicularis** aguessen dictat...”
Malla, Felip de *Parlaments de Felip de Malla* b., f. 88 v

DEBONAIRE, [DEBONAYRE] *adj.*

Dolç, suau, excessivament bondadós.

“...e aqel que yo daure esser pus **debonayre**, sere yo pus falona, e aso m evendra sol .j. vegade.”
Sant Grasal MS. de G. Reixach, f. 100 v

DEBOXAT, ADA *adj.*

Esculpit, dibuixat.

“Esguardant e prenent se esment de la espasa qui en lo amanti de bori era **deboxada** ab figures entretallades e ab senyal del Rey de Athenes...”
Vilaragut, Antoni de (traductor) *Les Tragèdies de Sèneca* (atribució falsa a Vilaragut) Ypolit e Phedra, p. 452

“...e les altres vint e sis lliures, tretze sous e quatre diners, com lo dit retaule sera enguixat, **deboxat** e mes en sisa...”
Contracte formalitzat a València el 1461, entre el pintor Joan Rexac i els majorals de l'Almoina dels carnisers Protocol de Joan García. Arxiu General del Regne de València

DEBOXAT, ADA *adj.*

Empolistrat, empolainat.

“Quant be seran arresades e **deboxades**, si algu les mirave les mamelles, les quals elles desigen per tot hom esser mirades, car per axo les trahen deffora, amaguen les corrent, volents donar a entendre que no han plaser que hom les vege.”
Metge, Bernat *Lo Somni* 2.389, lib. terç

DESERTRUÓS, OSA *adj.*

Dolent, errat.

“De lles monges ja us vets tot dia
Les de paratge
Com tenen **desertruos** usatge
Car van pintades.”
Sermó del bisbetó 795

DESHONDRIA,⁴ [DESONDRIA] *s.*

Deshonra, afront.

“Jo vull anar a ell, e vull soffrir les sues **desondries** e castichs, car ell fa molt gran raho.”

Recull d'eximplis e miracles XXXXXIV

DESPEU *s.*

Despit.

“E he sostengutz grans perills, **despeus** e treballs, tant en terra com en mar, e he preses e suffertatz en terras de enfelhels e de crestians...”

Viatge del vescomte de Perellós al purgatori de St. Patrici 33

DETRIANÇA *s.*

Distinció, diferència.

“E no y faça hom neguna **detriança** qual d'aquells hi sera enganat.”

Furs de València (ed. Pastor, València 1547) fur 39, Solut. matr., f. 139, 3

DIAGRIGI *s.*

Preparació d'escamonea amb suc de llimona.

“En la fi de la decoccio sie posat lo reubarb e sien totes aquestes coses enfortides ab miga dracma de esula o ab .i. escrupul de **diagrigi**...”

Tresor de pobres (MS. 216 de la Biblioteca Universitària de València) cap. XLIX

DIAQUILON⁵ *s.*

Emplastre resolutiu a base de cera, pega i trementina.

“...e apres posat un empastre fet de **diaquilon** comu...”

Alcanýs, Lluís *Regiment curatiu e preservatiu de la pestilència* cap. primer

“Item .ij. sous per .ij. lliures de **diaquilon**.”

Llibre d'acordament fet per raho dels galiota e calavela capitanejades per lo honorable en Jaume Bertran Dates. Arxiu Municipal de Barcelona. Any 1454

4. El DA recull la variant *deshonria* [*desonria*] amb el sentit d'afront.

5. El DA (s. v. *diaquiló*) en dona una definició genèrica, sense incloure cap documentació: «producte farmacèutic, XV».

DIARREDON s.

Confecció farmacèutica.

“Un dobleret de polvores de **diarredon** que pesa ab lo saquet .ij. onçes e miya. Altre aludeta de **diarredon** que pesa ab la aludeta .ij. onçes.”
Inventari d’una especieria Cervera, 1373

DRAGONCELL, [DRAGONSEL] s.

Dragoncella, tel o taca opaca precursora de la cataracta que es forma a la nina de l’ull.
V. dragoncella.

“Malvisch ha virtut que si prens la flor d ell e la mescles ab vi purga les plagues. E en tal guisa fet sanals **dragonsels**...”

Macer: llibre de les herbes i les seues virtuts MS. Biblioteca Nacional de París, fons espanyol 210

DRAGONCELLA, [DRAGONTELLA] s.

Tel o taca opaca precursora de la cataracta que es forma a la nina de l’ull.
V. dragoncell.

“...e es aquesta la primera virtut que si prens la flor d ell e la mescles ab vi, purga les plagues; en tal guisa feyt sagna les **dragoncelles**...”

Macer: llibre de les herbes i les seues virtuts “Del malvisch” MS. de la Biblioteca Universitària de València

“Contra **dragontelles**.

Aquesta cura es molt provada: terra vacua, asis magna, e via via scriu auçests noms en una carta... quant la luna es minguant, e liga la entre les orelles a la bestia e tinga la .ix. dies e al noven dia estant la bestia en l aygua desligada la carta, e gita la per l aygua en jus, e sapies que sanara.”

Receptari de la Universitat de València 94; MS. n. 216, f. xvj, a. Biblioteca Universitària de València

DURANYÓ s.

Duralló, concreció tumescent o callosa.

V. duralló.

“Capitol segon qui parla de **duranyons** o infladures en la boca -**duranyons** he infladures alcunes son senyals que son sechs, alcuns madurs, on si lo esperver a infladures seques, prin una gran pell e enbolca lo y, puy suaument obri li la boca e la infladura seca li rau, o, si es deffora, tranca li.”

Flors de les receptes medecinals per ocells de caça MS. 21-2-19, Biblioteca de la Universitat de Barcelona

E-LA-MI s.

Signe de l’antic solfeig que correspon al mi.

“E **e la mi** ha una letra e dos veus, e es la letra, la mi son les veus.”
Art del cant pla f. lxxv

EIXENÇ, [EXENS, EXENZ] s.

Donzell, planta aromàtica i molt amarga.

V. *asens*, *asensi*, *donzell*, *sensi*.

“Item picat ensemps la rayu de la artemisa, e del fenoyll, e de les fuylls del **exenz**, alias donzel...”

Tresor de pobres (MS. 216 de la Biblioteca Universitària de València) cap. XIX

“Aquestes son les mediçines simples: camomilla, ledon, serpentina, fostugs... angicasta, mentrastre, **exenz**, alquitra, garrofes.”

Ibn Wāfid, *Llibre de les medicines particulars* f. 1, c

“Si l'esperver a tinyes o per alguns es apellat fformiga: unta l'ab mel, puys gite y polvora de adrament, escorxa de ffrexe e polvora d **exens** e de sal be bullit en vinagre...”

Flors de les receptes medecinals per ocells de caça MS. 21-2-19, cap. vj. Biblioteca de la Universitat de Barcelona

EIXENÇ ROMAN un. pluri.

Artemisa pontica, L. planta composta medicinal.

“E dix Johan Dalmaçen que l'exenç es la cuscute rromana, e es de .iiij. maneres: la primera es l'exenç, e l'altre l'**exenç rroman**, e l'altre aquell que hom apele tanaritra e aquell val mes.”

Ibn Wāfid, *Llibre de les medicines particulars* f. 17, c

EIXENUÇ, [EXENUÇ, EXANUÇ, EXENUZ, EXENUC] s.

Planta mirtàcia, el *Myrtus pimenta*, L. usada en medicina.

“...e pendras un dracma de **exenuç**, altre tant de alfobles e hun manol de malvins e la sua lavor...”

Micer Johan *Receptari de Micer Johan XV*

“...e en la dita olla ab lo dit levat destemprat metras estes coses qui s segueixen: Primo alfobles be moltes, **exenuc** be molt, batafaluga be molta...”

Micer Johan *Receptari de Micer Johan CCXX*

“**Exanuç** es pebrina.

Dix .D. que la pebrina es de ssustança ssoitil e es calent e amarga, e dessequa e escalfa en el terçer grau...”

Ibn Wāfid, *Llibre de les medicines particulars* f. 79, b

“Les coses calentz e sseques en lo terçer grau:

Alfatic, anis, azara, gra de ssavina... avet, herba de Santa Maria, **exenuz**, asticadus, alls,...

Ibn Wāfid, *Llibre de les medicines particulars* f. 4, b

ELÍS, ISA adj.

Elidit, esvàit.

“...la dita Blanquina Casafranca no fonch ni es en alguna manera excensa ni **elisa**, ans per les proves... nos consta la dita Blanquina de Casafranca esser heretica...”

Carbonell, Pere Miquel *Sentència contra Na Blanquina Casafranca...* Docs. Arxiu de la Corona d'Aragó v. 28, p. 203

EMBOQUIR *v. a.*

Atreure amorosament.

“E ella, avisant se dels seus esguarts, per **emboquir** lo, alguna volta guardava a ell, gitant algun sospiret quaix volent los amagar...”

Decameron jorn^a 9ª nov^a 5^a

ENAILIR *v. n.*

Tornar-se dolent, envilir-se.

“Qui era bo puys es **enailit**, ase era puys es tornat somera.”

Ex proverbiis arabum MS. de Santes Creus, Biblioteca Provincial de Tarragona

ENCOST *s.*

Planta d'Aràbia i de l'Índia, l'arrel de la qual s'utilitza en medicina.

V. cost.

“Item prenants de la erba qe ha nom **encost** bona quantitat e coets la en oli...”

Receptari de la Universitat de València f. cxj

ENEIX *adv.*

Mateix, igualment.

V. eleix, a, eleix, a (Per si ____), enleix (Per si ____), enleix, a, leix, a, oleix.

“Donchs no basta a tu, o sancta verge, exir de ton loch tant solament si no oblides tots tos parents, **eneix** la casa de ton pare.”

Epístola de sant Geroni a santa Eustoxi f. iv v

ENELLO, [ENELLO] *s.*

Anet.

“Lo ventre e l als sie mes a coure ab oly e ab sal e ruda e **enello** e dat a menjar en la meseleria...”

Ibn Wāfid, Llibre de les medicines particulars f. 105, d

ENESTIRS *adv.*

A més.

V. emperesters, emperestirs, esters, estiers, peresters, perestirs.

“Començaren **enestirs** esser hoyts molts mesquins e miserables plants...”

Ros de Tàrraga, Ramon Porgatori de Sent Patrici 559, f. 21

ENTENYIR *v. a.*

Banyar, impregnar, embeure dins un líquid.

“Item coet, entro que s espessesquen, oli molt vell, e mantega veylla, e vinagre molt fort e sal per eguals partides de totes aquestes coses, e apres **entenyt** feltre o lana suçia...”

Tresor de pobres (MS. 216 de la Biblioteca Universitària de València) cap. XXIV

ENTERÉSSER *v. intr.*

Ésser present.

“E si per aventura en nostre conseyl, per raho de scriure o per altra manera, ells **enteresser** s esdevendra, aquelles coses que aqui oyran e percebran ab si secretes tenran a negun no revelans...”

Rei Pere del Punyalet *Ordenacions de Pere del Punyalet sobre els oficials de la sua cort*. CDIAA, vol. V Dels escrivans de manament de la nostra scrivania

ENZEBRA *s.*

Zebra (animal).

V. atzebra.

“Si no s en la sgleya / durant lo sermo,
Per ser a l asperges / mes corre que **enzebra**.”

Procés de les olives 2.031

EPET *s.*

Peix de mar.

“Item que la lliura carnissera dels lussos, de lisses, lucernes... de **epet**, de morenes, de bonitels e de peix semblant sia venuda VIII diners e no mes avant.”

Crides Arxiu Municipal de Barcelona, anys 1365-1372, f. 26

ESCAPÇADOR *s.*

Decapitador, botxí.

“...e no volgue aquella desmanar ne fer irada e mana y anar un scapçador qui degollas sanct Johan e que lo cap li fos donat... E l **escapçador** degoyla a aquell e aporta lo cap en un tallador e dona l a la donzella.”

Evangeli de sant Marc Còdex del Palau, f. 41

“...e aquí, gitant se Volumnio sobre l cos... e prenent lo cap qui era separat del cos e posant lo sobre ls seus pits, inclina lo seu cap a l **escapçador**.”

Canals, Antoni *Valeri Màxim* 1.992, lib. IIII, tit. VII

ESCORFENO *s.*

Escórpora o escorpa.

“Forma y manera de parellar l **escorfeno** en cassola. Primerament veuras que aquest peix no es bo sino en cassola o bullit, e si l voldras rostir pendras l **escorfeno** e faras lo bell e net e tallaras lo a troços si es molt gros...”

Nola, Robert de *Art del coch* De **escorfeno** en cassola

ESCORREDURA *s.*

Malaltia del cavall que resulta d'una contusió sobre el tendó flector del membre o extremitat posterior (quan l'animal corre sofreix un contacte amb les ferradures de les mans).

“D **escorredura**: **Escorredura** es feta a vegades en la iunctura de la cama detras prop lo peu, he es malmes per forsat feriment en lo cors del caval.”

Tederic *Cirurgia dels cavalls* MS. Biblioteca Nacional de París, fons espanyol 212, f. 104

ESCÒRTIL *adj.*

Lleig, bord.

“D aquesta aytal dissolucio se seguexen sovín paraules vils e **escortils** caxinacions e menys preus d altres...”

Eiximenis, Francesc *Terç del Crestià* cap. CCCVIII

ESCUIXÈS, ESA *v. a.*

Esquinçat.

“On, ab los ulls de la pensa veg, Senyer, que l vostre cuir fo estes en la creu, e fo untat de sanc e d aigua, e fo **escuxes** e rumput e truncat; e no fo qui ligas ni sanas ni cusis vostres nafres.”

Llull, Ramon *Llibre de Contemplació* 6, cap. 122

ESCUNÀNCIA, [ESCUNANÇIA] *s.*

Esquinància o angina.

“E quan es donat a beure ab la mel val a la **escunança** e a qui no pot alendar e a la tos e a la dolor del costat.”

Ibn Wāfid *Llibre de les medicines particulars* f. 28, c

ESCURALEA, [SCURALEA] *s.*

Obscuritat.

V. escuredat.

“Item si picat lo mescles ab vidre purga la **escuralea** dels uyls...”

Macer: llibre de les herbes i les seues virtuts MS. Biblioteca Nacional de París, fons espanyol 210, f. lviii

“A la **suralea** dels uylls.

E per tolrè la **suralea** dels uylls pren lo such de l almoyll o la sua polvora, e posa la en los uylls, e sapies que t tolra la **escuralea** e dar t a bona vista e clara...”

Receptari de la Universitat de València MS. n. 216, f. viij, b. Biblioteca Universitària de València

“E sapies be que si la rayll d ella menjes rostida, profita molt a la **suralea** dels uylls.”

Macer: llibre de les herbes i les seues virtuts 51 MS. n. 216, f. lij, c. Biblioteca Universitària de València

ESPAETXAR-SE *v. refl.*

Anar-se'n ràpidament (d'un lloc).

V. espatxar-se.

“...e trames me cartes que donas a madona la regina sa mare e al senyor rey de Mallorques, e m feu saber que m pregava que tost **me espaetxas** de Sicilia.”

Muntaner, Ramon *Crònica (Muntaner)* (ed. A. Bofarull, 1860) cap. CCLXVIII

ESPECULADOR *s.*

Aquell que observa els astres, els fenòmens celestes.

“Los nombres dels cels segons la opinio dels **especuladors** fonch conegut per una raho demonstrativa per lo nombre dels moviments dels cossos superiors, los quals com manifestament sian nou, segueix se per necessitat que los cels corresponent son nou...”

Granollachs, Bernat de *Llunari* f. sign. b iiij v

ESPÚNDIA, [SPUNDIA] *s.*

Veterinària. Sort d'úlcer cancerosa.

“Vos pendreu caragols e levar los heu de la closca e picar los heu be, e axi picats metreu los sobre la **spundia** e metreu hi sa bena dessus. E aço continuareu alguns dies, car de cert aço u guarra.”

Dieç, Manuel *Libre dels cavalls* De la malaltia que dien **spundia** que s fa detrás lo genoll en lo doblegament de la cama. MS. Biblioteca Comunal de Palerm, f. 52

ESQUIRA, [ASQUIRA, ASCUYRA] *s.*

Quimera, malvolença insistent, animadversió.

V. isquira.

“ab gran **esquira**,
si molt se plany:
-Sus! en mal guany
si us sou cansat
desnaturat
no m se ab qui,
pus no ab mi,
be us ne guardau;”
Roig, Jaume *Spill* 8.136

“...per la qual cosa, per lo desplaer que han e ira contra aquells, venen en conexença de lurs deffalliments e volen fer obres virtuoses, per ço que no sien semblants a aquells que han en **esquira** e en malvolença.”

Genebreda, Antoni *Boeci de Consolació de Philosophia* lib. IV, prosa VI

“...e .j. nuyt, cant agran maniat, si ac .j. **asquira** entre los .vij. fraras ab lo duch per huna sua fila que ls .vij. frares volian aver per forsa.”

Sant Grasal MS. de G. Reixach, f. 27

“E com la regina Violant veie que ls barons e nobles e cavallers de Catalunya se n desplayen tant, ella va faer que l Rey son marit los prengues d **esquira** e hagues mal cor deves aquells...”

Boades, Bernat *Feyts d’armes de Catalunya* (falsificació) cap. 29

“...e si porta Caym **asquira** en son cor que res no u fau semblant, per so que son frare no se n pogues pendre a res ni s pensas que el li volgues mal.”

Sant Grasal MS. de G. Reixach, f. 104 v

“Mas anpero aytant com l altra poch la gareja puyxs e fera si pot aytant con viva per la gran **ascuyra** que li porta...”

Sant Grasal MS. de G. Reixach, f. 86 v

ESTACA-ROSSÍ,⁶ [ESTACA ROCI] s.

Nom vulgar de l’*Ononis spinosa*, planta medicinal.

“Item lo vi de la decoccio d **estaca roci**, molt hi val.”

Tresor de pobres (MS. 216 de la Biblioteca Universitària de València) cap. VII

“Item prenets de la erba que ha nom **estacha rossi** e picats la e en forma de em-plaustra posats la la hon sera la dolor del puagros.”

Receptari de la Universitat de València f. xciiij

ESTAROL s.

Mesura de capacitat.

“Item paga per faves, per **estanol**, qui es .j^a. quartera de Malorches, j. s.”

Lleuda de Pizans Arxiu de Perpinyà (22 de desembre de 1321)

ESTIERS, [STIERS] adv.

A més, ultra això.

V. *emperesters*, *emperestirs*, *enestirs*, *esters*, *peresters*, *perestirs*.

“Car be n deu hom brocar

Tostemps lo seu cavall,

Que **stiers** lo cor li fayll

De correr e va l pas,

E mantes vets atras

Torna per gran falsa,”

March, Pere *L’arnès del cavaller* 908

ESTÍVIA, [STÍVIA] s.

Malaltia del cavall, que torç el coll en sentit lateral per dislocació de la nuca.

6. El DA (s. v. *estacar*) inclou *estaca-rossins*, documentada a Montserrat, i la defineix, sense dir-ne l’espècie, com: «herba que fa fils llargs o tories molt primes que s’escampen; la donen a menjar al bestiar».

“**Stivia** es apelada .ja. una malautia que esdeven al col dell cavall, axi que de sa ni de la no pot lo coll baxar al menyar sino per entreposament, ne pot rost pendre de terra.”

Tederic *Cirurgia dels cavalls* MS. Biblioteca Nacional de París, fons espanyol 212, f. cix

ESTOMIR-SE *v. refl.*

Commoure's, trontollar.

“En lo punt de la mort lo sol s escuray
E si s feu la luna, e l temple **s estomi;**”

Llull, Ramon *Plant de Nostra Dona Santa Maria* XXVI

ESTORN, [STORN] *s.*

Combat, batalla, assalt.

“O tu, traydor / be sabs que onze meses
Hach a Tots Sants / qu enprenguem nostre **storn**
Io m son armat / si be m suy mes entorn
Ez asseiat / tant qu a mi no fall res.”

Erill, Arnau d' *Cançoner de Saragossa* f. 228 v

ESTRACAR, [STRACAR] *v. a.*

Fatigar, cansar.

“O, desaventurat de mi! yo donant te moltes scuses, Deifira mia, axi te ensenyi
quant ara sabs molt **stracar** me.”

Alberti, Leon Battista *Deifira* (traducció) 296

ESTREMPAUC, *A adj.*

Extravagant; estràmpol.

“Palp les memeles atressi,
Strenga les li un poc,
No molt, car no seria de joc,
Que semblaria hom porquer
O **strempauc** o paltuner,”

Facet 1.224

ESTRIGAR-SE⁷ *v. refl.*

Allunyar-se, apartar-se.

“Axi me n pren com al gayll
Qui per por del hom **s estriga**”

Turmeda, Anselm *Cobles de la divisió del Regne de Mallorca* 91

7. El DA (*s. v. estrigar*) en reproduëix l'exemple, però no en dona la definició.

ESTRILÍ, [STRILI, ASTRILI] s.

La vintena part de l'onça d'argent.

“Pes d'argent de Catalunya.

Ha en lo march de l'argent --- --- .viii. oz

.....
ha en lo quart --- --- oz quart .v. **strilins**

ha en la oz .xx. **strilins** e l' **astrili** val

.j. tpts et mig.

.....
ha en la oz --- --- oz .iii. quarts.

.....
axi que ha en la oz .xxx. tpeses fins

ha en la oz .xx. **strilins**.

e l' **estrili** val .j. tps e mig.”

Arxiu Corona d'Aragó, Memorial n. 35 supra moneta; nota p. 1

ESTRONT, [STRONT] s.

Excrement animal endurit i emmotllat a la forma del budell.

“Tres coses fan bon ort: cavar fort, **stront** mort e bon plantar de coll.”

Llibre de tres

ESTRUGAMENT⁸ s.

Penediment.

“Maiorment com jo haya entes que les dites persones malvades s'escampen per tota la terra. Aquestes persones, mon senyor, van meses a manera de gent de penitencia e d' **estrugament**.”

Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.128, f. 178) Sigilli secreti 20, reg. 1.128 (Pere III, 1347/48)?

EUÇÓ s.

Gla, fruit de l'alzina.

“Item prenets **euçons** e molets lo e dats li n'a beura ab bon vin a mati e a vespra: maravellosament li fara passar tota tos.”

Receptari de la Universitat de València f. xli, v

EXANAP s.

Senabre.

V. senabo, senabre, senap.

“De l' **exanap**. - L' **exanap** tira les umors males; la sement d'el es molt bona per menjar e romp les pedres de la vexigua, e purga la orina e la fleuma del cap, e conforta l'estomech e assuava los sospirs...”

8. El DA en reprodueix parcialment l'exemple, però no en dona la definició.

Macer: llibre de les herbes i les seues virtuts 109 MS. n. 216, f. lxij, b. Biblioteca Universitària de València

EXEQUIÓS, A *adj.*

Xacrós, malaltís.

“E no gayre apres nasquem Nos; e fom nats complits los set mesos que fom engendrats, e nasquem tan feble e tan **exequios** que no s pensaven les madrines ni aquells qui foren a la nostra naixença que poguessem viure.”

Rei Pere del Punyalet *Crònica (Rei Pere del Punyalet)* (ed. Coroleu, 1885) 37

EXICI s.

Ruïna, destrucció, perdició.

“...que la excellencia reyal qui a proteccio de sos vassalls e subdits singularment es stada introduïda, en **exici**, destruccio nostra, oblidada sa innata clemencia, stiga preparada...”

Guerra de Joan II Docs. Arxiu de la Corona d’Aragó v. 20, p. 15

EXORTÍ⁹ s.

Guàrdia de moros.

“...e Alaçrach vench ab .x. cavallers de moros e sos **exortins** que l anaven denant...”

Rei Jaume I *Crònica (Rei Jaume I)* (ed. Aguiló, 1873) 377

EXORTILLADURA s.

Desllorigament del peu d’una cavalleria.

“Esdeve a vegades que en la junctura de la cama detras per lo peu se fa mal lo cavall. E a vegades per ensopegar, o per encontra de la junctura en loch dur, o per correr, o com prem lo peu debes pedra no dretament, o per torçadura. Car la junctura de la cama apres del peu es loch deliquat e nirvios e ple de venes; per desiunyiment de l os ranqueja lo cavall e passa gran dolor.”

Dieç, Manuel *Llibre dels cavalls* De la malaltia que dien **exortilladura**. La cura de la **exortilladura**. MS. Biblioteca Comunal de Palerm, f. 60

EXORTIQUÍ¹⁰ s.

Guàrdia dels moros.

“...e entram en la casa e estaven li .iiij. **exortiquins** denant ab ses atzegayes.”

Rei Jaume I *Crònica (Rei Jaume I)* (ed. Aguiló, 1873) 87

9. El DA en diu (s. v. *exortí* pl. *exortins*): «soldat, guardià (?)» i inclou, a més de l'exemple del *Vocabulari* de Farauo, un altre de la mateixa *Crònica*.

10. El DA en fa una definició lacònica: «soldat (?)» i en dona el mateix exemple.

FARCINA s.

Malaltia cutània, espècie d'elefantiasi del cavall.

“E si es descurat moltz mals li n esdevenen, so es, roya qui lava la coctna, a vegades **farcina** que va per la carn e forada la coctna, e sapies que les malauties vinents de sang son sutzes.”

Tederic *Cirurgia dels cavalls* MS. Biblioteca Nacional de París, fons espanyol 212, f. cviiij v

FARDAIXINA, [FARDAXINA] s.

Excrement del llangardaix, usat en medicina.

“Item **fordaxina**, pes de hun diner.”

Micer Johan *Receptari de Micer Johan* LXIV

FILENPÚA s.

Tela molt fina semblant en transparència a la gasa, teixida amb el fil molt prim que resta entre les pues després de la segona passada del lli per la carda.

“Item una tela de lit de **filenpua** listade de grana.”

Inventari del castell de Folgons Any 1523

FORESCAPI¹¹ s.

Dret percebut pel senyor sobre lluïsmes i vendes de propietats del vassall.

“Item lo cens que Na Boneta Urgela fasia... I. gallina e **forescapi** de la terra per que fa la gallina...”

Alart, Julià Bernat *Docs. rossell.* XXIX

“Item entenem que pusquen vendre cens a qui s vulen sobre possessio o possessions qui s tenguen per alcun senyor, del qual lo dit senyor aya son **forescapi**.”

Alart, Julià Bernat *Docs. rossell.* p. 210

FRIANDARIES¹² s.

Llepolies.

“cubrint, scusant,

desenculpant

ses oradures

e travesures,

friandaries

e lepolies,”

Roig, Jaume *Spill* 9.515

11. El DA remet a *foriscapi* [*forescapi*] i en fa una definició relacionada amb un terme jurídic prou equivalent a la que en dona el *Vocabulari* de Farauo: «terme jurídic: dret sobre el traspàs de la propietat, espècie de lluïsmes». La documentació que aporta, però, és diferent.

12. El DA inclou el lema en singular, *friandaria*. No en fa la definició; sí que hi inclou el mateix document que el *Vocabulari* de Farauo.

GALOCRESTA s.

Cresta de gall, planta labiada medicinal, dita també tàrrec. (*Salvia verbenaca*, L.)
V. *crista del gall*.

“E son aquestes herbes que direm en ssemblant del celiandre en obres: primerament la fulla del ssilium... e la laor del **galocresta**, e al alfavega.”

Ibn Wāfid, *Llibre de les medicines particulars* f. 25, d

GAREX s.

Ratolí camperol.
V. *garri* o *garris*.

“Puys prin sanch de gall, he, si no n pots aver, prin sanch de una rata qui es dita **garex**...”

Flors de les receptes medecinals per ocells de caça MS. 21-2-19, f. 118. Biblioteca de la Universitat de Barcelona

GARRI O GARRIS, [GUARRIS] s.

Ratolí camperol.
V. *garex*, *ratolí* a Boucoiran, Dictionnaire des idiomes méridionaux.

“...pren sang de rata qui es dit **guarris** e unta lo loc de la pena e exira depux.”

Llibre del nodriment e de la cura dels ocells f. 111, a

GASANYATGE, [GASAYNATGE] s.

Guany, profit; collita, profits agrícoles.

“...que aja de la vila de Thoyr I. reredeume en axi co es acostumat, al xvije de blatz, de rasims, d olives, de lana, e d aynels, e de **gasaynatges**...”

Alart, Julià Bernat *Docs. rossell.* p. 210

GENSOR adj.

Més gentil.

“Gracias mil, Na cors **gensor**,

Ara avets l amor liada

De tot en tot e conformada.”

Facet 1.087

GILADEA s.

Suc de carn clarificat i congelat per refredament.
V. *geladía*, *gelea*.

“...Et si pet ventura no volra congellar se axi tam prest, met hi un poch de garan-gal o stichnart, e tantost se congelara sens dubte nengu. E vet axi com se fa **giladea** bona e fina.”

Nola, Robert de *Art del coch* De giladea

GISOPÀS s.

Mena de pedra preciosa.

“La .v^a. pedra es **gisopas**, e la sua color resembra aygua de porros picats en molt gran cosa. E en qualque loch vinga, si la porta, es benventut e honrat.”

Lapidari MS. n. 216. Biblioteca Universitària de València

GODAMACIL s.

Tapisseria de cuir repujat, pintat i daurat.

V. *godomaci*, *guadamazir*.

“Vostra letra havem reebuda ensemps ab lo **godamacil** e matalafeta a ops de la nostra capella per lo feel cambrer nostre...”

Inventari del rei Martí 68

GODENDART, [GODONDART] s.

Llança curta anomenada també *galandart*.

V. cf. *Puiggarí*, p. 167, *galandart*.

“item un lenser encastat en la paret, hon ha .viii. lanses curtes .iiii. grogues .v. blanques e dos **godendarts**.”

Inventari d'en Pere Becet Any 1430

“Item, quatre astes largues, la una ab forqueta e deu dayes, un **godondart**, quiscu de sa manera.”

Inventari Drassana de Barcelona Any 1489

“Item: una lansa e un **godondart** meyns de ferro.”

Inventari Hospital Santa Creu En lo menyador. Any 1429

GODOMACÍ s.

Penis artificial.

V. *godamacil*, *guadamazir*.

“...he sapiats que les fembres que los ve talent ho volentat a tant que no s'avenen ab elles los homens, he per aquesta raho han les fembres de aquestes que usen lo **godomaci** que es fet de coto he confeccionat de dins en forma de vit, he usen ab ell meten lo s en lo cony entro que son fartes e perden lo desig”

MS. 10.162, f. cvijj. Biblioteca Nacional de Madrid

GRATUSA¹³ s.

Llana de carda.

13. Les definicions del DA (s. v. *gratisa*) no coincideixen amb les que proposa el *Vocabulari* de Farauo: «instrument de boter» i «espècie de borra». Remet també a *gratussa*, les definicions del qual, geolocalitzades, també en difereixen: «eina per a fer esclops o culleres; (Vich) eina de sabater; — (Empordà), pesat i impertinent».

“Que nul hom ni nula femna no aus fer draps de pessols, ni de borrelos, ni de borra, ni de repel, ni de **gratusa**, ni de lana tailada, mescladament ni departida...”

Alart, Julià Bernat *Docs. rossell.* p. 122

“...ne de **gratusa**, ne de macona...”

Furs de València (ed. Pastor, València 1547) fur 30, de Pann., f. 24, 3

HEBETAR, [EBETAR] *v. a.*

Tornar obtús, menys agut.

“...car lo vi d aytals viynnes es fort putrefactible, lo qual engenre febres diverses e apostemes. Encara **ebete** e engroseix los espirits e no conforte les vertuts.”

Jaume d’Agramunt *Regiment de preservació a epidímia e pestilència e mortaldats* art. II, part IIa, cap. III

“...pero moltes vegades moltes viandes ab treball e gran ministeri conquesides malalties engenren, **ebeten** lo seny, vicis dins meten, virtuts foragitan sino son remesiats per medecina de temperança...”

Rei Pere del Punyalet *Ordenacions de Pere del Punyalet sobre els oficials de la sua cort.* CDIACA, vol. V De les viandes

IVASSEA, [YVASSEA] *s.*

Rapidesa, celeritat, promptitud.

“...car aquella ara es tant de poca quantitat e es tan ivassosa del temps passat a l esdevenidor, que lo nostre enteniment ni pot apercebre sa poca quantitat, ni li leu que pusca atenyer son curriment e sa **yvassea**.”

Llull, Ramon *Llibre de Contemplació* 12, cap. 20

LATITANT *adj.*

Que s’amaga, s’oculta, s’encobreix.

“...que qualsevol que tinga taula de cambi e altres qualsevol mercaders qui seran abatuts, fugits, e absentats, e **latitants**...”

Constitucions de Catalunya V, lib. IX, tit. X. De abatuts y **latitants**

LATITANT, [LATITAN] *adv.*

Amagadament, ocultament.

“...que alguns de les bandositats contra lo voler e manament del Senyor Rey e en menyspreu dels officials seus prenien atrivença e gosar de entrar e aturar en la ciutat, **latitan** o a pales...”

Llibre de Memòries València, 1409

LIEN *s.*

Manyoc.

“E la **lien** de les sues celles era negre e encorbada com a bell arch.”

Metge, Bernat *Ovidi* 24; MS. 831, Biblioteca de Catalunya

LLEGOLELLA, [LEGOLELA] *s.*

Llengüeta, neulella o gargamelló.

“Contra paralis de lengua e **legolela**.”

Tresor de pobres (MS. 216 de la Biblioteca de la Universitat de València) cap. XIII

LUCIDARI *s.*

Llibre destinat a resoldre qüestions àrdues o difícils d’esclarir.

“Item .I. libre gran de paper qui es apellat **lucidari**.”

Inventari de Pedralbes Any 1364

MAÇOR *s.*

Apellatiu sinònim de malsí (delator) a les aljames de la Corona d’Aragó.

“...teneantur incontinenti suspendere per collem vel pedes taliter ut moriatur dictum judeum malsin vel **maçor**...”

Ordre de Joan I dictada a Fraga a 12 de novembre de 1390 Arxiu de la Corona d’Aragó (reg. 1.899, f. 150)

MERCOLERIA *s.*

Fet, acció a practicar en dimecres (generalment per superstició).

“Algunes dones son que serven **mercoleries** e sabatines, e tal dia guardan vos de tal erba e collir la erba ans de sol exit...”

Ferrer, Vicent *Reportationes Sermonum* t. IV, f. 18 v

MIRRAUST *s.*

Una de les tres grans salses de la cuina catalana medieval (les altres dues són la salsa de pagó i el menjar blanc).

V. mig-raust.

“La salsa de **mirraust** fe la en aquesta manera. Primerament pendras una liura de ametles... E axi se fa **mirraust** perfet.”

Nola, Robert de *Art del coch* De **mirraust**

MORZIELLO *adj.*

Aplicat al cavall de color absolutament negre.

V. morè.

“La terça color qu es dita **morziello**, o negre, e per ço li dien **morziello** que ha color de mora. E ha de esser senyalat axi: una stela cominal en lo front, e que no sia gran ni ampla...”

E que si aquests senyals no ha, deu esser segons natura tot negre sens negun senyal blanch...”

Dieç, Manuel *Llibre dels cavalls* De la color que dien **morziello** o negre. MS. Biblioteca Comunal de Palerm, f. 11

MUID, [MUYT] *s.*

Mesura de capacitat per a grans i per a líquids; moí, muig.

“Item una tona de .ijj. **muyts** buyda.”
Inventari d’una especieria Cervera, 1373

MUILE, [MUYLE] *s.*

Núvol, diverses taques blanques i opaques formades sobre la còrnia (nubes en els mss. llatins).

V. cf. *múmfula* (Tortosa).

“El ssegon es que sia pus blanch e menor e .i. poc pus fon que l primer, e es en semblant de **muyle** en sa color.”

Jacme, Joan *Alcoati* f. xxxij v, b

“Ara direm del senyal, so es a saber, can son guarides les vexigues los senyals blancs que romanen en la tela de la cornia axi com havem dit, e son en .ij. maneres: que sia sotil en la visio de la cornia, e aço a nom **muile**; e sera gros e pregon en fons de la cornia e aço havia nom blancura.”

Jacme, Joan *Alcoati* f. xxxiv v, a

NOCURENY, A *adj.*

Que no té cura d’una cosa; indiferent, negligent.

“...que ladonchs lo Princep ratifique les malfeytures dels seus Officials, com la sua correccio es pereosa e **nocurenya** en los delictes.”

Eiximenis, Francesc (?) *Doctrina compendiosa* segona partida, IX

NUVORELLA, [NUVORELA] *s.*

Núvol subtil.

“E respos Ihesu Xrist: -Tu o dius, empero encara veurets lo fill de l hom seura a la dreta part de Deu, e ll veurets venir ab les **nuvoreles** del cel.”

Passió de Nostre Senyor Jesucrist MS. 67 de Sant Cugat. Arxiu de la Corona d’Aragó

OLEIX, [OLEX] *adv.*

Mateix.

V. *eleix, a, eleix, a* (Per si ____), *eneix, enleix* (Per si ____), *enleix, a, leix, a*.

“Altra lavadura d asso **olex**: pren blanch de plom cuit .j. lliura, ensens, mastech...”
Tròtula de Mestre Johan 10 b

OLENDA, [OLENDE] *adj.*

Olent, que fa bona olor.

“...sia fet al meu cors e a la mia bocha untage d elmesch, de sandols, de siveta destemprada ab aygua rosa e ab aygua nafa, per ço que alguna malla fetuytat de mon cos no isque, ans... git alguna flayra **olende** o dolsor.”

Testament d’Amor MS. de Barcelona, s. xv

OPOPANAC, [OPPOPANAC] s.

Opopònac, oleoresina amargant extreta de les arrels i la tija de la planta *Opopanax*.
V. *poponac*, *popanac*.

“E, can es dat ab lo **oppopanac** e ab lo caparo a beure, trenque la pedra e trau la en la horina e solte la postema de l'escle.”

Ibn Wāfid, *Llibre de les medicines particulars* f. 90, d

OXIZACRA s.

Mescla de vinagre i de sucre.

V. *occisagra*, *siagre*.

“...e ab **oxizacra**, los espacies saben que es, dats li n a beura...”

Receptari de la Universitat de València f. cxij

OZIMI s.

Alfàbrega.

“Encara mes que y aiustetz ab la galina aquestes coses que s seguexen qui conforten lo cor: macis, cubebes, antos, que es dit romer, **ozimi** que es alfavega...”

Tresor de pobres (MS. 216 de la Biblioteca Universitària de València) cap. XVII

PAMPINUM s.

Pàmpol. Fulla del canó de les gramínies (els pàmpols són agres i astrigents i com a tals usats en medecina).

“Si aura tynes, trenca **pampinum** & suc de mora agresta & d asso banya soven lo loc de les tynes que roen les penes.”

Llibre del nodriment e de la cura dels ocells f. 111, c

PARPELLOLA,¹⁴ [PERPELLOLA] s.

Mena de moneda menuda i de mala llei.

V. cf. Botet i Sisó, t. II, p. 321.

“...vola, sola, musola, tovallola, **perpellola**...”

March, Jaume *Diccionari de rims de Jaume March*

“Item, pronunciam, declaram, ordenam e manam que les monedes d argent que s nomenen **Parpalloles**, e dobles, e corren en los dits comtats de Rossello e de Serdanya, passats quatre mesos continuament desiavant comptadors no puguen correr en los dits comtats ne un altra part alguna del dit Principat...”

Rei Ferran II *Sentència arbitral de Ferran el Catòlic* Barcelona, 4 de novembre de 1493

PARTELITAT s.

Naixença illustre.

14. El DA sols n'esmenta la font: «Dic. J. March».

“Pensau esser de paratge
O de gran **partelitat**,
Mes mirau vos lo linatge
De cavadors es honrat.”
Cobla (Illa [Rosselló], s. xv)

PASTRUI s.

Un cert peix de mar.

“Item ordenaren que mussola, lunada, cassons, **pastrui**, se vena a sis diners la liura... VI d.”
Crides de Mallorca XL

PERHORROSCÈNCIA, [PERHORROSCENTIA] s.

Temor horrífic; por horripilant.

“...que lo qui allegara oppressio o denegacio de justitia, o perhorroscentia contra los dessus dits officials preeminents... haja en scrits exprimir les causes de la oppressio, **perhorroscentia** o denegatio de justicia...”
Constitucions de Catalunya XIII, lib. III, tit. II

PEROÏNA, [PEROYNE] s.

Resina.

“Carga de **peroyne**... I. s. I. dr.”
Lleuda de Cotlliure Any 1249

PERTAGUSA s.

Barra llarga de faig arrodonida com l’asta d’una pica, posada sobre dos suports a la popa de la galera per a sostenir el tendal.

“Item **pertagusas**... xij.”
Inventari de la galera “Santa Catalina” MS. 252, Biblioteca de Catalunya; any 1352

PIGAMI s.

Herba semblant a la ruda, el *Peganum harmala*, L., planta rutàcia (dita també ruda borda).

“Item reebet agarich .iij. partz, de mirra .iiij. partides. Sie n donat al malalt ab aigua ans de la accessio, en la qual sie cuyta salvia e **pigami**.”
Tresor de pobres (MS. 216 de la Biblioteca Universitària de València) cap. XLIX

PREFULSIT, IDA¹⁵ *adj.*

Substantat, sostingut, recolzat prèviament.

“...per tal que... lo diable ab son malignari enginy a molts ligams **prefulsit**, a la salut dels homens, aguayts... Preparar no pusca...”

15. L'exemple del DA és diferent. No en dona, però, la definició.

Rei Pere del Punyalet *Ordenacions de Pere del Punyalet sobre els oficials de la sua cort*. CDIACA, vol. V Dels coyneros mayors

REGURT s.

Contracop, repercussió.

“...pero tal rompra no l fa lo martellet sino lo diamant mateix ab lo **regurt** y return del colp...”

Ferrer de Blanes, Jaume *Sentències catòliques*

REVERSURA s.

Perversitat.

“Veiatz aci quanta **reversura** e quanta abusio, en ofensa de Deu, en lesio de Justicia, en menyspreu de les leys e ordinacions...”

Eiximenis, Francesc (?) *Doctrina compendiosa segona partida*, X

SABALMEDÍ s.

Magistrat de policia a Aragó, amb jurisdicció civil i criminal.

“Manans e fermament stablens a Seyors, a maydomens, a rebosters, a merins, a justicies... a **sabaldemins**, a vegers... e a tots altres sotsmeses nostres e officials nostres... que aquesta carta... bona e ferma ayen e observen...”

Franqueses de Mallorca Any 1232

SALOQUIA, [ÇALOQUIA, CELOQUIA] s.

Atalaia, lloc de guaita, de vigia.

“Dilluns a VII de juny comença de tirar lo giny major de Barcelona a la casa del Pujol; e foradava lo mur e la torre de la **Çaloquia**.”

“...e metent nos XI persones en recena de retre la vila e lo barri del castell atinent de la força major de la **Celoquia**... car **Celoquia** tenia En Paga de Mallorques per significar los ho.”

Rei Pere del Punyalet *Crònica (Rei Pere del Punyalet)* (ed. Coroleu, 1885) cap. III, 26

SALTAMARTINA s.

Manifassera, dona tapanera.

“Veig la beguina
saltamartina
de sella en sella
de vetla en vetla,
gira mantells,
pica martells,
disputadora,
demanadora
de questions
e fent rahons

als confessòs
e preycadòs;”
Roig, Jaume *Spill* 14.617

SENABO s.

Senap, mostassa.

V. *exanap*, *senabre*, *senap*.

“Les coses calentz e seques en lo quart grau.
Forbio, ceba marina, anicardia,... alquitra, cenra, belasa, **senabo**.”
Ibn Wāfid, *Llibre de les medicines particulars* f. 4, b

SOLIFUGA s.

Mena de formiga verinosa.

“Aqui no s fa serp ne lop, sino una bestiola appellada **solifuga**, e es fort perillosa...”
Eiximenis, Francesc *Crestia, Regiment de Príncipe* 1a part, cap. XXXIX

SOLIL s.

Soldada, paga.

“...llavors comptaria cascu ab llur host davant aquells XII o la hu d aquells, e que aytant com haurien pres los comptarien sobre llur **solil**...”
Muntaner, Ramon *Crònica (Muntaner)* (ed. A. Bofarull, 1860) cap. CCIII

SOSPEIXÓ s.

Sospita, suspició.

“E no crey que sia nagus
Qui vulla trabaylar en va
Si doncs algun gasany no y fa:
Perque n ay mala **sospeixo**.”
Planys del cavaller Mataró 397

SOSTENT, A adj.

Sostinent, suportant.

“...e de continent fon gran concurs de persones **sostentes** diverses incurables malalties, les quals son manifestament curades...”
Guerra de Joan II Docs. Arxiu de la Corona d’Aragó v. 18, p. 58

SOTARIÀ, ANA adj.

Qui està dessota; jussà.

“...en l alberch d en Nicolau Ça Guardia, en una casa que y ha **sotariana**, lo qual alberch es prop del castel...”
Procés del crim del castell de Guàrdia Alada Any 1396

SOTSAZEMBLER, [SOTZAZEMBLER] s.

Oficial de la cort reial sota les ordres immediates del sobreazempler.

“En apres cobeejans que l dit offici ben sia regit, emperamor d aço una persona qui **sotzazempler** sie nomenat e un altre qui ajudant sia nomenat, los quals per nos tots sien elegits qui al damunt dit sobreazempler en son offici diligentment ajuden...”

Rei Pere del Punyalet *Ordenacions de Pere del Punyalet sobre els oficials de la sua cort*. CDIACA, vol. V Del sobreazempler e **sotsazempler**

SUNT s.

Humor que decorre dels ulls.

“Altra medicina a la vee meylor dels huils, e a les lagremes, e a la laguanya dels uyls, e a grossea, a a tolre la **sunt** dels uyls, e purgen les plages e apostema.”

Tròtula de Mestre Johan 7 c

TRUTXER, [TRUXÉS] s.

Home astut, pràctic en malícies; experimentat, trapasser.

“Que tots fills de cavallers
Tots son **truxés** e ufaners,
Plens d envege e malvestat
Complits d erguyll e de pecat
E de tots mals ensenyaments;”
Planys del cavaller Mataró 467

VARRAL s.

Peix mengívol del tamany de la tenca.

“Capitol que tracta de quina manera se deu aparellar la cassola dels **varrals**. Primerament pendras los **varrals** e faras los bells e nets...”

Nola, Robert de *Art del coch* De **varrals** en cassola

VEITAT, ADA adj.

Difamat.

“...e si plau a elles esser **veytades** e scantades, no plau a mi, ans ho e a gran enutg, axi com aquella qui en nenguna manera no he enteniment dispost en tal acte.”

Decameron jorn^a 3ª nov^a 3^a

VISPERTILLO s.

Ratpenat.

“...que per a mi y per los simples y de baixa intelligentia voler prosumir alsar los ulls a tant fulvida y resplandent lum, seria major inconvenient que al **vispertillo** voler mirar los raigs del sol al mig del die.”

Ferrer de Blanes, Jaume *Sentències catòliques*

XIEF s.

Colliri.

V. *axief*.

“...e meta colliri de la celidonia, o de l acore, o de la licada, o de l escuma de mar, ho de sal nitre e de les polvores e dels **xief** que avem dites el .iiij. capitol...”

Jacme, Joan *Alcoati* f. xxxiiij v, b

XUXUMEU s.

Sobrenom despectiu aplicat a persona menyspreable.

“...apparegue En Sampso a la muralla la qual fou plena de gent armada cridant nos algunes injurioses paraules, dient: -Avant, avant, canalla, canalla, **xuxumeus** e melrosats de Barcelona!”

Guerra de Joan II Docs. Arxiu de la Corona d’Aragó v. 20, p. 68

Hi ha tres mots recollits en el *Vocabulari* de Faraudo que no són documentats en cap repertori lexicogràfic, però que sols contenen l’exemple i no la definició. Són els següents:

ESCAGERA s.

“...que null mesurador o **escagera** no gos comprar alcun escaig de blat, sots pena de .v. sous per quantes que vegades contrafara...”

Manual de Consells València, 16 de juny de 1327

PELOTXA s.

“...los pits e la **pelotxa** d aquells verdejaven per la molsa en ell aferrada...”

Vilaragut, Antoni de (traductor) *Les Tragèdies de Sèneca* (atribució falsa a Vilargut) Ypolit e Phedra, p. 459

TERNUS s.

“...prenetz farina d erp, e blanch de forment, e farina d ordi, e farina d arros, e farina de ciurons, e de **ternus**, e de faves, e ameles amares...”

Tròtula de Mestre Johan 12 c

“...fetz ne coquetes ab blanchs d ous a manera de **ternus**, e seccats los en la om-bra...”

Tròtula de Mestre Johan 12 d

B. MOTS QUE APORTEN EL SIGNIFICAT DE TERMES QUE NO EN TENEN EN EL *DICCIONARI CATALÀ-VALENCIÀ-BALEAR*

Cal fer notar que, en alguns casos, les fonts documentals coincideixen en tots dos repertoris lexicogràfics. En general, el DCVB n'incorpora una versió més reduïda.

Vocabulari de <i>Faraudo</i>	DCVB
ALMELL s.	ALMELL m. ant.
Braçalet i per extensió anell, anella ornamental d'una altra espècie: collaret. V. <i>armilla</i> .	
“E vostra pits trop reparat E tots l als qui es a pinzel, Car portats axi almell Que no y fall res pel coll trencar.” <i>Planys del cavaller Mataró</i> 500	Car portats axí [un] almell que no y fall res pel coll tençar, Am. f. conf., p. 511.
ALMODROC , [ALMODROCH, ALMADROCH] s.	ALMODROC m. ant.
Salsa d'oli, alls, formatge, mantega, rovells d'ous i brou de moltó.	
“...e com sera fet de aquesta manera metras lo almodroch axetat sobre les dites tallades...” Nola, Robert de <i>Art del coch</i> Potatge de almadroch “...e piqua ho tot ensemps tot en un morter ab oly rosat e ab aygua ros a manera qui fa almodroch ...” Micer Johan <i>Receptari de Micer Johan</i> CXXVII “ Almadroch . Almadroch , ages formatge rellat e picat ab .ij. o .iij. grans d all, e pica ho fortment; com sera ben picat, destenpra ho ab ayga tebea, e, com axetaras no mens lo boix en tor, com encontinent se desligiria, mas tant solament picant, e deu esser de bona guisa espes.” <i>Llibre de Sent Soví</i> MS. n. 216, f. cxxvj, b. Biblioteca Universitària de València	« Almodroch de alls y formatge: moretum: almodrote de ajos y queso» (Nebrija Dict.).
ALQUIMIAT, ADA adj.	ALQUIMIAT, -ADA adj. ant.
Obrat d'alquimia.	
“Item hun stoig de fusta en lo qual hi ha un got alquimiat ab son cubertor.” <i>Inventari del príncep de Viana</i> Any 1461	Hun stoig de fusta en lo qual hi ha hun got alquimiat ab son cubertor, Inv. Pr. Viana, 129.

Vocabulari de <i>Faraudo</i>	<i>DCVB</i>
ARC ANGLÈS <i>un. pluri.</i>	ARC <i>m.</i>
Arc de mà (sembla ser el mateix que l'arc turquès).	<i>Arc anglès</i>
“Item un arch angles ab .vj. fletxes angleses.” <i>Inventari d'Alfons el Magnànim</i> 103; anys 1412-1424	Item un arch angles cubert de negre ab letres d'aur ab sis fletxes, Inv. Anfós V, 159.
“Item dos archs anglesos de fust.” <i>Inventari del príncep de Viana</i> Any 1461	
ARC DE ROTLLÓ <i>un. pluri.</i>	ARC <i>m.</i>
Arc rotlloner.	Arc de rotlló o arc rotlloner
“Item un arch de rotllo envernïcat de color groga.” <i>Inventari d'Alfons el Magnànim</i> 119; any 1413	Ne tirar a coloms un tret de ballesta, ne ab arc de rotlló , Mostassaf Agual. Item un arc rotlloner, Item una ballesta rotllonera, doc. a. 1546 (Alós Inv. 55).
“Item que tota persona qui traure a coloms e a colomer ab pedra ni ab balesta ne ab ruell ne ab arch de rotlo de un git de pedra didall aprop del colomer .x. sous li costara...” <i>Ordinacions de la vila d'Àger</i> 44 (any 1278)	
BARAFUSTAR ¹⁶ <i>v. a.</i>	BARAFUSTAR <i>v. tr. ant.</i>
Confondre, trastornar.	
“E tost En Berenguer Dentença munta en son cavall en una cota vestit, tot desguarnit, ab la espasa cinta e una escona muntera en la ma, e pensa de capdellar e barafustar los seus e de fer tornar anrera.” Muntaner, Ramon <i>Crònica (Muntaner)</i> (ed. A. Bofarull, 1860) cap. CCXXXII	En Berenguer de Entença... pensà de capdellar e barafustar los seus e de fer tornar anrera, Muntaner Cròn. 232.
BAROBÍ ¹⁷ <i>s.</i>	BAROBIS <i>m. pl.</i>
Barrina grossa, que empenen els fusters per fer forats a peces gruixades. <i>V. barrubí</i> , Dicc. Aguiló.	

16. El DA no en dona la definició sinó sols una part de la citació.

17. El DA no en dona la definició sinó sols el segon exemple.

Vocabulari de Faraudo	DCVB
<p>“...e hun duvador, ab hu barobi, barina la galera del princep be en sis llochs.” Desclot, Bernat <i>Crònica (Desclot)</i> (ed. Coroleu, 1885) cap. CXXVII</p> <p>“Item, dos barobis.” Capmany, Antoni de (editor) <i>Armament de la coca “Sent Climent”</i> Col·lecció diplomàtica CCLXXX</p>	<p>Dos barobis, inv. nàutic, a. 1331 (ap. Capmany Mem. II, 413). Segons Labèrnia i altres diccionaris catalans, barobis equival al castellà <i>barloa</i>; però és gairebé segur que és una grafia incorrecta de barrobins.</p>
BARTAFELLA , ¹⁸ [BARTAFEYLA] s.	BARTAFEYLA ant.
Anella de forrellat.	
<p>“Item, una coffa ab bartafeyles de falca.” Capmany, Antoni de (editor) <i>Armament de la coca “Sent Climent”</i> Col·lecció diplomàtica CCLXXX</p>	Una coffa ab bartafeyles de falca, doc. a. 1331 (Capmany Mem. II, 413).
BERNATGE s.	BERNATGE m. ant.
Barreja, revolt, barrisc.	
<p>“E ls corsos d els / davan manjar als cans, E lo restant / anava tot bernatge.” Anònim <i>Cançoner de Saragossa</i> f. 237 v</p>	Els corsos d'els [sants] dauan maniar als cans E lo restant anava tot bernatge , Anònim segle XV (Canson. Univ. 251).
BERNEI , ¹⁹ [BERNEY] s.	BERNEY m. ant.
Lloc d'exposició dels reus a la vergonya, com el costell i figuradament situació d'algú sotmès a la mofa pública.	
<p>“O tu traydor / be t est mes al berney Vituperat / e ab paucha vergonya...” Erill, Arnau d' <i>Cançoner de Saragossa</i> f. 228</p>	O tu traydor be test mes al berney Vituperat e ab paucha vergonya, A. d'Erill (Canson. Univ. 238).
BOSSONALLA ²⁰ s.	BOSSONALLA f. ant.
Certa moneda de billó encunyada a Barcelona. <i>V. bussana</i> , cf. Botet i Sisó, t. II, p. 24, 32, 41.	
<p>“Aur e argent e moneda e tota bossonalla, per lbr. m^a. E es entes que les .c. lbrs de moneda sien franques...” <i>Lleuda de Cotlliure</i></p>	Aur e argent e moneda e tuta bossonala , doc. ross., segle XIII (RLR, xxxi, 74)

18. El DA no en dona la definició sinó sols l'exemple.

19. El DA no en dona la definició sinó sols una part de la citació.

20. El DA no en dona la definició sinó sols una part de la citació.

Vocabulari de <i>Faraudo</i>	DCVB
BUGUIART, ARDA <i>adj.</i>	BUGUIART, -ARDA <i>m. ant.</i> (pres de l'italià <i>bugiardo</i>):
Mentider, a.	
“Visqui en Roma sota l bon August En temps dels Deus qu eren fals e buguiarts. ” Febrer, Andreu <i>Comèdia de Dant Infern</i> , cap. I, 71	En temps dels Deus qu'eren fals e buguiarts , Febrer Inf. 1, 72.
BUSARI, [BUSSARI] <i>s.</i>	BUSARI <i>m. ant.</i>
Espècie de falcònid, ocell de rapinya inepte per a l'ensinistrament de la caça de vol. El <i>Buteo vulgaris</i> , Bechstein, és dit popularment a Catalunya <i>aligany</i> o <i>aligot</i> , i a València <i>arpella</i> . <i>V. buac</i>	
“Aquest ffalco aytal [el falcó negre] se acosta molt a la fforma de un aucell qui es apellat bussari del qual havem ffeta mensio damunt...” <i>Flors de les receptes medecinals per ocells de caça</i> cap. xx	Un aucell qui es apellat busari del qual auem feta mensio, Flos medic. 136.
CABISTELL <i>s.</i>	CABISTELL <i>m. ant.</i>
<i>V. Cabestell.</i>	
“...e que l estella hage de ampla de cabistell a cabistell ab compliment de pues dotze palms e quart e que la flassade obrade e treta de taler hage de lonch .XVIII. palms...” <i>Capítols dels teixidors</i> Mallorca, 1391	Que los taxidors flassaders... sien tenguts metre en les flassades entegres que faran o texiran, sinquanta vies cascuna de XII fils...., e que lestella hage de ampla de cabistell ab compliment de pues dotze palms e quart, doc. a. 1391 (Hist. Sóller, 1, 817).
CALQUER <i>s.</i>	CALQUER <i>m. ant.</i>
Peanya o caixa de fusta amb obertura circular per a sostenir un braser, bací. <i>V. calguer.</i>	
“item un orinal ab son calquer. ” <i>Inventari d'en Pere Becet</i> 7, XII. Any 1430	Que tot taxidor que fara flassades de pel de calquer dege e sia tengut fer les vores de fil de canem tort, doc. a. 1391 (Hist. Sóller, 1, 818).
COIMA, [COYMA] <i>s.</i>	COIMA <i>f. ant.</i>
Cotna, la pell de la cansalada.	
“Tres mals brous son: brou de porc ab pels de ca, brou de coyma salada ab vedriol e brou de vres ab rreyna de pi.” <i>Llibre de tres</i>	Tres mals brous són: brou de porc mesclat ab pèls de ca, brou de coyma salada ab vidriol e brou de vres ab rreyna de pi, Libre de tres, 156.

Vocabulari de Faraudo	DCVB
CORENYÓS, OSA <i>adj.</i>	CORENYÓS, -OSA <i>adj. ant.</i>
Que té en cor, en voluntat.	
“Mas les gents de Arago qui eren en aquelles parts prop dels Francesos eren tant corenyosos de fer mal als Francesos, que no volgueren tenir lo manament del rey, ans los correghueren tro a les tendes...” Desclot, Bernat <i>Crònica (Desclot)</i> (ed. Coroleu, 1885) cap. CVII	Les gents de Aragó... eren tant corenyosos de fer mal als francesos, Desclot Cròn., c. 107.
COTADA ²¹ <i>s.</i>	2. COTADA <i>f. ant.</i>
Folradura.	
“Item una cotada de pell de conil al senyor bisbe, per _____ .ix. sous.” <i>Inventari de Santa Coloma de Queralt</i> segle xv	Per dos parells de marts que aquell maté en les dites folrades e per ll cotades de grises de què forrà lo hu dels damunt dits sayos, Comptes de la tresoreria real, 104 v.º (ap. Aguiló Dicc., sens indicació de data).
DAVANTURA <i>s.</i>	DAVANTURA <i>f.</i>
Part del davant.	que apareix en un document d’Auzias March transcrit per Amadeu Pagès (Unes cuyraces e unes davantures de cuyraces, Rom. xvii, 200), és probablement una errada de còpia, per <i>davanteres</i> .
“Item, altre caxo del larch mateix, dins lo qual havia unes cuyraces e unes davantures de cuyraces, cinch manyopes, sotils.” <i>Inventari dels béns d’Ausiàs March</i> 56. València, 3 de març de 1459	
DEREÓS, OSA <i>adj.</i>	DEREÓS, -OSA <i>adj. ant.</i>
Desitjós, osa.	que trobam només usat per Jaume Roig i que, segons interpretació de Mn. Chabàs, ve del llatí <i>derōsus</i> , ‘rosegat’.
“perque l coral lur amorós mal dereós si l posseheix sovent guareix,” Roig, Jaume <i>Spill</i> 8.570	A tots encanten que no s’espanten del lur moral, perque’l coral lur amorós mal dereós si’l posseheix sovent guareix si’l natural e menstrual li fan ben veure, <i>Spill</i> 8572.

21. El DA no en dona la definició, sols l’exemple, que és pres pel DCVB.

Vocabulari de Faraudo	DCVB
DERIR v. a.	DERIR v. tr.
Dirimir, concordar.	que es troba en el «Somni de Joan Joan» i que el Sr. Miquel i Planas interpreta com a 'dirimir', però que ens sembla més aviat una forma reduïda de <i>adherir</i> .
“Tots soplicam l'altesa vostra Vulla derir , Y, ensemps ab vos, pendre y tenir A la Raho, Que n'causa tal sia l'bordo Ensemps ab Vos;” Gassull, Jaume <i>Lo somni de Joan Joan</i> 1.551	Però per quant Vostra excellència s'a euocat aquesta causa hi tirat de la cort nostra, tots soplicam l'altesa vostra vulla derir y ensemps ab vós, pendre y tenir a la Rahó, Somni J. Joan 1552 (La idea sembla ésser que «vulla adherir, tenir i pendre amb si la Rahó»).
DESBRAONAR ²² v. a.	DESBRAONAR v. ant.
Desmembrar, arrancar els membres d'un cos.	
“...no me n'porti sino solament los menbres he lo cors del meu propi jerma lo qual, per amor de tu, mati, desbraoni he trocegi...” Vilaragut, Antoni de (traductor) <i>Les Tragèdies de Sèneca</i> (atribució falsa a Vilaragut) Medea, p. 359	Retenint alguna part de ànima desbraonaren tots, Alegre Transf. 54.
DESGUISAT, ADA ²³ adj.	DESGUISAT, -ADA adj. ant.
Estrany, poc comú, extraordinari.	
“E les colors dels draps sien aquestes: -Una partida de listat o desguisat , lo pus bell e pus fi que trobar se puga en Barchinona...” “Empero volem que si alguna de les dites colors blau, vert o bruneta no campejaven be ab lo listat o desguisat , que n'comprets d'altre que campeg be.” <i>Arxiu Corona d'Aragó</i> (reg. 1.188, f. 85) Sigilli secreti 62 Pars 1a, reg. 1.188, f. 85 v, § 3, l. 2 (Pere III, 1363/64) “Item done al dit en Lop xvj. alnes de drap desguisat de gant de Melines, a obs de mantellines, de cotes e de gonelles dels damunt dits senyors inffants. E costaren d'En Ffrancesch de Muntgai, draper de Leyda, a raho de xv. solidos jaccenses l'alna cc. xl. solidos jaccenses.” <i>Itinerari de l'infant Pere</i> n. 115	Done al dit En Lop XVI alnes de drap desguisat de gant de Melines, a obs de mantellines, de cotes e de gonelles dels damunt dits senyors inffants, doc. a. 1334 (Est. Univ. XIX, 206).

22. El DA en fa la definició següent: «destròçar el cos»; esmenta, sense documentar-ho, Francesc Alegre. El DCVB en dona l'exemple. El *Vocabulari de Faraudo* n'inclou un altre de diferent.

23. El DA n'inclou l'exemple però no en dona la definició.

Vocabulari de <i>Faraudo</i>	DCVB
DESTENY ²⁴ s.	DESTENY m.
Desdeny, menyspreu.	probablement errada de còpia per <i>desdeny</i> :
“Be conegui qu era del Cel trames Guarda l Mestre, ez ell feu me enseny Que stigues quiet e que honor li fes. Ahy! quant parech esser ple de desteny .” Febrer, Andreu <i>Comèdia de Dant Infern</i> , cap. VIII, 85	Ahy quant parech esser ple de desteny , Febrer Inf. IX, 88.
DESTINAMENT s.	DESTINAMENT ant. <i>adv.</i> ?
Objectiu.	
“-Que la obra continuada derrerament de tres naus no es congrua ne en tal manera que jamay se puixa fer ne seguir lo destinament per tal com en neguna manera no s segueix ne s pot fer per ses mesures...” Villanueva (editor) <i>Deliberació del capítol de la Seu de Girona</i> t. XII, doc. XXXIV	La obra... de tres naus no és còngrua ne en tal manera que iamay se puixa fer ne seguir le des- tinament per tal com en naguna manera no’s segueix, doc. a. 1417 (Villanueva Viage, XII, 333).
EMPUNYAT, ADA <i>adj.</i>	EMPUNYAT, -ADA <i>adj.</i> ant.
Pertinaç; irriat, exacerbant.	
“Aquest axief es del libre de Johanici, e val a la laganya can es empunyada .” Jacme, Joan <i>Alcoati</i> f. lxxv, a	Aquest axief... val a la laganya can és empunya- da , Alcoati 75.
ENRIGOTAT, ADA ²⁵ <i>adj.</i>	ENRIGOTAT, -ADA <i>adj.</i> ant.
Rullat, arrissat, referit als cabells.	
“...guarda e veges que pot hom dir de tu, no vaia prop de tu lo procurador ab los cabells copats ne enrigotats ...” <i>Suma de Collacions</i> f. 210, v	No vaia prop de tu lo procurador ab los cabells copats ne enrigotats , Collacions, 210 v ^o (ap. Aguiló Dicc.).
ENSANYAR-SE v. <i>refl.</i>	ENSANYAR-SE v. <i>refl.</i> ant.
Irritar-se, enfellonir-se, encoleritzar-se.	usat per Andreu Febrer en la seva versió de la Divina Comèdia per traduir l’italià <i>lagnarsi</i> :
“E per tal, si Caron de tu s ensanya , Be pots saber d uy mes que l seu dir sona.” Febrer, Andreu <i>Comèdia de Dant Infern</i> , cap. III, 128	E per tal, si Caron de tu s’ ensanya ..., Febrer Inf. III, 128.

24. El DA en fa la definició («desden (?)») i reproduïx el mateix fragment que és inclòs al DCVB.

25. El DA en reproduïx l’exemple però no en dona la definició.

Vocabulari de <i>Faraudo</i>	DCVB
ESBROAR ²⁶ <i>v. a.</i>	ESBROAR <i>v. tr. ant.</i>
Rentar amb aigua calenta; passar les llanes per aigua per a netejar-les.	
“x. ...que tot parayre haje e sie tengut esbroar a peu tot drap que apparellara de la dita lana anglesa e de tota altra lana fina, en tal manera que l dit drap sie ben net...” <i>Crida sobre l'obratge dels draps de llana d'Anglaterra</i> Arxiu Municipal de Barcelona. Barcelona, 21 de novembre de 1438	Que tot parayre haje e sie tengut esbroar a peu tot drap que apparellarà de la dita lana anglesa o de tota altra lana fina, doc. a. 1438 (Capmany Mem. II, 429).
ESPINGOLA ²⁷ <i>s.</i>	ESPINGOLA <i>f. ant.</i>
La costella. (?)	
“...e apres donar as les espingoles de larch axí com stan dretes: empero faras que de una en una sien departides.” Nola, Robert de <i>Art del coch</i> Tall de pit de molto	Aprés levaràs aquells ossos... y trocejar-los-has, e après donaràs les espingoles de larch axí com stan dretes, Robert Coch 3.
ESTOROGILA <i>s.</i>	ESTOROGILA <i>f. ant.</i>
Aristologia (aristolòquia). <i>V. ariestrologia.</i>	
“Mas la estorogila e l liri son pus simples que aquestes en la complicitat humida.” Ibn Wāfid, <i>Llibre de les medicines particulars</i> f. 2, d “Zeraonde es en lati estorogila . Dix .D. que ela es de .ij. maneres: longa e rredona, e mascle e femna. E la longa es mascle e la rredona femna. Dix .Gal. que alo que hom obra de la estorogila rredona e longa es la rrail... e val a la rronya...” Ibn Wāfid, <i>Llibre de les medicines particulars</i> f. 49, a	La estorogila e'l liri són pus simples, Medic. Part. 7. Aygua bulent que sia cuyta ab l'estorogila, ibid. 99.
FERLÓ <i>s.</i>	FERLÓ <i>m. ant.</i>
Asta de canya per al joc de córrer canyes.	
“Item, que negun ne neguna persona no gos jugar dins la vila ab ferlons ne scona, ne a birles sensa basto dintre, sots pena de cinch sols... e en aço no sien entesos camins on no stiga negu, ne dins alberch ne patis closos.” <i>Ordinacions de la vila d'Inca</i> 27 (Mallorca, 29 d'octubre de 1428)	No gos jugar dins la vila ab ferlons ne scona ne a birles sensa bastó dintre, Mostassaf 267.

26. El DA defineix de manera genèrica el terme («terme de peraires i teixidors, 1483») sense incloure cap documentació, per bé que en cita l'any.

27. El DA només en reproduceix la documentació.

Vocabulari de Faraudo	DCVB
FEVATER s.	FEVATER m., grafia deformada
Posseïdor d'un feu i també el vassall que el paga i que deu homenatge al senyor susà o sobirà. <i>V. feudatari.</i>	de <i>feuater</i> , que apareix en l'edició de 1702 de les Constitucions de Catalunya.
“Castla o fevater no pot sens voluntat del senyor alienar lo castell o l feu, o alguna part del castell o del feu per neguna manera de alienacio...” Albert, Pere <i>Costumes Generals de Catalunya</i> XVIII	
FOGAT, ADA adj.	FOGAT m. ant.
Aplicat als draps obrats d'una certa manera avui inconeuguda. <i>V. Dicc. Aguiló.</i>	
“Item una tovayola de evangeli de draps de ceda fogat lavorat de si mateix folrat de tafata vert ab listes blanques.” <i>Inventari del rei Martí</i> 188, f. 59	Un sach de canamàs en què ha una flàmola blanca e vermella de fogat , doc. a. 1467 (ap. Aguiló Dicc.).
“Item una capa de drap de ceda fogat obrat de si mateix ab fresadura de ymatges folrades de tafata vert, oldana et esquinsada.” <i>Inventari del rei Martí</i> 215, f. 61	
“Item una tovayola de ceda fogada , obrada de si mateix e ab flocadura als caps de ceda fogada d aur e de ceda negra.” <i>Inventari del rei Martí</i> 260, f. 64	
“...una amitre de domesqui fogat brodada de perles menudes ab smalts verts en mig de les brodadures.” <i>Inventari del rei Martí</i> 24, f. 47	
FRANCOSAMENT²⁸ adv.	FRANÇOSAMENT adv.
Francament, amb franquesa.	que apareix en documents del segle XIV transcrits per Capmany i en un del segle XV transcrit en el BSAL, ens sembla una grafia falsa, una errada de còpia per <i>francosament</i> o per <i>fiançosament</i> . Més aviat sembla que cal suposar que <i>francosament</i> i <i>francosament</i> són formes falses per <i>fiançosament</i> .

28. El DA recull el terme amb la definició: «francamente, XIV», però no el documenta.

Vocabulari de <i>Faraudo</i>	DCVB
<p>“...e si a vos, molt car pare, plau res que jo faça, francosament me n escrivets.” Rubió i Lluch, Antoni (editor) <i>Docs. cult. cat. med.</i> II, CCXLIII</p> <p>“...pregant vos ab gran affeccio que us placia no scriure per lo dit misser, axí com de vosaltres francosament speram...” <i>Correspondència de Perpinyà = Correspondance de la ville de Perpignan</i> (RLR, 48-70) XXXIII</p>	<p>Si... són coses algunes que venguen deguart a la vostra altea, françosament les requirets e les demanets, doc. a. 1314 (Capmany Mem. iv, 64). E si res vos plau que fer puscam per vós, fets-nos-ho saber françosament, doc. a. 1315 (ibid. ii, 75). Françosament destinam e trametem, doc. a. 1435 (BSAL, VIII, 413). Rescrivits-nos-en francosament, Ordin. Palat. 374. E si a vós plau res que jo faça, francosament m'en escrivets, doc. a. 1381 (Rubió Docs. cult. ii, 229). Axí com de vosaltres francosament speram, doc. a. 1448 (RLR, XLIX, 296).</p>
GAMOIXAT, ADA ²⁹ <i>adj.</i>	GAMOIXAT, -ADA <i>adj.</i> ant.
Cisellat. <i>V. gomaixat.</i>	
<p>“E son aquestes qui s seguexen, ço es una copa d argent daurada dins e deffora ab peu de rosa gamoxat e florajat, ab .I. esmalt ab senyal de la Ciutat en mig del sol de la dita copa...” <i>Novells ardits</i> 19 de juny de 1453</p>	<p>Una copa d'argent deurada dins e deffora ab peu de rosa gamoxat o florajat, doc. a. 1453 (Ardits, ii, 168). Es troba la variant <i>guomaxat</i> en el mateix volum, Ardits, ii, 212 (a. 1455).</p>
GUILANDO <i>s.</i>	GUILANDO <i>m.</i> ant.
Present, estrena de cap d'any. <i>V. aguirando.</i>	
<p>“...e cavalcare .j. caval et haure .j. guilando: e fer ho e en tal manera e en aço no poden escapar que yo la .j. no y mat...” Rei Jaume I <i>Crònica (Rei Jaume I)</i> (ed. Aguiló, 1873) 23</p>	<p>E caualcaré un caual et hauré un guilando, e fer-ho e en tal manera, e en açò no poden escapar que yo la un no y mat, Jaume I, Cròn 23. (<i>Guilando</i> sembla esser el nom d'una arma En un altre text de la Crònica, en lloc de <i>guilando</i>, diu <i>guiçado</i>).</p>
HIDRA, [YDRA] <i>s.</i>	2. HIDRA <i>f.</i> ant.
Espècie de vas, gerra per a tenir-hi aigua. <i>V. hídria.</i>	
<p>“E dix Jesu Christ a Ruth que portas una ydra plena d aygua e un vexell en que lavas los peus a sos Apostols...” Pasqual, Pere (atribució falsa) <i>Llibre de Gamaliel</i> 3, XII</p>	<p>Hídria. Dix Jesu Christ a Ruth que portàs una ydra plena d'aygua, Pere Pasqual Obres, i, 113.</p>

29. El DA (s. v. *gamoxat*) recull el mateix exemple, però no dona la definició del terme.

Vocabulari de Faraudo	DCVB
INPRIMIA s.	IMPRIMIA f. ant.
Preeminència, primacia.	de significat desconegut, i tal vegada de forma equivocada per error de còpia.
“...yo fui tots temps de oppinio que... no s degues axi stretament rahonar de la inprimia de la intencio de les coses dites entre nosaltres...” <i>Decameron</i> jorn ^a 10 ^a nov ^a 6 ^a	Vagen a la sepultura del confrare... ab I ciri de miya libre de cera creman e que diga C vegades la oració del pater noster per ànima del confrare daffunt o de la confrassa deffuncta et açò faça com avinent li serà; e altra inprimia no li sia feta, doc. a. 1329 (Col. Bof. XL, 84).
LLEGAT , ³⁰ [LEGAT] s.	2. LLEGAT m.
Ambaixador del Papa.	V. <i>legat</i> .
“...lo Cardenal de Pisa deu passar per la vila nostra de Perpenya per anar a Vos, senyor, axi com a legat del papa creat a Constança. E dubtam, senyor, com nos haurem devers lo dit legat quant sia açi, ço es, si li farem aquella reverencia que s deu fer a legat de vertader papa, o no.” <i>Lletra del governador de Rosselló al rei Perpinyà</i> , 10 de març de 1418	Per un llegat del Papa qui era archebisbe, Muntaner Cròn., c. 198.
MARQUESAT, ADA ³¹ adj.	2. MARQUESAT, -ADA adj. ant.
Ornat de marqueteria. V. <i>marquejat</i> .	
“Item hun pom de fust marquesat ab son anell d or, cordo d or e de seda.” <i>Inventari del príncep de Viana</i> Any 1461	Hun pom de fust marquesat , doc. segle XV (Col. Bof. xxvi, 136).
MORDRET s.	MORDRET adj. ant.
Matador, assassí. V. <i>murtrer</i> .	
“No n has gosat / deffendre ton leig crim Tu est mordret / e semblant de Cahim,” Erill, Arnau d’ <i>Cançoner de Saragossa</i> f. 231	No’n has gosat deffendre ton leig crim tu est mordret e semblant de Cahim ple de viltats, Arnau d’Erill (<i>Cançon. Univ.</i> 242).
PEIRUSSA , [PEYRUSSA] s.	PEIRUSSA f. ant.
Matèria tintòria.	
“Item que negu teyneyre qui tenga de peyrussa escarlatats ni rosses, no gaus maestregar neguns draps ab senra ni ab caus.” Alart, Julià Bernat <i>Docs. rossell.</i> p. 174	Cascuna mercaderia exceptada peyrussa e pella e borra, Leuda Puigc. 1288, p. 503.

30. El DA dona l’accepció que després recullen el *Vocabulari de Faraudo* i el DCVB (§1 «legado, embajador»), però la documentació que usa és diferent.

31. El DA no en recull aquesta accepció.

Vocabulari de <i>Faraudo</i>	DCVB
RONSERA , [RONCERA] s.	RONSERA f. ant.
Lenta, mandrosa.	
“Dix la roncera de la tornera: -Volenter pica en casa rica,” Roig, Jaume <i>Spill</i> 6.255	Roncera , peix: Pagurus, Torra Dicc.
SABISELAR s.	SABISELAR m. ant.
Sacerdot musulmà.	
“...que per neguna via del mon no ls lexen pujar alt en lurs mesquites los lurs sabiselars ne alfaquins o sacerdots a cridar laors ne altres reverencies a fer a aquest fill de peccat... Mahomet...” Eiximenis, Francesc <i>Primer del Crestià</i> cap. 103	Que per neguna via del món no'ls lexen [als sarraïns] pujar alt en lurs mesquites los lurs sabiselars ne alfaquins o sacerdots a cridar laors ne altres reverencies fer a aquest fill de peccat... Mahomet, Eximenis <i>Primer del Crestià</i> , c. 103 (ap. Aguiló Dicc.).
SORGUAROL ³² s.	SORGUAROL m. ant.
Ratolí, petit talp.	
“Item si l esperver es magre o malaut dona li sorguarol a meniar e garrà.” <i>Llibre del nodriment e de la cura dels ocells</i> f. 112, b	Si l'esperauer és magre o malaut, dóna-li sorguarol a menjar, e guarrà, Nudr. Ocells 24.
SUATGE s.	SUATGE m. ant.
Motllura o bossell enrotllat al peu de les peces d'orfebreria.	
“Item una copa ab sobrecop e peu d'argent, daurada dins e de fora... e lo cubertor, ço es la orla, ha .j. suatge doble, e de sobra una via de reparadura ab fulles, ab .j. pinyo de vidra blau.” <i>Inventari d'Alfons el Magnànim</i> 8; anys 1412-1424	Una copa ab sobrecop e peu d'argent..., e lo cubertor, ço és la orla, ha un suatge doble, Inv. Anfós V, 151. Un pitxer d'argen daurat, ab lo peu levadiç e baix al sòl del peu un suatge e corona, ibid. 171. En lo dit sobrecop ha un suatge fet a manera de corona, ab una via reparada al mig del dit sobrecop, ibid. 171. En cascun costat ha un scut a les dites armes ab suatges de entallament ubert, ibid. 174. Un pitxer d'argent blanch, exceptat los suatgers [sic] qui són deurats, ibid. 155.
VAIRESCUT , ³³ [VAYRESCUT] s.	VAIRESCUT m. ant.
Espècie de tarja per a parar bots de llança en torneigs i justes. V. cf. <i>Puiggari</i> , p. 360, 239.	

32. El DA en recull l'exemple, però no en fa la definició.

33. El DA (s. v. *vayrescut*) en reproduïx el segon exemple, però no en fa la definició.

Vocabulari de Faraudo	DCVB
<p>“...lo arnes sens guarda neguna, ni tarja, ni scut, ne vayrescut...” Martorell, Joanot <i>Tirant lo Blanch</i> p. Ia, cap. LXIII</p> <p>“...un nostre arnes de junyer... es assaber: elm, escut... e una roda, e gocet, e broquet, e .i. vayrescut...” Rubió i Lluch, Antoni (editor) <i>Docs. cult. cat. med.</i> I, CCCXX</p>	<p>Una roda e gocet et broquet e l vayrescut, un flaho e una bossa de aseycтони, doc. a. 1379 (BSAL, II, 162).</p>
VIDAURA ³⁴ s.	2. VIDAURA (o <i>bidaura</i>). f. ant.
<p><i>Clamatis vitalba</i>, planta enfiladissa de virtuts medicinals, i ornaments que n'afecten la forma.</p>	
<p>“...e per pintar les dites vidaures ab cost d aur fi, argent, sisa d oli e altres coses...” <i>Dietari del capellà d'Alfons el Magnànim</i> ed. València, f. 91 v, nota 1</p> <p>“Item dues cortines de seda de fulatges diversos ab vidaures vermelles sense senyals e servexen a l altar maior a les festes anyals.” <i>Inventari de Poblet, casa de St. Vicenç de València</i> f. 4 v</p> <p>“...e los dits drap o draps puxen esser lavorats e senyalats ab senyal de esteles e de la ymage de la Verge nostra dona Maria ab la representacio de la Nativitat de Jhesu en les bidaires si als dits confreres ben vist sera.” <i>Capítols de la Confraria dels lligadors de bales de València</i> Arxiu de la Corona d'Aragó (reg. 2.200, f. 71 v). 25 d'abril de 1404</p>	<p>Bull e man que hun drap d'or que yo tinch sia guarnit ab les armes mies e de la dita muller mia; lo qual drap d'or vull que, si la ossa de la dita muller mia serà tralladada en la dita mia sepultura, sia donat a la Seu de València, testament d'Ausiàs March, a. 1458 (Rom. xvii, 191). Quatre draps de or... Lo quart és blanquinós ab fulatges; les vidaures vermelles e dolentes; forrat de blau, doc. a. 1466 (Est. Univ. xiii, 415). En guarnir e cosir quatre peces de brocat ab ses vidaures en torn per metre sobre la dita tomba, doc. a. 1490 (Arx. Gral. R. Val.). Un dossier de brocat rizo... ab les vidaures de cetí vert, doc. a. 1493 (Archivo, vii, 104). Per pintar e daurar les vidaures del drap del bisbe Despont, doc. a. 1509 (Est. Univ. vii, 61). Un drap... ab vidaures de carmesí dalt y baix ab armes de Exarch, Inv. Eixarch.</p>

C. MOTS QUE INCLOUEN UNA ACCEPCIÓ DIFERENT DE LA QUE APAREIX AL *DICCIONARI CATALÀ-VALENCIÀ-BALEAR*

ADRAMENT s.

Pols astringent, sal àcida de les agalles negroses (*Cynips gallae tinctoriae*).

“Si l esperver a tinyes, ho per alguns es apellat fformiga, unta l ab mel, puys gite y polvora de **adrament**, escorxa de ffrexe e polvora d exens...”

Flors de les receptes medecinals per ocells de caça cap. vj

34. El DA (s. v. *vidaura*) en reproduïx el tercer exemple, però no en fa la definició.

AFERRADOR, [AFFERADOR] s.

Fermall.

“...exceptatz los botons, e ls taxels, e ls **afferadors**, que puguen esser daurats...”
Alart, Julià Bernat *Docs. rossell.* p. 169

ALBERGA s.Un dels mals usos que suporten els pagesos de remença (Aguiló).³⁵ Dret d'alberg.

“...ni tanpoc los dits senyors pugan compellir los dits pagesos a usos appellats cussura, enterca, **alberga**... femades, segades, tragines e altres semblants drets e servituts personals...”

Rei Ferran II *Sentència arbitral de Guadalupe* 10. 21 d'abril de 1486

“Si neguna persona militar, o de paratge, o alguna altra, **alberga** manara o per força pendre se n ardira, o alguna cosa assajara en cases de clergues o de religiosos...”
Constitucions de Catalunya lib. I, tit. XXXXIII

ALMARITZAR s.

Espècie de toca moresca de glaça.

“It. una sinta de **almaritzar** y una barretina de seti carmesi ab unes trenes de orper X sous.”

Inventari de madona Millars Igualada, 1537

APENSIR v. n.

Apensar, repensar, reflexionar.

“E si elle s vol **apensir**
Ne l tocament te vol sofrir,
Deus la aver en bon huyr
Mas no la vuller derrenclir;”
Facet 1.161

ARSUR, A adj.

Propi a ser rostit, referint-se a peces de carn.

“Item que tota carn que sia **arsura** que s vena a les taules del maseyl de la Plassa Nova axi com es acostumat, e que s vena la lbr. menys i. dr.”

Alart, Julià Bernat *Docs. rossell.* p. 184

BEVERRE³⁶ s.

Gran bevedor.

“...car haver bon vi e beure poch fa crexer la set e fa l om beure mes e mes, e per conseguent ret l om gran **beverre**;...”

Eiximenis, Francesc *Terç del Crestià*

35. El DA no inclou les referències documentals del mot.

36. La definició coincideix amb la del DA, però no l'exemple.

BOQUIMOLL, [BOQUIMOL] *adj.*

Aplicat al cavall de boca blana o delicada.

“Si lo cavall sera **boquimol** deveu lo enderrocar e feu li traure los scatils de rael e les dos dens apres d els qui han nom sobrepales, he aplaneu li les barres a fi que no y romangue os mal stant.”

Dieç, Manuel *Llibre dels cavalls* Dels effranaments del cavall e primerament dire del **boquimol**

BUAC, [BUACH] *s.*

Ocell de presa falcònid, inepte, a causa de la seva timidesa, per a ser dressat a la gran caça de vol. És el *Falco subbuteo subbuteo*, L.

L'adj. **buac**, reg. al Diccionari Martí Gadea amb la significació de dèbil o malaltís, correspon al significat metonímic i familiar de nici o ximple de l'ant. franc. *busart* i mod. *buse*, i del prov. *buzoc* i *busnart*.

V. *busari*, cf. el cast. i port. *busardo*.

“Apres viu venir de passa
un **buach** donant ferides,
sobre l vent muntant en alt
tras la coloma a gran cassa,
ab les ales esquetides
de plomes de girifalt;”

Moner, Francesc de *Cobles de les tisores*

CAMELL, [CAMEYL] *s.*

Marítim. Nom d'un cordatge o cable gruixut.

“Item, dos timons ab lurs algals.

Item, quatuor ab **cameyls** als timons.”

Capmany, Antoni de (editor) *Armament de la coca* “*Sent Climent*” Col·lecció diplomàtica CCLXXX

CAPSOU *s.*

Sobresou.

“...ha ordonat dit consell que si en les cases e familia dels pehons per nosaltres elets per lur absència hauran algunes necessitats, que en tal cas ultre lo sou de vostra altaesa e lo **capsou** los done la universitat, sie socorregut en tot lo que haurien necessari lurs cases e families.”

Llibre de la Universitat Igualada, 1503

CARRAIX³⁷ *s.*

Cruiximent.

37. El DA no en dona la definició; sols l'exemple.

“Hi quant lo vent li va manquant
 Crex lo pantaix,
 Per hon prou voltes fa **carraix**
 Tantost l antena,”
 Gassull, Jaume *Lo somni de Joan Joan* 1.146

CAU, CAVA *adj.*

Buit, còncau.

“En asso tot sol per aquella fossa ane, que tant pus anava avant, tant pus la troba-
 ve **cava** en scuretat...”

Viatge del vescomte de Perellós al purgatori de St. Patrici 601

CAUQUILLA *s.*

Petxina, conquilla o valva de mollusc.

“Una caixa plena de **cauquilles** ab colors d oli.”

Inventari del pintor Pere Baró Perpinyà, 1399

CAUQUILLER, A *adj.*

Aplicat a tot mollusc conquiliòfer o munit de cauquilles o conquilles.

“E si la mescla sera flaca, poch excedint a la dels arbres, engenrar s an los animals
cauquillés. E, si sera hun poch pus fort declinant a la humiditat e lo loch sera fret,
 engenrar s an d aqui totes les diversitats dels peixos.”

Torre, Alfonso de la *Visió delectable* (orig. castellà) cap. xxxiiij

CORRUSCAR-SE *v. refl.*

Enfellonir-se, irritar-se.

V. acorrosar, corrosar, curruixar-se.

“La primera vestidura es blancha e prima e molla car Jesuchrist ara no **s corrusque**
 dels peccats tants que s i fan, mas en l altra se vist la vestidura fort de ferre.”

Ferrer, Vicent *Sermons de Sant Vicent Ferrer* XLIV

COSC, [COSH] *s.*

Pinyol de fruita.

V. cf. castellà cuesco.

“E la esula e la laureola obren per la gran agudea que es en eles, axi com es la
 hobra de les panses e del **coshc** de la malgrana e la balaustia e la gala...”

Ibn Wāfid, *Llibre de les medicines particulars* f. 91, d.

COSTER *s.*

Vas i mesura vinària.

“Item un **coster**.”

Inventari d'Almenar Any 1499

CRASSA, [CRAÇA] *s.*

Escòria o escuma dels metalls o d'altres matèries en fusió, i en general tota sutzura o impuresa.

“...mas tota via la deuen vendre e liurar que sia sola pregunta sens costeres de terra ni de cendra, ne d'altra mescla, ne **craça**;...”

Costums de Tortosa lib. segon, rúbr. IV, XX

CUGOT *s.*

Fals devot, santorró, hipòcrita.

“Lo canonge ana falsar
Aquesta parada,
E dech li gran samarrada
Per los costats,
E dix: -En **cugot**, aportats
Axo a casa!”

Francesc de la Via *Llibre de Fra Bernat* 1.242

“Mal gasardo n age de Deu
Lo **cugot** fals, cap d'orenyla,
E ja m costas una oreyla
Que per la cugula l tingues!”
Planys del cavaller Mataró 713

“Lo prevere no deu anar a caçar feres mas a caçar animes... mas ara per la mala vida que fan, quan passen per la carrera dien li: -O del **cugot**, calça d'arena!”

Ferrer, Vicent *Reportationes Sermonum* t. V, f. 24 v

DESMARRIT, IDA *adj.*

Abatut per la tristesa, la malenconia; esmarrit, ida.

“L esposa **desmarrida**
Sera de joy vestida
Apres sia unida
La sua companya,”
Turmeda, Anselm *Declaració de la profecia de l'ase* XXXV

DESTRAÇAT, ADA *adj.*

Esparracat, amb el vestit esquinçat, ple d'estrips.

“O per que fos l afermamoços
Ab lo basto,
Portant detras gran professo
D'allesiats,
De mal vestits hi **destraçats**
Hi desonests”
Gassull, Jaume *Lo somni de Joan Joan* 1.464

DEVERAR

Esdevenir ver, esdevenir vertader.

“Belle eres feta ab lo seu do: leja est feta ta iniquitat. Mas altre vagada est **deverada** e enballada ab la sua pietat...”

Canals, Antoni *De arra de ànima*

DIDALERES *s.*

Els ulls o anelles de les tisores per a passar-hi els dits.

“Item unes tasores de ferre ab alguns botons entorn les **didaleres**...”

Inventari del rei Martí 221, f. 146 v

EGIPCIÀ, ANA *s. i adj.*

Bohemi errant.

“Divendres VIII. -Lo die present entraren en la present ciutat un Duch e I Comte ab gran multitud de **egipcians** o boemians, gent triste e de mala farga, e methien se molts en devinar algunes ventures de les gents.”

Novells ardots Juny de 1447

EGUALAR *v. a.*

Corregir per equacions (terme d’astronomia).

“Si vols **egualar** les tres planetes sobiranes, ço es Saturnus, Jupiter e Mars, pendras lo seu mig moviment e lo mig moviment del sol a la hora que volras, e entraras ab qual te vullas moviment d aquellas en la taula de la equacio del seu mig moviment, e pendras ço que trobaras en son endret de signes, grans e menuts, e aço sera lo mig moviment egualat.”

Gilbert, Pere *Sciència de les steles* Capítol sisè es com se deuen eguallar les sinch planetas leugerament

EIXÀRCIA, [EXERCIA] *s.*

Paquet intestinal.

“...trovaren los leus, fetge e tota l altra **exercia** del ventre, tot fresch, que mostrava que no havia molt que u havien posat...”

Llibre d’Antiquitats § 117

EIXELL, [EXELL] *s.*

Exili, desterrament.

“...hageu aturar en la dita vila en tota defensio e ajuda de aquella, sots pena de cors e de haver, e de **exell** de XX anys lavos primers vinents...”

Llibre de la Universitat Igualada, 1411

EIXERNIR, [EXERNIR] *v. a.*

Desguarnir, evacuar.

“Com ja fos donchs / la ciutat **exernida**
De grechs, juheus / e llatins cristians,
E d estrangers / qu y eren stadants...”
Anònim *Cançoner de Saragossa* f. 237

EIXIDA, [EXIDA] s.

Celobert.

“E per lo semblant som de acort de pendra de la **exida** d en Granell tant pati com mester sera...”

Llibre de la Universitat Igualada, 1476

“...e ab ço que fon pagat an Domingo Tamarit e an Johan Granell... per lo dan que avien reebut en les **exides** de lurs alberchs...”

Llibre de Memòries València, 1401

ELA s.

To més alt en l'antiga música.

“Mas si lo cant puja sobre **ela** lavors tornarem lo ut a c sol fa, hi direm: c sol fa ut, e cantarem per natura e direm mi en **ela** y fa en l'altra juntura apres.”

Art del cant pla Recull de textos cat. antics, vol. XVII, f. iii, iv

EMPAÏMENT s.

Empatxament, obstacle.

“...si doncs lo dit plet o questio no s covenia a prolongar per raon legitima de testimonis o per **empaïment** de mar, per lo qual segurament a les parts de Monpèstler o de Catalunya passar no posquen.”

Franqueses de Mallorca Any 1291

EMPASTÍS s.

Pacte, conveni secret entre alguns per a fins il·lícits.

V. Cp. el v. ital. *impasticciare*.

“...volen fer de tot un **empastis** per tal que d aqui avant no agues mester de vos e que per aquesta ocasio no demanassetz altra remuneracio en que, senyor, vostra senyoria deu molt atendre...”

Lletra de Jordi d'Ornos a Alfons el Magnànim Avinyó, 23 de gener de 1418

EMPIT, [ENPIT] s.

La part corbada del fust de la ballesta que hom acosta al pit per a tirar.

V. *ampit*.

“...fiu adobar tres ballestes... qui s eren desbaratades les trempedures e la una qui no tenia nou e fiu li n fer una qui costa .ij. reyls e l adob de les dites dues, so es **enpits** e metre caps...”

Llibre de despeses de l'Almoïna del pa de la Seu Girona, 1463

EMPLOMBADURA, [AMPLOMBADURA] s.

Reunió dels extrems de dues cordes introduint els cordons destorçats de l'un dins els de l'altre, que són restats torçats.

“Item .v. gumenes la una ab dues emplombadures, altre ab una **emplombadura** al cap.”

Inventari Drassana de Barcelona Any 1465

EMPRE³⁸ s.

Préstec, manlleu.

“E per aquesta raho lo dit senyor hage de necessari .xxx.m florins d or, e aquells a present no pusque haver pus promptament que per credit e **empre** de la Ciutat...”

Novells ardots 9 d'agost de 1460

ENCANTAR v. a.

Pregar, instar, suplicar.

“Encarregant e **encantant** vos a tots en general e a cascu en particular hi vullau de vull avant provehir.”

Lletra de Pere de Portugal Als diputats del General. Vic, 7 de març de 1466

ENCARAMAR v. a.

Falsificar, adulterar, desnaturalitzar, sofisticar.

V. *encamarar*.

“Item, que ninguna persona no gos **encaramar** lo vi ne fer en aquel maestries en ninguna manera, sots ban de vint sous.”

Ordenances de Solsona Any 1434

ENCARCERAR v. a.

Endrapar, omplir el pap, engolir.

“Car molt usar fruyta e entendre e **encarcerar** moltitut e diversitat de viandes es una raho molt forts d engenrar malauties e de no venir a veyllesa.”

Jaume d'Agramunt *Regiment de preservació a epidímia e pestilència e mortaldats* art. II, part IIa, cap. I

ENCARNADA s.

Membrana de l'ull dita també tela carnosa o conjuntiva, que lliga el globus ocular a les palpebres.

“Aquesta tela per so ha nom **encarnada** per que ela s prin e s encarna ab la tela cornia e la enclou e la serca de totes partz.”

Jacme, Joan *Alcoati* f. xvj v, b

38. El DA situa el terme a Eivissa, i el defineix com a «empréstito». La documentació que en dona, però, és diferent.

ENCEPTAR³⁹ *v. n.*

Ensopegar.

“No es tan bon cavall que no **encepte**, ne tan bon hon que a sahons no erre.”
Ex proverbii arabum MS. de Santes Creus, Biblioteca Provincial de Tarragona

ENCONTRADA *s.*

Cruïlla.

“Adonchs dix lo senyor als servents: -Amats a les exides e a les **encontrades** dels camins, e tots quants trobarets, bons e mals, forçats los de entrar en la mia casa, entro que la mia casa sia plena...”

Evangelí de sant Lluc Còdex del Palau, f. 82

ENFOGAT, ADA *adj.*

Afogat, ada; ofegat, ada.

“...prometent me portar de tu amorosa consolacio e bones novelles ab les quals pusque un poch spirar lo meu trist cor engoxos e quaix **enfogat** per greu destreyiment de amoros desir que l te continuament occupat...”

Fronchino e Brisona 620

ENFRENAMENT⁴⁰ *s.*

Brida o part de l'arnès del cavall que comprèn, ultra el fre, la capçana i les regnes amb els seus ornaments.

V. afrenament.

“Item, ensellaments e **enfrenaments** nous e richs.”

“Totes, empero, les altres vestidures, ensellaments, **enfrenaments** e altres coses... restituisen e tornassen...”

Llibre de Memòries València, 1371

“No vull plus aver cura

De tenir parlament

Daycest **enfrenament**

Tro us diga lo cavayll

Qui per lonc temps defayll

Que no stia ab vos.”

March, Pere *L'arnès del cavaller* 884

“Totes, empero, les altres vestidures, ensellaments, **enfrenaments** e altres coses que ells haguessen hauts o haudes per la dita rao restituisen e tornassen...”

Llibre de Memòries València, 21 de novembre de 1371

39. El DA en fa la definició: «tropezar, caer», però no documenta el terme.

40. El DA en dona una altra definició més genèrica («freno, enfrenamiento») i una altra documentació.

ENGRUNAT, ADA⁴¹ *adj.*

Engrutat, ada.

“Item un altre libre escrit en paper ab cubertes de paper **engrunades** cubertes de aluda blava ab tanquadors de corretges...”

Inventari de mossèn Jaume Topí Arxiu Municipal de Sant Mateu

ENLLUNAT, ADA⁴² *adj.*

Que pateix oftàlmia periòdica segons les influències de la lluna.

“...mas can es l uyl engaçat e **enllunat**, ço es que sia gaç, asso es per grosea de la luu e de la vista e que ela es gelada e refredada axi com neu o glaç...”

Jacme, Joan *Alcoati* f. xxiiij, b

“E si es en viatge fora de sa vila e a pahor que l uyl se torn **enllunat**, deu lo cobrir ab .i^a. cota negra e deu vestir drap negre e tota cosa negra li val.”

Jacme, Joan *Alcoati* f. xxiiij v, a

ENREDRAMENT *s.*

Malaltia dels èquids que produeix l'encarcament dolorós del coll semblant als efectes de la torticoli.

“**Enredrament** es una malaltia que ve al coll de la mula en los nervis e dona li gran dolor en tant que la ffa estar tota enredrada e erta que no s pot girar a nenguna part, ni baxar ni alçar lo cap, ni poria pendre vianda de terra sino quant jau e ab gran affany.”

Dieç, Manuel *Llibre de Manescalia* cap. X

ENTERCA⁴³ *s.*

Un dels usos que obliguen a complir als pagesos de remença segons el dret feudal.

“ni tampoc los dits senyors pugan compellir los dits pagesos a usos appellats cussura, **enterca**, alberga... e altres semblants drets e servituts personals...”

Rei Ferran II *Sentència arbitral de Guadalupe* 10. 21 d'abril de 1486

ENTREMESA, [ENTRAMESA] *s.*

Empresa, esforç, determinació.

“E si aquel esperit es sotil el fara **entramesa** de gardar a luyn, e veura cert menys de dupte...”

Jacme, Joan *Alcoati* f. xxiiij v, b

41. El DA en dona una definició diferent: «1 (Catalunya), fet engrunes, trossejat»; «2 (Mallorca) estrujado, aplastado». Les documentacions són diferents.

42. El DA en dona una definició parcialment coincident: «que pateix en iguals períodes de la lluna, maniàtic». No aporta, però, cap documentació.

43. El DA en fa una definició genèrica («un dels serveis que prestaven els remenses») sense donar cap documentació.

ENTULLADÍS, ISSA *adj.*

Baldat, nafrat.

“bones o males,
si malaltices,
entulladices,”

Roig, Jaume *Spill* 9.080

ENVERT *prep.*

Envers, vers, contra.

V. devers, devert, devés, envers, vers, vert, ves.

“La injuria que ls malvats peccadors fan **envert** vos, no la fan, Senyer, a vos, mas a si meteys...”

Llull, Ramon *Llibre de Contemplació* 4, cap. 75

“Tres bens aporta dejuni: merit **envert** Deu, castedat e sanctedat.”

Llibre de tres f. 213, c

ENVERT, A *adj.*

Invertit, ida.

“Senyor de nau ne notxer no deu stibar ne deu fer stibar **envert**...”

Consolat de Mar tit. V, cap. LXII. De haver qui prenga dan per mal stibar o per altre negligencia

“Encara, si lo senyor de la nau fara metre res en cant, que es a entendre **envert**, tot lo damnatge que n sia pagat.”

Consolat de Mar tit. V, cap. LXVIII. Si roba pendra dan per esser stibada **envert**

ERGULLÓS, OSA⁴⁴ *adj.*

Feréstec, ega; salvatge.

“...que si vosaltres, senyors, ordenaven que les vostres marjals e lochs **ergullosos** fossen plantats de olms, de verns, de albers o de xops, e de fusts semblants, la ciutat abundaria en lenya, e la terra seria pus bella e pus apparent, axi com es la orta de Taragona...”

Eiximenis, Francesc *Regiment de la cosa pública* 382, Lletra proemial

ESCAIANT, [SCAIANT] *s.*

Reclam imitador del crit de la perdiu.

“...alguns, ab temeraria ambicio moguts, se perforsen cassar ab calderes de nits perdius e francolins, posant en les dites calderes lum, e de dia ab **scaiant** o ab reclam...”

“E si alguns trobarets... fahents tals casses de les dites perdius, francolins... levets a aquells les cosses e los dits **scaiants** o reclams e altres exercicis ab que cassaran dels dits auçells...”

Lletra de la reina Maria A Bartomeu Çabastida (Barcelona, 14 d'abril de 1447)

44. El DA aporta una altra definició («orgullos») i una altra documentació.

ESCALMADURA, [SCALMADURA] *s.*

Malaltia intestinal, defecació de matèries blanques amb amagriment del cavall que n'està afectat.

“**Scalmadura** es malautia desecan les coses dintre el cors dell cavall, e amagrex lo cors e fa pudrir la femda dell cavall axi com dell home.”

Tederic *Cirurgia dels cavalls* MS. Biblioteca Nacional de París, fons espanyol 212, f. 99

ESCÀTIL, [SCATIL] *adj.*

Bastat, proveït d'aliments.

“Ay mesquina! e la terra de Ulixes qui es una ylla **scatil** e infectuosa, inclusa, tancada e intercuada de mars tempestuoses.”

Vilaragut, Antoni de (traductor) *Les Tragèdies de Sèneca* (atribució falsa a Vilaragut) Troya, p. 260

ESCLAVÍ *s.*

Magistrat adjunt del burgmestre a Flandes.

“En Flandes es una manera de spatxar causes la qual es fort spatxada e no y cal molts juristes, e es aquesta: Si algu proposara sa causa davant los jurats de la ciutat, que ells apellen **esclavins**, aquests hi assignen dos homens qui dins temps cert hagen termenada la causa e comparen aquells al dia assignat.”

Eiximenis, Francesc *Regiment de la cosa pública* cap. XXVIII

ESCOLOPENDRA, [SCOLOPENDRIA] *s.*

Herba melsera, planta filicínia medicinal.

“Item sie feyt aital exarop: Reebet fuyles de bretonega, capilli veneris, **scolopendria**, de la migana escorça del sauch, de cascu egualment una menada...”

Tresor de pobres (MS. 216 de la Biblioteca Universitària de València) cap. XLVIII

ESCOTXINAR,⁴⁵ [ESCUTXINAR] *v. n.*

Cantar (la perdiu).

“Item, que en negun temps de l any negu de qualsevol condicio sie no gos caçar les perdius, francolins, ne faysans, ne aquelles pendre ab reclam, o **escutxinant**, ne ab perdiu o ab perdigot...”

Constitucions de Catalunya II, tit. V, lib. IIII; De caçar e pescar

ESCUMA *s.*

Malaltia en forma d'aspreses escatoses a la cama i al tars de diverses aus.

“Capitol .xxviije. a conexense de aucel qui a mal d **escuma**.

Aucel qui a mal d **escuma** conexerets entre les cuxes que a manera d **escuma**.”

Flors de les receptes medecinals per ocells de caça MS 21-2-19, f. 144 v. Biblioteca de la Universitat de Barcelona

45. El DA situa el mot a Castellterçol i en dona una definició coincident: «cantar la perdiu». No n'aporta, però, cap documentació.

ESCUMA s.

Bava, suor, de certs animals.

“Les coses animals... aqueles qui valen del tot entegrament, qui an clovoll e s nodrexen en l aygua:

Quall, collons, ous, **escuma**,...”

Ibn Wāfid, *Llibre de les medicines particulars* f. 4, c

“...pres ab ma violenta aquell ca qui havia .iij. caps e estava per guarda de les dites portas d infern, e lo qual, ab tanta pulsacio e revolucio donada per l **escuma** que gita de sa bocha, moltes parts del mon son dites esser infeccionades de mortals verins.”

Conesa, Jaume *Històries Troyanes* 321

ESQUITIR v. a.

Foragitar, apartar, arrencar, sagnar, treure.

“...continuats ne de posar sobre les escrofoles: totes les **esquitira** e les matara.”

“...e en forma de emplastre continuats ne de posar sobre les escrofoles: totes les **esquitira** e les matara.”

Receptari de la Universitat de València f. cvj v

ESMIRLA, [SMIRLA] s.

Deposició o evacuació de ventre de les rapaces i l'excrement mateix.

“Del falco o de l ocell que esta costribat, que fa la **smirlla** dura a durallons.”

Llibre de caça MS. n. 1.295. Biblioteca Universitària de València

ESPASA s.

Barra (terme de marina).

V. cf. Jal, *Gloss. Naut. a Taraçana*.

“Item, hun rem ab pala, bo, e l **espasa** del ponto petit e l arbre e hun tros de antena del dit ponto.”

Inventari Drassana de Barcelona Any 1484

ESPATA, [ESPATHA] s.

Rem que serveix de timó (terme de marina).

“Item, una **espatha** de barcha.”

Capmany, Antoni de (editor) *Armament de la coca “Sent Climent”* Col·lecció diplomàtica CCLXXX

ESPÀTULA, [SPATULA] s.

Iris fètid, terme de botànica.

“E la **spatula** put e no ha flor neguna, e jau de prop los orts, e molts la posen sobre les parets.”

Macer: llibre de les herbes i les seues virtuts 111 MS. n. 216, f. lxij vº, c. Biblioteca Universitària de València

ESPELLICAR *v. a.*

Espellar, espelletar, llevar les pel·lícules o pelletes.

“...abans que no posava la carn a coure aquella **espellicava** e de aquella levava lo greix e apres la posava en sal en una posteta...”

Carbonell, Pere Miquel *Sentència del procés de la Inquisició de Barcelona* Docs. Arxiu de la Corona d’Aragó, v. 28, p. 96. Any 1496

ESPIDAR-SE *v. refl.*

Expedir-se, desistir-se, desprendre’s de la deguda obediència.

“...e parla ab don Pero Ferrandez que l emparas en la guerra e que **s espidaria** de nos...”

Rei Jaume I *Crònica (Rei Jaume I)* (ed. Aguiló, 1873) 15

ESPINELLA, [SPINELLA] *s.*

Malaltia del cavall.

“**Spinella** es malautia vinent al caval sots los garres prop les junctures dels orsos d aquest garret; vinen en la .j. ho n l altre costat sobre l os, grossa a manera de velana, a vegades menor, a vegades maior, que estant destrey aquell junctura que ll caval s i dol moltes veus per forsa...”

Tederic *Cirurgia dels cavalls* MS. Biblioteca Nacional de París, fons espanyol 212, f. 103

ESPLEC, [SPLECH] *s.*

Fi, darrerria, terminació, acabament.

“...scrit es per Isaies en lo **splech** del libre, sentenciant per nostre Senyor...”

Pasqual, Pere (atribució falsa) *Disputa del Bisbe de Jaén (segle xv)* 1, tit. XXIII

ESPLUGABOU⁴⁶ *s.*

Home groller, tosc, estúpid (L’esplugabou és una mena de moixó (*Botaurus stellaris*) suposat esplugador o espuçador dels bous, d’on li ve el nom).

“¿Tenim hostel
de llits fornit?
Digau, marit:
cinch cavalcans
orats, gualans
esplugabous,
¿per quins cinch sous
los acolliu?”
Roig, Jaume *Spill* 1.930

46. El DA en dona una altra definició: «mololontha vulgaris, chorlito o saltón».

ESPONDIA s.

Les vèrtebres del coll.

“Tots los nervis fan sentiment
Tambe les venes,
Se esquexen les entramenes
Dins en lo cos,
Arteries, **espondia** e os
Tot se desfa.”
Venturós pelegri

ESPONSA⁴⁷ s.

Esponja.

“Item, dues **esponses**.”
Capmany, Antoni de (editor) *Armament de la coca “Sent Climent”* Col·lecció diplomàtica CCLXXX

ESQUILLA s.

Espècie de cranc de mar semblant a la gamba.

“Mas aqueles qui sson de les viandes que crexen molt en l esperme sson les coses qui governen ab ventositat ensemble... axí com la **esquilla**, e çurrons, e faves, e lagostins, e pinyons.”
Ibn Wāfid, *Llibre de les medicines particulars* f. 11, b

ESTALÓ,⁴⁸ [ESTALLO, STALLO] s.

Cavall no castrat especialment destinat a la reproducció.

“Lo cavall deu esser engendrat de guarro o **estallo** que sia bo e de bon pell, que no haia malalties naturals en les cames ne en les mans o peus, que sia de bella talla e sens nigrun mal vici.”

“Lo guarra o **stallo** deu esser ben guardat que no sia cascat ne sovin cavalcat, ne vaia darrera les eguos ne les veia sino al temps del cavalcar, e que no sia magra ne massa gras ne massa vell.”

Dieç, Manuel *Llibre dels cavalls* Com deu esser engendrat lo cavall

ESTANFORT, [STANFORT] s.

Roba luxosa procedent d'Arràs.

V. cf. *Puiggarí*, p. 68, *estam fort*.

“Item ordenam e establím que negun escuder no vesta sino biffa de Sentenis o **estanfort** d Arraz o d altre drap d aquela valor o de meyns.”

Ordinacions fetes en Cort XXVI. Anuari IEC, I (1907)

47. El DA coincideix, amb reserves, en la definició: «esponja (?)». Aporta, però, altres exemples de la mateixa obra.

48. El DA en dona una altra definició: «[astaló] Mallorca: puntal, aspre».

“Aquesta es la sisa dels draps que s venen en Tortosa:
Primerament, peça de **estanfort** d Arraç o de retint, deu aver de lonc, xix. canes
e mija.”

Costums de Tortosa lib. novè, rúbr. XVIII, VI

“Item de quolibet panno **staminis forti** de Ras .viii. dr.”

Tarifa del dret de reva de Perpinyà Any 1284

“Peça de draps d Ipre que sia vedat, bifes, **stanforts** d Arraç...”

Furs de València (ed. Pastor, València 1547) fur 27, de Leuda, f. 253, 3

ESTERCORAR⁴⁹ *v. n.*

Defecar.

“Item una cadira o bancha foradada per **estercorar**.”

Inventari de Vich Any 1423

ESTERNAR-SE, [STERNARSE] *v. refl.*

Escampar-se, estendre’s.

“E la paraula de Jesus **se sterna** mes avant, per la qual cosa moltes companyes se
acostaven a ell per ço que l hoissen e que fossen curats de lurs malalties.”

Evangelí de sant Lluc Còdex del Palau, f. 66

ESTILLAT, [ESTILLAT] *s.*

Extracte de carn preparat per bullició i concentració del seu brou.

“De **estillat**.

Una gallina pendras e fer la [has] neta e talla la a troços de manera que los troços
pugen passar per un coll de ampolla...”

Nola, Robert de *Art del coch*

ESTIPÈNCIA, [STIPENCIA] *s.*

Allò que és necessari per al manteniment d’una persona.

“...los altres, en vida, o tantost apres mort lur, ells e lurs cases son vengudes al
bax, hoc e a total destrucció, que a fills o a hereus lurs no roman **stipencia**.”

Eiximenis, Francesc (?) *Doctrina compendiosa* segona partida, XVIII

ESTOMACAT, ADA⁵⁰ *adj.*

Despistat, irritat, fastiguejat.

“E aço, mossenyors, yo los e dit per dar los alguna color, car realment ells se n
mostren molt **stomachats** de esser axi mesos en oblit...”

Guerra de Joan II Docs. Arxiu de la Corona d’Aragó v. 15, p. 53

49. El DA en reproduïx l’exemple però no en dona la definició.

50. El DA en dona una altra definició: «(Rosselló): rendit, afadigat».

ESTOPA⁵¹ s.

Nàutica. L'eixàrcia vella desfilada que serveix per a carenar.

“Item cremat **estopes** de les naus veylles e posat la cendra d aqueles sobre les emorroydes e seran guarides.”

Tresor de pobres (MS. 216 de la Biblioteca Universitària de València) cap. XXVII

ESTRALLA,⁵² [ESTRAYLA] s.

Marítim. Estrall o estai i per extensió la vela que sobre d'aquell es desplega a tota la seva llargària.

“Item, pessa de drap d **estrayles** qui ha de lonch set passes.”

Capmany, Antoni de (editor) *Armament de la coca “Sent Climent”* Col·lecció diplomàtica CCLXXX

ESTREMETAT s.

Misèria, calamitat, la situació més perillosa.

V. *extremitat*.

“-Bel amich, no plos car los deus m an donade aquesta **stremetat** els le m tolran cant los plaura, e pregem los ne fort que si m garexen io ls bastire un temple lo pus bel que hanc bastit fos.”

Pasqual, Pere (atribució falsa) *Destrucció de Jerusalem* MS. de Ripoll, Arxiu de la Corona d'Aragó

“...devesexen per qual, ço es assaber, discurriment de infirmitat sens entermessio de falla, o per cauta continua greugesada d enfermetat en **estremetat** de corrupcio, se descorre...”

Rei Pere del Punyalet *Ordenacions de Pere del Punyalet sobre els oficials de la sua cort*. CDIACA, vol. V Dels meges de phisica

ESTRUIR v. a.

Construir, endreçar, edificar.

“...e que james no li sia contrastada, que en qualque manera contrast sia d aytals servituts, per sentencia dels Ciutadans ab lo Veguer ensemps se deuen determenar d **estruir** e reparar, adobar e millorar.”

Costums de Tortosa lib. tercer, rúbr. XI, XIV

ESTUFADOR s.

El peix molar o balena mediterrània.

“...per raho del gran vent la mar lança hun peys mular ho **estufador** davant lo Pug dels Lops, lo qual havia LXXXX. peus de larch, e tenia tan gran boqua que yo crech que y caberen X. homens a caval.”

Dietari del capellà d'Alfons el Magnànim f. 67

51. El DA només aporta documentació, que no coincideix amb la del *Vocabulari* de Faraudo.

52. El DA en dona una altra definició («sageta, fletxa, passador; peça de la ballesta (?)») i una altra documentació.

ESTUFAR⁵³ *v. a.*

Estovar mitjançant l'adició d'un líquid.

“...car lo servidor james no deu parlar, e majorment cant talla o cant porta res, axi com dit es damunt, car pot **estufar**, e alenar, e salivar dins la vianda.”

Eiximenis, Francesc *Terç del Crestià*

“...prin aygua ros e gita li n per les nefes, e prin un poc de mel e mescle la ab l aygua e **estufa** li n en la cara o ab bon vin blanc, e perdra el calor.”

Flors de les receptes medicinals per ocells de caça MS. 21-2-19, f. 147. Biblioteca de la Universitat de Barcelona

ESTUFAR, [STUFAR] *v. a.*

Coure les viandes, llegums, dins vaixells ben closos.

“...e apres posa aquella panadera sobre unes brases e tapa les be de manera que se **stufen** alli, e quant seran estufades e se hauran beguda la vapor mena les un poch...”

Nola, Robert de *Art del coch* Menjar figures a la francesa

EVERS, A *adj.*

Capgirat, ada.

“A, Troya molt noble, qui tantes dures ruynes deus soferir, e tan malament deus esser **eversa** e endarrochada!”

Conesa, Jaume *Històries Troyanes* lib. VII, 3.423

FESA, [FFESA] *s.*

Ficció, simulacre, fingiment.

“Remey de dol es en hom savi la **ffesa** de menar dol.”

Flors de les Epistoles de Sèneca LXII

FESTAQUÍ, INA⁵⁴ *adj.*

De color verd clar.

“Draps de colors senyalats ordenaren los antichs que portassen vestits los cavallers mentre que fossen jovens, axi com vermels, **fastaquins** verts o blaus, per ço que les belles colors los donassen plaer et alegria...”

Rei Pere del Punyalet *Obra de Sant Jordi e de Cavalleria* Ley XXV

“Item iij. alnes e mija de taffeta **fastaqui**, ab listes d or a obs de forrar les dites mantellines, e costaren del dit draper a raho de viij solidos lalna, xxviii solidos jaccenses.”

Itinerari de l'infant Pere n. 115

“Après los freners e han per liurees vert **fastaqui**, ab calces e caperons vermells.”

Llibre de Memòries València, 1392

53. El DA en dona una altra definició («ahuecar, mullir; (Valencia) rociar con agua la ropa antes deplancharla; pegar, azotar») i, malgrat que l'exemplifica, no dona cap mostra documental del terme.

54. El DA n'aporta sols l'exemple, però no en dona la definició.

FÍSTOLA s.

Zitzània, desunió, discòrdia.

“No m se si començara per aqui la **fistola** entre ells.”

Guerra de Joan II Docs. Arxiu de la Corona d’Aragó v. 17, p. 208

FORMIGÓ s.

Menjar cuinat de pa ratllat, llet d’ametlles, llavor de celiandre i altres condiments.

“...et dona li a meniar fins en huit dies blets e ab let de amelles que son spinachs e d alli avant done li los **formigons** fins als quinze dies...”

Micer Johan Receptari de Micer Johan III

“...e menge daliavant los **formigons** fets ab let de carabaces e de lavor de gogombros ab mantegua tro que sia determenada la malaltia...”

Micer Johan Receptari de Micer Johan VI

FREMENTA s.

Restes del menjar, relleu.

V. fragmenta.

“...dos bous e prous cappellans volem esser deputats qui almoyners sien nomenats, la cura dels quals esser deu que les **frementes** de les taules de la nostra cort honestament per tal que no peresquen recollir facen...”

Rei Pere del Punyalet Ordenacions de Pere del Punyalet sobre els oficials de la sua cort. CDIACA, vol. V Dels almoyners

GATIRNÓ, [GATRINO] s.

Planta verinosa, gotirlons.

“...donen **gatirnon**s o buxols, donen metzines en diverses maneres, segons de tots aquets crims se apar...”

Ordinacions de la Vall d’Àneu Pròleg

“...e dara **gatirnon**s o buxols e axi mateyx dara metzines, que tal hom o fembra qui semblants delictes cometra...”

Ordinacions de la Vall d’Àneu § I

“...si lo delat confessa que solament donava **gatirnon**s e no comet dels altres crims continguts en lo primer capitol...”

Ordinacions de la Vall d’Àneu § III

GLEA s.

Galera.

“...com vosaltres e lo consell de aquexa ciutat feu armar una **glea** per beneffici de la mercaderia e deffencio de la costa...”

Correspondència de Perpinyà = Correspondance de la ville de Perpignan (RLR, 48-70) XLIV

GOLETA⁵⁵ s.

El menjar (irònic).

“Mas veig n i de fort mal nodrits
De la **goleta**;
D on molta casa n veig desfeta,
E se n desfan,
Car tot ço que ganyat hauran
Entre semana
En lo digmenga ab gran ufana
S o mengau tot;”
Sermó del bisbetó 507

GOLFÍ⁵⁶ s.

Aventurer, lladre d'una milícia irregular a semblança dels almogàvers.

“E aquelles altres gents que hom apella **Golfins** son castellans e salagons, e gents de profunda Spanya, e son la major partida de paratge.”

Desclot, Bernat *Crònica (Desclot)* (ed. Coroleu, 1885) cap. LXXIX

GROP,⁵⁷ [GORP] s.

Conjunt formant un tot distint d'objectes de la mateixa espècie.

“**Gorp** de veyre, paga... iiii. anaps.”
Lleuda de Tortosa Any 1249

“**Grop** de vidre, donet .ij enaps.”
Privilegis de València priv. 46, Jaume I, f. 15, 3

JOELLER s.

Aquell que fa comerç de joiells i de pedres precioses.

“Essent yo l any .M.ccccLxxvj. en Napolis, hun **joeller** genoves porta a vendre hun balaix al Rey don Ferrando y lo Rey dava li xxv mil ducats y lo **joeller** volien quaranta mil...”

Ferrer de Blanes, Jaume *Sentències catòliques*

JUNÇA⁵⁸ s.

Justa, combat.

“...e cascuns ab lurs amichs y valedors se aiusten per venir al dia y loch que an assignat de junyer, e aço se faça mes per los deseximents y malevolença que es entre les dites parts, que no per fer les dites **junçes**...”

Liber Baiulorum Arxiu parroquial d'Igualada. Any 1359

55. El DA no en recull aquesta accepció: «1. gula», «2. espècie de motllura que fan els fusters i ebenistes», «3. peça de l'armadura», «4. mena d'embarcació», «5. casa de locos, bogeria».

56. El DA en dona aquesta definició: «2. bandoler castellà» i fa servir el mateix exemple.

57. El DA no en recull aquesta accepció: «1. nus de la fusta. Sin: *nus, tanell, renós, escarrot, escanot*; —resalto, parlant del camp i de la terra», «2. ráfaga, cop de mar», «3. aprieto, dificultat».

58. El DA no en recull aquesta accepció: «planta: juncia».

LAMPA s.

Obstrucció de la membrana que tapissa el paladar (terme de veterinària).

V. *lampasc*, *lampastre*.

“Mas per raon dels poyls & de la malaltia la qual appelen los lecs **lampa**...”

Llibre del nodriment e de la cura dels ocells f. 110, a

LAQUERIA s.

Llepolia, llaminadura.

“Après totes artificials **laqueries**, axi com torròn, bunyols, piment, neules, tot vin blanch e mel.”

Eiximenis, Francesc *Terç del Crestià* f. 185, cor. 2C [referència errònia; és el f. 195, a del ms. de la Biblioteca de Catalunya]

“...tots aquests ayals, be passen ab vos e ab altres officials, ab poder de prechs o ab do de qualque **laqueria** que s valrra poch...”

Eiximenis, Francesc (?) *Doctrina compendiosa* 1.910, segona partida, X

LAVAMENT s.

Decocció o preparació medicinal qualsevol per a rentar nafres, plagues, bues.

“Recepta per a fer un **lavament** per a matar lo cancer e tota mala plagua.”

Micer Johan *Receptari de Micer Johan* XLVI

“Recepta per a fer un **lavament** bo per a la boqua.”

Micer Johan *Receptari de Micer Johan* XLVII

LLIÇONARI,⁵⁹ [LIÇONARI] s.

Llibre de cor que conté les lliçons de matines.

“E la historia d aquests benaventurats sancts martyrs se n troba recitada en un **liçonari** de gran antiquitat que es al cor de la sancta Seu de Vich...”

Boades, Bernat *Feyts d'armes de Catalunya* (falsificació) cap. 4

LLOP,⁶⁰ [LORP] s.

Vela tenyida o pintada de negre, així dita perquè, ocultant-se com fa el llop en sa marxa, permet navegar en ple dia sense ser vist pels enemics.

V. *llorp*, *vela*.

“Item, hun **lorp** de .xxxviiij. vessos, per la dita galea de sant Carles.”

Inventari Drassana de Barcelona Any 1470

59. Malgrat que fa servir la mateixa documentació, el DA en discrepa quant a la definició: «legendario, llibre de llegendes».

60. Una de les accepcions del DA està relacionada amb la marina: «\$4 Vela especial de galera, vela del trinquete». No aporta, però, el mateix exemple.

MAÇAM⁶¹ s.

Quantitat, provisió de maços de diversos objectes.

“Item, **maçam** d'erba

.....

Item, molt **maçam** de ferre en la ferrera.

.....

Item, molt **maçam** de cercols de roure o de avallaner...”

Capmany, Antoni de (editor) *Armament de la coca* “*Sent Climent*” II, p. 413, any 1331

MARVÉS adv.

Tot seguit (variant de *manvés*).

“ab tinta e ab son paper
lo trobarets a son tauler:
presta **marves** a sa osta
ab que n'aga mes que no li costa.”

La Carta tramesa del Cel 40; MS. 732

MASSAR v. a.

Prémer, grapejar totes les diverses parts del cos per a donar elasticitat als membres.

“E es semblant a bestiassa,
Nul temps se mou con hom ley **massa**
Que a penes pot replegar
Sos membres, ne pot loc trobar.”

Facet 1.433

MASSARÈS⁶² s.

Magatzem, especialment d'eines de treball, de ferramenta, de màquines de guerra.

V. *maçarès*.

“...attes que a la Daraçana de la Ciutat solia haver certa persona qui havia carrech de administrar e regir lo **massares**, ferrera e altres robes de la botiga ab salari de XXX lliures...”

Es necessari per conservacio de la dita ferrera e **massares** que hi sia eleta certa persona ab lo dit salari, qui hagues lo dit carrech de la dita daraçana, attes que hi ha robes e bens que valen pus de IIII florins.”

Novells ardits 18 d'agost de 1456

MEDÓ s.

Hidromel, beguda fermentada feta d'aigua i de mel.

61. El DA en recull els exemples i en dona una definició general: «cabdell, gran quantitat».

62. El DA en recull el segon exemple i en dona la definició següent: «part del forniment de les naus».

“E no solament es aço mal del vy, ans encara de tota cosa qui puxa l om embriagar, axi com es: cerevisia, e xomaç, e **medo**, e bire...”

“...els angleses e alamanys no n beuen comunament, ans beuen cervesa, e **medo** o pomada, o altre abeuratge luny de vi...”

Eiximenis, Francesc *Terç del Crestià*

MELNA⁶³ *adj.*

Groguenca, esgrogueïda.

“...e com en lo temps carnal anaven ab la cara vermella e ara la porten **melna**, be esta...”

Ferrer, Vicent *Sermons de Sant Vicent Ferrer* 116, sermó XXII

MENIC, A⁶⁴ *adj.*

Avar, mesquí, sòrdid.

“...pobres abundants, simples poderosos, devots lausengers, savis ypocrits, **menichs** ergullosos...”

Arnau de Vilanova *Confessió de Barcelona* f. 4 v

“si sou **menich**,
avar, dolent,
deya u la gent,
ara n so certa:”

Roig, Jaume *Spill* 5.136

“Cridaran davant tuyt que mala Pasqua haja lo senyor e mal Nadal la dona, e que febra aguda se n port tota la casa, car tot quant hi a es croy, e **menich** e dolent.”

Eiximenis, Francesc *Terç del Crestià* cap. CCCXV

“O tu traidor / be sabs que en Ferrioll
T a ensenyat / mant bell colp e repich
Mas lo teu cor / flach, cobart o **manich**
No n ha soffert /

Erill, Arnau d' *Cançoner de Saragossa* f. 230

MORA⁶⁵ *s.*

Flema blavosa que es fa a la llengua del cavall i que per les venes flemàtiques li davalla fins als peus.

“Unguent a les crebasses e reioles e royna, e a **mores** e a farfarolles e tinya.”

Tederic *Cirurgia dels cavalls* MS. Biblioteca Nacional de París, fons espanyol 212, f. cv

63. El DA no en recull aquesta accepció: «peix».

64. El DA remet aquest mot a *mendich* [*menich*] amb una altra definició: «captaire».

65. El DA no en recull aquesta accepció: «1 fruit de la morera i el de l'esbarzer o romaguera», «2 (Menorca), peix».

ÒRRIU, [ORRI] s.

Marítim. Orri, corda que relliga una àncora a una boia o senyal i que serveix també per ajudar a llevar l'àncora.

“Item que tot marinera o ballester o altre acordat qui tay **orri** de nau o de leny qui vaja en terra sens volentat del patro o de son lochtinent, que sia penjat per la gola...”

Consolat de Mar Capítols del Rei En Pere, III. Cod. d'en St. Pere. Que nengu no tay **orriu** ni l en volta sens licentia

PASCOR,⁶⁶ [PASCHOR] s.

Primavera.

“Perque yo us prech que us esperets tro al **pascor**, e aparellare galeres e naus...”

“E sobre aço estigueren aqui tant tro que vench lo **pascor**.”

Desclot, Bernat *Crònica (Desclot)* (ed. Coroleu, 1885) cap. LI

“...e manam la ora a tots los homens qui tenien negun feu per nos, e a les ciutats, que fossen al **pascor** ab host que manaven sobre Valencia.”

Rei Jaume I *Crònica (Rei Jaume I)* (ed. Aguiló, 1873) 230

“E capo rostit d un an

Vul que hom me pos denan,

E formatge torrador,

E vi rosat en **paschor**

E giroflat can iverna.”

Jaufré de Foixà *MS. n. 309*. Biblioteca de Catalunya 4

PILLARD,⁶⁷ [PILLART] s.

Mosso d'esquadra; home d'armes.

“...partiren los CXXX baçinets e CXXX **pillarts** que la Ciutat preferí al Senyor Rey per remçó de les hosts qui anaren en lo vescomtat de Castellbo.”

Novells ardits 13 d'agost de 1397

“...havem delliberat haver CC rocins de francesos, entre los quals hage LXXX homens d armes: los altres sien **pillarts** sens archers.”

Guerra de Cervera p. 81

“E aquest dia faeren mostra los homens d'armes et **pillarts**...”

Novells ardits 23 d'abril de 1423

“...e axi si be ns volets servir, venits vista la present ab aquella mes companya d armes e de **pillarts** que puxats...”

Rubió i Lluch, Antoni (editor) *Docs. cult. cat. med.* II, CCCXXIX

66. El DA en dona una accepció diferent («pasqua»), com també són diferents els documents que la illustren.

67. Una part de la definició del *Vocabulari* de Faraudo es troba a *pillart* en el DA: «violet, mocetó, servidor d'un home d'armes». Hi apareix també el mateix exemple documental.

“...ço es que entenen, per foragitar les gents d armes stranyes que huy son en Cathalunya, a vos, senyor, deure bastar de lançes DC e D **pillarts** e D ballesters, de la qual gent L lances e C pillarts sien en Rossello per obviar que mes gents d armes no entren en la terra...”

Arxiu Corona d'Aragó (reg. 945, f. 214) 5 de maig de 1385

“...si es home de armes portant **pillart** e patge haura quaranta cinch florins corrents per home, per sou de un mes ab bestreta de dos mesos...”

Guerra de Joan II Docs. Arxiu de la Corona d'Aragó v. 14, p. 409

PRESONIA⁶⁸ s.

Ofici de carceller.

“Ordenam que lo salari dels carcellers o aquella cosa que s deu donar per guarda de carcer o **presonia**...”

Constitucions de Catalunya I, lib. IX, tit, XXIV

REBOSTER⁶⁹ s.

Tresorer.

“Manans e fermament stablens a Seyors, a maydomens, a **rebosters**, a merins, a justicies,... e a tosts altres sotsmeses nostres e officials... que aquesta carta... bona e ferma ayen e observen...”

Franqueses de Mallorca Any 1291

REPELÓ⁷⁰ s.

Sofrenada, repulsa.

“...donant li açots, **repelons** e bufets, escupint lo, obrint li las venas ab ganivets...”

Sentència donada... contra un nomenat Benet Garcia... Barcelona, 1491

“Lo Rey companyo seu, per no haver altre **repelo**, dona dels genolls en la dura terra e besa li la ma e lo peu, e aquell fon segur de tot mal.”

Martorell, Joanot *Tirant lo Blanch* cap. CL

RESUMPTIU, IVA adj.

Propi a restablir (un malalt), a retornar les forces.

“Si effimera sie per gran trebayll o ab gran flaquea, deu esser nodrit ab coses **re-sumtives** lo malalt.”

Tresor de pobres (MS. 216 de la Biblioteca Universitària de València) cap. XLIII

68. El DA (s. v. *presomia* o *presonia* (?)) recull «1, encarcelamiento», amb exemples diferents.

69. El DA no en recull aquesta accepció: «1, espècie de catifa amb les armes i l'escut del senyor amb que cobrien els bagatge dels prínceps i que usaven també els militars (?), «2, l'encarregat del rebost, oficial de la casa reial que cuidava del rebost».

70. El DA recull el segon exemple i en dona la definició següent: «bofetón; també en sentit figurat».

RIBAUT s.

Combatent a peu, servent de guerra.

“L altre capitol es que venien sos **ribauts** e llurs soldaders ab llurs cavalls, e entra-ven en nostres alberchs...”

Desclot, Bernat *Crònica (Desclot)* (ed. Coroleu, 1885) cap. LXXXVIII

“Sobre aço encontraren una companya de **ribauts** francesos qui eren de la cort de Carles e staven en Palerm per ell.”

Desclot, Bernat *Crònica (Desclot)* (ed. Coroleu, 1885) cap. LXXXI

“E posa en la primera escala la ost dels **ribauts** qui eren be xixanta milia, e no aportaven negunes armes, sino sengles bastons en les mans, e mal vestits sens altre guarniment. E l rey de França donava a cascu de aquells **ribauts** tots dies hun tornes d argent negre de sou e tot ço que poguessen guanyar de portar palle e erba e semblants coses.”

Desclot, Bernat *Crònica (Desclot)* (ed. Coroleu, 1885) cap. CXXXVII

ROAIX s.

La romaguera o esbarzer i el seu fruit, la mora salvatge.

“Dien alscons que tenint en la bocha **roaix** tol la set; o almenys crestall o vori.”

Eiximenis, Francesc *Terç del Crestià*

“Al don de Gironella
laix inflles de **roaix**,”

Cerverí de Girona *Testament* 18

ROSETA⁷¹ s.

Instrument per a extreure les parts gastades de les ungles dels cavalls.

“La unglà naffrada dell pacient sia apareyllada sotz la unglà dell peu tro sia subtil. Depux ab **roseta** o departida la ferrea bulefle dels peus tro a la viva carn sia sbrilitiat.”

Tederic *Cirurgia dels cavalls* MS. Biblioteca Nacional de París, fons espanyol 212, f. cvj

RÒTOL⁷² s.

Llista, catàleg; registre.

“Item deman lo dit micer Pere e sapia si es signat lo **rotol** que l dit senyor trames al dit Sant pare dies ha per obtenir certes gracies e provisions...”

Luna, Pedro de *Pedro de Luna, Docs. XIII*

“E per exeguir aquesta provisio fem **rotols** e nomines de tots los de cascu bando e de parents e amichs dispositos e no dispositos a armes e a bregues, dels quals **rotols**

71. El DA no en recull aquesta accepció: «1, ocell de la Bufera de València. 2, clauet de la cabota treballada en forma d'estrella que es posava a la coberta dels llibres. 3, dim. de *rosa*».

72. El DA no en recull cap accepció. Sols aporta documents, que no coincideixen amb els del *Vocabulari* de Farauo.

trametem trellat a la vostra senyoria: los quals **rotols** son estat trets dels llibres de les corts, dels noms d'aquells qui per rao dels dits bandos son estats escrits en los dits llibres...

Bandos de València Docs. p. 86

“...e que sia tolt d'els en ço que vendran de les mercaderies lo pes del dret del **rotol** acostumat en minvar.”

Capmany, Antoni de (editor) *Collecció diplomàtica* XX, XXVII

RÒTOL s.

Mesura de capacitat.

“Nos vos havem trames darrerament algunes caixes de brandons de cera blanca que I moro nos havia presentats, los quals brandons no son beneyts. Perque us manam que aquells beneescats a la festa de madona Sancta Maria de Febrer e que ns façats dels **rotols** que havets acostumat de fer nos tots anys, car plaer ne haurem.”

Epistolari del rei Martí 35

RUCÀ, [RUCHA] *adj.*

Color cendrós, grisenc o blancós del pèl d'un cavall.

“...e paguets al feel nostre mossen Johan de Ferrera cavaller de l'orde de sent Yago cent florins d'or Darago qui a ell son deguts per preu de un cavall de pel de **rucha**...”

Arxiu Corona d'Aragó (reg. 2.452, f. 116) Curie sigilli secreti 3, reg. 2.452, f. 116 r, § 3, l. 6 (Alfons IV-V, 1413/20)

SALMA⁷³ s.

Despulla mortal.

“...-Bandeza e loçania,
Quanta esser pot en Angel e en alma,
Tota es en ell, e tal volem que sia:
Perque ell es cell qui aporta la palma
A Maria ius, quand lo fill de Deu
Carregar se volch de la nostra **salma**.”

Febrer, Andreu *Comèdia de Dant* Paradís, cap. XXXII, 109

SALPICAR⁷⁴ *v. a.*

Polvorejar de sal i per extensió de qualsevol altra substància polvoritzada.

“...prenets mirra que sia molta e **salpicats** la n; tantost sera axuta.”

Receptari de la Universitat de València f. cxxx

73. El DA no en recull aquesta accepció: «1, una mesura antiga, mesura de capacitat de les naus, cada *salma* tenia sis fanegues, o sia 7 ½ *salmes* eren equivalents a una tonelada (E. Toda)», «2, instrument per traslladar les garbes del camp a l'era».

74. El DA recull el segon exemple i en dona la definició següent: «salpimentar, poner sal picada».

“...e trau ne lo servell tant com poras; e **salpica** l un poch ab sal, e axi es lo seu menjar.”

Nola, Robert de *Art del coch* Tall de porcell

“...e fes una cala banyada ab holi blanch fort que la puxes metre per lo budell e unta la de l enguent e **salpica** la dessus de la polvora...”

Micer Johan *Receptari de Micer Johan* CI

“Item prin la rata e crema la e fe n polvora, e **salpica** n lo budel un poch...”

Receptari de la Universitat de València 138; MS. n. 216, f. xxj, d. Biblioteca Universitària de València

“...e ab invocacio del sanct Spirit fos lo siti de la ciutat beneyt, e lo pati fos **salpicat** ab aygua beneyta...”

Eiximenis, Francesc *Dotzè del Crestià* la part, cap. V

SALPICÓ⁷⁵ s.

Plat fred de carn picada i amanida amb pebre, sal, vinagre i ceba.

“Mas dau li lo lart / ab oli d olives

Y ab sal, poch a poch / y ab bona saho,

Hi no us guastara / un pel les genives,

Si de la salmorra / li feu **salpico**.”

Fenollar, Bernat *Procés de les olives* 1.321

SALTIGAR v. n.

Bellugar, remenar, treure els ulls de les òrbites.

“Lavors veuras cant aquests grassos son plens que buffen e suen e no troben loch; les orelles lurs fumen, e ls canten, e ls siulen, los huyls los **saltiguen** e ls lampeguen...”

Eiximenis, Francesc *Terç del Crestià* cap. CCCVII

SAUNARIA s.

Salineria; ofici i comerç del saliner; carrer dels saliners.

“E quan aquests se n foren anats vengren aquels de la **saunaria** e porferiren nos los cosses e lur haver, e tot ço que els havien...”

Rei Jaume I *Crònica (Rei Jaume I)* (ed. Aguiló, 1873) 302

SORC, [SORCH] adj.

Sorgit, cosit.

“Item quatre cestons o bauts nomenats, cuberts de cuyro negre ab ses tancadures e correigs **sorchs**, on se metien los arnesos francesos de junyer.”

Inventari del príncep de Viana Any 1461

75. El DA reproduceix una part de la citació documental però no en fa cap definició.

SORN, A *adj.*

Obscur, ombrívol.

“E guarda temps et vegada
 Ab que paraula es ornada,
 Ço s diu al temps qui s cove
 Car ab ell **sorn** es mante
 El loch on tu parlaras;”
 Llull, Ramon *Aplicació de l'Art general* De la rethorica, II

SUFUMADURA⁷⁶ *s.*

Perfum.

“Quant lo marit fo entrat en la cambra senti les pus precioses odors que esser poguessen, e dix: -Dona, d on havets haudes tan precioses e ten bones **sufumadures**, que semblant m es que estigue en paradís? -E la dona ab gran paor acosta s al lit e vee que l mesell no y era mas senti les millors odors e **sufumadures** que james hagues vist.”
Recull d'eximplis e miracles CXXXVIII

TAFURELL *s.*

Diner estalvi, entaforat.

“Tres coses fan bon alberch: lo senyor ajustar, la dona conservar, son **tafurell** no prestar.”
Llibre de tres f. 210, b

TENDRE⁷⁷ *s.*

Tendrum o part tendra de les plantes que fàcilment es romp, especialment els cims o sumitats d'aquestes.

“Item reebet plantage... consolida menor, la qual naix els pratz e es dita bruneta, **tendres** de romers e violarie.”
Tresor de pobres (MS. 216 de la Biblioteca Universitària de València) cap. LII

TENEÓ⁷⁸ *s.*

Tinença, possessió.

V. tenesó.

“E per ço los ja ditz princeps, per tota lur cort, per sana contencio o loaren, e, loant, establiren la sobredita **teneo**, ço es, homenatge, e postat de castel, e comanda de castla, e comanda de senyor, tener aital fermetat en totes coses...”
Usatges de Barcelona LXV. Auctoritate et rogatu

76. El DA recull, amb el mateix significat, el mot en plural i reproduïx una part de la documentació.

77. El DA no recull aquesta accepció: «tierno, joven».

78. El DA reproduïx una part de la primera documentació però no defineix el terme.

“Sens sentència negu no deu perdre sa possessio o **teneo** de cosa moble o de seent, ne n deu esser gitat forçat per altre.”

Costums de Tortosa lib. setè, rúbr. I, III

TIRITAINA,⁷⁹ [TIRITAYNA] s.

Teixit de llana.

“Saya de lua. Saya de Biam.

Tiritaynes. Papalengues.”

Costums de Tortosa lib. novè, rúbr. XVIII, VI

TURCOUPLE s.

Tropa de cavalleria lleugera dels turcs, sovint al servei de prínceps cristians.

“E tantost van nos posar setge davant e vench nos tanta de gent sobre nos que foren be XIV milia homens de cavall, entre **turcoples** e alans e grechs, e be XXX milia homens d a peu.”

Muntaner, Ramon *Crònica (Muntaner)* (ed. A. Bofarull, 1860) cap. CCXV

“E els turchs e els **turcoples** avallaren tuyt, e volien me besar la ma, e començaren a plorar de goig pensant que yo volgues romandre ab ells.”

Muntaner, Ramon *Crònica (Muntaner)* (ed. A. Bofarull, 1860) cap. CCXXXVI

ULLÓ, [UYLÓ] s.

Mena d’herba.

“De **Uyló**.

Uyló es erba qi neix entre les messes e es aytal la sua vertut que, si es picada ab rava e ab una poch de sal, mata lo canser e sana les plagues, e guareix sarna e cura la lepra.”

Macer: llibre de les herbes i les seues virtuts MS. Biblioteca Nacional de París, f. xliiij, b

VA s.

Cadascuna de les quatre plomes amples després dels coltells de l’ala dels ocells.

“E, com comensara a gitar los **vans**, mulla un poch la carn en la dita aygua.”

Flors de les receptes medecinals per ocells de caça cap. xxij

VADILLA s.

Toisó, tonedís, manyoc de pèl.

“E sapiats que lavors ell pres Jason, demostrant li gran amiatat, e dix li com en la illa de Colcos havia un molto qui havia la **vadilla** d or, e si ell lo podia conquerir que li seria gran rantom e gran fama...”

MS. 352, f. 146. Biblioteca de Catalunya

79. El DA (s. v. *tiritayna*) reproduïx la citació i en dona la definició següent: «una mena de roba».

VICIADURA,⁸⁰ [VECIADURA] s.

Llaminadura, llepolia.

“E a la fi del menjar hajats los fruyta secca, o olives, o altres **veciadures**.”
Eiximenis, Francesc *Terç del Crestià* cap. CCCXXX

VINYÒGOL, [VINYOGUOL] s.

Home de mala vida.

V. *vinyòguell*.

“Empero en los dits capitols no sien entesos pastors qui guarden bestiar, ... ni troter, ni bords qui haien de XV anys en jus, ni nagan catiu qui maioral ni **vinyoguol** sia.”
Capítols e ordinacions fetes per l'ofici de mestre de guaita XI; Mallorca, 1406

“...son dolents e malastruchs de cap a peus, en tant que mills aparen bandes e **vinyogols** e goliarts, o sollarts o gent de forca, que no ciutadans de Roma.”
Eiximenis, Francesc *Regiment de la cosa pública* cap. III

VINYÒGUELL⁸¹ s.

Home de mala vida (no pas home que guarda la vinya...).

“...e ara per la major part son tots dolents de cap a peus e axi malestruchs que mils apparen banders o **vinyoguells** o goliarts o gent de forca que no ciutadans de Roma...”

Eiximenis, Francesc *Dotzè del Crestià* cap. CCCLIX

VIRINÓS, OSA adj.

Viril, baronívol.

“Pregants vos, Senyora e molt cara sor, que vullats ab paciencia **virinosa** pendre la dita mort, attenent que axi es estat per nostre Senyor Deus ordonat...”

Lletra del rei Martí A la reina Iolant, sa germana. Arxiu de la Corona d'Aragó (reg. 2.251, f. 78)

VULPÍ, INA adj.

Astució, enganyós.

“...ans encara hi ha .I^a. altra specia de malicia, que s appella iniqua astucia e versucia **vulpina**...”

Eiximenis, Francesc *Terç del Crestià* cap. XC

“...vendrà a gran confusio: car no l regeix la prudencia, qui es mesclada ab temor de Deu, mas aquella qui s appella terrenal e **vulpina**, que engana e confon tots aquells qui la seguexen e qui ab ella fan sos affers.”

Eiximenis, Francesc *Crestià, Regiment de Prínceps* 1a part, cap. XLIX

80. Les mostres documentals del DA són diferents. La definició que en fa és «capricho infantil».

81. El DA en reproduïx l'exemple i en fa la definició següent: «bandido, pícaro».

XAPELLET s.

Enfilall de pedres precioses, perles, reunides com els grans d'un rosari.

“...e semblantment li dona un **xapellet** d or ab moltes pedres precioses e perles molt grosses...”

Rubió i Lluch, Antoni (editor) *Curial e Guelfa* lib. II, 36

XAPERIA⁸² s.

Conjunt, quantitat de xapes; obra de xapes, guarniments xapats.

“...e tota la gent d armes passa davant lo Rey molt ben armats e ab bell orde e ab molts cavalls ab paraments de brocat e de **xaperia** d or e d argent...”

Martorell, Joanot *Tirant lo Blanch* cap. XLI

D. MOTS, EN GENERAL ABSENTS D'ALTRES REPERTORIS, QUE CONTENEN DEFINICIONS DUBTOSSES

Ja s'ha pogut comprovar que, molt sovint, hi ha coincidències en algunes definicions, i sobretot en les documentacions, entre el *Vocabulari* de Faraudo i el DCVB. S'observa de manera ocasional certa divergència en les definicions, malgrat que la font documental és la mateixa, com s'esdevé en l'exemple següent:

Vocabulari de Faraudo	DCVB
REDORTA ⁸³ s.	REDORTA (i dial. <i>redolta</i> i <i>ridorta</i>). f.
Lligam de vimens entortolligats que serveix per a lligar feixos.	1. ant. Peça que forma espiral; caragol, barra entorcillada; cast. <i>espiga, espiral</i> .
“E fon sinta d una redorta De vimens mesclats ab fill d aur.” Metge, Bernat <i>Llibre de Fortuna e Prudencia</i> 335	E fon cinta d'una redorta de vimens mesclats ab fil d'aur, Metge Fort. 69

I també hi ha algun cas de canvi en la categoria gramatical del terme:

Vocabulari de Faraudo	DCVB
APOSTAT, ADA adj.	APOSTAT, -ADA f. o m. ant
Situat, posat en un lloc determinat.	per <i>postat</i> (= potestat).
“E con en los deserts de Egipte no an apostades tantes gens e mes a salvacio que neguns locs del mon per sert siam...” <i>Vida de sant Apolloni</i> MS. Moliné	Los dits honorables Consellers tot ensemps foren dins lo dit Castell... e foragitada o treta la roba e moble que ere dins lo dit castell los dits honorables... Concellers prengueren les apostats del

82. El DA en reproduïx l'exemple però no en dona cap definició.

83. En el DA (s. v. *redorta*): «espiral, caragol per fer pujar i devallar certs mobles: “faristol ab sa *redorta*”, Inv. Torre den Barra, 1430».

Vocabulari de Faraudo	DCVB
	dit castell e posaren standart e penó de quarter ab senyal de Barchinona en la sumitat del dit castell e feren fer totes cerimonies que en apprehensio de apostats son acostumades fer... e tornaren en la dita Ciutat, leixat Nandreu de Olivella en lo dit castell lo qual hi ha star los deu jorns que la dita ciutat pot tenir les apostats , Ardits, I, 298-299 (any 1434). Lo fet de las bandositats qui's seguexen sovint en los lochs de la Ciutat e de les apostats , Ardits, II, 260 (a. 1457). A dos passatges (Ardits, I, 298 i III, 557) trobam escrit <i>los apostats</i> i <i>lo apostat</i> , amb la forma masculina de l'article.

Adicionalment, si es contraposen el *Vocabulari de Faraudo* i el DCVB, en relació amb els mots dubtosos, que apareixen amb un interrogant o sense definició en aquest segon repertori, es poden fer quatre classificacions:

1. *Mots definits pel Vocabulari de Faraudo i recollits pel DCVB amb un interrogant*

El *Vocabulari de Faraudo* ofereix la definició de termes que el DCVB presenta amb un interrogant. En resol, doncs, els dubtes que aquest diccionari presenta.

Vocabulari de Faraudo	DCVB
BALANDRÀ , [BALANDRAU] s.	BALANDRÀ m. ant.
Antic mantell llargcordat per davant i sense mànigues. V. cf. <i>Puiggarí</i> , p. 64, 74 i 101.	Balandram?
“Que anch .i. balandrau de bru No s pot venar que anch me des Per mal arreat que m sabes.” <i>Disputació d'En Buch ab son cavall</i> p. 150 “Item de balandrau redon apelat fons de tina, senes peyl, II. s. IIII. d.” <i>Alart, Julià Bernat Docs. rossell.</i> p. 155	Lo balandra pla de manufatura... Lo balendra ab passama o vius de manufatura, <i>Tarifa Oris-tany</i> , a. 1597 (ap. Aguiló Dicc.).

Vocabulari de <i>Faraudo</i>	DCVB
BANAR <i>v. a.</i>	BANAR <i>v. tr. ant.</i>
Publicar.	Publicar? allegar?
“Altra fallàcia / tenen prou presta: / a llur reque- sta / sos amadós / e servidós, / mes que catius / banant motius / de falsedat / sens veritat butles propícies, / mas surreptícies / de cort obtenen;” Roig, Jaume <i>Spill</i> 5.922	Los amadós... banant motius de falsedat sens veritat,... butles propícies, mas surreptícies de cort obtenen, <i>Spill</i> 5928.
BEANYA <i>s.</i>	BEANYA <i>f. ant.</i>
Banya, substància còrnia.	Banya?
“Item dos elms de beanya que servexen per ju- nyir, los quals vengueren de Paris ab lur scofas.” <i>Inventari d’Alfons el Magnànim</i> 144; any 1417	Dos elms de beanya que serveixen per junyr, Inv. Anfós V, 161.
BETZARA <i>s.</i>	BETZARA <i>f. ant.</i>
Betzar.	sinòn. per <i>betzar</i> ?
“Item una betzara redona ab una cadena d ar- gent sobredaurada la qual es en la caixa del re- tret.” <i>Inventari del príncep de Viana</i> Any 1461	Una betzara redona ab una cadena dargent, Inv. Pr. Viana 137. Una batzara redona ab una cade- na dor, Estim. Pr. Viana 202.
BILLONAR <i>v. n.</i>	BILLONAR <i>v. ant.</i>
Referit a la moneda d’argent, ésser de baixa llei, com era la moneda de billó.	Equivaler a moneda de billó?
“Lo die present fou feta crida... ab que reduhi- ren e cridaren los croats a .xviij. diners e lo flori que billonas , per tota Cathalunya.” <i>Novells ardots</i> 4 de gener de 1454	Lo die present fou feta crida ab dues trompetes ab un tamborino e ab taballs ab que reduhiren e cridaren los croats a XVIII diners e lo flori que billonàs per tota Cathalunya, <i>Ardits</i> , II, 178 (a. 1454)
BRUNETER , [BRUNATER] <i>s.</i>	BRUNETER <i>m. ant.</i>
Que fabrica o ven brunetes.	Teixidor de bruneta?
“Ab mi comptava / l especier, / sastre, draper, / e costurera, / tapins, velera, / lo brunater / e confiter,” Roig, Jaume <i>Spill</i> 2.980	L’especier, sastre, draper;... lo brunater e con- fiter, <i>Spill</i> 2985.
“Item, pagui a n Dalmau Bonet, brunater , per V palms de lenç que d aquell comprí, per enco- llar la dita aygua cuyta e çafra...” <i>Sotsobreria de Murs e Valls de València</i> n. 38 d3; abril de 1433	

Vocabulari de Faraudo	DCVB
<p>“Item, a n Berenguer de Lorenz, e per ell a n G. de Solana, brunater de Leyda, procurador seu, a compliment de .cccc.xx. solidos barchinonenses li eren deguts...” <i>Llibre de comptes de Pere Boyl</i> 628, Arxiu Batllia General de Catalunya</p>	
CABIVA , [CABINA] <i>adj.</i>	CABINA <i>f. ant.</i>
Capviva, capital, capçalera, majúscula cabdal, aplicat a la lletra inicial d'un escrit. <i>V. capviva.</i>	Caplletra?
<p>“item un altre libre escrit en pregamins, apellat Biblia, molt bella, tota capletrada d aur, de letra bulonyesa; en la primera letra sive cabina del prohemí era un sent Geronim, ab un caparo...” <i>Inventari d'en Pere Becet</i> 16, III. Any 1430</p> <p>“Item: un libre de cant escrit en pergamins... lo qual libre comensa: Tande felix, ab gran cabina, ab ymagens...” <i>Inventari Hospital Santa Creu</i> En la cambra. Any 1429</p>	Lo qual libre comensa: Tande felix, ab gran cabina , ab ymagens, ab dos gaffets, doc. a. 1429 (Roca Hosp. 107).
CALDUM <i>s.</i>	CALDUM <i>m. ant.</i>
Escaldum, guisat de menuts, ales, colls, etc. de gallina o d'altres ocells.	Freixura, vísceres?
<p>“Primerament salsa de paguo: ffe brou de gallines o del caldum e de blascos de molto ab carn sallada. E, quant lo brou sera ben cuyt e espes, ages amelles pellades...” <i>Llibre de Sent Soví</i> MS. n. 216, f. cxxiiij, a. Biblioteca Universitària de València</p> <p>“Si vols fer mig raust, mit gallinas en ast; apres ages brou d altres gallines o del caldum d aquelles d ast e fe n bon brou ab carnsalada, apres ages ametles pelades e fe n let...” <i>Llibre de Sent Soví</i> MS. n. 216, f. cxxiiiij, b. Biblioteca Universitària de València</p>	Fé brou de gallines, o del caldum e de blascos de moltó ab carnsallada, Sent Soví 16. Ages brou d'altres gallines o del caldum d'aquestes d'ast e fé'n brou ab carnsalada, ibid. 19. Fets bon brou del caldum ho d'alre que bon brou fasa, Flos medic. 217.
CASTÓ <i>s.</i>	CASTÓ <i>f. ant.</i>
Encast.	Encast (?).
<p>“...per raho de .vi. onzes, .i. quart e .ii. millareses d argent dels quals ha fets .xix. castons, cascun dels quals ha .i. esmalt ab una testa de dona coronada...” Rubió i Lluch, Antoni (editor) <i>Docs. cult. cat. med.</i> II, CLXIII</p>	Un xipellet de fulla d'or brodat de perles... tot a larredor ab ramatges de les dites perles e ab XXIIII castons de perles... les quals XXIIII castons stan en canons d'aur, Inv. Anfós V, 164.

Vocabulari de <i>Faraudo</i>	DCVB
“Item un xipellet de fulla d or brodat de perles... e ab .xxiiij. castons de perles... los quals .xxiiij. castons stan en canons d aur...” <i>Inventari d’Alfons el Magnànim</i> 175; any 1413	
CATACIMBALA , [CATHACIMBALA] s.	CATHACIMBALA f. ant.
Címbal, instrument antic.	Címbal?
“...dos labis, dues cathacimbales , als quals la lengua plega, e com se encorba forma un vocal spirit en la concavidat del paladar e de la boca, qui per lo cami de gola corre com per flauta...” Rubió i Lluch, Antoni (editor) <i>Curial e Guelfa</i> lib. tercer, § 1	Dos labis, dues cathacimbales , als quals la lengua plega, Curial, III, 1.
CAVIARI s.	CAVIARI m. ant.
Conserva d’ous de peix, especialment d’esturió, salats i secats.	Casta de vi?
“Item, un odre de caviari .” Capmany, Antoni de (editor) <i>Armament de la coca</i> “ <i>Sent Climent</i> ” Col·lecció diplomàtica CCLXXX	Un odre de caviari , doc. a. 1331 (Capmany Mem. II, 412).
CEMENSAL , [CEMASAL] adj.	CEMENSAL (escrit també <i>cemasal</i>). adj. ant.
Que val a sembrar; semental.	De llavor (?).
“Bn. Suger... fa una pugera d ordi cemasal . G. Des Prat fa miga pugera d’ordi cemensal .” Alart, Julià Bernat <i>Docs. rossell.</i> p. 45	Dñ Suger... fa una pugera d’ordi cemasal . G. Des Prat fa miga pugera d’ordi cemensal , Capbr. Ribes 1283, p. 58.
CIELLAT , ADA adj.	CIELLAT , -ADA adj. ant.
Cisellat, ada.	Cisellat?
“Item un euvangestiler ab cubertes d argent daurades e çielades ...” <i>Inventari de la infanta Joana</i> Any 1360 26 “Primerament dos bacins de dar aygua a mans d argent, daurats dins e deffora, ab un gran esmalt en lo mig ab les armes reals e ab .vj. esmalts petits ab armes reals per la orla, ab una serment de fulles ciellades ...” <i>Inventari d’Alfons el Magnànim</i> 242; any 1415 “Item .j. pitxer redon ab broch, ab ansa, e ab cobertor e ab pinyo, d argent daurat e çuellat e esmaltat...” <i>Primer libre de l’argenteria e joies de la reina Sibília</i> Girona, 1385-1386	Dos bacins de dar ayguamans d’argent..., ab una serment de fulles ciellades , Inv. Anfós V, 171. Sis gallons en forma de rosa, los tres ciellats de fulles e de ocells e los tres plans, id. 172.

Vocabulari de Faraudo	DCVB
COGUILLA s.	COGUILLA f. ant.
Conquilla, closca, copoll.	Clovella?
“...e apres sie feyt gargarisme ab aigua e ab vinagre e ab balaustia, ço es flor de malgrane e ab les coguilles de glans e ab semblantz coses.” <i>Tresor de pobres</i> (MS. 216 de la Bibl. Univ. de València) cap. XIII	Ab balaustia ço es flor de malgrane, e ab les coguilles de glans, Tres. pobr. 30.
COMEDIAT, ADA adj.	COMEDIAT, -ADA adj. ant.
Partit per la meitat, migpartit.	Fet a manera de comèdia?
“la forga sua, / stil e balanç / sera n romaç: / noves rimades, / comediades ,” Roig, Jaume <i>Spill</i> 678	Noves rimades comediades aphorismals, Spill 682.
CONC, [CONCH] s.	CONC m.
Depressió del terreny en forma de conca.	2. ant. Depressió del terreny, a manera de coma?
“...del terme que es a XX. canes de Montpeller sobre I. gran quer que ha en lo conch de Vingrau riba lo cami rial a part de jos...” Alart, Julià Bernat <i>Docs. rossell.</i> p. 165	Sobre un gra quer que ha en lo conch de Vingrau ribe lo cami rial, doc. a. 1306 (RLR, VII, 50).
CÒNDIT s.	CONDIT m.
Medicinal compost amb aromes.	1. ant. Conserva o confitura de diversos ingredients?
“Item, a XXVIII ^o per hun condit molt cordial fet de diverses conserves e polvores; fonch quatre onzes e fonch daurat...” “Item, dit jorn, per un condit cordial fet de diverses conserves e polvores cordials...” <i>Compte d'un especier de Cervera</i> Arxiu Històric de Cervera. Fons notarial: plec juheus n. 24 “Primerament del condit cordial e restaurant que es lo seguent, tantes vegades com voldrà beure li n sien donades primer dos o tres culleretes ab dos culleretes dels deius dit iulep, segueix se lo epithima; apres lo condit ; apres lo iulep.” Alcanyís, Lluís <i>Regiment curatiu e preservatiu de la pestilència</i>	Del condit cordial o restaurant que és lo seguent, tantes vegades com voldrà beure li'n sien donades, primer dos o tres culleretes del deius dit iulep. segueixse lo epithima, après lo condit , après lo iulep, Alcanyís Reg. pest. 21.

Vocabulari de <i>Faraudo</i>	DCVB
CORNAR ⁸⁴ <i>v. a.</i>	CORNAR <i>f. ant.</i> ⁸⁵
Enquadernar, relligar. <i>V. coernar.</i>	Enquadernar (?).
“-Tramet vos tres volums, que ls me façau cornar e desempeixar prestament, al millor mercat que puixats.” <i>Epistolari del segle xv LI</i> “Doni an En Correger, chrestia novell, ligador de libres, per ligar e cornar lo resposner...” <i>MS. de la Seu de Mallorca</i>	Un libre de forma maior scrit en pergamins, cornat , ab posts ab cubertas de cuyro vert, doc. a. 1437 (Bol. Ac. B. L., xi, 159). Dues prempses de cornar libres, doc. a. 1490 (arx. Cúria Fumada de Vic). Ètica de Aristòtil, de paper sisternat de pergami, ab cuberta de pergami no illuminada ni cornada, doc. a. 1483 (Jocs Fl. 1885, p. 183).
DESALIMITADAMENT , [DESALLIMITADAMENT] <i>adv.</i>	DESALIMITADAMENT <i>adv. ant.</i>
Ilimitadament, sense límits.	Ilimitadament?
“...e la coneixença del be y de la veritat continuament al meu juh y eren stades cubertes; tota confusio, tota desesperacio, de la mia voluntat desallimitadament volguda.” Carroç, Francesc <i>Moral Consideració</i> Ed. Aguiló, p. 281	Tota confusió, tota desesperació, de la mia voluntat desallimitadament volguda, Moral Cons. 12.
DESTINYA <i>s.</i>	DESTINYA <i>f. ant.</i>
Mur de contenció; contrafort.	Pedrera?
“...que ells dits molers puxen trencar, arrencar e treure tanta pedra com poran tallar e trencar en la destinya que avuy es feta en lo tall que lo dit spital ha e posseex en lo puig de Muntjuich, aytant empero com te la dita destinya e no mes avant.” “...en paga dels dits .xij. florins, los dits molers haien e sien tenguts donar al dit spital tanta pedre de aquella que tallaran en lo dit tall o destinya com lo dit spital haura mester...” <i>Manual Torró IX</i> , Arxiu de l’Hospital de la Santa Creu	Que ells dits molers puxen trencar, arrencar e treure tanta pedra com poran tallar e trencar en la destinya que avuy és feta en lo tall que lo dit spital ha e posseex en lo puig de muntjuich, aytant emperò com té la dita destinya e no més avant; e que los dits molers... haien e sien tenguts donar al dit spital tanta pedre de aquella que tallaran en lo dit tall o destinya com lo dit spital haurà mester, doc. a. 1405 (Ordin. Hosp. 134).

84. El DA, que utilitza la segona referència documental, també posa un interrogant en la definició: «§ 2 enquadernar, relligar (?)».

85. Però en el DCVB se’n qüestiona l’ortografia: «Etim.: grafia incorrecta de *quernar* (derivat de *quern* = quadern). La forma *quernar* està documentada en el segle xv. Mossèn Joan Segura, que publicà en el volum dels Jocs Florals de l’any 1885 el document d’on hem tret el darrer text citat en aquest article, posà entre parèntesi, darrera el mot *cornada*, aquesta pregunta: “sense cantoneres de metall?”, interpretant *cornada* com a derivat de *corn* en el sentit do ‘cornaló o angle del llibre’; però sembla més probable que es tracti d’una variant de *quernar*, i que en el text de 1483 no cal considerar *illuminada* i *cornada* com adjectius de *cuberta*, sinó de *Ètica*».

Vocabulari de Faraudo	DCVB
DESTRIBANAT, ADA <i>adj.</i>	DESTRIBANAT, -ADA <i>adj. ant.</i>
Destarotat.	Atribulat?
“O! con lo malvat de Juheu, vehent axí l'Amorat destribanat e cuytat de la sua muller, vahent la axí aprofismada a la sua mort, veïats la cruel e malvada pensa que s pensa lo malvat traydor de Juheu.” <i>Història de Jacob Xalabín</i> f. 3 v	Lo malvat de juheu vahent axí l'Amorat destribanat e cuytat de la sua muller vahent-la axí aprofismada a la sua mort, Jacob Xalabín 3 v°.
DEXASER <i>v. n.</i>	DEXASER <i>ant.</i>
Decaure.	verb equivalent a ‘abaixar’?, o <i>adj.</i> equivalent a ‘abaixat, humiliat’?
“E jamays home accidios / No sera mays son companys, / Car accidios ha plaer / Quant veu altre hom dexaser / E es irat si l veu honrat;” Llull, Ramon <i>Medicina de pecat</i> IIIa part, XXX	Car accidiós ha plaer quant veu altre hom dexaser , e és irat si'l veu honrat, Llull Rim. 489.
EIXAQUIA , [EQAQUIA] <i>s.</i>	EIXAQUIA <i>f. ant.</i>
Excusa, pretext, motiu.	Pretext?
“Mas a qualque exaquia o occasio son calumpniades e destretes almenys de avinença e los malvats van a regna solta...” <i>Doctrina moral e política</i> (= <i>Doctrina compendiosa</i>) Docs. Arxiu de la Corona d'Aragó v. XIII, p. 355	Guiatge... que per res no lo y trencaríem, car les gents se pensarien que no fos sino exaquia que'n trobàvem per avarícia de haver lo regne de Mallorca e de Cerdanya, Pere IV, Cròn. 129. Mas a qualque exaquia o occasió són calumpniades o destretes al menys de avinença, <i>Doctrina Moral i Política</i> , segle XIV (Col. Bof. XIII, 355). Per qualque cas fortuit, hoc a vegades sens errar mas per alguna exaquia , <i>Doctrina Compendiosa</i> , d. 5 (ap. Aguiló Dicc.). V. EIXAQUERA.
ENCOMBRIR <i>v. a.</i>	ENCOMBRIR <i>v. tr. ant.</i>
Encombrar, ocupar, utilitzar.	Ocupar? Emprar?
“E incontinent hagneren nos dides, e alletaren nos, axí que, en menys de un any, nos encombrírem set dides.” Rei Pere del Punyalet <i>Crònica</i> (<i>Rei Pere del Punyalet</i>) (ed. Coroleu, 1885) lib. I, cap. xxxvij	Incontinent hagneren-nos dides, e alletaren-nos; axí que en menys de un any Nos encombrírem set dides, Pere IV, Cròn. 58.

Vocabulari de Faraudo	DCVB
ESCANTIR , ⁸⁶ [SCANTIR] <i>v. a.</i>	ESCANTIR <i>v. tr. ant.</i>
Extingir, apagar.	Apagar, consumir?
“E quant me agueren gitat al foc, e tantost com yo nomenas lo nom de Jhesu Crist, tantost fuy guarit e lo foc scantit que no hy resta una sola beluga.” <i>Viatge del vescomte de Perellós al purgatori de St. Patrici</i> 706	Tantost fuy guarit e lo foc scantit que no hy restà una sola beluga, Purgatori de St. Patrici, 154 (ap. Aguiló Dicc.).
ESCOFA , [SCOFFA, ESCOFFA, SCOFA] <i>s.</i>	ESCOFA <i>f. ant.</i>
Folradura de l'interior de l'elm, bacinet. <i>V. cofa, còfia, cofra.</i>	Part del bacinet?
“Al capmayl per rietat / E per mayns fortalea, / Se tany que sia mesa / Una scoffa dejus, / Es un autre dessus, / Per que s tinga pus clar / La dejus deu star Lo capmayl, qui be l mira, / Es trop bell de portar, / Mas vullats vos n armar / Ab l escoffa doblada.” <i>March, Pere L'arnès del cavaller</i> 214 “Item dos elms de beanya que servexen per junyr, los quals vengueren de Paris ab lur scofas .” <i>Inventari d'Alfons el Magnànim</i>	Dos elms de beanya... los quals vengueren de Paris, ab lur scofas , Inv. Anfós V, 161. (És possible que <i>lur scofas</i> sia una errada per <i>lurs cofas</i>). ⁸⁷
ESCOFAT, ADA <i>adj.</i>	ESCOFAT, -ADA <i>adj. ant.</i>
Proveït d'escofa.	Que té escofa? Que no té cofa?
“Item un bacinet de bavera escofat ab son capmayl de tota boça.” “Item un almet scofat ab sa bavera, en lo qual ha detras una sivella d or...” “Item una barreta que fou de la dita marmesoria, escofada ab son gorgal de tota boça, la qual fon garnida per les vores de una brodaria feta a manera de fulles d or...” <i>Inventari d'Alfons el Magnànim</i> 145, 146, 147. <i>Arxiu de la Corona d'Aragó</i>	Un bacinet de bavera escofat amb son capmall de tota boça, Inv. Anfós V, 161.

86. En el DA (s. v. *escantir*): «apagar, consumir». L'exemple és el mateix que el del DCVB.

87. El fet que el *Vocabulari* de Faraudo aporti més documentacions de *escofa* sembla invalidar l'observació del DCVB.

Vocabulari de Faraudo	DCVB
ESFORCIDAMENT <i>adv.</i>	ESFORCIDAMENT <i>adv. ant.</i>
Fortment a mà armada.	(tal vegada error de còpia per <i>esforçadament?</i>)
“...que l dit Solda fassa ajuda en prest o en altra manera al dit Senyor Rey, per ço que les dites guerres pusca mils e pus esforcidament e pus longament menar e tenir...” Capmany, Antoni de (editor) <i>Collecció diplomàtica</i> VIII	Per ço que les dites guerres pusca mils e pus esforcidament e pus longament menar e tenir, doc. a. 1292 (Capmany Mem. IV, 19).
ESLLEVAR , [ESLEVAR] <i>v. a.</i>	ESLLEVAR <i>v. tr. ant.</i>
Llevar, alçar, elevar.	Alçar?
“Item al galet eslevar , ligat sal calent en un saquet e posat lo en la fontanela del col. Molt hi val.” <i>Tresor de pobres</i> (MS. 216 de la Bibl. Univ. de València) cap. XIV	Al galet esleuar , liga’t sal calent en un saquet e posa’t-lo en la fontanela del col, Tres. Pobr. 32.
ESQUESIDOR <i>adj.</i>	ESQUESIDOR <i>m. ant.</i>
Inquisidor.	(tal vegada errada de còpia) Enquesidor.
“No menys per langor de les animes que dels corses, savi deu esser metge esquesidor del qual, ço es assaber, l opremut e malaltic, deman a son decorriment congruent medicina...” Rei Pere del Punyalet <i>Ordenacions de Pere del Punyalet sobre els oficials de la sua cort</i> . CDIACA, vol. V Del confessor	Savi deu esser metge esquesidor , del qual ço és assaber lo premut e malaltiz deman a son decorriment congruent medicina, Ordin. Palat. 134.
FERRIGIBLE <i>adj.</i>	FERRIGIBLE <i>adj. ant.</i>
Subjecte a convertir-se en ferritja o llimalla de ferro.	Frangible, trencadis?
“E l enguent era compost de tals materials que neguna natura de metall que n sia tocat torna ferrigible sol que y stiga per spay de .iiij. hores, que al desparar que la bombarda o ballesta fa per força s a de rompre.” Martorell, Joanot <i>Tirant lo Blanch</i> cap. CCLXXXIX	E l’enguent era compost de tals materials que neguna natura de metall que’n sie tocat torna ferrigible ; sol que y stiga per spay de tres hores que al desparar que la bombarda o ballesta fa, per força s’ha de rompre, Tirant, c. 289.
FORADA <i>s.</i>	FORADA <i>f. ant.</i>
Forat.	Forat?
“Item una limonera d argent daurat ab .iiij. peus, foradada ab moltes forades en lo mig...” <i>Inventari d’Alfons el Magnànim</i> 17; anys 1412-1424	Una limonera... foradada ab moltes forades en lo mig, doc. a. 1413 (Anuari IEC, I, 152).

Vocabulari de <i>Faraudo</i>	<i>DCVB</i>
FORQUINA , [FORCHINA] <i>s.</i>	FORQUINA <i>f. ant.</i>
Diminutiu de forca. Forquilla, estri de taula. <i>V. broca, forqueta, menjador, menja-mores, pua.</i>	Forquilla?
“Item, dos dotzenes de culleretes. Item, quatre forchines ab un estog.” <i>Inventari dels béns de Joan de Borja, duc de Gandia (s. xv) Arxiu de la Catedral de València, sign. 64: 24. Segle xv</i>	Quatre fforchines ab un stog, doc. a. 1493 (Archivo, VII, 114).
FRIDOR <i>s.</i>	FRIDOR <i>f. ant.</i>
Fredor.	Fredor?
“...e, quan es mesclat ab lo sagi de l anet o del porc, val a la cremadura del fog o quan es per part de fridor .” Ibn Wāfid, <i>Llibre de les medicines particulars</i> f. 50, a	Val a la cremadura del fog o quan és per part de fridor , Medic. Part. 98.
GALLONAT, ADA <i>adj.</i>	GALLONAT, -ADA <i>adj. ant.</i>
Adornat amb una mena de sanefa (referit a tasses).	Galonat? Adornat de galó o sanefa?
“...foren lliurades... les joyas següents qui s acustumaven cascun any al joch de la ballesta, ço es una copa ab peu gallonat e .i. anap o taça d argent gallonada ab sengles esmalts ab senyal de la Ciutat al sol, daurades dins e deffora...” <i>Novells ardits</i> 18 de febrer de 1458 “Item, sis taces gallonades a la revesa, grans ab les armes de homens salvatges. Item, sis taces totes daurades gallonades , ab les armes de Borja.” <i>Inventari dels béns de Joan de Borja, duc de Gandia (s. xv) Arxiu de la Catedral de València, sign. 64: 24. Segle xv</i> “Item mes, quatre copes de or ffi que la similitut de quascuna sia de tres marchs gallonades .” <i>Capitulacions fermades a València el 18 de febrer de 1480 pel pintor Martí Torner</i> Protocol de Pere Rubiols, Arxiu Notarial de València	Una copa ab peu gallonat e un anap o taça d’argent gallonada , doc. a. 1458 (Ardits, II, 283).

Vocabulari de <i>Faraudo</i>	<i>DCVB</i>
GARIPÓS, OSA <i>adj.</i>	GARIPÓS, -OSA <i>adj. ant.</i>
Qui fa garips; plorós; qui excita a plorar.	Que fa garips?
<p>“Item una una branca o obratge d argent deurat en que ha dos ymatges d angels ab ses ales... ben gariposa e la un dels dits angels es seperat de la dita branca.”</p> <p><i>Inventari del rei Martí</i> 611, f. 104</p> <p>“Item .I. massapa larguet de fust on havia un pinacle d argent deurat e smeltat en la sumitat del qual ha un angel Sent Miquel molt garipos ab un senyal dejus.”</p> <p><i>Inventari del rei Martí</i> 624, f. 104 v</p>	Fembres leges pus pintades e pus gariposes que altres, Eximenis Terç 381.
GASTONET <i>s.</i>	GASTONET <i>m. ant.</i>
Petit gastó o encast.	Engast?
<p>“item ha en la dita corona de dues en dues flors un gastonet d aur ab .j. robicat e .iiij. perles, e es ver que de la dita corona deffall .j. gastonet de les damunt dites, lo qual es pleguat en lo drap en lo qual la dita corona es pleguada.”</p> <p>Rubió i Lluch, Antoni (editor) <i>Docs. cult. cat. med.</i> CLXXXIII</p>	Ha en la dita corona de dues en dues flors un gastonet d’aur ab un robicet, doc. a. 1356 (Rubió Docs. cult. i, 173).
GAVIAR <i>v. a.</i>	GAVIAR <i>v. tr. ant.</i>
Robar, furtar.	Furtar?
<p>“...dos ladres, los quals eren companyons, se encontraren en un boscatge, e dix la hu a n altre: -Has gaviat res vuy? -Respos l altre: -No per ma fe.”</p> <p><i>Vida de sant Julià</i> p. 326, ed. Aguiló. Any 1462</p>	Dos ladres... se encontraren en un boscatge, e dix la hu al altre: Has gaviat res vuy?, Eximplis, II, 326.
GERMA <i>s.</i>	GERMA <i>f. ant.</i>
Embarcació de càrrega usada a les parts de Llevant. <i>V. cf. Jal, Gloss. Naut. a Taraçana</i>	Certa embarcació?
<p>“Ben ordenats / seguint la hu e l altre, La gent sutil / qui viu la multitut De tantas naus / germas e galeassas Que n nombre son / comptat, vist e sebut Vuytanta sinc / entre bonas e lassas,”</p> <p>Ferrer, Francesc <i>Romanç de Rodes</i></p>	La sutil qui viu la multitut de tantas naus germas e galeassas que’n nombre són, comptat, vist e sabut, vuytanta sinc entre bonas e lassas, Francesc Ferrer (Cançon. Univ. 295).

Vocabulari de Faraudo	DCVB
ILLIAL <i>adj.</i>	ILLIAL <i>adj.</i> ant.
Illegal.	Illegal?
“...vos placia haver en singular recomendacio nostres libertats, a fi que, si per deffensio d aquelles... nos covendria deffensar decretes illials e conguxoses cominants per alguns, sintam de vosaltres aquella virtuosa calor que los vostres passats han virtuosament acostumat...” <i>Correspondència de Perpinyà = Correspondance de la ville de Perpignan</i> (RLR, 48-70) 8 de juny de 1437	Deffensar decretes illials e conguxoses, doc. segle XV (RLR, XLIX, 278).
IRRIDICACIÓ <i>s.</i>	IRRIDICACIÓ <i>f.</i> ant.
Eradicació.	Desarrelament?
“E per ço digueren la dita malaltia esser dificil de curacio, com de lonch temps ença es mala disposicio in splene, e encara are assats gran duricia, les quals coses son de dificil irridicacio .” <i>Novells ardits</i> Apend. 8 de novembre de 1436	La dita malaltia... és mala disposició in spleve e encara are assats gran durícia les quals coses són de difícil irridicació , doc. a. 1436 (Catalana, II, 190).
LLAGOSTÍ , [LAGOSTI] <i>s.</i>	LLAGOSTÍ <i>m.</i>
Cicatriu.	3. ant. fig. Cicatriu?
“...tu portes un bell lagosti en la cara; cert, mes t'aguera valgut fugir...” Eiximenis, <i>Francesc Dotzè del Crestià</i> cap. CCLXXIII	Tu portes un bell lagostí en la cara, cert més t'aguera valgut fugir, Eximenis, <i>Dotzèn del Crestià</i> , c. 273 (Aguiló Dicc.).
MALAQÚ <i>adj.</i>	MALAQÚ <i>adj.</i> ant.
Originàriament de Màlaga, procedent de Màlaga.	De Màlaga?
“item una peça de drap malaqui encetada, la qual havem donada a la infanta dona Johana, ab floratges de seda blancha, blava, groga e morada.” “item una aljuba de drap de seda malaqui , ab lo camp groch, ab algunes obres d or, forrada de sendat vermell de grana.” Rubió i Lluch, Antoni (editor) <i>Docs. cult. cat. med.</i> I, CCXV	Una peça de drap malaqui , doc. a. 1366 (Rubió Docs. cult. I, 210).
MALMARRÓS , OSA <i>adj.</i>	MALMARRÓS , -OSA <i>adj.</i>
Dèbil de construcció. <i>V. malmirós.</i>	<i>V. Malmirós</i> 2. ant. Fluix, dèbil de construcció?

Vocabulari de Faraudo	DCVB
“...que en Martell, de qui es la casa de les scoles, no vol jaquir les scoles, jatsesie aquelles scoles sien malmarroses e totes sclafades e perilloses...” <i>Llibre de Consells de Cervera</i> Arxiu Municipal de Cervera, f. 78	Interrogat si lo colomer ere obra ferma ho malmirosa , et dix que ans ere bé ferma, et tot hom s’és maraueylat com s’és derocat, doc. a. 1396 (BABL, x, 417).
MANERÈS , [MANORES] s.	MANERÈS <i>m. ant.</i>
Espasa de dues mans (dita també manaire). <i>V. cf. Puiggari</i> , p. 363, <i>manaire</i> .	Mandret?
“item un maneres ab .i. pom buydat daurat e la croera daurada.” <i>Inventari d’en Pere Becet</i> Any 1430 “Espases caçudes y bons maneresos ” Gassull, Jaume <i>Brama dels llauradors</i> 126 “Item un manores ab son foure a n Torrents .iiij. s. vj. d.” <i>Inventari d’una especieria</i> Cervera, 1373	No gos portar coltell de cinta..., ni manerès, ni bordó, doc. a. 1341 (BABL, xi, 415). Y ab darts, y ses llances..., espases caçudes y bons maneresos , Brama llaur. 126.
MANTESÀ , ANA <i>adj.</i>	MANTESÀ , -ANA <i>adj. ant.</i>
Natural de, o pertanyent a la ciutat i territori de Màntua.	Nadiu o propi de Màntua?
“...e amena be VI milia homens de peu ab malvats sarts qui s mesclaren ab ells... e d aquells servents toscans e manthesans ab llances llongues, Muntaner Cròn., c. 275.” Muntaner, Ramon <i>Crònica (Muntaner)</i> (ed. A. Bofarull, 1860) cap. CCLXXV	Nadiu o propi de Màntua? Servents toscans e manthesans ab llances llongues, Muntaner Cròn., c. 275.
MARROIES , [MARROYES] s.	MARROIA <i>f. ant.</i>
Hemorroides. <i>V. moroines, morroides.</i>	Hemorroide?
“E la ssenrra de les ssarmentz quan es mesclada ab vi negre e fexat en lo fundament val a les marroyes ...” Ibn Wāfid, <i>Llibre de les medicines particulars</i> f. 26, c	La ssenra de les ssarmentz... val a les marroyes e als nervis quan són torçuts, Medic. part. 53.
MERCAL <i>adj.</i>	MERCAL <i>adj. ant.</i>
Propi de mercader o mercaderia.	De mercader?
“Item. Unes balances mercals de pesar florins.” <i>Inventari dels béns d’En Gomar</i> Segle XIV	Balances cava tenen cayguda. Balances mercals van de fi a fi sens cayguda y per pes de or y argent ço és march vuit onças, mitg march quatre onças, doc. a. 1585 (Monsalvatje Not. hist. XIX, 60).

Vocabulari de Faraudo	DCVB
MITIFOCH , ⁸⁸ [MITIFOCH] s.	MITIFOCH <i>m. ant.</i>
Asta entorn de la qual va tortolligada una corda o metxa el cap superior d'aquesta s'encén per donar foc a les peces d'artilleria.	Botafoc (?).
“Item, un mitifoch e unes quantes carregues de ferro velles.” “Item, dos mitifochs de ferro de poca valor.” “Item, un mitifoch sens asta de ferro.” <i>Inventari Drassana de Barcelona Any 1489</i>	Un mitifoch sense asta, doc. a. 1467 (Aguiló Dicc.).
MONET s.	MONET <i>m. ant.</i>
Simi.	dim. de <i>mona</i> ? Simi?
“Si t paren belles / ab tals hufanes, / no te n enguanes / lleva ls les robes mira que tins: / hun vell monet ” Roig, Jaume <i>Spill</i> 10.026	Mira què tins: un vell monet o cerronet, tot cap e cames, <i>Spill</i> 10035.
MORIÓ s.	MORIÓ <i>f. ant.</i>
Mort a causa de malaltia; mortaldat dels bestiaris.	Mort natural?
“Item, que totes les carns que morran de morio o per altre accident, se tallen e s venen en la Boqueria, axí que no sia feta mescla ab altra carn.” <i>Llibre de Mostassaf</i> 27; Capítols dels carnisseris. Mallorca, 1448	Que totes les carns que morran de morio o per altra accident, se tallen e's venen en la Boqueria, axí que no sia feta mescla ab altra carn, <i>Mostassaf</i> 5.
MURTAT s.	MURTAT <i>m. ant.</i>
Missatger. V. cf. <i>Misc. Aramon</i> , EUC. ⁸⁹	Missatger?
“E com hi hagren estat tro a VIII jorns, ells saberen noves que l magaduch venia, e hagren gran goig, e trameteren dos murtats al magaduch e trobaren lo a la ciutat de la Tira.” Muntaner, Ramon <i>Crònica (Muntaner)</i> (ed. A. Bofarull, 1860) cap. CCVI	Ells saberen noves que'l magaduch venia, e hagren gran goig, e trameteren dos murtats al magaduch, Muntaner <i>Cròn.</i> , c. 206.

88. En el DA (s. v. *mitifoch*): «botafuego (?)» i s'illustra, a més del document inclòs en el DCVB, amb «Inv. Atarazanas, 1467»; «It. un faró al (?) *mitifoch*, Id.».

89. Les referències que es fan al DCVB o a altres treballs no són originals de Faraudo, sinó que s'hi han incorporat en el procés d'edició dels materials.

Vocabulari de <i>Faraudo</i>	<i>DCVB</i>
NEFA s.	NEFA f. ant.
El gros del bec d'un ocell de presa.	Nas?
<p>“Seguentment que devem fer a l ocell e com li adobareu la nefa e en quin temps ne quant.”</p> <p>“De la formiga que s fa als falcons e als ocells en les plomes de les ales e de la coha que se les tallen ab la nefa, e no sab hom quin mal se han.”</p> <p>“De una pedra chica que s fa als falcons o als ocells entre les çelles e lo cuyro que sta sobre la nefa alli hon comença la ploma del cap.”</p> <p><i>Llibre de caça</i> MS. n. 1.295. Biblioteca Universitària de València</p> <p>“La noblesa dels ffalcons es coneguda per lo cap rodon e sol, la soberanitat del cors plana e que sia lo bech gros e rodo e bella nefa...”</p> <p><i>Flors de les receptes medecinals per ocells de caça</i> cap. xviiiij</p>	<p>Que aja la nefa gran e grossa e grans ventanes, Anim. caçar 11 vº. E bella nefa, Flos medic. 125.</p>
OBJECTALMENT adv.	OBJECTALMENT adv. ant.
Objectivament.	Objectivament?
<p>“...e nengun d estos d aci poden passar aqui, e los de aqui no poden venir aci. -jatsia que per veure passen objectalment, mas no a passar pena...”</p> <p>Ferrer, Vicent <i>Quaresma</i> 144, XIX</p>	<p>Jatsia que per veure passen objectalment, mas no a passar pena, Quar. 1413, p. 113.</p>
ONSA , [ONÇA, UNCIA] s.	ONSA f. ant. (escrit també <i>onça</i>)
Bèstia felina. <i>Felis uncia</i> , L., quadrúped carnisser felí d'Àsia i d'Àfrica.	Linx? pantera?
<p>“la onsa parda e leoparda, loba, leona,”</p> <p>Roiç, Jaume <i>Spill</i> 7.717</p> <p>“...e sia y mes tant con la meytat de mel, e meta y hom fel de onça tant con la .vj. part de la mel...”</p> <p>Jacme, Joan <i>Alcoati</i> f. lxxxj v, a</p> <p>“...e l ors, e el leopart e la onça que havien speranza que fossen elets a rey, digueren que la cort se alongas tro a altre temps que haguessen determenat qual bestia es pus digna de esser rey.”</p> <p>Llull, Ramon <i>Fèlix de les maravelles</i> setena part, cap. II</p>	<p>Na Renart conech que l'ors, e'l leopart, e la onça, alongauen la elecció, Llull Felix, pt. vii, c. 1.</p>

Vocabulari de <i>Faraudo</i>	DCVB
<p>“Item una pel de onça.” <i>Inventari dels presents del rei d’Armènia a l’infant En Pere Arxiu de la Corona d’Aragó</i> (reg. 17, f. 110). Any 1260</p> <p>“...la uncia, que es bestia pocha, mata al leo...” <i>Eiximenis, Francesc Regiment de la cosa pública</i> cap. XVII</p>	
PELLOT , [PELOT, PEYLOT] <i>s.</i>	PELLOT <i>m.</i>
<p>Vestidura, espècie de cot o sobrecot, folrat o guarnit de pells. <i>V. cf. Puiggari</i>, p. 84, 280.</p>	1. ant. Pellissa?
<p>“Item pelots d anyels... I. dr.” “Item tot autre pelot de salvazina .II. dr.” <i>Tarifa del dret de reva de Perpinyà</i> Any 1284</p> <p>“Item que pugen portar en lo peylot, e n lo cot e flotxes e garnatxes e en altres semblantz aquestes, botons, e granel, e pometes, o que s vulen...” <i>Alart, Julià Bernat Docs. rossell.</i> p. 169</p> <p>“...e vestit de drap d aur, mantell catalanesch e pelot e un bell batut d aquell drap mateix al cap...” <i>Muntaner, Ramon Crònica (Muntaner)</i> (ed. A. Bofarull, 1860) cap. CCLXIX</p>	Que pugen portar en lo peylot e’n lo cot e flotxes e garnatxes, doc. a. 1306 (RLR, vii, 55)
PRIM-SANAT, ADA <i>adj.</i>	PRIMSANAT, -ADA <i>adj. ant.</i>
Castrat de poc.	Sanat de poc temps?
<p>“Item, carn salada de porch primsenat, de Tots Sants fins a Carnestoltes la libra ab la ajuda, dihuit diners I.s.” “Item, carn salada de porch prim senada frescals, de Tots Sants fins a Carnestoltes la libra ab la ajuda Is.” <i>Llibre de Mostassaf</i> 3-4. Carn salada. Mallorca 1448</p>	La carn que uendra si serà culluda o primsanada , doc. a. 1370 (BABL, xii, 138). No auca per carn venal fresca porch que sia stat verre, tro que sien passats tres meses pus serà sanat; ne truja prim sanada de tres meses pus serà sanada, Mostassaf 5. Carn salada de porch primsenat de Tots Sants fins a Carnestoltes, la libra ab la ajuda, dihuit diners, <i>ibid.</i> 136.
REBOLSADORA ⁹⁰ <i>s.</i>	REBOLSADORA <i>f. ant.</i>
<p>Repols. <i>V. DCVB</i>, s. v.</p>	Repols?
<p>“It. ha en lo dit scriyent dues rebolsadores de ferra.” <i>Inventari de Ribes</i> Any 1404</p>	Ha en lo dit scriyent dues rebolsadores de ferra, doc. any 1404 (Aguiló Dicc.).

90. En el DA (s. v. *rebolsadora*): «instrument de draper o abaixador». L'exemple és el mateix.

Vocabulari de <i>Faraudo</i>	DCVB
RESCLOURE ⁹¹ <i>v. a.</i>	RESCLOURE <i>v.</i>
Encloure, rodejar.	documentat en el segle XV segons Aguiló Dicc.; l'única forma que hem vist documentada és la del part. pass. <i>resclús</i> .
“...que quan lo senyor Rey ab sa cavalleria haura passat e resclos lo loch de Maçamagrell, la primera compança qui primerament sera posada en açi a la creu del Puig moga son peno e seguent aquella tinga son cami tornan ves la ciutat...” <i>Manual de Consells</i> n. 3, f. 163. Arxiu Municipal de València	
SALAMONAT, ADA <i>adj.</i>	SALAMONAT, -ADA <i>adj. ant.</i>
A forma o semblança de salamó; caragolat, entortolligat.	Entorcillat?
“Item un frontal vermel ab molta flocadura ab botons salamonats brodat de seda.” <i>Inventari de la casa prioral de Sant Vicent</i> València, 1466	Per preu de fer los cordons e botons salamonats ab flochs per a obs del penó qui starà en la tenda, doc. a. 1436 (Arx. Gral. R. Val.). Flocadura ab botons salamonats , doc. a. 1460 (Est. Univ. XIII, 414).
SERRAJA , [CERRAJA] <i>s.</i>	SERRAJA <i>f. ant.</i>
Llecsó, <i>Sonchus oleracens</i> , planta medicinal.	Lletsó?
“Mas les figes e ls rraims e les altres fruytes... e les cerrages e les çafanaries e totes les altres son dures d esmolrre per la umiditat que an.” Ibn Wāfid, <i>Llibre de les medicines particulars</i> f. 47, c.	Les çerrages e les çafanàries, Medic. Part. 93.
TAFURELL <i>s.</i>	TAFURELL <i>m. ant.</i>
Diner estalvi, entaforat.	Vulva?
“Tres coses fan bon alberch: lo senyor ajustar, la dona conservar, son tafurell no prestar.” <i>Llibre de tres</i> f. 210, b	Tres coses fan bon alberch: lo senyor ajustar, la dona conservar, son tafurell no prestar, <i>Libre de tres</i> , n° 58.
TIFELL , [TIFFEL, TIFLELL] <i>s.</i>	TIFELL <i>m.</i>
Xiulet, petit instrument de vent amb el qual hom xiula.	I. ant. Pícarol?
“item un tifell d argent ab son cordo de seda per comit de galea.” <i>Inventari d'en Pere Becet</i> Any 1430 “u sò de sanceros, tifells o esquelles” Gassull, Jaume <i>Brama dels llauradors</i> 8	L'asna aquella... sens bast, albarda, collar, tifells , sens cascavells, Spill 13165. Dubtaua si era cantar de sigales, hu so de sanceros, tifells o esquelles, Brama llaur. 8.

91. En el DA (s. v. *rescloure*): «tancar, xv».

Vocabulari de Faraudo	DCVB
<p>“E toqua l e prin lo mastrivolment e ginyosa ciulant ab lo tiffel o ab la boca...” <i>Flors de les receptes medecinals per ocells de caça</i> MS. de la Universitat de Barcelona</p> <p>“sens traginer / ni altra guarda, / sens bast, albarda, / collar, tifells, / seus cascavells, / pitral, ronçal, / boç e dogal,” Roig, Jaume <i>Spill</i> 13.163</p> <p>“en Garcia Romeu, / et en Pera Corneyll, / e n Axemen d Orrea, / e n Luna no s apell, / e vaja se n al Puig / cascu ab un tifflell,” Cerverí de Girona <i>Testament</i> 272</p>	
VINÇ, A adj.	VINÇ, -A adj. ant.
Lligat, atacat, trabat.	Torçut?
“Item una taula ab sos peus vinços .” <i>Inventari del castell de Tous</i> Any 1410	Una taula ab sos peus vinços , doc. a. 1410 (Alós Inv. 11).

2. Mots recollits pel DCVB amb un interrogant i documentats (no definit) pel Vocabulari de Faraudo

En altres casos, davant l'interrogant del DCVB, el *Vocabulari de Faraudo* sols ofereix la documentació del terme, però no la definició.

Vocabulari de Faraudo	DCVB
BLEUMA ⁹² s.	BLEUMA f. ant.
	per <i>fleuma</i> ? o per <i>beluma</i> ?
<p>“E sobre aquesta petita bleuma poria hom hedicar un gran castell, pero no vull caure de mon roci, ans tornare a mon primer proposit.” <i>Sentències morals</i> MS. de Sant Cugat. Arxiu de la Corona d'Aragó</p>	E sobre aquesta petita bleuma poria hom hedicar un gran castell, Col. Bof. XIII, 285.
CABALAR s.	CABALAR v.
	Fer cabal?
“Encara en P. de Palau, estant batle per lo senyor rey, a vist et hoyt que, del terme del castel de Segura qui es cabalar del senyor rey, an feytes	Y'l qui sen cabala , si u fa, no fa poch, Viudes donz. 413.

92. En el DA: «bleuma?». El DCVB en reproduïx exactament la documentació que aporta el DA.

Vocabulari de Faraudo	DCVB
vendes moltes en les quals lo senyor Rey deu fermar, et no n e estat demanat ne hom per el...” <i>Capítols d’inculpació contra Pere de Palau</i> 47; Camarasa, any 1295	Y’l qui sen cabala , si u fa, no fa poch, Viudes donz. 413.
DIASCORON s.	DIASCORON <i>m.</i> ant.
	Certa pedra preciosa?
“Item una cullera d argent guarnida ab hun diascoron .” <i>Inventari del príncep de Viana</i> Any 1461	Una cullera d’argent guarnida ab hun diascoron , Inv. Pr. Viana 133. Item una cullera d’argent guarnida de un diascoron , Assign. Pr. Viana 258.
EREPTIRI s.	EREPTIRI <i>m.</i> ant.
	Arrancament?
“de Caterina, / Tecla, Merina, / Anastasia, / Agnes, Lluçia, / virginitat / ab caritat, / per fe, martiri / sens ereptiri ;” Roig, Jaume <i>Spill</i> 15.369	De Catherina... virginitat ab caritat per fe, martiri sens ereptiri ne pots amar, <i>Spill</i> 15374.
ESTAIADA , [STAYADA] s.	ESTAIADA <i>f.</i> ant.
	Extensió, amplitud?
“...la obra de tres naus es molt pus competible e pus proporcionable al cap de la dita Seu de Gerona ja fet que no seria la obra de una nau, per ço com la obra de una nau hauria tant gran stayada que refria gran difformitat al cap de la dita Seu.” Villanueva (editor) <i>Deliberació del capítol de la Seu de Girona</i> t. XII, doc. XXXIV	La obra de tres naus és molt pus... proporcionable al cap de la dita Seu de Gerona, ia fet que no seria la obra de una nau, per ço com la obra de una nau hauria tant gran stayada qui retria gran difformitat al cap de la dita Seu, doc. a. 1417 (Villanueva Viage, xii, 331).
ESTAL , ⁹³ [STAL] s.	ESTAL <i>m.</i>
	que porten els diccionaris Aladern, Escrig i Martí Gadea amb el significat de ‘partida de gent armada disposta per a la guerra’, és una paraula inexistent, segurament deguda a error de còpia per <i>estol</i> .
“Item, doni a n Johan Lobet, piquer, per un stal que ffeu de ffer les represes per metre aquelles iijj ymatges que staven sobre los bastiments de la creu, LXXvij sous.” <i>Sotsobreria de Murs e Valls de València</i> n. 33 d5; any 1428	

93. El DA (s. v. *estal*) sols aporta la documentació: «It una *estal* e aquella gran per bestiar, Inv. Vich, 1413».

Vocabulari de <i>Faraudo</i>	DCVB
ESTRAMBACAR <i>v. a.</i>	ESTRAMBACAR ⁹⁴ <i>v. tr. ant.</i>
	probablement errada de còpia, per <i>escreventar</i> (= <i>escriventar</i>).
“Item: null hom cristia ne serrahi que sia de la gabella, no gos entrar en nau o en leny o en vexell negun per escorcoylar ne per estrambacar , per neguna rao, mas que u denunciya a l'alcayt de la Duana...” Capmany, Antoni de (editor) <i>Collecció diplomàtica</i> XLII	Null hom crestià ne sarrahí que sia de la gabella, no gos entrar en nau o en leny o en vexell negun per escorcoylar ne per estrambacar per neguna raó, doc. a. 1323 (Capmany Mem. iv, 83).
EXPULS, A <i>adj.</i>	EXPULS, -ULSA <i>adj.</i>
	Expulsat.
“...e si s vol sia expulse ho lunatich o endemoniat, de continent sera guarit...” Micer Johan <i>Receptari de Micer Johan</i> XLI	«Els jueus expulsos d'Espanya». «Els jesuïtes expulsos anaren a Itàlia».

3. Mots sense definició al DCVB i al Vocabulari de *Faraudo*

En tots dos repertoris, hi ha nombrosos exemples de mots sense definició.

Vocabulari de <i>Faraudo</i>	DCVB
AMEMA <i>s.</i>	AMEMA <i>f. ant.</i>
“item una amema ab les orles verts la qual fo donada a la reyna, e en los caps ha algunes listes de seda blanca.” “item.ii. amemes de drap de lin petites, que eren dins altre arnes ginet.” “item una amema de lenç blanca crua.” Rubió i Lluch, Antoni (editor) <i>Docs. cult. cat. med.</i> I, CCXV	Una amema de lenç blanca crua, doc. a. 1366 (Rubió, Doc. Cult. I, 211).
AMPLER, A <i>adj.</i>	AMPLER ⁹⁵
“Item, i. altre pareyl de lansols ab randa de seda blanca per les ores e en lo mig, cascun lansol de ii. teles de drap ampler , e an de larch dues canes e miga, xx. flo.” Item, i. lansol de ii. teles de drap ampler ab randa en lo mig, V. flo.” <i>Inventari de la infanta Joana</i> Any 1385	Un parell de lençols de ampler , doc. de Vic, a. 1406 (Aguiló Dicc.).

94. El DCVB reproduïx fidelment el contingut de l'entrada del DA.

95. El DCVB reproduïx fidelment el contingut de l'entrada corresponent del DA.

Vocabulari de Faraudo	DCVB
ANATERAS	ANATERAS <i>m. ant.</i>
“...aquesta ha nom postema epeliatich e anateras : aquesta dona dolor al fetge. Regesca s be que mortal es.” Micer Johan <i>Receptari de Micer Johan XXII</i>	Aquesta ha nom postema epeliatich e anateras , aquesta dona dolor al fetge, Micer Johan 329.

Altres coincidències en aquest sentit es troben també a *arborins*, *bardient*, *bascarral*, *contralou*, *cursell*, *diablari*, *spongea*, *esquet*, *ferabra*, *foniró*, *gimac*, *gremioler*, *jovadora*, *moixaric* i *ricamart*.

Hi ha mots, però, on els exemples no coincideixen:

Vocabulari de Faraudo	DCVB
AVANDAR <i>v.</i>	AVANDAR <i>v. ant.</i>
“E encara los ballesters en taula fan altre be, com veuran aquell palomar o postich qui voga en lo seu trast seria hujat o volrà beure o menjar, que ell avandara e vogara lo seu rem per delit, entro que aquell haja feyt ço que fer ha o sia refrescat...” Muntaner, Ramon <i>Crònica (Muntaner)</i> (ed. A. Bofarull, 1860) cap. CXXX	Com veuran aquell palomar o postich qui voga en lo seu trast serà hugat e volrà beure o menjar, que ell avandarà , e vogarà lo seu rem per delit, entro que aquell haja feyt ço que fer ha, Muntaner Cròn., c. 130.
GOBA ⁹⁶ <i>s.</i>	GOBA <i>ant.</i>
V. cf. DCVB, s. v.	
“Item polvora de cubebes e macis sien confegides ab goma storace, ço es goba , e olibano, ço es ensens blanc, e sie n feyta poma...” <i>Tresor de pobres</i> (MS. 216 de la Bibl. Univ. de València) cap. VI	Item de porcellanes gobes XII quintars per sportada, Consolat, c. 45.

En el *Vocabulari* de Faraudo també hi ha casos de mots que no tenen definició, els quals no són presents en el DCVB.

ENSEUSMA *s.*

“E les **enseusmes** e delmes del dit casal munten entorn de CC ducats, empro aquest any no s i culira quasi res per falta de secada e de la langosta...”

Luna, Pedro de *Pedro de Luna, Docs.* CLXXX

96. Vegeu la nota 91. El DCVB sols n'addueix la documentació.

ENVESSAT, ADA *adj.*

“...pren lavor de murta e lavor de çumach, de cascu un dracma, de berberit un dracma e un dracma de flor de magranes **envessades** e dos dracmas de rosses e coga tot ensems...”

Micer Johan Receptari de Micer Johan XIV

ERGUINA *s.*

“Item unes **erguines** a n Arnau Gerones per .xiiij. d.”

Inventari d'una especieria Cervera, 1373

ESCAGERA *s.*

“...que null mesurador o **escagera** no gos comprar alcun escaig de blat, sots pena de .v. sous per quantes que vegades contrafara...”

Manual de Consells València, 16 de juny de 1327

ESCALANDRÓ, [SCALANDRO] *s.*

“Item, una scala vella, e un **scalandro** del ponto gros.”

Inventari Drassana de Barcelona Any 1486

EXEQUINA, [EXSEQUINA] *s.*

“Insula, ço es, **exequina** que s faça en mig de flum, es d aquells qui han les honors deça e della del flum, que s tenen ab la riba del flum...”

“...e segons que cascu d aquels hi ha frontera en la riba del flum, deu aver port d aquela insula o algezira o **exsequina**.”

Costums de Tortosa lib. novè, rúbr. XXI, I

PELOTXA *s.*

“...los pits e la **pelotxa** d aquells verdejaven per la molsa en ell aferrada...”

Vilaragut, Antoni de (traductor) *Les Tragèdies de Sèneca* (atribució falsa a Vilaragut) Ypolit e Phedra, p. 459

PIDA *s.*

“...e les fuylls sien picades e destemprades ab vi o **pidà**, que es dita requies e sien donades a beure ans de la accessio entro a .iiij. vegades...”

Tresor de pobres (MS. 216 de la Bibl. Univ. de València) cap. XLIX

QUIXA *s.*

“Item, tota bala de **quixa** que roba sia vaja a traves... III diners.”

Tarifa de la lleuda de la Vall de Querol

RAPASCELL, [RAPPASSEL, RASPASÇELL] s.

“Item, .ii. alfardes o vells e vi **raspasçells** de seda, iii. flo.”

“Item, .i. cofret en que stan les dites manegues e alfardes e **rapascells**, e altres dites coses.”

“Item, .i. coffre en que ha alguns vells e **rappassels** e altres joyetes...”

Inventari de la infanta Joana Any 1385

RESIVADURA s.

“Si la escorsadura sia fresca lo primer dia e lo segon de l atenyadura sie resivat per lo que sagne per la **resivadura**...”

Tederic *Cirurgia dels cavalls* MS. Biblioteca Nacional de París, fons espanyol 212, f. 104

SOLIMAT, ADA adj.

“...primerament un pali d altar, de seda vermell ab ramages vert, **solimat** de drap vert.

item una capa de cor de seda, barrejada groga e violada, ab una nosca d argent, **solimada** de cendat vermell.”

Rubió i Lluch, Antoni (editor) *Docs. cult. cat. med.* I, CLXXIII

SUSATGE s.

“E lo dit peu qui es fet de .viii. puntes es tot ciellat ab **susatge** tresfoliat.”

Primer libre de l'argenteria e joies de la reina Sibília Girona, 1385-1386

TAMAIA, [TAMAYA] s.

“Item que cascun confrare pach lo primer any solament que y sia entrat tres diners a obs de **tamayes** e altres aynes per la dita Confraria, salves les coses demunt dites.”

Capítols de la Confraria de la parroquia de Sant Esteve de Madramanya Arxiu de la Corona d'Aragó (reg. 2.195, f. 102). Barcelona, 15 de novembre de 1400

TAMARA s.

Prin piretre .ij. z.; pebre .j. z., nitre e sal de Cardona, e **tamaras**, e sement de mostaya, ana .z. j.; fetz ne polvora e fregatz ne les dens...”

Tròtula de Mestre Johan 20 a

TERNUS s.

“...prenetz farina d erp, e blanch de forment, e farina d ordi, e farina d arros, e farina de ciurons, e de **ternus**, e de faves, e ameles amares...”

Tròtula de Mestre Johan 12 c

“...fetz ne coquetes ab blancs d ous a manera de **ternus**, e seccats los en la ombra...”

Tròtula de Mestre Johan 12 d

TRENTOLL *s.*

“Après un poch, jo viu un tal **trentoll**
 Fer d aquell porch a la fangosa gent,”
 Febrer, Andreu *Comèdia de Dant* Infern, cap. VIII, 58

VENTIBLE *adj.*

“...e de aquell oli untats ne lo pacient, majorment los polsos **ventibles** tantost
 haura remey de la febra...”
Receptari de la Universitat de València f. cxi

VERTICELLA *s.*

“...prenetz lo suc del pa poran, e de rail de lili, e de rail de cogombre amar, e de
 tucha, e de rail de **verticella**, ana...”
Tròtula de Mestre Johan 13 b

XERPA *s.*

“Item, dues **xerpes** d argent.”
 “Item, en una capsa sinch **xerpes** d argent.”
Inventari de la casa i església de N. D. de Lluch Mallorca, 20 de juliol de 1478

ZINACH *s.*

“Item un **zinach** d enpaltar.”
Inventari del castell de Tous Any 1410

4. Mots que generen dubtes en el Vocabulari de Faraudo

En el procés d’edició del *Vocabulari de la llengua catalana medieval*, s’han marcat amb un interrogant (?) les definicions que, contraposant-les amb la documentació que addueixen, desperten certs dubtes pel que fa al significat que proposa el *Vocabulari* de Faraudo. Creiem que és d’interès d’incloure-les perquè puguin ser objecte d’estudi quan els corpus de la llengua històrica siguin tan complets que permetin documentar-les i esbrinar-ne el significat real. Se’n poden fer, alhora, dues classificacions:

4.1. Mots del Vocabulari de Faraudo amb definició dubtosa, que no apareixen en el DCVB**AMASSAR** *v. a.*
Calmar. (?)

“...que l anet es calent e sech e ha aytal virtut que si aquesta erba es cuyta e la menja la nodriça que no ha leyt, fer li ha venir, e sol **amassar** les malalties de l estomach.”

Macer: llibre de les herbes i les seues virtuts 16 MS. n. 216, f. xxxviiiij, c. Biblioteca Universitària de València

BOSCAT, ADA *adj.*

Escalabornat, ada. (?)

“...que lo lenyam tallat e **boscat** axi en les terres e possessions cultivades e en que ha splets com la qui es en bosch o erms sia pagada per lo dreçaner del General...”

“...que lo lenyam qui es tallat e **boscat** en les possessions e terres cultivades e en que ha splets sia alleujat e enginyat e aportat a la dreçana del dit General hon sia be e diligentment conservat...”

Guerra de Joan II Docs. Arxiu de la Corona d’Aragó v. 17, p. 29

CAVAR *v. n.*

Agitar-se. (?)

“...e en bocha de Far es la major maravella del mon com res hi ha durada com fortuna de xaloch o de mig jorn hi ha, que les corrents hi son tant grans e la mar hi **cava** tant fort, que res no hi ha durada...”

Muntaner, Ramon *Crònica (Muntaner)* (ed. A. Bofarull, 1860) cap. CXCVI

ENSELLAR, [ENSELAR] *v. a.*

Alçar, elevar, enfortir. (?)

“...es vist a molts de aquella vila e a mi per semblant que la dita sgleya se deu obrar e enfortir e **enselar** a fi que s puxa ben defendre e per mija del campanar e sgleya axi enselada e enfortida la dita sgleya e totes les cases del raval sien conservades.”

Guerra de Joan II Docs. Arxiu de la Corona d’Aragó v. 21, p. 134

ENTEC, [ENTECH]

Musti, pansit, dessecat. (?)

“E l oliver era tot sech,
E lo preceguer nulh **entech**
Rebia per calor del sol.”

Metge, Bernat *Llibre de Fortuna e Prudencia* 236

ENVOLLA *s.*

Embolcall. (?)

“Item, un tancaporta de Rebecha.

Item, un tapet chich.

Item, un altre tapet per **envolla**.”

Inventari dels béns de Joan de Borja, duc de Gandia (s. xv) Arxiu de la Catedral de València, sign. 64: 24. Segle xv

ESPATXAT, ADA *un. pluri.*

Acabat, ada. (?)

“Sapgats que ieu hay per **spetxat**
 Que despuys que la nostra mayre
 Ffech peccar nostre primer payre,
 No ha nascut hom en est mon
 Qui ten greus mals com en mi son
 Haie soffert;...”

Metge, Bernat *Llibre de Fortuna e Prudencia* 485

ESPIGÓ, [SPIGO] *s.*

Braç (de la creu). (?)

“Item, vj lliures per preu de quatre peces grans de pedra... que d aquell posades
 en la dita pedrera, a ops dels **spigons** de la dita creu...”

Sotsobreria de Murs e Valls de València n. 29 d3; any 1423

GORET *s.*

Matalàs. (?)

V. cf. el s. f. *gorella* (dicc. Aguiló).

“...car ja ne sots vos stat servit en Tortosa de aquelles coses com son coceras e
 draps de **goret**...”

Luna, Pedro de *Pedro de Luna, Docs.* CLXXXVI

INVESTIGAT, ADA *s.*

Qui indaga, investiga. (?)

“...com tots cregam e sens subtilitat en la ley crestiana se aconseguen paradís e
 gloria, e los **investigats** ab sutil enginy cahuen en dupte e posseheixen los inferns...”

Martorell, Joanot *Tirant lo Blanch* cap. CXXXVIII

LAUSENGER, [LAUSANGER] *s.*

Losange. (?)

“Item altra tovellola de drap de lin ab los caps obrats de seda negra qui reten
 lausangers e al mig de cascuna **lausanger** ha una M d aur ab fulles de trevol de seda de
 diverses colors.”

Inventari d'Alfons el Magnànim 342; any 1413

MANÇANA *s.*

Boletes. (?)

“Primo, unes capçanes ginetes de parxe de seda vert, ab .iiij. alquellades grans
 d argent daurat e en les .ij. de les quals fallen smalts d es mig, ab .x. **mançanes**, .iiij.
 caps, .ij. platons e .ij. civelles d argent d obre morischa...”

Inventari d'Alfons el Magnànim 79; any 1413

“Item altres capçanes de cuyro morat, en que ha .iiiij. alcalades d argent daurades, niellades, obrades a la morischa, ab .vj. **mançanes**, .iiij. caps, una fivella, .j. plato e .ij. sostincuts tots d argent de la dita obra...”

Inventari d'Alfons el Magnànim 80; any 1413

MIRAR-SE *v. refl.*

Escaure, concernir, ser pertinent. (?)

“...en tot loch on Sent Michel sera, sia armat ab son mantel d adzur, empero si hi havia loch que Sent Michel no **s mires** que s d anar armat, que sia remes al dit pin-
tor de fer lo d aquesta color que vist sera faedor a el.”

Contracte del pintor Ramon de Mur 7; Guardiolada, 1421

OBLAR *v. n.*

Oferir. (?)

“...e de allo la Ciutat no pogue haver **oblat** ans fon axi que per son silenci, desidia e tolerancia totes les bandositats entraren e romangueren a guerrejar e fer actes repro-
vats...”

Collecció de cartes missives n. 9 g3; València, 1409

ORA, [HORA] *s.*

Orella. (?)

“...pres lo la roda del carro, tantost lança sanch per la boca e nas e **hores**: lo diu-
menge primer dia de setembre fonch mort.”

Dietari del capellà d'Alfons el Magnànim CCLI

PALLA *s.*

Pala. (?)

“...so es III naus nostrades e I^a castellana ab diverses gents d armes ab lurs cavalls,
les quals segons se deya eren CL lances e **palles** cascuns ab lurs cavalls o rossins e
anaven en Sicilia...”

Novells ardits 2 de desembre de 1395

PEBRADA⁹⁷ *s.*

Cabellera rossa. (?)

“Al que porta cabellera o **pebrada**.
Vos, bon hom de la gran **pebrada**
O qui portau la cabellera,
Ja no us valra l anamorada
Que no danceu en tal manera”
Carbonell, Pere Miquel *Dansa de la Mort*

97. El DA (s. v. *pebrada*) n'inclou la referència documental, però la definició no coincideix: «salsa feta amb pebre». Aquesta definició és la que incorpora el DCVB.

PEDRENYA s.

Pedregada, calamarsada. (?)

“Tres coses fan mal temps: malaltia e pobrea e grant **pedrenya**.”
Llibre de tres f. 213, c

POMAR v. a.

Agafar. (?)

“...e no res menys que **pomara** o matara infants petits de nit o de dia...”
Ordinacions de la Vall d'Àneu § I

RAÏMAR,⁹⁸ [RAYMAR] v. a.

Raure. (?) Aguiló.

“...qui s posa l empastre qui s fa de les devodes ab seu mesclades de jus lo manto, o s ventosa, o s sagna de la vena del cap, o qui s fa **raymar** de jus los borsels de les cames tro apres les caneyles, esclareix e fa bell cuir e nedeu de totes coses, e fa beila color...”
Tròtula de Mestre Johan 14 b

REECONSELL, [REECONCELL] s.

Penediment tardà. (?)

“...e aquells qui estan en infern son subject en lo qual estan desesperaments e **reconcalls** e blastumies, e plors e dolors e angoxes e turments...”
 Llull, Ramon *Llibre de Contemplació* cap. 59

REFERIR, [REFFERIR] v. a.

Refer, reparar. (?)

“E mes avant façats **refferir** de murter lo vall del toro.”
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.274, f. 56) Sigilli secreti 142, reg. 1.274, f. 56 r, § 2, l. 13 (Pere III, 1381/82)

SEN s.

Ocell. (?)

“E a endeny de poca presa mas tota ora seguex e pren grans aucells axi com gruhes e **sens** e d altres d aquells semblants.”
Flors de les receptes medicinals per ocells de caça MS. Biblioteca de la Universitat de Barcelona, cap. xxvj

98. El DCVB (s. v. *raïmar*) indica: «6. ant. Raure, afaitar (ho posa dubtosament el Diccionari Aguiló com a documentat en el segle xv)».

SOLIU, IVA *adj.*

Llis. (?)

“Item que si daciavant sera atrobat algun drap o draps fets açi en Mallorques de lanes strangers, ne stams duxats o **solius** qui sien strangers... que aquell tal no hage ne puscha haver lo dit senyal de M,...”

Capítols per l'obratge de les llanes Mallorca, s. xv

TABALET *s.*

Amulet. (?)

“saquet, ventosa

e **tabalet**,

albaranet

al coll lliguat,

vime tallat

no y ha res tall!”

Roig, Jaume *Spill* 8.174

TAFARRA, [TAFFARRA] *s.*

El cul. (?)

V. *reretranga*, *retranga*.

“Massa us put a ou covat

La paltonera,

Y a sentina de galera

La **taffarra**,”

Colloqui de dames 771

“O, rey angles / menys vos preu q una garra

Vostre poder / ne l art de guerraïar

Si n tals affers / vos voleu scusar

Contre ls infels / menys valents que **taffarra**.”

Anònim *Cançoner de Saragossa* f. 239 v

4.2. Mots dubtosos tant en el Vocabulari de Faraudo com en el DCVB

Vocabulari de Faraudo	DCVB
ARRIGOÇAT, ADA <i>adj.</i>	ARRIGOÇAT, -ADA <i>adj. ant.</i>
Rugós, osa. (?)	Arregussat?
“...la dita moneda deuen lliurar a les guardes, e les guardes deuen guardar si es be amonedada, que no sia arrigoçada ne refferida ne massa curta, e tota aytal sia triada e trencada.” <i>Títulos y Enagenaciones</i> Doc. Arxiu General de València, De fundició per fer la moneda menuada o d'argent, vol. II, f. 228, xij	Com los moneders han amonedada la dita moneda, deuen-la lliurar a les guardes, e les guardes deuen guardar si és bé amonedada, que no sia arrigoçada ne refferida ne massa curta, doc. a. 1417 (BDC, xxiv, 114).

Vocabulari de <i>Faraudo</i>	DCVB
CONDOBIAT, ADA <i>adj.</i>	CONDOBIAT (i sa var. <i>encondobiat</i>), -ADA <i>adj. ant.</i>
Involucrat, ada. (?)	Enfosquit d'enteniment?
“...e ayso li es avengut que l'estagues pensant del trebal que l'avia aut e per lo pecat en que el es condobiat que el no s'achoncha en contra la vanguda del Sant Grasal...” <i>Sant Grasal</i> MS. de G. Reixach, f. 31 v	Per lo pacat an qua el as condobiat qal no's moch ancontra la vanguda del Sant Grasal, Graal 45. Yo'l viu verament e anch no ma'n moguí e si'n astich tot ancondobiat , Graal 86.
ENCONDOBIAT, ADA <i>adj.</i>	ENCONDOBIAT, -ADA <i>adj. ant.</i>
Atemorit, ida. (?)	Temerós i condolgut?
“Certas, so dix Lancalot, yo l'viu verament e anch no me n moguí e si n'estich tot ancondobiat .” <i>Sant Grasal</i> MS. de G. Reixach, f. 58 v	Yo'l viu verament e anch no ma'n moguí, e si n'astich tot ancondobiat , Graal 86.
ENFUSA <i>adj.</i>	ENFUSA <i>ant.</i>
Embranzida. (?)	2. f.? Fua, ímpetu?
“...car en axí com l'ome per tal que fassa major salt torna a enrere e ve de corsa e enfusa al salt...” Llull, Ramon <i>Llibre de Contemplació</i> 13, cap. 352 “...car en axí com la galea va enfusa per lo empenyiment dels remes...” Llull, Ramon <i>Llibre de Contemplació</i> 24, cap. 340	En axí com la galea va enfusa per lo empenyiment dels remes, Llull Cont. 340, 24. En axí com l'ome per tal que fassa major salt torna a enrere e ve de corsa e enfusa al salt, Llull Cont. 352, 13.
ESDUÏT, İDA <i>adj.</i>	ESDUIT, -UITA <i>adj. ant.</i>
Prim. Escorregut. (?)	Escorregut?
“Tres coses fan l'om trist: ventre buyt, cul sduyt e aver mala nuyt.” <i>Llibre de tres</i>	Tres coses fan l'om trist: ventre buyt, e cul sduyt , e aver mala nuyt, <i>Libre tres</i> , 16.
EXIGRI <i>s.</i>	EXIGRI <i>m. ant.</i>
Impost. (?)	Impost?
“...pusquen levar dels monts dels blatz e de les olives e dels rasims, abans que no paguen deume o primícia e totz altres exigris , e que no sia comtat als dits exigris .” Alart, Julià Bernat <i>Docs. rossell.</i> p. 210	Abans que no paguen deume e primícia e totz altres exigris , e que no sia comtat als dits exigris , doc. a. 1310 (RLR, x, 65)
FADOLLA <i>s.</i>	FADOLLA <i>f. ant.</i>
Trampes. (?)	Fadiga?
“en temps fort breu / se descobriren / moltes bambolles: / cambis, fadolles , / e violaris, / preus e salaris / dels artesans.” Roig, Jaume <i>Spill</i> 1.262	Se descobriren e li s'obriren moltes bambolles, cambis, fadolles e violaris, <i>Spill</i> 1166.

Vocabulari de Farau-do	DCVB
GLOPÓ s.	GLOPO (o <i>glopó</i>). m. ant.
Glop, glopada. (?)	Glop?
“E can se cau lo glopo en la gola per sobre humi-ditat: prin sal armoniach e pebre e mirra... e can hi sera ops git ne hom en la gola ab .i. cano de cana bufant, e aço val.” Jacme, Joan <i>Alcoati</i> f. xcviij, b	Can se cau lo glopo en la gola per sobre humi-ditat, <i>Alcoati</i> 98.
PERCABAL adv.	PERCABAL adj. o adv. ant.
Completament. (?)	De tal manera?
“E eu qui axi la vi star Ja o tingui a mal senyal: Mas, pus la vi percabal , Comensi li a dir axi.” <i>Planys del cavaller Mataró</i> 301	Mas pus la vi percabal , comensi-li a dir axí, Am. f. conf. 303.
REJAR v. a.	REJAR v. tr. ant.
Mesurar. (?)	Retxar?
“Lo .xj.: per la diferencia que es entre los Con-sellers e los deputats per raho dels draps stran-gers, que toque interes de privilegi, e que los draps se hagen a rejar e canar.” <i>Novells ardots</i> 25 d’abril de 1456	Retxar? Que los draps se hagen a rejar e canar, <i>Ardits</i> , II, 229.
REVERSAR v. a.	REVERSAR v.
Jugar travesses. (?)	2. ant. Invertir (diners), despendre?
“Lo senyor rey stabli e servir mana que negu hom no gaus jugar ni fer jugar ni reversar en negun joch de daus, exceptat joch de taules...” Alart, Julià Bernat <i>Docs. rossell.</i> p. 69	Lo senyor rey stabli e servir manà que negú hom no gaus jugar ni fer jugar ni reversar en negun joch de daus, exceptat joch de taules, doc. a. 1284 (RLR, IV, 361).

En algun cas el mot la definició del qual és dubtosa en el *Vocabulari* de Farau-do es correspon amb un terme que no té cap significat en el DCVB.

Vocabulari de Farau-do	DCVB
BURGUERENY adj.	BURGUERENY, -ENYA adj. ant.
De Borgunya. (?)	
“E llavors lo cardenal lleva s hun capell burgue-reny sobre sa testa e posa l sobre l cap de Carlot.” Desclot, Bernat <i>Crònica (Desclot)</i> (ed. Coroleu, 1885) cap. CXXXVI	Lo cardenal llevas hun capell burguereny sobre sa testa, <i>Desclot Cròn.</i> , c. 136.

Finalment, el DCVB ofereix la solució als dubtes que desperten les definicions d'alguns mots del *Vocabulari de Farauo*; per exemple:

Vocabulari de Farauo	DCVB
CERRER, A adj.	CERRER, -ERA adj.
Altívol, superb, orgullós. (?)	Que va amollat per la muntanya sense amo; salvatge; per ext., que obra amb independència excessiva i sense cap mena de subjecció; cast. <i>cerril</i> .
“-Ves les cremades, monges çerreres , mal conselleres tant mal desvien les qui s i fien!” Roig, Jaume <i>Spill</i> 5.321	Ves les cremades velles, damnades, monges çerreres , mal conselleres, <i>Spill</i> 5323.
XAPSIR ⁹⁹ s.	XAPSIR m. ant.
Mena de túnica. (?) V. cf. <i>Puiggarí</i> , p. 155, 160.	Mot que apareix en el Libre dels Feys de Jaume I i que sembla significar una classe de tela fina, potser el samit. En l'edició valenciana de 1557, en lloc de <i>xapsir</i> es troba escrit <i>amit</i> . La interpretació «especie de jubón», que alguns diccionaris han donat al mot <i>xapsir</i> , és equivocada.
“E can fom de prop d el leva s ab sa capa blanca, pero vestia .j. gonio de jus la capa, de jus guardacors que vestia de xapsir blanc.” Rei Jaume I <i>Crònica (Rei Jaume I)</i> (ed. Aguiló, 1873) 87	Uestia un gonió deíus la capa, deíus guardacors que uestia de xapsir blanc, Jaume I, <i>Cròn.</i> 87.

99. En el DA (s. v. *xapsir*): «roba fina: “E com fom prop d’el, levá’s ab sa capa blanca, però vestia i gonió de Jesús la capa de Jesús guardacors que vestia de *xapsir* blanc”, Cron. Jacme, 136».

Les locucions

A PEDRA E BRAC *loc.*

Denota que una porta es tanca tan fortment que no hi ha manera de forçar-la.

V. *pera* (a ____ e a *caus*).

“...que... lo portal de Oluya sie tancat a **pedra e brach**, axi dins com defora, exceptat la portelleta en la qual sien fets lindars...”

Guerra de Cervera p. 156

A POC ESTANT *loc.*

Hi ha poch, per poc.

“E com los jueus veheren la honor del saig que li havia feta a **poch stant** no li feren algun desastre o vilania.”

Jacme, Pere (atribució falsa) *Llibre de Gamaliel*

AIGUA (MALALTIA DE L' ____) *s.*

Cataracta.

“E aço es que departex entre la nineta e la visio, e a nom aquesta la **malatia de l'ayga**.”

Jacme, Joan *Alcoati* f. xxv v, b

“Aquesta **ayga** es humilitat grossa que s'jela en la nina...”

Jacme, Joan *Alcoati* f. xxix, b

AIGUA DE PEIX SALAT *un. pluri.*

Salmorra, substància líquida que es diposita en els vaixells on s'ha salat el peix.

“E les medicines que purgen fleuma son aquestes: coloquindita, turbit, agarig, ortiges,... flor d'aram, de totes ssals, alborag, **aygua de pex salat**.”

Ibn Wāfid, *Llibre de les medicines particulars* f. 10, c

AITANT (AB ____) *mod.*

Llavors, mentrestant.

V. *tant* (*ab ____*).

“...que aytal hom negu no l gosa corregir ne rependre, per la qual cosa ell pecca pus leugerament, e **ab aytant** les sues males obres noen mes als altres, com ell, faent aquelles, es pus honrat que los altres ab sa mala vida.”

Eiximenis, Francesc *Regiment de la cosa pública* cap. VIII

“E ells pregaren nos que nos no volguessem que romasessen, car tenrien los ho a mal los de la vila; mas altre dia, lo que havien empres ab nos, que y menjarien: et **ab aytant** enviam los en.”

Rei Jaume I *Crònica (Rei Jaume I)* (ed. Aguiló, 1873) 438

ALBAINA (EN ____) *loc.*

Situació d'una embarcació aturada per la calma del vent.

V. *albayina* dins Novelletes exemplars ENC.

“E aqui la nau stech **an albaina** que no avia vent ne s podia moure.”

Llibre del rei d'Hongria Arxiu de la Corona d'Aragó. Miscel·lànea ascètica, f. 32

ALBARANS (PENDRE ____)

Prendre notes, fer inventari.

“Item que an **pendre albarans** de totes les coses que n trahen, de que an a pagar per albaran, ij. angelins qui valen .ij. torn. d argent.”

Lleuda de Pizans Arxiu de Perpinyà (22 de desembre de 1321)

ALLÈN MAR *un. pluri.*

Ultramar.

“...e que l Rey de Granada de lonch temps havia percaçats los moros de **lenmar** e que passassen los genets en sa terra e que alen porien cobrar tota la terra del Rey de Castella...”

Rei Jaume I *Crònica (Rei Jaume I)* (ed. Aguiló, 1873) 378

ALMÀRTEC D'AUR *un. pluri.*

Litargiri d'or.

“...plom cremat, liscini, antimoni, aram cremat, **almartech d aur**, ana .z.ij. ...”

Tròtula de Mestre Johan 7 d

ALMUD (POSAR LLUM JUS L' ____) *fr.*

Amagar la veritat, pensament pres de l'Evangelí de Sant Lluç (VIII, 16).

“Qui les doctrina
pert diçiplina,
en va te scola
.....

llum **ius l almut**
ell vol **posar;**”
Roig, Jaume *Spill* 7.957

ÀLS (SENS ____) *mod.*

Sense més.

“Aquest linatge de ffalcons es que quax totes hores es comu **sens als** a volar e lo seu ardiment es mayor que la suha fforça...”

Flors de les receptes medecinals per ocells de caça cap. xxviiiij

ALS ÇO *loc.*

Ultra açò, a més d'açò.

“Item diu un savi philossoff que ha nom Aristotill que aquesta erba es molt mala en beuratge e en calor, e **als ço** diu que la sement es bona solament en letovaris, que per altra cosa no.”

Macer: llibre de les herbes i les seues virtuts MS. n. 216, Varios, f. xxxxiij; Biblioteca Universitària de València

ANGUILA (TENIR L' ____ PER LA CUA)

No tenir res de segur, ser en incertitud del resultat d'una empresa.

“gran os ha a roure,

ab guarbell poha:

vol **per la coha**

o per la squena

tenir morena,

anguila viva.”

Roig, Jaume *Spill* 8.536

ANQUES (GIRAR LES ____) *fr.*

Desdenyar, manifestar descontentament o menyspreu a algú.

“E si per ventura la nit passada lurs marits los hauran **girades les anchas**, o los hauran dit alguna paraula desplaent, lo sendema les serventes o catives seran be batures...”

Metge, Bernat *Lo Somni* 2.487, lib. terç

ARMA (SEGONS ____) *loc.*

Segons consciència, en consciència.

“Si en veritat devies a mi deu sous, e yo fiu ne demanda contra tu, e fuist absolt per lo jutge a tort... que tu no sies a mi obligat segons arma e si puys s'esdevendra que yo per alguna justa raho sia ton deutor, e tu faces demanda contra mi de ço que yo sere ton deutor, pusca fer compensacio ab tu de ço que a mi **segons arma** deus, e aytal compensacio deu esser reebuda.”

Furs de València (ed. Pastor, València 1547) fur 6, de Compensat. f. 103, I

ARMA NADA *un. pluri.*

Ningú (negació).

“-Be o direts co u sapiats.
 -Dix ela: -Per cert o crey
 No y podets dar nagun consell
 Ne le y daria **arma nada**.”
Planys del cavaller Mataró 227

ASSATS E MASSA *loc.*

Excessivament.

“E com **assats e massa** fes de retenir la sua ira per los impropers o greuges que havia rebuts, encara hi volch ajustar amor e caritat e no volch dar tantost fi a sa ben-volença...”

Canals, Antoni *Valeri Màxim* 2.019, lib. VI, tit. VIII

ATRESSÍ NO *mod.*

Tampoc.

“E l altro ladre qui estava a la part dreta malay son companyo dient: -Tu **atresi no** tems Deu, e en aquella matexa dampnacio est...”

Serra, Guillem *Gènesi d'Esriptura* ed. Amer, p. 218

BALB (ANAR ___) *loc.*

Caminar temptejant amb pena.

“E lavors lo cavall **va balb** com a hom qui va descalç per spines.”

Dieç, Manuel *Llibre dels cavalls* De la malaltia que hom diu desaginadura, MS. Biblioteca Comunal de Palerm, f. 65

BANDÓ (A ___) *mod.*

Abundosament, sense restricció, sense reserva.

“lo pastor acordat se fo,
 dona li fruyta **a bando**,
 de ceyla qui coylda avia
 si anganar lo poria.”

Llibre dels Set Savis de Roma 810

“Vengam trestuyt li compte, vescompte e baro

Qui en est bo passatge de Serdenya **ha bando**

Metre si e sa terra e sa provesio,”

Muntaner, Ramon *Crònica (Muntaner)* (ed. A. Bofarull, 1860) cap. CCLXXII, I

BARCELLA (NO CABRE EN LA ____) *fr.*

Estar ple d'orgull, de goig.

“Quatre coses son que donen a cavallers superbia e vanitat:... E no dich totes quatre, mas per una, lo que la ha, **no cap en la barcella.**”

Ferrer, Vicent *Quaresma* 30, LII

BARRA (SALTAR EN ____) *loc.*

Anticipar-se a algú en allò que intenta dir.

“...aquells qui axi volen ordonar de quant hi ha, com si ells propiament eren senyors de la casa, e **salten en barra** a qualsevol altre qui res hi digua...”

Eiximenis, Francesc *Terç del Crestià*

BASCA (MENAR ____) *fr.*

Moure fressa, soroll o fer crits.

“E Pilat no sabia certament quin ca era aquell que axi ululave, en tant que Pilat un jorn dix a aquell qui li donave la rectio: -Digues mi, amich, si t plau, de qui es aquell ca que tots dies **mena** tan gran **bascha** e tan grans crits al peu de la torra?”

Pasqual, Pere (atribució falsa) *Destrució de Jerusalem* 4, XXII

BASCA (PRENDRE ____ A ALGÚ) *fr.*

Esmaiar-se, desfallir.

“ves mi se gira;
callant sospira;
res dir no m guosa;
tot li fa nosa;
pren la gran bascha;”
Roig, Jaume *Spill* 5.311

BEN E GENT *loc.*

Bé i gentilment.

V. bé e gint.

“E quan nos haguem estat una gran peça, nos vim la nostra senyera lassus en l alcacer, e les torres guarnides **ben e gent** d omens e de balesters nostres.”

Rei Jaume I *Crònica (Rei Jaume I)* (ed. Aguiló, 1873) 443

BLANA (FER-LA PUS ____) *fr.*

Jugar una mala passada.

“Ab falsses tretas m a venssut,
Aquest traydor ab qui m fiave,
Mas io **la li fare pus blana,**
En me fe, si iames lo vey.”
Metge, Bernat *Llibre de Fortuna e Prudencia* 94

BÓC (JAURE LO ___ EN LO LLAÇ) fr.

Caure o incórrer algú en contradicció responent a una pregunta capciosa.

“Ladonchs ell se pres a riure fort frescament, puys, posant me la una ma sobre lo coll dix: -**Lo boch jau en lo laç**. -Hoc, -respongui yo -pren me per descaminat.”

Metge, Bernat *Lo Somni* 2.193, lib. terç

BRAMA (A LA ___) s.

Temps de la caça del cèrvol, vers la fi de l'estiu coincidint amb el període de l'escalf de l'animal en el qual fa brams cridant les femelles.

V. cf. *Diálogos de la monteria*, lib. V.

“...maten se també a passos los cervos, matam al rodejo, **a la brama**, ab arcinals, y també a passos al riu com los porchs...”

Despuig, Cristòfor *Colloquis de la insigne ciutat de Tortosa* VIè

BURC DE COSTAT un. pluri.

La pleuritis, que causa un dolor lancinant al costat.

“Recepta per a guarir **burch de costat**.

Item sia presa avena e sia parada e pux sia torrada, e fet un saquet e calent sia faxat en lo costat moltes vegades, e guara ab Deu.”

Micer Johan *Receptari de Micer Johan* LI

CADENA EN COLL (ESTAR ___) fr.

Estar en presó i en sentit metonímic estar lligat per obligació, deure, responsabilitat; per subjecció o dependència; per les passions: amor, odi, ambició.

“Gloria sta / en coneixer a ssi
ple de virtuts / e no lloat de folls:
d aquells no u dich / qui **stan cadena n colls**,
mas dels sabens / que ignoren sa fi.”

March, Ausiàs *Obres d'Ausiàs March* 461, CVI

CALD EN CALD (DE ___) loc.

Vivament, apressuradament.

“la vil beguina,
del primer alt,
de calt en calt

.....
aguera pres;”

Roig, Jaume *Spill* 3.934

CALD EN CALD (DE ___) loc.

Sense deixar refredar; tot calent.

“...e ben cuytes, en forma de emplastra, posats sobre los genitius, continuant **de calt en calt** a .iiij. dies...”

Receptari de la Universitat de València f. xci

“E apres estendras ho tot e fer n as tauletes **de calt en calt** tals com volras.”

Llibre de totes maneres de confits cap. xxxij. per fer torons de avalanes

CALER (GITAR A NON ____) loc.

No tenir compte de.

“Jesus, no ns **gits a non chaler**, pus que tu hauries plaer com tots te poguessem veser.”

Lull, Ramon *Arbre de ciència* 9, Del Arbre exemplifical, VI, 3

CAMA (TRENCAR LO COLL E LA ____) fr.

Impossibilitar algú d’aconseguir els seus fins llevant-li els seus mitjans d’obrar.

“E cant elhs han lo sach fercit

E Deus ha vist que son ten alt,

Gise ls d aqui, e fan tal salt

Que s **trenquen lo coll e la cama**,

E perden quant han, e lur fama

Roman per tostemps denigrada.”

Metge, Bernat *Llibre de Fortuna e Prudencia* 1.051

CAMBIADES (A LES ____)

Joc eròtic, d’intercanvi.

“Si volets esser mullerat

A vostre [ho]nor,

No y entrevingua corrador,

Mas qualche dona

A qui sia feta part bona

De les culades,

E jugarets a **les cambiades**

De les mullers.”

Metge, Bernat *Llibre de mals amonestaments* 96

CAP EN DANSA (METRE LO ____) fr.

Posar en risc i perill.

“Ne la mar ha ten gran amor

Als navegans qu apres bonança

No ls fassa **metra l cap en dança**

Portant los a perill de mort?”

Metge, Bernat *Llibre de Fortuna e Prudencia* 606

CARNATGE (GITAR A ___) *fr.*

Procurar per tots mitjans perjudicar o perdre algú.

“Cant me vesien ben vestit,
Sells qui s fazien mos amichs
Disien qu ells eren antichs
Servidors de tot mon linatge,
Mas are m **giten a carnatge**,
Cant vesen que no ls pux res dar.”
Metge, Bernat *Llibre de Fortuna e Prudencia* 503

CAVALL CUITAT (A ___) *mod.*

Ràpidament, amb pressa.

“Lo dit .xxviiiij. die de octubre en Johan Periç de Maella, correu, ana de manament dels honorables concellers **a cavall cuytat** a les torres dels honorables mossenyor Ffrancesch dez Pla e mossenyor Bernat ça Pila... pregant los... que apres dinar tentost fossen a la casa de la Ciutat per coses de gran importancia.”

Novells ardots 1449

CLOSA NADA *un. pluri.*

Dona verge.

“Be se n i ha	ffills saben fer;
de closets nades	ab natural
o no passades:	o manual
vergens de dit	cert insturment,
no de sperit;	fforçadament
vergens de fet,	se han obrir
mas, contra dret,	ans del parir:
dites donzelles;	les mes ne moren
ab coçeguelles	com se desfloren
o no se com,	les nades closes .”
mas no sens hom	Roig, Jaume <i>Spill</i> 8.665
ni sens plaer,	

COA NE CAP (NO HAVER NE ___) *fr.*

No tenir res, ni poc ni molt d'una cosa.

“Ells stants axi mig desesperats, que no podien pendre peix, ells staven dos colçades dins mar, e Jhesu Xrist fon a la riba de la mar, e par que aparegues en semblança de mercader, dix: -O, fadrins! donchs, haveu peyscat? **havets** ne per a vendre? -Dixeren: -**Ne cua ne cap**.”

Ferrer, Vicent *Quaresma* 94, LIII

COC QUE ABAT (ÉSSER ANS ___) fr.

Haver adquirit experiència.

“Car nunca d olives / viu fer sobrefusa,
Ni s dix may per vos / **ans choch que abat**
Car tot l all hi oli / haveu fet triat,”
Procés de les olives 785

COL (NO TOCAR UNA ___) fr.

No fer el més lleu dany, no tocar a res.

“...e feyts en guisa que **una col no tocassen** ne res no talassen les nostres gents...”
Muntaner, Ramon *Crònica (Muntaner)* (ed. A. Bofarull, 1860) cap. CXXLI

COMIAT (DEMANAR ___) s.

Pregar que es concedeixi permís per fer alguna cosa.

“E acabat que hague lo Rey Menador, l embaxador de Tirant gira les spatles e parti se n sens **demanar comiat** e feu la via del camp.”
Martorell, Joanot *Tirant lo Blanch* cap. CCCLXXI

COMPARES E COMARES (ANAR TOT PER ___) fr.

Fer-se tot per favor, protecció, recomanació o intriga.

“...de aqui avant cascu procurara multitud de amichs qui l promoguen a honor e a regiment, e lavors la cosa publica no posara regidors per zel de son bon stament, mas per favor desordenada, e axi **hira tota per compares e comares...**”
Eiximenis, Francesc *Regiment de la cosa pública* 2.850, cap. XIX

COPINA DE MAR un. pluri.

Nom vulgar de l'*Ostrea jacobea*, mollusc bivalve, dit a Mallorca copinya.

“Podetz fer altra polvora molt richa er fer beyles dentz e blanques: sal armoniach, sal clara, .j. poc pebre, **copines de mar** cremades...”
Tròtula de Mestre Johan 19 a

CORDA PER LO COLL (METRE'S LA ___) fr.

Perdre's, arruïnar-se.

“E axi a la mala hora nos faem aquella via, e **ns metem la corda per lo coyll**, havent vista nostra.”
Muntaner, Ramon *Crònica (Muntaner)* (ed. A. Bofarull, 1860) cap. CCXXXV

DEFALLIMENT DE (A ___) loc.

A falta de, en defecte de.

“E la sanhc del colom es mesa en les plagues del cap de l ome can hy a os trencat. E, a **defaliment d** aquesta, meten hy de la tortre.”
Ibn Wāfid, *Llibre de les medicines particulars* f. 103, d

DESCALÇAR ALGÚ (NO MERÈIXER ____) *fr.*

No ser digne de la companyia d'algú, ser-li molt inferior.

“Si vos amavets mi, no us iria lo cor en altres, ne irien mils arreades que yo moltes que n conech qui **no merexerien que m descalçassen.**”

Metge, Bernat *Lo Somni* 2.529, lib. terç

DESPESES E MESSIONS (A ____) *loc.*

A càrrec (d'algú).

“...e sou tengut fer per a la dita esglesia de sent Johan del dit loch de Meliana un retaule de dotze palms de ample e quatorze de larch ab tota perfeccio **a despeses e messions** vostres...”

Contracte fermat a València el 20 de febrer de 1469 pel pintor Pere Vallfogona Protocol de Bartomeu Matoses, Arxiu del Col·legi del Patriarca

DIABLES (ANAR A CENT MILIA ____) *fr.*

Anar a la ruïna sense remei; perdre's irremissiblement.

“...e no y bastaria tot quant han ells e tota lur generacio, e **van ne a cent milia diables**, e lurs cases e fills venen finalment a mal cap.”

Eiximenis, Francesc (?) *Doctrina compendiosa* segona partida, XVIII

DINERS MANVÉS (A ____) *loc.*

A diner comptant.

“...jatsia que la venda, loguer o arrendament sien fets **a diners manues** o a espera de temps.”

Furs de València (ed. Pastor, València 1547) fur 13, f. 32, 4

DITA E CONEGUDA DE (A ____) *fr.*

Palesament.

“...e nos que ls donassem la honor que ls haviem tolt a **a dita e coneguda d** els...”

Rei Jaume I *Crònica (Rei Jaume I)* (ed. Aguiló, 1873) 402

DORS (GIRAR LO ____) *fr.*

Menysprear; tractar algú amb menyspreu.

“E **girats** a tot hom **lo dos**

Qui leyal sia;”

Metge, Bernat *Llibre de mals amonestaments* 38

ESCAC (COBRIR-SE D'UN ____) *fr.*

Preservar-se, guardar-se, protegir-se contra un atac, un perill, un mal qualsevol.

“-No m son **ubert d aquest scach-**

Dix yeu- per que l joch n es perdut.

Ab falsses tretas m a venssut

Aquest traydor ab qui m fiave,
 Mas io la li fare pus blana,
 En ma fe, si iames lo vey.”
 Metge, Bernat *Llibre de Fortuna e Prudencia* 92

FINESTRA (TENIR BALDES A LA ____) fr.

Es diu d’algú que guarda els seus béns celosament, en contraposició d’aquells pròdigs que giten la casa per la finestra.

“e muller bona,
 molt a mi cara:
 sera m avara,
 no guastara,
 ni rastrara
 tan llongues faldes,
 hi **tendra baldes**
a la finestra;”
 Roig, Jaume *Spill* 3.890

FOLL (METRE SON COLTELL EN MÀ DEL ____) fr.

Deixar un afer en mans d’irresponsables.

“Lo que s i fia
 troba y falsia

en ma del foll
met son coltell;”
 Roig, Jaume *Spill* 7.919

FORTUNA (METRE EL CLAU A LA RODA DE LA ____) fr.

Trobar la manera de fixar la sort.

“Anava li de prop la gloria mundana, e en la sua roda aquest en aquella jornada tenia tota la sua ma. **Fortuna mes lo clau en la sua roda**, e, contra sa propia natura la tench segura e ferm.”

Rubió i Lluch, Antoni (editor) *Curial e Guelfa* lib. III, 104

FRENÈTIC SENS FEBRE (ÉSSER ____) fr.

Excitat, furiós.

“Mentits ne per la gola. Enluernat sots. Poch cervell havets. **Ffrenetich sots sens febra.**”

Metge, Bernat *Lo Somni* 2.669, lib. terç

GAT (TENIR UN ____ PER LA CUA) fr.

Estar en una situació difícil de la qual no es pot eixir sense perill.

“E tant l empeyeu / en semblants amors
Jutjant avengudes / les sues errors,
Y ell pensa **tenir / un gat per la cua.**”
Procés de les olives 510

GOIG (VEURE MAL ____)

Acabar malament.

“Aquests son los .iiij. dilluns malvats de l any, que no façes neguna cosa ni jagues
ab fembra, que si la emprenyaves no vendria a be; si poria **mal goig** ne **veuria...**”
Granollachs, Bernat de *Llunari* sign. cvij, v

GRAPONONS (DE ____) mod.

Graponant; de quatre grapes.

“E lavors Bufalmaco planament comensa anar envers santa Maria de la Scala, e,
anant **de graponons**, fins a la Dona di Ripone lo conduhi...”
Decameron jorn^a 8ª nov^a 9^a

HAM (DONAR DE COA EN L' ____) fr.

Rebutjar un partit enganyós que s'ofereix aparentment avantatjós (contrari de picar l'ham).

“**De coha n l am**
may hi **donist**,
e coneguist
que la llur escha
no t era brescha
ni canyamel,
ans era fel,”
Roig, Jaume *Spill* 6.528

HOST (COMPTAR AB SON ____) fr.

Preveure totes les contingències d'un afer qualsevol.

“E com lo febrer fo passat, lo magaduch feu cridar per tot l Artaqui que tot hom
hagues **comptat ab son host** per tot març, e que fos aparellat de seguir la senyera lo
primer jorn de abril”
Muntaner, Ramon *Crònica (Muntaner)* (ed. A. Bofarull, 1860) cap. CCIII

JUMENTA (CÓRRER LA ____) loc.

Anar a fer actes deshonestes.

“...com fou nit, se n entra en casa de una sua amiga, de la qual altres voltes havia
pres lo cos com anava a **corer la jumenta...**”
Decameron jorn^a 4ª nov^a 2^a

LATS (A ___) loc.

Al costat.

“...los honrats Consellers... aplegats per consell en la casa del Consell, qui es a **lats** de la parroquial sgleya de la dita vila...”

Llibre de la Universitat Igualada, 1419

“Ab tant en Ramon Marquet feu venir dos galeres a **llats** de la nau hon lo rey era, e ell munta en una de les dues galeres ab tres cavallers sens pus...”

Desclot, Bernat *Crònica (Desclot)* (ed. Coroleu, 1885) cap. CIV

LATS A LATS mod.

L'un al costat de l'altre.

“Qui edifica o basteyx o constroeyx cases **lats a lats** de les cases o de plaça de son vey, d aquela part ves les cases de son vey no y deu fer ne obrir finestres ne forats...”

Costums de Tortosa lib. tercer, rúbr. XI, XVIII

LLÀGREMES DE PUTANA

Llàgrimes hipòcrites, vessades amb el disegni d'enganyar.

“Tres coses enganen l om jove: pluge manuda, vi dolset e **lagremes de putana.**”

Llibre de tres f. 209, c

LLEIXAR RAM NI FULLA (NO ___) loc.

Destruir totalment una cosa.

“...e nos pensam nos en de tornar per allen mateix on erem venguts talar, axi que en tot lo riu que es orta, segons que dit es, **no leixam ram ni fulla** e anam nos a Overa on a gran orta e bells olivars...”

Relació de l'entrada al regne de Granada sota el comandament de D. Joan Manuel 19 d'agost de 1330

LLEÓ QUI DORM (DESPERTAR LO ___) fr.

Renovar un plet, un mal afer oblidat; suscitar una dificultat, un inconvenient que podia evitar-se.

“Per ma fe, be hagueres fet que aço haguesses callat: **despertat has lo leo qui dormia.**”

Metge, Bernat *Lo Somni* 3.680, lib. quart

LLEVAR LOS FERRES loc.

Llevar àncores.

“E com les galees del duch les vaeren, totes comensaren a chiular, que volgren **llevar los ferres** e no pogren.”

Muntaner, Ramon *Crònica (Muntaner)* (ed. A. Bofarull, 1860) cap. CXCVI

LLIT (SULLAR EL ____) *fr.*

Cometre un adulteri.

“Huna vil fembra
 (del nom no m membra)
 la qual tenia
 fill qui seguia
 al sant Andreu,
 com ella l veu
 jove polit,
 del pare **llit**
 l insta **sullas**
 e violas:”
 Roig, Jaume *Spill* 9.449

MAI PER JAMÉS *loc.*

Emfatització de mai; mai per mai.

“qui en llur tavega
 mal punt es pres,
may per james
 ne pot exir,
 ni s pot partir
 llur mal amor
 si l Creador
 no u fa per gracia.”
 Roig, Jaume *Spill* 5.914

MIGINES (DE ____) *mod.*

Per meitat, per mitges parts.

“Per ço per acordar los dits C homens e encara socorrer vostra gent **de migines**
 segons vos havem scrit, trametem En Guillem de La Bruna ab diners los quals liurara
 a n Miquel Vives.”

Guerra de Joan II Docs. Arxiu de la Corona d’Aragó v. 21, p. 401

MOL DE LA CARA *un. pluri.*

Pòmul.

[és una deformació de “mel de la cara”]

V. mel de la cara.

“Meraveyla s encara de tota la ballea **de la cara...** **los mols** de la qual paria que
 fossen roses mesclades ab roses...”

Conesa, Jaume *Històries Troyanes* lib. VII, 3.105

MORRO (DONAR PEL ____) *fr.*

Caure en falta o error per inadvertència, desobediència, ignorància.

“...e la persona qui aytals comandes pren, guart se, per bona que sia, que no y caygua o no y **do pel morro**; car aytant com d aytals coses hom se guarda mes que no reba carech ne comanda, aytant serva si mateix per pus net dins sa consciencia e de fora en sa fama.”

Eiximenis, Francesc *Regiment de la cosa pública* cap. XIII

“A tot hom **donarets pel morr**

Qui pler vos fassa

E si algu mal vos percassa

Aquell amats.”

Metge, Bernat *Llibre de mals amonestaments* 90

NEC (TENIR ___) fr.

Amagar, ocultar.

“e no us volem nagat tener,
que del tot vos direm lo ver;
car si us o **teniem nech**
aparria que b conseyll nostre fos fet,”
Llibre dels Set Savis de Roma 2.839

“-Diu ella: -Es mon marit, y stich ne ab la maior ansia del mon que no trobe persones algunes qui m donen de ell raho, sino en lo principi que hagui novas era en lo Duch, e que lo Duch se **tenia nech** e no donava oportunitat les letres li fossen presentades; y axi no n se que s es ni será.”

Llibre de la Universitat Igualada, 1509

“E encara es tengut lo senyor de la nau de **tenir nech** tota la lur roba e lur haver, e de salvar e de guardar axi com desus es dit.”

Consolat de Mar tit. VIII, cap. LX

OIR LO CEL ENCARA QUE TRONÀS (NO ___) fr.

Permetre que s'escolti alguna cosa (es diu quan hi ha un soroll molt gran que eixorda).

“Lo torneig bullia menys de foch, e virats colps de lançes, d espases e de bastons tan spessament per totes les parts que **no oyrats lo cel encara que tronas**. Certes Jupiter ne Juno null temps tan grans brogits trameteren en la terra.”

Rubió i Lluch, Antoni (editor) *Curial e Guelfa* lib. III, 105

OU (CERCAR PÈL EN L' ___) fr.

Procurar un impossible.

“...a manera de aquells qui **cerquen pel en l ou** e nuu en lo jonch, cercaven via com porian desfavorir Curial en manera que d ells no s fes alguna mencio.”

Rubió i Lluch, Antoni (editor) *Curial e Guelfa* lib. II, 78

ROSSÍ (CAURE DE SON ___) fr.

Reconèixer, confessar el seu error.

“E sobre aquesta petita bleuma poria hom hedificar un gran castell, pero no vull **caure de mon roci**, ans tornare a mon primer proposit.”

Sentències morals MS. de Sant Cugat del Vallès, De multiplicatio

SANG (TENIR ___ EN LO BLANC DE L'ULL) *fr.*

Tenir a honor el compliment del seu deure; tenir punt a fer les coses com cal.

“Si en lo blanc de l hull te sanch

y l vehen hom

algun queucom

es reverit,

hun poch servit.”

Roig, Jaume *Spill* 511

SANG EN L'ULL (HAVER ___) *fr.*

Tenir honor i punt per a portar a cap les obligacions com és degut.

“...axi es d aytals oficials, que en lurs teles e parañes prenen e retenen solament les persones simples e flagues, que tant o quant haien de roba, mas no me n tem que prenguen, ni encara assaien de pendre aquells qui **han sanch en l uyll**, car aquests los sabrien e gosarien dir lurs malvestats e trencar lurs teles e parañes.”

Eiximenis, Francesc (?) *Doctrina compendiosa* segona partida, VIII

SARRÓ (FER-SE'N UN ___) *fr.*

Fer-se'n un fart, un tip, una panxada.

“E va s **fer un cerro** de la let, que may no avia tant aletat de sa mare, e quant l infant fon fart la mare lo pres plorant...”

Pasqual, Pere (atribució falsa) *Història del sant Lladre* 7

SERP AL COLL (METRE'S LA ___) *fr.*

Exposar-se a un perill.

“Lo que s i fia

troba y falsia;

.....

de **serp** vol toch

met la s al coll;”

Roig, Jaume *Spill* 7.919

SI E PER NO (PER ___) *loc.*

Sense motiu seriós, per la causa més insignificant.

“...car **per si e per no** son les barayles en aquest mon: car negu no deu pendre per si matex dret de l altre pus senyor hia.”

Rei Jaume I *Crònica (Rei Jaume I)* (ed. Aguiló, 1873) 415

SOSPIRS (ÉSSER A ____) *loc.*

Trobar-se en una situació dolorosa, difícil.

“...e si fembra prenys la porta, deliura e guarda de dolor de l infant quant **es a sospirs...**”

Lapidari MS. n. 216, f. ciiij, c. Biblioteca Universitària de València

TAP DE BARRAL *un. pluri.*

Sobrenom aplicat a un home gras i petit i també a l'embriac a causa de l'alenda vinosa que exhala.

“La cinquena macula es de gola e voracitat: fa mal al cors e a la anima per la vista e l alé **tap de barral...**”

Ferrer, Vicent *Quaresma* 132, LII

Les interjeccions i les exclamacions

AH!, [HA] *interj.*

Interjecció que serveix per a marcar l'admiració.

“-**Ha**, com est enganat!
-dix ell. -¿E axi t penses
que puxa hom entrar en paradís?”
Metge, Bernat *Lo Somni* 1.284, lib. segon

AH LAS! *interj.*

Exclamació de plany, lamentació, enyorança.

V. *ai las!*, *alàs*, *allàs*, *llas!*, *llas* (*eh ____!*), *llas* (*oh ____!*), *llassa!*, *o las!*, *oi las!*

“**A las!** Qui m mostrara de retre gracies a la mia dona en tal manera que yo no puxa esser reputat per ingrát, ne que li aja fet major retribucio que no devia?”
Metge, Bernat *Ovidi* 311, MS. 831, Biblioteca de Catalunya

AI, [AY, HAY] *interj.*

Expressió de pena, dolor.

“E aquela hora mateixa dix la anima a l'angel: -**Ay!** senyor, e que sera de mi?...”
Visió de Tundal (Tuglat) 215. Llegendes de l'altra vida.

“lo meu sperit
n ha portat pena
sobre la squena
mals huytanta anys,
treballs, afanys
e greu turment,
vetlant durment,
no cessant may
de cridar **ay!**
e sospirar,”
Roig, Jaume *Spill* 384

“Puis vaig al cor e fas li dir plorant
Ab agres veus: **-Ay!** hon es ma senyora?
Hon es mon be?.....”
St. Jordi, Jordi de *Enyorament*

“...no pots un poch cridar aquell saboros **ay**: gran delit es com se hou dir a les donzelles...”

Martorell, Joanot *Tirant lo Blanch* cap. CCV

“...e per cars de ma adversa fortuna lo darrer comiat que pervench al terme de ma hoida fou un doloros **ay!**”

Martorell, Joanot *Tirant lo Blanch* cap. CCCIV

“E leys dix: **-Ay / ay, ay**, qu ara suy morta,
Que l cor me fall/ e l arma m desempara;”
Francesc de la Via *Cançoner de Saragossa* f. 225 v

“**Hay!** en tan mals ahuyrs hi van tots, que s sotsmeten a restitucio d aço que profit no han;...”

Eiximenis, Francesc (?) *Doctrina compendiosa* 2.830, segona partida, XVIII

“**Ay** na desastruga! quant temps ha que yo son en aquesta maleyta casa, e null temps vos basta lo cor que m besassets a vostra requesta...”

Metge, Bernat *Lo Somni* 2.534, lib. terç

AI, AI!

Duplicació admirativa de la interjecció “ai!”.

“E quan los diables foren a ell venguts, e l trobaren senyat, ab altes veus començaren a dir: **-Ay, ay!** Aci ha un vexell buyt, mas esta senyat del senyal de la creu. E tentost desaparegueren.”

Recull d'eximplis e miracles CXCIV

“E va l pendre ardidament hi estoja lo, e gran murmurament e crits se van escoure per tot lo palau, e van dir: **-Ay, ay**, que l enemich se n va no forçat de nengu ab la presa!”

Andreu el Capellà *De Amore* (ed. Pagès), p. CXIX

AI DE MI! fr.

Exclamació compassiva de si mateix.

“**Ay de mi** trist, e quant li merexere los bens que m ha donats e les honors que m ha fetes e m fa tots dies!”

Rubió i Lluch, Antoni (editor) *Curial e Guelfa* I, 23

AI LAS!

Exclamació, plany d'angoixa i dolor.

V. ah las!, alàs, allàs, llas!, llas (eh ___!), llas (oh ___!), llassa!, o las!, oi las!

“**Ay laç!** E tan poch dura aquella dolsor que primerament era en los mols meus...”

Metge, Bernat *Ovidi* 163, MS. 831, Biblioteca de Catalunya

“**Ay las!** quant son desemblants los membres de la donzella ab los membres de aquesta vella traydora.”

Metge, Bernat *Ovidi* 172, MS. 831, Biblioteca de Catalunya

“...**ay las!** are m cove a fer dictats de plant e de dolor per los quals mostra la mia miseria, regant ab lagremes e ab plors vertaders la mia cara.”

Genebreda, Antoni *Boeci de Consolació de Philosophia* lib. I, metre primer

AI MI! *fr.*

Exclamació de dolor.

“**Ay mi**, llassa, que encara viu
Auxilles per dar penes als troyans,
encara veig que s rebella!”

Vilaragut, Antoni de (traductor) *Les Tragèdies de Sèneca* (atribució falsa a Vilaragut) Troya, p. 254

AJUDA! *s.*

Crit d'aquell que reclama ajut o socors.

“Lo senyor senti la pere caser
e cuyda s o dixes per ver
e crida sempre: -Deus, **ajuda!**”

Llibre dels Set Savis de Roma 1.410

AMON! *interj.*

Amunt! Imitació del llatí *sursum!*

“**Amon!** senyor lo rey, les tues paraules son molt bones e verdaderes.”

Desclot, Bernat *Crònica (Desclot)* (ed. Coroleu, 1885) cap. XCI

ARAGÓ! ARAGÓ!

Crit de combat dels catalans a l'època medieval.

“E com los cathalans e aragonesos vaeren que aquells se tenien tant fort, moch se un crit entre lls, e cridaren: -**Arago! Arago!**- E llavors aquell nom escalfa ls tots, e van tant regent ferir que aço fo la major maravella del mon...”

Muntaner, Ramon *Crònica (Muntaner)* (ed. A. Bofarull, 1860) cap. CXCI

ARMES (A ___!) loc.

Crit d'alarma.

“...que ls primers qui ls vaeren foren peixcadors catalans, que ls vaeren avallar del castell de Caller, e comensaren a cridar: -Via fora! **A armes! a armes!**”

Muntaner, Ramon *Crònica (Muntaner)* (ed. A. Bofarull, 1860) cap. CCLXXVI

“...e havia .ij. escuders en dues cledes que miraven la vila, e dixeren: -**A armes, a armes!** que veus aqui los sarrains.”

Rei Jaume I *Crònica (Rei Jaume I)* (ed. Aguiló, 1873) 174

ARMES! ARMES! *interj.*

Crit d'alarma.

“Lo diable los feu inflamar, e huna nit ells se n van, e lo diable munta al campanar a repiquar, e crida que lo pintor se n mena la muller del senyor, e cridava: **-Armes! armes!...**”

Ferrer, Vicent *Quaresma* 216, XXI

ARRI! *interj.*

Crit dels carreters per fer anar les bèsties avant.

“Tres besties son: qui diu **arri** a la bestia qui cavalca e te sperons, e qui diu sta e te les regnes...”

Llibre de tres f. 214, b

AUR! *interj.*

Interjecció de comiat.

Adeu!

V. cf. el cast. *Agur*, Monlau i Aguiló.

“E tantost totes les gents cridaren **aur, aur**: e tuyt ajonollarense e cridaren altes veus salve Regina.”

Muntaner, Ramon *Crònica (Muntaner)* (ed. A. Bofarull, 1860) cap. LVIII

“...e los sarrahins qui ls vaeren que ya n avien hauda llengua, cridaren en llur sarrahinesch: **-Aur! aur!** -e molt vigorosament vengueren envers les galees d en Corral Llança.”

Muntaner, Ramon *Crònica (Muntaner)* (ed. A. Bofarull, 1860) cap. XIX

AVANT! *interj.*

Veü cominatória d'anar avant, per incitar a una acció ràpida.

V. *avant* (A ___).

“...e tota la host, ab care molt alegra, respongueren ab .i. coratge e ab una vou, axi com lo dit Scipio tingues la sobirana honor del Capitoli, e tots lo saguissen cantant e cridant **avant!**, sobra carros bells e resplandents.”

Canals, Antoni *Scipió e Aníbal* cap. VIII

“...e de Julii Cesar, qui, pugnans per la cosa publica, null temps no dix a sos cavallers: **-Avant!**, -mas tostemps dix: -Seguits me, -car tostemps anava primer que ls altres.”

Eiximenis, Francesc *Regiment de la cosa pública* 2.715, cap. XIX

AVANT (TIRA ___!)

Exclamació per animar i fer avançar les cavalleries.

V. [Rabelais, *Gargantua*, cap. XL].

“...la somera espantada torna en rera, e Balaam, cegat de sos irats pensaments e apetits, cridava, donant a colps a la somera, dient: **-Tira avant!**”

Martines, Pero *Mirall dels divinals assots* cap. VIII

AVANT, AVANT! *loc.*

“...e troba n d altres que sehyen al portal, axi com fan les dones al filar: **-Avant, avant!** Anats a cenar al palau del rey!”

Ferrer, Vicent *Sermons de Sant Vicent Ferrer XXXIV*

“...cridant nos algunes injurioses paraules, dient: **-Avant, avant!** canalla, canalla, xuxumeus e melrosats de Barcelona!”

Guerra de Joan II Docs. Arxiu de la Corona d’Aragó v. 20, p. 68

AYOÇ! *interj.*

Crit per excitar els homes al combat.

“E metem hi mans, e manam los homens pendre a les cordes, e cridam **ayoç**, axi com fa hom al varar d’una nau o al traure...”

Rei Jaume I *Crònica (Rei Jaume I)* (ed. Aguiló, 1873) 161

“E nos manam cant vingues a la mija nuyt que les galees levassen les ancores, e que nuyl hom no cridas ayoç, mas en semblant d **ayoç** que ferissen ab .j. fust en la proa de les tarides e de les galees al levar de la ancora...”

Rei Jaume I *Crònica (Rei Jaume I)* (ed. Aguiló, 1873) 59

BÉÉ! *interj.*

Exclamació expressiva de sorpresa.

“...e quan parlave, los que li estaven entorn tots se tapaven lo nas (tan fort li pudie l alende) en tant que ell se n meravellave, dient: -E que haveu? -Que havem? L alende vostre put tant fort que no u podem sofferir.- Ell dix: **-Bee!**”

Ferrer, Vicent *Sermons de Sant Vicent Ferrer XL*

BONA (QUE ___!) loc.

Locució interjectiva proferida irònicament.

“Donchs, **que bona!** ¿volriets vosaltres solament lo bell bell, ço es, la honor e la pompa de l Offici, e lo salari, e que no y fessets profit alcun?”

Eiximenis, Francesc (?) *Doctrina compendiosa* 2.264, segona partida, XIV

CALDERES ADOBAR!

Crit del manyà ambulat.

“Considerat tot lo gran dan qui en aquesta illa se segueix per alscons manyans, **calderas adobar** strangers qui hic venen de terres stranyes, lavants lo guany dels artesans d aquesta illa...”

Ordinacions gremials de Mallorca XIVn segle, Revenedors

CAP! *interj.*

Usada per a fer fugir els gats.

“Duns gats que y ha lepols / me sembla que sia,
 Que, si dins en l olla / pot metre lo cap,
 Per molt que li diguen / xo! fora! ni **cap!**
 James del lepar / deixar se sabia;”
Procés de les olives 289

COM! *interj.*

Interjecció que expressa l'estranyesa.

“-E **com!**, respos Tiresias, clames de fortuna? -Be n he raho, digui yo.”
 Metge, Bernat *Lo Somni* 139, quart libre

DALI! *interj.*

Interjecció expressiva d'impaciència. Hom la diu per a excitar a fer alguna cosa.

“**Dali!** trau me un bon capell,
 los canonets per al coll,
 un poch d oli y alcofoll
 que no tinch gracia sens ell.”

“**Dali!** ves, stat alla,
 Oblida t que has de venir.”

Ferrandis d'Herèdia, Joan *Las Obras...* fols. 119-20, València, 1562

“...e foragita, Senyor, lo dimomoni pestilent de la dignitat pastoral e senyoria, e **dali** de present per que s conegua segons que s mereix la sua nequicia e reprovada vida...”

Eiximenis, Francesc *Regiment de la cosa pública* 3.702, cap. XXVII

DALI, DALI *loc.*

Locució interjectiva que expressa l'enuig que ocasiona la porfidia indiscreta.

“...la lengua d aquesta la qual de guarguanteyar may no cessa, may no molla, may no fina, **dali dali** del mati fins a la nit en la qual dormint no sab calar.”

Franch, Narcís *Corbatxo* f. 69

DESPERTA FERRES!

Crit de guerra dels almogàvers.

“E com cascuna de les hosts se vaeren, los almugavers del comte Galceran e de don Blasco cridaren: -**Desperta ferres!**- e tots a colp van ferir dels ferres de les llances e dels darts per les peres, si que foch ne feya cascu exir...”

Muntaner, Ramon *Crònica (Muntaner)* (ed. A. Bofarull, 1860) cap. CXCI

“E com los almugavers vaeren que eren prop de ferir, cridaren tuyt: -**Desperta ferres!**- E tuyt donaren dels ferres de les llances per terra, si que paria que fos una gran lluminaria...”

Muntaner, Ramon *Crònica (Muntaner)* (ed. A. Bofarull, 1860) cap. CXCII

DÉU (AH, ___!)

Exclamació de goig, de sorpresa, d'admiració.

“-A, **Deu!**- dix l'emperador - e aço com se pot fer? Que, si ver era so que vos dehits, ja may hom fou tan beneventurat ne tant alegre con yo.”

Història de la filla de l'Emperador Constantí cap. X

DÉU (OH ___!)

Exclamació vocativa del nom de Déu.

“**O Deu!** E com nos han preycades les obres dels sancts pares passats a servir fe-altat a l'altre!”

Eiximenis, Francesc *Regiment de la cosa pública* 2.176, cap. XIII

DÉU (PER LO CAP DE ___!)

Imprecació blasfematòria.

“P. Cardona draper de Mallorca deposa que el dit A. Dolms li devia diner per drap, e un dia com lo dit P. Cardona demanas los dits diners al dit A. en lo seu obrador, lo dit A. dix: -**Per lo cap de Deu**, en Cardona, que vos conexets que jo som vostre amich, que jo us fare mes de be que amich james haguessets.”

Lletra de Gilabert de Centelles A Pere del Punyalet, Mallorca, 6 de juny de 1369

DÉU (VIA ___!)

Exclamació ponderativa.

“...diran expressament e a pales: -**Via Deu!**, me prest mon compare o mon amich n Aytal, que no he pahor de bans, ni de penes, ni de negun Official. -E, en confiança d aço fan tots desastres.”

Eiximenis, Francesc (?) *Doctrina compendiosa* 1.456, segona partida, IV

DÉU NO M'AJUT!

Exclamació optativa, seguida d'una condició.

“No pogue star lo adolorit Emperador que no isques de la cambra, e ana devers Tirant e veu sa filla mig morta, e dix: **Deu no m'ajut** si se a qual mes prest socorrega!...”

Martorell, Joanot *Tirant lo Blanch* cap. CCLXXV

DIABLE! interj.

Denota impaciència, sorpresa, desgrat.

“E **diable!**, dix lo maestre, estrany hom sots, digats hoc e no n façats re.”

Rei Jaume I *Crònica (Rei Jaume I)* (ed. Aguiló, 1873) 165

DIMONI (VAJA AL ___!) loc.

Imprecació irada de repulsió, d'adversió.

“Si us altats de la muller poch,
Vage l dimoni;
 E lexats lo matrimoni
 De continen.”
 Metge, Bernat *Llibre de mals amonestaments* 136

EA! *interj.*

Eia!

“...e Balaam, cegat de sos irats pensaments e apetits, cridava, donant a colps a la somera, dient: -Tira avant! ;No iras? **Ea!**”

Martines, Pero *Mirall dels divinals assots* cap. VIII

“Curial calla, mas los altres li digueren: -**Ea!** cavaller, manats si volets que entre, que per nosaltres no stara.”

Rubió i Lluch, Antoni (editor) *Curial e Guelfa* lib. segon, § 34

EEH!, [HEE] *interj.*

Marca les mateixes impressions, més accentuades però, que l'exclamació eh!

“Mas quan ve que Deus fa gracia a la persona: -**Hee**, massa has peccat! Donchs, verament, yo me vull dar al servi de Deu-...”

Ferrer, Vicent *Sermons de Sant Vicent Ferrer* XXVI

EH!, [E, HEE, HE] *interj.*

Exclamació d'admiració, d'ironia, d'excitació, estímul, per cridar l'atenció.

“...per tant cor comunament, quant vol contrastar a l altre, primerament li dona hom de la e per la cara dient: -**E**, senyer! etc.”

Eiximenis, Francesc *Terç del Crestià* cap. XCIII

“Quant hun preycador diu a hun religios: -**Hee**, e per que no teniu la regla ara, mentre sou jove?...”

“...quan una persona diu: -**He** senyer: e perque no feu bona vida? -He, senyer, yo so jove, lexau me dar plaer e bon temps, que encara que faça peccats, Jesuchrist... me perdonara, que axi feu al ladre de la destra.”

Ferrer, Vicent *Sermons de Sant Vicent Ferrer* XXXIV

“**E!** dolç amich, -dix lo rey- sabries me tu aconsellar on io pogues albergar aquesta nit?”

Història de la filla de l'Emperador Constantí cap. IV

EIA!, [ELLA] *interj.*

Interjecció usada per a fer avivar el discurs i excitar l'atenció dels oients.

“...ell senti dir darrera: -**Ella, ella**, Colandrino, e que vol dir aço? Scolta!”

Decameron jorn^a 8ª nov^a 6^a

ESTÀ!, [STA] *interj.*

Crit dels carreters per fer aturar les bèsties, i també per a ordenar de cessar qualsevol acció.

“Tres besties son: qui diu arri a la bestia qui cavalca e te sperons, e qui diu **sta** e te les regnes...”

Llibre de tres f. 214, b

“Item, com fos vengut a peu al port de Ercules, e volgues pujar en la nau, una vench a les sues orelles, qui li dix: -Mantino, **està!** no t mogues.”

Canals, Antoni *Valeri Màxim* lib. I, tit. IIII, cap. VIII

FORA! *interj.*

Exclamació usada per a foragitar algú d'un lloc.

“...e lo beneyt Jhesus, soptosament, se dexa anar contra ells, dient: -**Fora**, traydós! fora de la casa del meu pare!...”

Ferrer, Vicent *Quaresma* 78, X

GARA! *interj.*

Atenció!, compte! (per advertir de guardar-se o fer atenció).

“...plaher se poden dar dins la bardixa de la ley, mas **gara!** no salten la bardixa...”
“Cuydau que Deu vulla de nosaltres les paraules, que son fulles? -Façam fruyts, sino **gara!** guardem nos...”

Ferrer, Vicent *Sermons de Sant Vicent Ferrer* XX, 24 de març de 1413

“...mas **gara!** que la tarda compresa ab la gravetat del suplici o del turment, ço es, que per sguart de la tarda fa la punicio tan greu que mal ho val al peccador tota la spera.”

Doctrina moral e política (= *Doctrina compendiosa*) Docs. Arxiu de la Corona d'Aragó, v. XIII, p. 351

“...empero, cant tu veuras aquests senyals, **gara!** d aquell, car lavors fa ell son aperell a enganar-te.”

Eiximenis, Francesc *Terç del Crestià* cap. CCLXVI

“Qui ofen tostemp diu: -**Gara!**

Que no u faza per falsa.”

St. Jordi, Jordi de *Cançó de Jordi de Sant Jordi*

GUAI!, [GUAY] *interj.*

Ai! Interjecció usada com a expressió de dolor i altres sentiments.

“Mes **guay** de nosaltres / que poch son que sien ab los proismes lealment: parlant e amonestant los...”

Eiximenis, Francesc *Art de bé morir*

“Mentre que aquell parlave ab ella, bufa vent de les IIII parts del mon e lança l en la mar maior, la vos rompe Elies sos draps e talla sos cabells, e dix: -**Guay**, que perduda la salvacio de Israel!”

Villanueva (editor) *Disputa de Jeroni de Sta. Fe contra jueus* cap. II. Any 1412

“Com Titus hach aço entes ell ho crech e puys dix ab gran dolor. -**Guay** de tu, mesqui de emperador Cesar, ple de bubes e de mesellia, e aytal mal tan gran es esdeventut en la tua terra e en lo teu imperi!”

Serra, Guillem *Gènesi d'Esriptura* ed. Amer, p. 266

“E **guay** d aquells qui per amor de ells meteys treballen en esser honrats ni delitats en esta frevol vida mundana!”

Llull, Ramon *Llibre de Contemplació* 15, cap. 21

“Mas **guay** de nosaltres que poch son que sien ab los proismes lealment parlant los e amonestant los faent oracions e preguaries per ells...”

Eiximenis, Francesc *Art de bé morir* cap. xj

“Empero, **guay** a vosaltres, rics, qui havets vostra consolacio en aquest segle. Guay a vosaltres qui sots açi sadollats car despuis haurets fam.”

Evangelí de sant Lluc Còdex del Palau, f. 68

“Mas **guay** ad aquell home mitjançant lo qual lo fill de l home ha de esser axi trahit.”

Passió de Nostre Senyor Jesucrist Flos sanctorum, ed. 1524

GUAI DE MI!

Exclamació de dolor.

“No dire pus / mas contemple cascu
l estat d aquell / qui en tal cas se veu,
mas, **guay de mi** / que tot lo cas es meu!”

March, Ausiàs *Obres d'Ausiàs March* 21, ed. Pagès - XVII

GUAIA!, [GUAYA] *interj.*

Ai!, guai! interjecció usada com a expressió de dolor i altres sentiments.

“E diu Rabbi Rahamon quan foren remoguts del Çanhedrim del consistori de Tazit e ls fonch tolt lo poder de juiar lo judici criminal, vestiren se de sachs e tolgueren, si s vol romperen los cabells e digueren: -**Guaya** de nos que tolt es lo ceptre de Juda e lo fill de David no es vengut!”

Villanueva (editor) *Disputa de Jeroni de Sta. Fe contra jueus* cap. II. Any 1412

GUAITA (BONA ___ BONA!) *loc.*

Crit de les guaites durant la nit.

“Com ells foren prop e los de la guayta cridaven e deyen: -**Bona guayta, bona!**- ells passejaven ferm e cuytaven .x. o .xij. passos, e com ells callaven, ells aturaven, e axi u feren fins tant que hagueren passada la torre del spero.”

Martorell, Joanot *Tirant lo Blanch* cap. CCC

GUANY (MAL ___ FAÇA!)

Exclamació imprecatorià.

V. mal haja!

“Ho, **mal guany façe**, dix lo frare, qui primer dix ni feu tals vecees e follies...!”
Eiximenis, Francesc (?) *Doctrina compendiosa* 2.492, segona partida, XVI

HA! *interj.*

Ah!

“**Ha!** sancta Maria val, dix Tirant, james en tota la mia vida pensi fer cars de tra-
cio...”

Martorell, Joanot *Tirant lo Blanch* cap. LXVII

HOSANNA, [OSANNÀ] s.

Crit de goig, lloança.

“ab clara veu
e tots un crit
fill de Davit
alt **osannà**
com rey entrà
ab gran honor,”
Roig, Jaume *Spill* 13.368

HUDÀ! *interj.*

Oidà!

“E quant l Amorat ho hac vist, sigita .j. gran sospir. E aquells si li digueren: -**Huda!**
senyor, e que es aço e per que sospirats?”

Història de Jacob Xalabín f. o.ij. V

IRA DE DÉU *interj.*

Interjecció que expressa irritació.

“Aytant com stats en yra, stats en **hira de Deu.**”

Proverbis de Salamó MS. n. 216, f. lxxxxiiij, b. Biblioteca Universitària de València

JAS

Exclamació imperativa invitant a acceptar la cosa que hom ofereix.

“Diners de magres fan tornar gorts,
E tornen ledesmes los borts:
Si diras **jas!** a homens sorts
Tantost se giren.”
Turmeda, Anselm *Llibre de bons amonestaments* 64

“...dix al sayg qui li havia portades les metzines: -**Jas** aquest got, lo qual envià a
Cricia,... guarda que tantost li portes aquest abeuratge que li tramet.”

Canals, Antoni *Valeri Màxim* 865, lib. III, tit. II

“Dixeren a la rata: -**Jas** un morabatin e porta aquesta carta al guat. -Dix: -El preu
es bo, mas lo viatge es perillos.”

Bonsenyor, Jafuda *Llibre de paraules de savis e filosoffs* 709, cap. LXVII

LLADRES (A ___!) interj.

Crit denunciador de robadors.

“Oo! si van ladres per casa! Hoc, de una rata que fara qualque brogit, tantost: -a **ladres! a ladres!**”

Ferrer, Vicent *Reportationes Sermonum* t. VI, f. 91 v

LLAS! interj.

Exclamació de plany.

“Encontri un jove sclau
Trellant ficar un dau
Qu era tot de dos e as
En un tauler de tal grau
Que suspirant digui **llas!**”

Torroella, Pere de *Cançoner de Saragossa* f. 189 v

LLAS (EH ___!) interj.

Ai llas! Exclamació de plany.

“**E las!** he quant ha que a mi dura sta pena e aquest angoxos treball!”

Fronđino e Brisona 633

“**E lhas!** dolça prosperitat,
Hon est, ne perque m vas fugent?
Convertit has mon gausiment
En greu dolor, d on cuyt morir;”

Metge, Bernat *Llibre de Fortuna e Prudencia* 455

“**E llas!** e com con los homens en gran error per la qual ells desigen haver senyout-
tra mar...”

Flors de les Epístoles de Sèneca CXIIJ

LLAS (OH ___!) interj.

Ai las! Exclamació de plany.

V. *ah las!*, *ai las!*, *alàs*, *allàs*, *llas!*, *llas (eh ___!)*, *llassa!*, *o las!*, *oi las!*

“**Oo llas**, que la terra se n deurie entrar llavors en abis, de tan fort peccat! Per que
ns devem guardar de aquella corrupcio.”

Ferrer, Vicent *Quaresma* LIV

LLASSA!, [LASSA] interj.

Exclamació de plany (d'una dona).

V. *ah las!*, *ai las!*, *alàs*, *allàs*, *llas!*, *llas (eh ___!)*, *llas (oh ___!)*, *o las!*, *oi las!*

“...la dona remembra los falliments que havia fets contra temprança, e dix aques-
tes paraules: -Ah **lassa** peccadora e com gran es la mia colpa!”

Llull, Ramon *Blanquerna* 3, cap. 36

“Diu me Juliana:
 -**Llassa!** que diran?
 Jo responch: -Que digan,
 que ls se cullaran.”
Cobles de “Diu me Juliana”

“Si del feyt la veus entristar
 Plorosament ab greu sospir,
 E que dira senes mentir:
 -Ay **lassa!** mal anch suy nascuda
 E de ten alt castel cayguda!”
Facet 1.287

LLASSES (AY ___!) interj.

Exclamació de plany (de dones).

“-Ay **laces**, e quines aventures nos han aportades en aytal cars com som en poder de aquests dos hommes que no n sabem qui s son...”

Història de Jacob Xalabín f. m .j.

LLASSET!, [LASSET] interj.

Diminutiu de la interjecció de plany “llas!”.

“Encare m bascha lo cor meu
 De la pahor;
 E tinch, **lasset!** altra dolor
 Ben greu e fort:
 Que no sap si m so viu o mort
 La mia mare;”
Sermó del bisbetó 229

MAL HAJA!

Espècie d'interjecció imprecatorià.

“**Mal aja** amor qui la m feu abellir
 Si no li fas de mes dolors sentir.”
 Martorell, Joanot *Tirant lo Blanch* cap. CLXXIII

“E lo dit Gonçalvo mes se en mig de Nos e de la reyna e dix aquesta canço:
Mal aja qui se n yra
 encara ni encara...”
 Rei Pere del Punyalet *Crònica (Rei Pere del Punyalet)* (ed. Coroleu, 1885) cap. IV, 7

MAL SIA! interj.

Mena de maledicció.

“-**Mal sia** a nos! la primera victoria es feta en Malorcha e la primera bataya, e ls nostres han ahuda victoria, e nos no hi som estats.”

Marsili, Pere *Crònica (Marsili)* cap. XIX

MALEÏT SIA!

Mena d'imprecació.

“**Maleyt sia** celh qui primer
De terra m leva quant fuy nat;
Meleyt sia l vila orat
Qui m bateja, com no m mata;
Maleyt sia qui m encona,
Com no m i mescla galgar;”
Metge, Bernat *Llibre de Fortuna e Prudencia* 529

“A, **malayta sia** la ffortuna que aquest cavaller no ha mes en pus noble estat!”
Rubió i Lluch, Antoni (editor) *Curial e Guelfa* I, 23

MERCÈ (PER ___!) loc.

Exclamació que implora indulgència, o misericòrdia.

“A, **per merçe!** / sia crucificada
la mia carn, / cruel, inobedient,”
Martines, Pero *Poesies de Pero Martines* 73, V

MONJOI! MONJOIA!

Crit de guerra dels francesos: Montjoie! Saint-Denis! O simplement mont-joie!
V. *Mont-Joia*.

“...e veren que ja havien posada la senyera del rey de França e del cardenal en los murs de Castello, e y hagueren recollits los Francesos, e cridaven per los murs: -França! **Monjoy! Monjoia!**”

Desclot, Bernat *Crònica (Desclot)* (ed. Coroleu, 1885) cap. CLII

MONT-JOIA

Crit de guerra dels francesos.

V. *Monjoi! Monjoia!*

“E los Francesos cavalcaren poch a poch avant. E quant veren que ls servents hagueren despes totes llurs armes, cridaren: -**Mont-Joya!** e desrengaren e dexaren se anar poderosament als servents, axi que tots los desbarataren tantost.”

Desclot, Bernat *Crònica (Desclot)* (ed. Coroleu, 1885) cap. CLIX

MORT (A ___!) loc.

Exclamació sinònim de *muira!*

“Mas les guaytes per ço que no poguessen esser reptades de fe, cridaren: -**A mort!** **a mort!** e gitaren pedres e cayrells, e meseren grans crits.”

Desclot, Bernat *Crònica (Desclot)* (ed. Coroleu, 1885) cap. CXXXIV

O! interj.

Marca l'admiració, la sorpresa, el goig, la pena, la invocació, la invectivació, l'apòstrof.

“O, quant goig sera aquell qui de aço naxera dins nostre cor!”
Eiximenis, Francesc (?) *Cercapou* 1.778, tercer punt

“O, com no vehien la frevoletat d aytal poder, qui no pot bastar a conservar si mateix!”

Genebreda, Antoni *Boeci de Consolació de Philosophia* lib. III, prosa V

“O acte gran / que los senys sobrepuja!
mirar a Vos / mansuet e benigne;”

Martines, Pero *Poesies de Pero Martines* 53, VI, ed. Riquer

O LAS!

Exclamació de dolor, de gran aflicció.

V. *ah las!*, *ai las!*, *alàs*, *allàs*, *llas!*, *llas* (*eh ___!*), *llas* (*oh ___!*), *llassa!*, *oi las!*

“O las! e quin exemple dona a nosaltres, que no havem promissio certa axi com ell!”
Ferrer, Vicent *Quaresma* 152, III

“O las! si ela s volra penedir com en lo comensament me fou tan dura...”
Metge, Bernat *Ovidi* 275; MS. 831, Biblioteca de Catalunya

“Ho laç! amor / pus scusar
No s pot la mort / ans que moris
¿Perque no us plau / fer me parlar
Ab mon desir / e que partis
D est mon?...”

Garcia, Martí *Cançoner de Saragossa* f. 222 v

OI!, [OY, HOY] interj.

Interjecció sinònima de *oh!*, *ah!*

“...vench don Nuno a la riba de la mar, e cridaren a altes vous: -Oy de la galea!
Responeren: E que?”

Rei Jaume I *Crònica (Rei Jaume I)* (ed. Aguiló, 1873) 110

“Al religios digau: -Com es ordenada vostra vida? no s i te regla? -Oy! mesqui de
aquell qui no te regla...”

Ferrer, Vicent *Quaresma* 120, XXIX

“Un jorn plorava;
dix li: -Per que?
-Hoy, per ma fe,
no plor per res!”
Roig, Jaume *Spill* 2.144

OILAS! interj.

Ai las! (exclamació de dolor).

V. *ah las!*, *ai las!*, *alàs*, *allàs*, *llas!*, *llas* (*eh ___!*), *llas* (*oh ___!*), *llassa!*, *o las!*

“Diran donchs: -Ja mostraria que sia ignorant; aventurem se a dir moltes errors-;
oy las! quants mals per esta superbia!”

Ferrer, Vicent *Quaresma* 87, XXIX

OLA! *interj.*

Serveix per a cridar algú.

“Sus **ola!** vos, En jovencell
Qui Gaspar Nadal vos dieu,
Capiau tambe en lo concell”
Nadal, Gaspar *Cobles afegides a la Dança de la Mort* Any 1497

OSTA!, [HOSTA] *interj.*

Exclamació significativa de repugnància o resistència a fer o admetre alguna cosa.

“Lo ciutada... dix al frare: -Gran veritat deys, mas venen a vegades unes pregarries armades que no y pot hom tenir. -**Hosta!**, dix lo frare, ¿e com tendriets a prova de ballesta, que a paraules vos no puxats tenir?”

Eiximenis, Francesc (?) *Doctrina compendiosa* 1.175, primera partida, XIX

PARAÍS HAJA! *loc.*

Al cel sia!

“**Parays haia,**
en bon pos vaia
mon mort marit!”
Roig, Jaume *Spill* 4.327

PUNYAL DE VIC!

Exclamació eufèmica.

“Ab ull lo mir que n te bon feix,
Punyal de Vich!
Be m daria n lo malich
A cada tret!
Be deu fotre en un arret
Vegades dos;”
Colloqui de dames 316; Jardinet d’orats

QUI VA?

Crit de les sentinelles o guaites quan s’acosta algú.

“E après ell ab los altres qui ab ell eren guaytaven per la vila, e com foren a la plaça del blat sentiren trepitgs de peus en les voltes d en Altelló et axi ells se acostaren devers les dites voltes dient **qui va...**”

Guerra de Cervera p. 12

SANT JORDI! *un. pluri.*

Antic crit de guerra dels catalans.

“...per que Curial en guisa de apartar se strengue la lança e donant dels sperons, cridant **Sant Jordi!** corre contra Boca de Far.”

Rubió i Lluch, Antoni (editor) *Curial e Guelfa* lib. I, 44

SANTA MARIA! *interj.*

Antic crit de guerra dels catalans.

“...tota la ost a una vou comença de cridar: -**Sancta Maria, Sancta Maria**. E aquest mot no ls exia de la boca, que quan l avien dit sempre s i tornaven, e aixi com mes lo deyen mes pujava la vou, e aço dixeren be .xxx. vegades o pus.”

Rei Jaume I *Crònica (Rei Jaume I)* (ed. Aguiló, 1873) 84

SANTA MARIA VAL! *interj.*

Crit d'auxili.

“...e dona li ab la ma tal per la cara plena de cendra, qu envers lo gita en terra, si que crida com fo en terra: -**Sancta Maria vall!**- tres vegades, e jach axi com si fos mort...”

Muntaner, Ramon *Crònica (Muntaner)* (ed. A. Bofarull, 1860) cap. CLXXI

SUS! *interj.*

Exclamació usada per a excitar a l'execució sobtada o vigorosa.

“E lo rey dix: -**Sus**, demanau. -Ara voleu que diga yo qual demanara primer? -Hoc, Senyor. -Donchs, **sus**, vos (a l envejós) demanau primer.”

Ferrer, Vicent *Reportationes Sermonum* t. V, f. 96

“E lo rey dix: -**Sus**, levats vos en bon hom: que qui no ha culpa no deu demanar perdo ne fer excusa...”

Història de la filla de l'Emperador Constantí cap. V

“**Sus!**, dix lo Duch, tot hom faça lo que yo fare.”

Martorell, Joanot *Tirant lo Blanch* cap. XLVI

“E si pres Jacob Xalabin per les axells cridant: -Companyo, **sus!**”

Història de Jacob Xalabín f. h. iij. V

TOL-TE! *interj.*

Interjecció significativa de repugnància o resistència a fer o admetre alguna cosa.

“...vench .j. porter nostre e dix que be .c. homens armats havia a la porta. E dixem li: -**Tol te!** Nos exim d armes e tu ns hi vols tornar?”

Rei Jaume I *Crònica (Rei Jaume I)* (ed. Aguiló, 1873) 31

UH, OOH! *interj.*

Crit de reclam per a fer tornar el falcó al lloure o al puny.

“...la diferencia que es entre lo falco sadoll e lo qui es mort de fam, que lo senyor lo cride: -**Hu hoo!** -tantost ve; mas si es sadoll: -Ara ire, -cabotege, e no s mou.”

Ferrer, Vicent *Sermons de Sant Vicent Ferrer* XXIX

UI, [HUY] *interj.*

Crit que expressa sorpresa, una impressió sobtada dolorosa o no.

“...que ls sants pares, quan lo salvador nostre Jesuchrist entra en los inferns per delliurar aquells, foren tan calents e embriachs en la amor de Deu, que no s vehyen ni s sa que ls era esdeventgut, e dehyen ab aquella dolçor: **-Huy! Huy!** Senyor, etc., loan e beneynt lo seu nom.”

Ferrer, Vicent *Sermons de Sant Vicent Ferrer* LIII

VE! *interj.*

Llatinisme: *ai de...!, malaurat de...!*

“Preserva Deu / una de tal nequicia,
Preelegint, al sant fill, seus **ve!** mare;”

Roig, Jaume *Cobles e trobes en lahors de la Verge Maria* València, 1474

VENTURA (FORTA ___!) interj.

Força sort, gran ventura!

“-O Deus, dix ella, **fort ventura!**

Ab tant se n va e no s atura
e ha sercats homens malvats:”

Llibre dels Set Savis de Roma 1.036

VIA! *interj.*

Fora d'ací, anem!, avant!

“**Via!** servents, avant! e estats tuyt aparellats, homens a cavall e a peu, que aci farem nostra jornada.”

Desclot, Bernat *Crònica (Desclot)* (ed. Coroleu, 1885) cap. CXXXIV

“E donchs, -ço dix lo rey de França,- ells son traydors. **Via** vers ells!”

Desclot, Bernat *Crònica (Desclot)* (ed. Coroleu, 1885) cap. CXXXVII

“**Via**, en mal guany!

Car a tal frayrot no pertany

Que l dega amar.”

Francesc de la Via *Llibre de Fra Bernat* 1.502

“Si parlau ab alguns dients: -Anem al sermo?- diran: **-Via** ab vostra ypocresia, baste lo digmenge!”

Ferrer, Vicent *Quaresma* 122, XI

“**Via**, en tota mala ventura, anats detras aquelles que us pertanyen.”

Metge, Bernat *Lo Somni* 2.545, lib. terç

“...e nos acostam nos als homens de peu qui estaven denant los cavallers, e dixem los: **-Via**, barons, pensats d anar en nom de nostre senyor Deus.”

Rei Jaume I *Crònica (Rei Jaume I)* (ed. Aguiló, 1873) 84

“**Via**, digui yo, lexem trufes.”

Metge, Bernat *Lo Somni* lib. IV

VIA A ELLS! *interj.*

Avant contra ells!

“E com les galees vaeren que yo era cahut, cridaren: -Mort es lo capita! **Via a a ells!**
via a ells!”

Muntaner, Ramon *Crònica (Muntaner)* (ed. A. Bofarull, 1860) cap. CCXXVII

VIA DINS! *interj.*

Adins!, cap a dins!

“...lo mur ne vench en terra e cahech al vall, e ls crits se meteren per la ost e meteren mans a cridar: -**Via dins!**”

Desclot, Bernat *Crònica (Desclot)* (ed. Coroleu, 1885) cap. XLI

VIA SUS! *interj.*

Amunt!

“E com los cathalans vaeren que aquells pochcs se defenien tant, cridaren fort a alta veu: -Arago! Arago! **via sus! via sus!**”

Muntaner, Ramon *Crònica (Muntaner)* (ed. A. Bofarull, 1860) cap. LXXXIII

VIAFÓS, [VIAFFOS, VIA FORS] *s.*

Crit del sometent.

V. princeps namque, so, so emès, sometent, viafora.

“...lo veguer de Barchinona anant a cavall epr Ciutat ab sobrevesta reyal cridant per cantons e plasses **viafos** princeps namque, anant ab molts saigs ab falles de foch cremants...”

Novells ardots 1 de novembre de 1467

“Lo dit die en la matinada vers viiiij o x hores entra per Barchinona I hom cridant altes veus **viaffos** e continua lo dit somatent a les Corts del Vaguer e balle...”

Novells ardots 14 d'octubre 1457

“...lo veguer a cavall ab sobrevesta reyal anant per la Ciutat acompanyat dels oficials... ab falles cremants cridant **viafos**...”

Novells ardots 5 d'abril de 1473

“E crida a manera de avalot: -**Via fors! via fors!** e anas se n a obrir les portes.”

Rei Pere del Punyalet *Crònica (Rei Pere del Punyalet)* (ed. Coroleu, 1885) cap. IV, 4

VIVA! *interj.*

Exclamació de salutació, de goig, mot que serveix per aclamar.

“Quant Samuel hach dit aço, dix lo poble a una veu: -**Viva** lo rey Saul, **viva!**”

Serra, Guillem *Gènesi d'Esriptura* De la primera uncio de Saul...

XO!, [CHÒ] *interj.*

Crit per a fer aturar les cavalleries i per a fer fugir els ocells, els cans.

“Pres un perdal que y havia
 A l infant lo va donar:
 -**Xo, xo, xo!** en pitxolina,
 Tant bo vos sap lo menjar?”
Cançoner de Nadal III

“D uns gats que y ha lepols / me sembla que sia,
 Que, si dins en l olla / pot metre lo cap,
 Per molt que li diguen / **xo!**, fora! ni çap!
 James del lepar / deixar se sabia;”
Procés de les olives 289

“E si la gallina ve davant lo senyor **xo, xo**, no la lexaran viure e fan la jaure en l estable...”

Ferrer, Vicent *Reportationes Sermonum* t. VI, f. 120 v

“Ab tant fo vengut lo Rey de Maylorques cavalcant en .j. caval blanch, e el havia nom Xech Abohehie, e crida los seus: -Roddo, que vol tant dir: -**Chò**, estar.”

Rei Jaume I *Crònica (Rei Jaume I)* (ed. Aguiló, 1873) 85

Les onomatopeies

AH, AH, AH! *interj.*

Interjecció onomatopeica triplicada que imita l'explosió de la rialla.

“...e la malvada de muller gitave s el llit e per devall lo lançol mirave l e reye se n:
ha ha ha!”

Ferrer, Vicent *Reportationes Sermonum* t. IV, f. 25 v

ATROP, ATROP!

Onomatopeia del brogit cadenciós que fa el cavall galopant.

“Si huy hun Senyor tramet a hun sender cuytat en qualque loch, cavaller en son roci, veus que ira **atrop, atrop,...**”

Ferrer, Vicent *Reportationes Sermonum* t. IV, f. 34

BABAIA, [BABAYA] *adj.*

De formació onomatopeica, designa una persona que balbucita; tartamut.

“...e Noliva, qui de sobrenom fon appellat Cabreta, com per esser **babaya** e per tant no poder traure la paraula de la boca sense gran força que n fahia, picava e grata-va ab lo peu dret contra terra com fa la cabra...”

Boades, Bernat *Feyts d'armes de Catalunya* (falsificació) cap. 14

BE s.

Onomatopeia imitant el bel del moltó, l'ovella, la cabra.

“...e los homens han diverses opinions e glosen e per diverses intencions e parlen segons lur calitat o complectio, que l molto negre com bella diu **be** e los altres diuen me.”

Sentències morals MS. de Sant Cugat

BRUU...!

Onomatopeia del brunziment que fan en l'aire els trets de ballesta.

“...apres quan dius: yo renech, ara hi tramets hun passador, car la boqua axi es com la ballesta de dos fusts, ve l: lo labi damunt es l arch voltat, e lo labi davall es la corda, e l passador que li tramets es la lengua que fa **bruu**.”

Ferrer, Vicent *Reportationes Sermonum* t. VI, f. 21 v

BUM, BUM

Veü expressiva d'un so, d'un estrèpit continuat i repetit.

“A poch a poch / la bregua fon mesclada,

Hi lo **bum bum** / anava per cossia,

Unes estant / ab ballesta parada;”

Gassull, Jaume *Lo somni de Joan Joan* 568

BUM, BUM

Onomatopeia expressiva de la bonior insistent dins les orelles.

V. Cp. *zum, zum*, i el port. *bum bum*.

“E havent li anat ben dues milles derrera, pregant lo tots temps del juppo, e Angeleri cavalcant tots temps per levar se aquest **bum bum** de les orelles.”

Decameron jorn^a 9ª nov^a 4^a

HAAAIC!

Grafia expressiva del bram de l'ase.

“Hun ase, quan veu la somera, tantost corre: **-Haaaic!** -Mas l om no deu esser axi com l ase, axi com la bestia...”

Ferrer, Vicent *Sermons de Sant Vicent Ferrer* XLVII

MÈ s.

Onomatopeia del bel del moltó i d'altres rumiants.

“...que l molto negre com bella diu be, e los altres diuen **me**.”

Sentències morals MS. de Sant Cugat

ME, ME!

Onomatopeia imitativa del balbuçig.

“E dix l angel:... tu tornaras mut... E puix Zacaries exie del temple e no podie parlar sino **me, me**.”

Ferrer, Vicent *Reportationes Sermonum* t. VI, f. 133 v

MU! MU!

Onomatopeia expressiva del balbuçig d'un mut que s'esforça per parlar.

“E, puix, Zacaries exie del temple, e enterrogaven lo, e no podia parlar sino: **-Mu!** **mu!**, - e conegueren que visio havie hauda.”

Ferrer, Vicent *Sermons de Sant Vicent Ferrer* XXVII

TA, TA, TA! *interj.*

Imitació del so de trompetes o instruments semblants.

“Ja l’anafil diu: -**Ta, ta, ta**,
aquest s qui del mon se n va,
e fuig. A Deu!”
March, Ausiàs *Obres d’Ausiàs March* 172, CXXVII

TAC!

Veü onomatopeica, imitativa d’un cop sec.

“...mes, ço qui es pijor e força m o fa dir: clerigos e religiosos sobre el calçe **tac, tac, tac**, lo rotgle e senyal del dyable.”
Ferrer, Vicent *Reportationes Sermonum* t. IV, f. 167

TUM, TUM!

Onomatopeia imitativa d’un so sord i continuat.

“...dix Dioneo: -Senyora, si yo hagues lo meu temboret, yo diguera “Dejus lo formatge fresch bona m es l amor” o si volguesseu que digues “E la **tum, tum** vitarda...”
Decameron jorn^a 6^a nov^a 2^a

XA, XA, XA

Onomatopeia imitativa de la parleria maquinalment rutinària, de la xerrameca insubstancial.

“Quan vos vestiu e preneu la camisa per lo mati, Pater noster a la una manega, e -**xa, xa, xa** Marieta posa l olla, Pater noster- Oo! que bella oracio! E quan vos botonau: -Ave Maria gratia plena **xa, xa, xa**. -No val res. Pater Noster de lançol, ni val ni nou- E vosaltres, dones, com feu oracio? -Senyor, quan me ligue e m estire les celles e preneh lo mirall: -Ave Maria **xa, xa, xa**. -No val res aytampoch.”
Ferrer, Vicent *Reportationes Sermonum* t. VI, f. 52 v

XAM, XAM

Onomatopeia imitativa del so metàl·lic.

“...que ja los preveres no dien matines, sino matines blanques al sol exit, o roges de vespre, e si les dien ans de dia pereosament e endormiscada et confuse **xam, xam** so de aram.”

Ferrer, Vicent *Reportationes Sermonum* t. III, f. 100

“Altre faxot de mals clergues simples, perque no dien matines, ne hores, e si ne fan **xam, xam**, so de aram, confusament, a hu e dos par indevots...”

Ferrer, Vicent *Reportationes Sermonum* t. IV, f. 123

XII, XII

Onomatopeia imitativa del brogit agut del greix, de l’oli bullent.

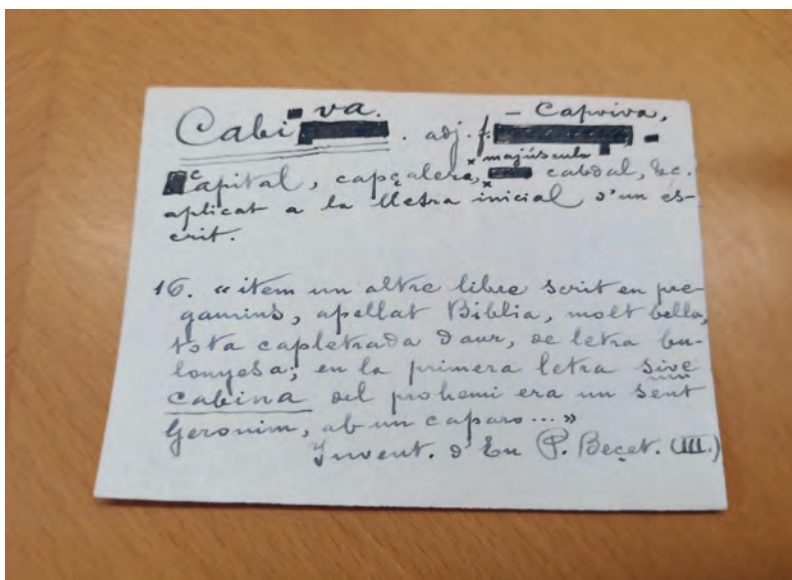
“Dementre estave en les graelles tota hora pregave a Deu. Apres prengueren unes forques de ferre e ab aquelles giraven lo, ades a la hun costat, ades a l altre, e axi com lo giraven chillave la carn: **-Chii, chii**, -e rajave lo greix axi com la pell se trenquave.”

Ferrer, Vicent *Reportationes Sermonum* t. III, f. 44

“Lo .vj. turment es que ell feu haver launes de ferre, e quan eren ardents del foch, feu la tornar en lo primer turment de l aculeu, e ab aquelles launes ardents cremave la axi: **-xii, chiii**; -e lo foch no li fahye mal.”

Ferrer, Vicent *Sermons de Sant Vicent Ferrer* XLVI

Una mostra de cèdules del **Vocabulari de Faraudo***

* Cèdules del *Vocabulari de la llengua catalana medieval* de Lluís Faraudo de Saint-Germain. Arxiu de l'Institut d'Estudis Catalans. Top. LEX 230-237.

Cosc. s. m. (orig. incert.) —
 Píngol se fruita. (cast. cuesco.)

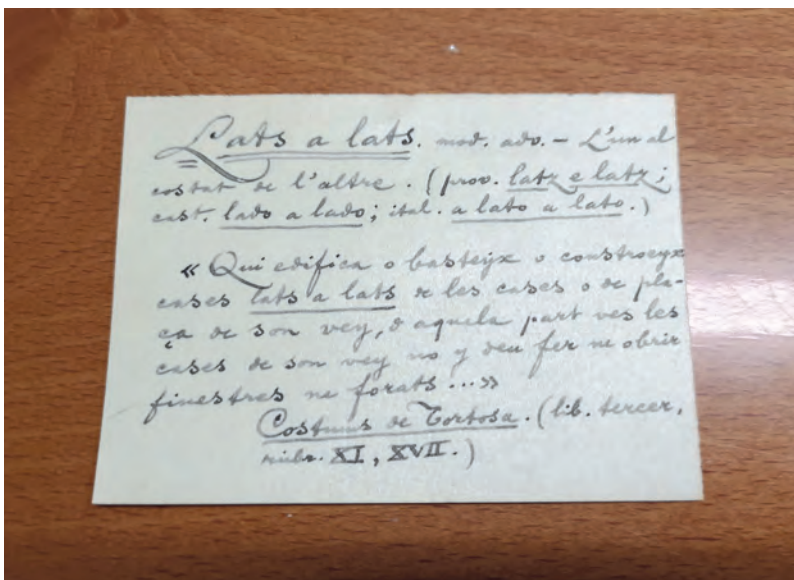
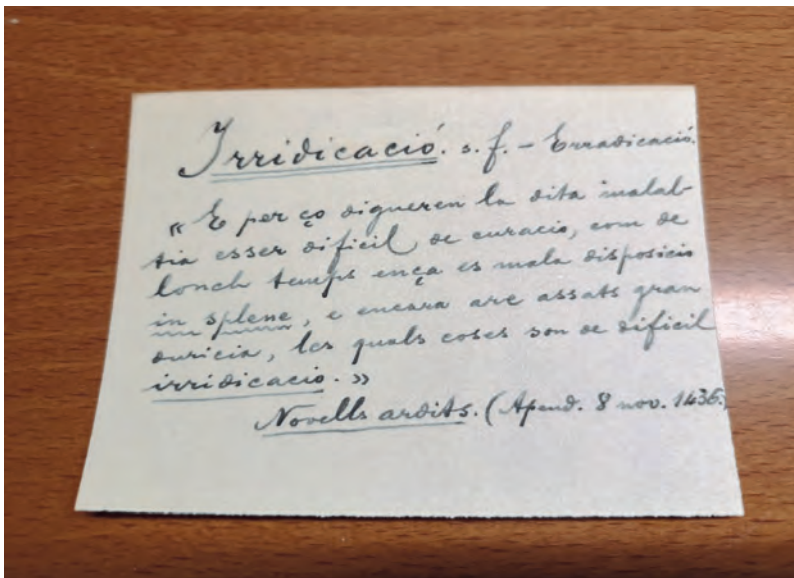
« La esula e la laureola obren
 per la gran aqueca que es en eles, azi
 com es la hobra de les panses e del
coshc se la malgrana e la balaus-
 tia e la gala... »

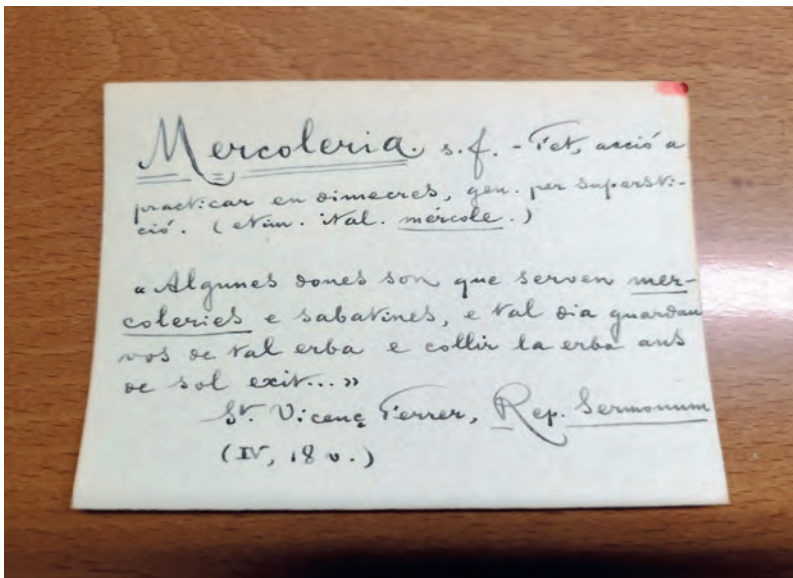
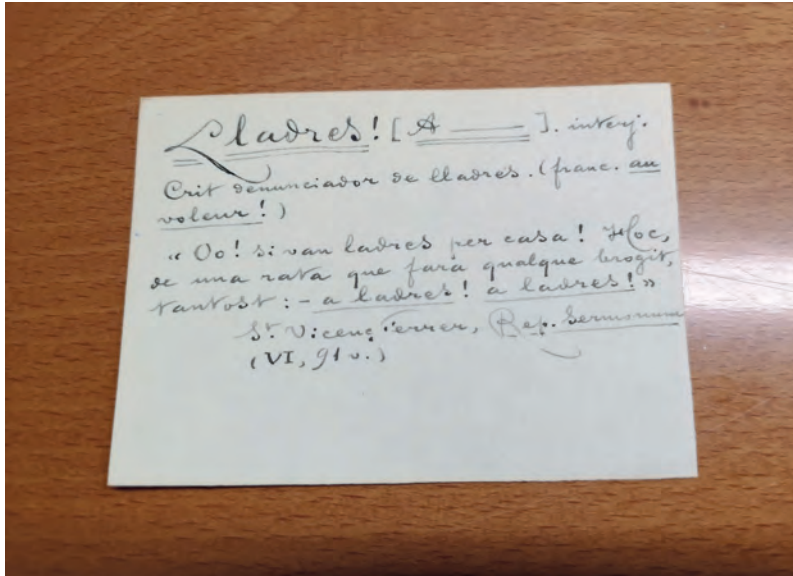
Llibre de les medicines particulars.
 (fol. 91, 2.)

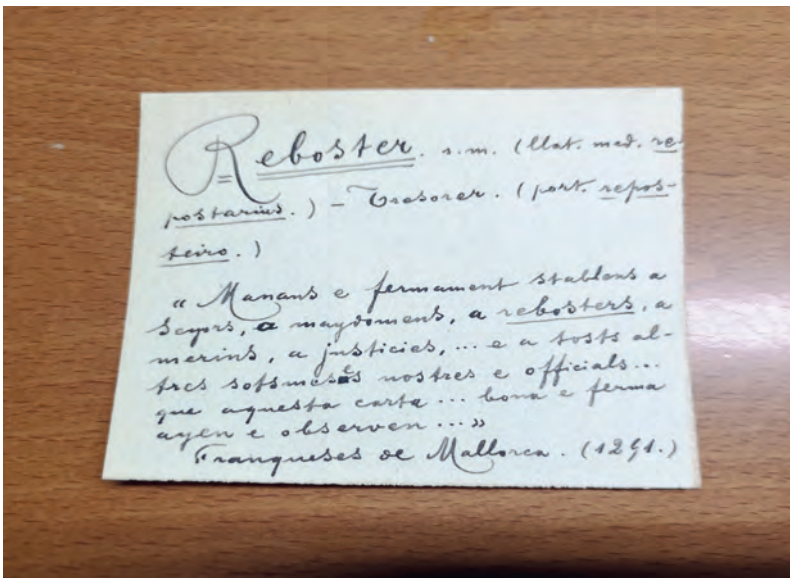
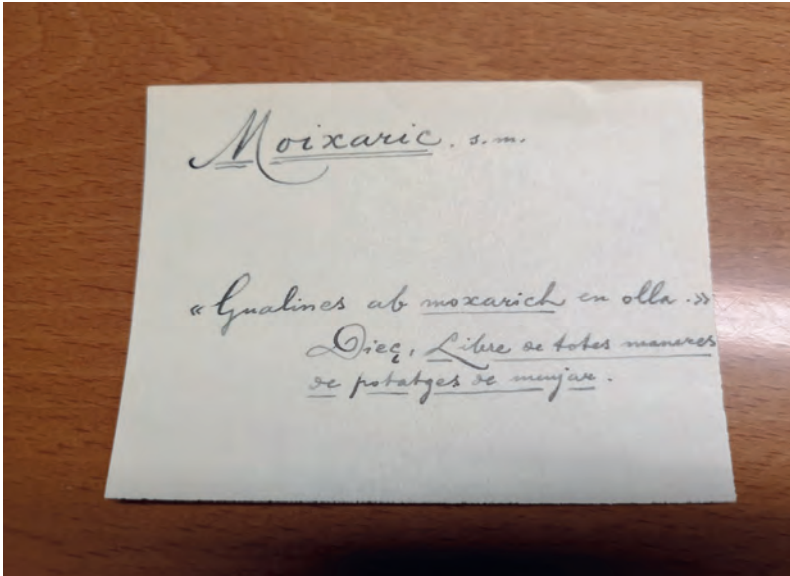
Esplugabore. s. m. — Nom vulg.
 d'un mozo (botaurus stellaris) suposat
 esplugador o espuassador dels bous, d'on
 li ve'l nom, i fig. designa un home
 grosser, tose, estèpid.

1.930. « i' Cerim hostal
 de llits fornit?
 Digau, marit:
 cinch cavalcans
 orats, galans
esplugabous,
 i' per quins cinch sous
 los acollim? »

J. Roig, Spill.

Roseta. s. f. - Instrument
per a extreure les parts gastades de
ungles dels cavalls. (ital. rosetta; roso-
la.)

« La ungle naffurada del pacient sia
apoyada sobre la ungle del peu tro
sia subtil. De puix al rosata o separa-
tada la ferrea bullella dels pens tro a
la viva carn sia subtilitat. »

La cirurgia dels cavalls. (Ms.
212 [fons espagnol] fol. Crj. -
Bibl. Fac. de París.)

Salma. s. f. - Despulla mor-
tal. (ital. salma.)

109. « ... - Baudexa e lo carnia,
Quanta esser pot en Angel e en alma,
Gota es en ell, e tal volem que sia:
Per que ell es cell qui aporta la pal-
ma A Maria ius, quand lo fill se deu
Carregar se volch de la nostra salma. »
Vetzer, La Comedia de Dant.
(Paradis, cap. XXXII.)

Solifuga. s. f. (^{solifuga,} llat. i. solifuga,
solifuga, solifugna.) - Tort a for-
 miga verinosa. (llat. med. solifugum.)

«Aqui no s fa serp ne lop, sins
 una bestiola appellada solifuga, e
 es fort perillosa...»

Loiximic, Regiment dels Prinepts.
 (1^a part, cap. XXXIX.)

Els autors i les obres del *Vocabulari de Faraudo*

Els autors

ALART, Julià Bernat	<i>Cançoner de Saragossa</i>
ALART, Julià Bernat	<i>Cartulari Rossellonès</i>
ALART, Julià Bernat	<i>Docs. rossell.</i>
ALART, Julià Bernat	<i>Macer: llibre de les herbes i les seues virtuts</i>
ALART, Julià Bernat	<i>Ordonament de les costures dels sartres</i>
ALBERT, Pere	<i>Costumes Generals de Catalunya</i>
Albert el Gran	<i>Quesits</i>
ALBERTI, Leon Battista	<i>Deifira (traducció)</i>
ALBERTI, Leon Battista	<i>Ecathonfila</i>
ALCANYIS, Lluís	<i>Regiment curatiu e preservatiu de la pestilència</i>
ALEGRE, Francesc	<i>Somni de Francesch Alegre</i>
ALEGRE, Francesc	<i>Transformacions d'Ovidi</i>
Andreu el Capellà	<i>De Amore (ed. Pagès)</i>
Anònim	<i>Cançoner de Saragossa</i>
Anònim	<i>Cobles de la Verge Maria contemplant lo seu Fill mort...</i>
Anònim	<i>Cobles e trobes en lahors de la Verge Maria</i>
Anònim	<i>Cobles en lahor del S. S. Sagrament de l'altar</i>
Anònim	<i>Cobles sobre los set psalms penitencials</i>
Anònim	<i>Colloqui de dames</i>
Anònim	<i>Confessional</i>
Anònim	<i>Contra Barcelona fetes en Nàpols</i>
Anònim	<i>Lo credo in Deum</i>
Anònim	<i>De menyspreu del món</i>
Anònim	<i>De santa Magdellena</i>
Anònim	<i>Dels confessors la vera guia, dels confitents segura via</i>
Anònim	<i>Flors de Petrarcha de remey de cascuna fortuna</i>
Anònim	<i>Flos mundi</i>
Anònim	<i>Flos Sanctorum</i>
Anònim	<i>Lahors de la beneita Verge Maria</i>
Anònim	<i>MS. 129 de Ripoll</i>
Anònim	<i>MS. Biblioteca Nacional de París (Cat. Morel-Fatio, 121)</i>

Anònim	<i>Oració</i>
Anònim	<i>La Salve Regina</i>
Anònim	<i>Speculum peccatoris</i>
Anònim	<i>Tractat de la sangnia</i>
Anònim	<i>Tractat de moral</i>
Anònim	<i>Vida de sant Honorat</i>
Anònim (ed. Villanueva)	<i>Cançó de la beneyta Verge Maria</i>
Anònim (Joan de Campos?)	<i>Los set goigs de la Verge Maria</i>
Arnau de Vilanova	<i>Confessió de Barcelona</i>
Arnau de Vilanova	<i>Lliçó de Narbona</i>
Arnau de Vilanova	<i>Obra fenix</i>
Arnau de Vilanova	<i>Raonament d'Avinyó</i>
BALUZI	<i>Miscell. hist.</i>
BELL, Pere	<i>Cobles e trobes en lahors de la Verge Maria</i>
Berenguer d'Anoia	<i>Mirall de trobar</i>
BOADES, Bernat	<i>Feyts d'armes de Catalunya (falsificació)</i>
BONSENYOR, Jafuda	<i>Llibre de paraules de savis e filososfs</i>
BONSENYOR, Jafuda	<i>Sentències morals</i>
BONSENYOR, Jafuda (?)	<i>Proverbis de Salamó</i>
BOSCA, Joan	<i>Cançoner de Saragossa</i>
BOSCA, Joan	<i>Dança d'Amor</i>
BOSCH, Joan del	<i>Cobles e trobes en lahors de la Verge Maria</i>
BOXADORS, Andreu de	<i>Cançoner de Saragossa</i>
BRUNIQUER, Esteve Gilabert	<i>Rúbriques de Bruniquer</i>
CANALS, Antoni	<i>Cobles del Judici</i>
CANALS, Antoni	<i>De arra de ànima</i>
CANALS, Antoni	<i>De Providència</i>
CANALS, Antoni	<i>Llibre de Sèneca de Providencia</i>
CANALS, Antoni	<i>Scala de contemplació</i>
CANALS, Antoni	<i>Scipiò e Anibal</i>
CANALS, Antoni	<i>Valeri Màxim</i>
CANALS, Antoni (traductor)	<i>Lletra de sant Bernat a sa germana</i>
CAPDEVILA, Arnau de	<i>Tractat e compendi de les monedes</i>
CAPMANY, Antoni de (editor)	<i>Armament de la coca "Sent Climent"</i>
CAPMANY, Antoni de (editor)	<i>Collecció diplomàtica</i>
CAPMANY, Antoni de (editor)	<i>Crida pública a Barcelona</i>
CARBONELL, Pere Miquel	<i>Arxiu Corona d'Aragó, vol. XXVIII, p. 237</i>
CARBONELL, Pere Miquel	<i>Cobles en labor e defensió d'una dama qui eixia del bany</i>
CARBONELL, Pere Miquel	<i>Coneixences de les monedes</i>
CARBONELL, Pere Miquel	<i>Crònica d'Espanya</i>
CARBONELL, Pere Miquel	<i>Dansa de la Mort</i>
CARBONELL, Pere Miquel	<i>De Sacramentis</i>
CARBONELL, Pere Miquel	<i>Enantament contra jueus</i>
CARBONELL, Pere Miquel	<i>Exèquies de Joan II</i>
CARBONELL, Pere Miquel	<i>Forma abjuracionis</i>
CARBONELL, Pere Miquel	<i>Memorial de les exèquies de Joan II</i>
CARBONELL, Pere Miquel	<i>Obra brocada de la gloriosa Magdalena</i>

CARBONELL, Pere Miquel	<i>Ofici de la Santa Inquisició</i>
CARBONELL, Pere Miquel	<i>Sentència</i>
CARBONELL, Pere Miquel	<i>Sentència contra heretges</i>
CARBONELL, Pere Miquel	<i>Sentència contra Jacobum de Casafranca</i>
CARBONELL, Pere Miquel	<i>Sentència contra Mossen Dalmau de Tolosa</i>
CARBONELL, Pere Miquel	<i>Sentència contra mossèn Urbano...</i>
CARBONELL, Pere Miquel	<i>Sentència contra Na Blanquina Casafranca...</i>
CARBONELL, Pere Miquel	<i>Sentència del procés de la Inquisició de Barcelona</i>
CARDONA, Berenguer	<i>Cobles e trobes en lahors de la Verge Maria</i>
CARROÇ, Francesc	<i>Cançoner de Saragossa</i>
CARROÇ, Francesc	<i>Moral Consideració</i>
CASTELLVÍ, Francí de	<i>Cobles e trobes en lahors de la Verge Maria</i>
CASTELLVÍ, Francí de	<i>Scachs d'amor</i>
CASTELLVÍ, Joan de	<i>Cançoner de Saragossa</i>
CATALÀ, Lluís	<i>Cobles e trobes en lahors de la Verge Maria</i>
Cerverí de Girona	<i>Faula del rossinyol</i>
Cerverí de Girona	<i>Mal dit, ben dit</i>
Cerverí de Girona	<i>Oració de tot dia</i>
Cerverí de Girona	<i>Testament</i>
CESSULIS, Jaume de	<i>Llibre de bones costumes dels hòmens</i>
CESSULIS, Jaume de	<i>Llibre sobre el joch dels escachs</i>
CESTARS, Aymó de	<i>Lausor de la divinitat</i>
Comanador Stela	<i>Cobles</i>
COMES, Pere Joan	<i>Llibre de coses assenyaldades</i>
CONESA, Jaume	<i>Històries Troyanes</i>
CORELLA, Roís de	<i>Cobles e trobes en lahors de la Verge Maria</i>
CORELLA, Roís de	<i>La història de Josef</i>
CORELLA, Roís de	<i>Història de Leànder i Hero</i>
CORELLA, Roís de	<i>Lamentacions de Mirra e Narciso e Tisbe</i>
CORELLA, Roís de	<i>Obra a llaors de Sent Cristofol</i>
CORELLA, Roís de	<i>Oració a la Verge Maria tenint son fill devallat de la Creu</i>
CORELLA, Roís de	<i>Parlament en casa Berenguer Mercader</i>
CORELLA, Roís de	<i>Poesies diverses</i>
CORELLA, Roís de	<i>Segon del Cartoxà</i>
CORELLA, Roís de	<i>Quart del Cartoxà</i>
CORELLA, Roís de	<i>Sepultura de Mossen Françì Aguilar</i>
CORELLA, Roís de	<i>Tragèdia de Caldesa</i>
CORELLA, Roís de	<i>Vida de la sacratissima Verge Maria</i>
CORELLA, Roís de	<i>La vida de Sta. Anna</i>
COROLEU, Josep (editor)	<i>Docs. hists.</i>
DESCLOT, Bernat	<i>Crònica (Desclot) (ed. Coroleu, 1885)</i>
DESPUIG, Bernat	<i>Cobles e trobes en lahors de la Verge Maria</i>
DESPUIG, Bernat	<i>Resposta en lahor de la Verge Maria</i>
DESPUIG, Cristòfor	<i>Colloquis de la insigne ciutat de Tortosa</i>
DESPUIG, Cristòfor	<i>Colloquis de la insigne ciutat de Tortosa (ed. Fidel Fita)</i>
DIAMANT, Llorenç	<i>Cobles e trobes en lahors de la Verge Maria</i>
DIAMANT, Llorenç	<i>Resposta en lahor de la Verge Maria</i>

DIEÇ, Manuel	<i>Cançoner de Saragossa</i>
DIEÇ, Manuel	<i>Flors de les receptes medecinals per ocells de caça</i>
DIEÇ, Manuel	<i>Llibre de Manescalía</i>
DIEÇ, Manuel	<i>Llibre de totes maneres de potatges, etc.</i>
DIEÇ, Manuel	<i>Llibre dels cavalls</i>
DÍEZ, Rodrigo	<i>Cançoner de Saragossa</i>
DIMAS, Bartomeu	<i>Cobles e trobes en lahors de la Verge Maria</i>
EIXIMENIS, Francesc	<i>Art de bé morir</i>
EIXIMENIS, Francesc	<i>Confessionari</i>
EIXIMENIS, Francesc	<i>Crestià</i>
EIXIMENIS, Francesc	<i>Crestià, Regiment de Príncipe</i>
EIXIMENIS, Francesc	<i>Dotzè del Crestià</i>
EIXIMENIS, Francesc	<i>Lletra de l'infant Martí</i>
EIXIMENIS, Francesc	<i>Llibre de les Dones</i>
EIXIMENIS, Francesc	<i>Llibre dels Àngels</i>
EIXIMENIS, Francesc	<i>Primer del Crestià</i>
EIXIMENIS, Francesc	<i>Regiment de la cosa pública</i>
EIXIMENIS, Francesc	<i>Scala Dei</i>
EIXIMENIS, Francesc	<i>Segon del Crestià</i>
EIXIMENIS, Francesc	<i>Sentències morals</i>
EIXIMENIS, Francesc	<i>Terç del Crestià</i>
EIXIMENIS, Francesc	<i>Tractat de Confessió</i>
EIXIMENIS, Francesc (?)	<i>Cercapou</i>
EIXIMENIS, Francesc (?)	<i>Doctrina compendiosa</i>
ERILL, Arnau d'	<i>Cançoner de Saragossa</i>
ERILL, Arnau d'	<i>O tu traydor</i>
ESCRIVÀ, Jaume	<i>Cançoner de Saragossa</i>
ESCRIVÀ, Joan	<i>Cançoner de Saragossa</i>
ESCRIVÀ, Joan	<i>Johi de Paris</i>
ESTEVE, Joan	<i>Liber elegantiarum</i>
ESTEVE, Joaquim, BELVITGES, Josep i JUGLÀ, Antoni	<i>Diccionari</i>
ESTEVE, Mateu	<i>Cobles e trobes en lahors de la Verge Maria</i>
FABRA, Jeroni	<i>Obres en lahor de senta Caterina de Sena</i>
FEBRER, Andreu	<i>Cançoner de Saragossa</i>
FEBRER, Andreu	<i>Comèdia de Dant</i>
FENOLLAR, Bernat	<i>Qüestió moguda per Mossen Fenollar</i>
FENOLLAR, Bernat	<i>Scachs d'amor</i>
FENOLLAR, Bernat i MARTINES, Pere	<i>Història de la passió de N. S. Déu Jesucrist</i>
FENOLLAR, Bernat i MARTINES, Pere	<i>Lo Passi en cobles</i>
FENOLLET, Lluís de	<i>Història d'Alexandre</i>
FERRANDIS, Vicent	<i>Cobles en lahors de St. Honorat</i>
FERRANDIS, Vicent	<i>Obres en lahor de senta Caterina de Sena</i>
FERRANDIS D'HERÈDIA, Joan	<i>Colloqui de dames</i>
FERRANDIS D'HERÈDIA, Joan	<i>Las Obras...</i>
FERRER, Bonifaci	<i>Bíblia Bonifaci Ferrer</i>
FERRER, Francesc	<i>Cançoner de Saragossa</i>

FERRER, Francesc	<i>Romanç de Rodes</i>
FERRER, Jaume	<i>Obra a llaors de Sent Cristofol</i>
FERRER, Pere Joan	<i>Pensament</i>
FERRER, Pere Joan	<i>Sumari de batalla a ultrança</i>
FERRER, Vicent	<i>Panegíric de Sant Jordi</i>
FERRER, Vicent	<i>Quaresma</i>
FERRER, Vicent	<i>Reportationes Sermonum</i>
FERRER, Vicent	<i>Sentències catòliques</i>
FERRER, Vicent	<i>Sermó de l'Encarnació</i>
FERRER, Vicent	<i>Sermons de Sant Vicent Ferrer</i>
FERRER DE BLANES, Jaume	<i>Obra a llaors de Sent Cristofol</i>
FERRER DE BLANES, Jaume	<i>Sentències catòliques</i>
FINKE, Heinrich (editor)	<i>Acta Aragonensia</i>
FIRA, Genís	<i>Cobles e trobes en lahors de la Verge Maria</i>
FIRA, Genís	<i>Resposta en lahor de la Verge Maria</i>
Francesc d'Olesa	<i>Nova art de trobar</i>
Francesc de la Via	<i>Cançoner de Saragossa</i>
Francesc de la Via	<i>Llibre de Fra Bernat</i>
FRANCH, Narcís	<i>Corbatxo</i>
FUSTER, Valero	<i>Cobles noves de la crich, crach</i>
GAMISSÀ, Joan	<i>Cobles e trobes en lahors de la Verge Maria</i>
GARAU, Joan	<i>Obra de Nostra Dona</i>
GARCIA, Lluís	<i>Cobles e trobes en lahors de la Verge Maria</i>
GARCIA, Martí	<i>Cançoner de Saragossa</i>
GARCIA, Martí	<i>Lay</i>
GARCIA, Miquel	<i>Cançoner de Saragossa</i>
GARCIA, Miquel	<i>Obres en lahor de senta Caterina de Sena</i>
GASSULL, Jaume	<i>Brama dels llauradors</i>
GASSULL, Jaume	<i>Cobles e trobes en lahors de la Verge Maria</i>
GASSULL, Jaume	<i>Lo somni de Joan Joan</i>
GENEBREDA, Antoni	<i>Boeci de Consolació de Philosophia</i>
GIBERT, Guillem	<i>Complant fet... sobre la mort del primogènit d'Aragó</i>
GILBERT, Pere	<i>Sciència de les steles</i>
GOMIS, Pere	<i>Obres en lahor de senta Caterina de Sena</i>
GONZÁLEZ HURTEBISE, Eduardo (editor)	<i>Llibre segon del compte d'en P. Boyl</i>
GRANOLLACHS, Bernat de	<i>Llunari</i>
Guillem de Cervera	<i>Proverbis de Guillem de Cervera</i>
HISPANO, Benet	<i>Devota contemplació del cors sagrat de Jesucrist</i>
Ibn Wāfid	<i>Llibre de les medicines particulars</i>
Isabel de Villena	<i>Vita Christi</i>
JACME, Joan	<i>Alcoati</i>
JAL, Augustin (editor)	<i>Gloss. Naut. a Taraçana</i>
Jaufré de Foixà	<i>MS. n. 309. Biblioteca de Catalunya</i>
Jaume d'Agramunt	<i>Regiment de preservació a epidímia e pestilència e mortaldats</i>
Jaume d'Olesa	<i>Adoració de les cinc plagues de Jesucrist</i>

Jaume d'Olesa	<i>Clam de Fortuna</i>
Jaume d'Olesa	<i>Cobla sparça</i>
Jaume d'Olesa	<i>Contemplació de la visió que la Verge hagué con adorà lo seu Fill tantost nat</i>
Jaume d'Olesa	<i>Spill de ben viure e de bé confessar</i>
Jaume d'Olesa	<i>Triumfes de Nostra Dona</i>
JOAN, Perot	<i>Cançoner de Saragossa</i>
JOAN, Perot	<i>Cobles per Nostra Dona</i>
JOAN, Perot	<i>Perot Johan per madama Lucrezia</i>
LA CURNE, Jean-Baptiste	<i>Gloss. de la Langue Françoise</i>
L'LAUÇOL, Joan	<i>Cobles e trobes en lahors de la Verge Maria</i>
Lleonard de Sors	<i>Cançoner de París</i>
Lleonard de Sors	<i>Cançoner de Saragossa</i>
Lleonard de Sors	<i>Cobla sparça</i>
Lleonard de Sors	<i>Passió de Nostre Senyor Jesucrist</i>
Lleonard de Sors	<i>Per la marquesa d'Oristany</i>
Lleonard de Sors (?)	<i>Cançoner de Saragossa</i>
LLULL, Ramon	<i>Aplicació de l'Art general</i>
LLULL, Ramon	<i>Arbre de ciència</i>
LLULL, Ramon	<i>Arbre de filosofia d'Amor</i>
LLULL, Ramon	<i>Art amativa</i>
LLULL, Ramon	<i>Art de Confessió</i>
LLULL, Ramon	<i>Blanquerna</i>
LLULL, Ramon	<i>Lo cant de Ramon</i>
LLULL, Ramon	<i>Els cent noms de Déu</i>
LLULL, Ramon	<i>Cobles de l'Art de l'alquímia</i>
LLULL, Ramon	<i>Lo conqueriment de Mallorca</i>
LLULL, Ramon	<i>Lo Consili</i>
LLULL, Ramon	<i>Lo Desconhort</i>
LLULL, Ramon	<i>Lo Dictat de Ramon</i>
LLULL, Ramon	<i>Doctrina pueril</i>
LLULL, Ramon	<i>Fèlix de les maravelles</i>
LLULL, Ramon	<i>Hores de Santa Maria</i>
LLULL, Ramon	<i>Llibre appellat Soliloqui</i>
LLULL, Ramon	<i>Llibre d'Amic e Amat</i>
LLULL, Ramon	<i>Llibre d'intenció</i>
LLULL, Ramon	<i>Llibre de Affata</i>
LLULL, Ramon	<i>Llibre de "Benedicta tu..."</i>
LLULL, Ramon	<i>Llibre de consolació d'Ermità</i>
LLULL, Ramon	<i>Llibre de Contemplació</i>
LLULL, Ramon	<i>Llibre de l'ànima racional</i>
LLULL, Ramon	<i>Llibre de l'Orde de Cavalleria</i>
LLULL, Ramon	<i>Llibre de Santa Maria</i>
LLULL, Ramon	<i>Llibre dels Àngels</i>
LLULL, Ramon	<i>Llull, a la Verge Sancta Maria</i>
LLULL, Ramon	<i>Llull, A vós, Déus gloriós</i>
LLULL, Ramon	<i>Medicina de pecat</i>

LLULL, Ramon	<i>Mil proverbis</i>
LLULL, Ramon	<i>Obres rimades</i>
LLULL, Ramon	<i>Oracions de Ramon</i>
LLULL, Ramon	<i>Pecat d'Adam</i>
LLULL, Ramon	<i>Plant de Nostra Dona Santa Maria</i>
LLULL, Ramon	<i>Proverbis de Ramon</i>
LLULL, Romeu	<i>Cobles (Jardinet d'orats)</i>
LLULL, Romeu	<i>Lo consistori d'Amor</i>
LLULL, Romeu	<i>Despropriament d'Amor</i>
LLULL, Romeu	<i>Jardinet d'orats</i>
LUNA, Pedro de	<i>Pedro de Luna, Docs.</i>
MALLA, Felip de	<i>Parlaments de Felip de Malla</i>
MALLA, Felip de	<i>Pecador remut</i>
MARCH, Arnau	<i>Cançoner de Saragossa</i>
MARCH, Arnau	<i>Vers de la Nativitat de Jesucrist</i>
MARCH, Ausiàs	<i>Ausiàs March, a mossèn Borra</i>
MARCH, Ausiàs	<i>Cançoner de Saragossa</i>
MARCH, Ausiàs	<i>Obra feta per Mossen Borra</i>
MARCH, Ausiàs	<i>Obres d'Ausiàs March</i>
MARCH, Jaume	<i>Cançoner de Saragossa</i>
MARCH, Jaume	<i>Diccionari de rims de Jaume March</i>
MARCH, Jaume	<i>Tençó de l'estiu e de l'hivern</i>
MARCH, Jaume	<i>Tençó moguda per lo vescomte de Rocabertí a Mn. Jacme March</i>
MARCH, Pere	<i>L'arnès del cavaller</i>
MARCH, Pere	<i>Cançoner de París</i>
MARCH, Pere	<i>Cançoner de Saragossa</i>
MARCH, Pere	<i>Sirventès</i>
MARSILI, Pere	<i>Crònica (Marsili)</i>
MARTI, Pere	<i>Obres en lahor de senta Caterina de Sena</i>
MARTINES, Pero	<i>Cobles fetes per a don Diego de Gusman, de la fuita del castell de Fraga</i>
MARTINES, Pero	<i>Còdex de Terol</i>
MARTINES, Pero	<i>Lahors de la Creu</i>
MARTINES, Pero	<i>Lletra a l'illustre don Karles, primogènit d'Aragó... la qual fo feta en Barchinona</i>
MARTINES, Pero	<i>Mirall dels divinals assots</i>
MARTINES, Pero	<i>Obra a la joia</i>
MARTINES, Pero	<i>Obra feta per Sancta Catharina</i>
MARTINES, Pero	<i>Poesies de Pero Martines</i>
MARTORELL, Joanot	<i>Tirant lo Blanch</i>
MASCÓ, Domènec (atribució falsa)	<i>Regles d'Amor</i>
MENAGUERRA, Ponç de	<i>Lo Cavaller</i>
METGE, Bernat	<i>Apologia</i>
METGE, Bernat	<i>Història de Valter i de la pacient Griselda</i>
METGE, Bernat	<i>Llibre de Fortuna e Prudencia</i>
METGE, Bernat	<i>Llibre de mals amonestaments</i>

METGE, Bernat	<i>Ovidi</i>
METGE, Bernat	<i>Sermó de Bernat Metge</i>
METGE, Bernat	<i>Lo Somni</i>
METGE, Bernat	<i>Vetula</i>
Micer Johan	<i>Disputa de les orines</i>
Micer Johan	<i>Receptari de Micer Johan</i>
MIQUEL, Bernat	<i>Cançoner de Saragossa</i>
MIQUEL I PLANAS, Ramon (ed.)	<i>Faula de Neptuno & Diana (obra extreta de Jardinet d'orats)</i>
MOIX, Rafael	<i>Llibre de la pesta</i>
MOLERA, Gaspar B.	<i>Pronòstic per l'any .Mill.D.xxxiiij.</i>
MONÇO, Jeroni	<i>Cobles e trobes en lahors de la Verge Maria</i>
MONER, Francesc de	<i>Cobles de les tissors</i>
MONYOÇ, Lluís	<i>Cobles e trobes en lahors de la Verge Maria</i>
MONYOÇ, Lluís	<i>Resposta en lahor de la Verge Maria</i>
MORENO, Joan	<i>Cobles e trobes en lahors de la Verge Maria</i>
MORENO, Joan	<i>Obra feta per los vells</i>
MORENO, Joan	<i>Procés de les olives</i>
Mossèn Navarro	<i>Lay</i>
MUNTANER, Ramon	<i>Crònica (Muntaner) (ed. A. Bofarull, 1860)</i>
MUNTANER, Ramon	<i>Lo Sermó d'En Muntaner</i>
NADAL, Gaspar	<i>Cobles afegides a la Dança de la Mort</i>
NÀGERA, Joan de	<i>Cobles e trobes en lahors de la Verge Maria</i>
NEBRIJA, Elio Antonio	<i>Dictionarium Ael. Antonii Nebrissensis ex Catalano in latinum sermonem</i>
NEBRIJA, Elio Antonio	<i>Lexicon Latino Catalanum</i>
NOLA, Robert de	<i>Art del coch</i>
NOLA, Robert de	<i>Llibre de doctrina de ben servir</i>
OLIVER, Bernat	<i>Excitatori de la pensa a Déu</i>
OLIVER, Francesc	<i>Cobla devinadora</i>
OLIVER, Francesc	<i>Requesta d'amor de Madama Sans Merci</i>
ORTAFÀ, Ponç d'	<i>Cançoner de Saragossa</i>
PALMIRENO, Lorenzo	<i>Vocabulario del humanista</i>
PASQUAL, Pere	<i>Disputa del Bisbe de Jaén</i>
PASQUAL, Pere	<i>Història de Sant Llätzer</i>
PASQUAL, Pere	<i>Història del sant Lladre</i>
PASQUAL, Pere	<i>Història dels Sants Innocents</i>
PASQUAL, Pere	<i>Històries religioses</i>
PASQUAL, Pere	<i>MS. Biblioteca de la Universitat de Barcelona, f. 132 vº</i>
PASQUAL, Pere	<i>MS. Biblioteca de la Universitat de Barcelona, f. 149 vº</i>
PASQUAL, Pere (atribució falsa)	<i>Destrucció de Jerusalem</i>
PASQUAL, Pere (atribució falsa)	<i>Llibre de Gamaliel</i>
PASTOR, Simó	<i>Cançoner de París</i>
PASTOR, Simó	<i>Obra feta en lahor de N'Isabel Suaris</i>
PERES, Miquel	<i>Cobles e trobes en lahors de la Verge Maria</i>
PERES, Miquel	<i>De la imitació de Jesucrist</i>
PERES, Miquel	<i>De menyspreu del món</i>
PERES, Miquel	<i>Imitació de Jesucrist</i>

PERES, Miquel	<i>Vida de sant Vicent</i>
PERES, Pero	<i>Cobles e trobes en lahors de la Verge Maria</i>
PINEDA, Andreu Martí	<i>Consells a un casat</i>
PINEDA, Andreu Martí	<i>Consells a una casada</i>
PINEDA, Andreu Martí	<i>Obres en lahor de senta Caterina de Sena</i>
POU, Onofre	<i>Thesaurus puerilis</i>
PUJOL, Joan	<i>Llepant</i>
PUJOL, Joan	<i>Poema de la Victoria de Lepant</i>
Rei Ferran I	<i>Arxiu Corona d'Aragó. Cartes reials</i>
Rei Ferran I	<i>Constitucions contra Jueus</i>
Rei Ferran II	<i>Privilegis de València</i>
Rei Ferran II	<i>Sentència arbitral de Ferran el Catòlic</i>
Rei Ferran II	<i>Sentència arbitral de Guadalupe</i>
Rei Jaume I	<i>Constitucions de Catalunya</i>
Rei Jaume I	<i>Crònica (Rei Jaume I) (ed. Aguiló, 1873)</i>
Rei Jaume I	<i>Llibre de saviesa</i>
Rei Jaume I	<i>Privilegis de València</i>
Rei Martí I	<i>Proposició del rei Martí en les Corts de Perpinyà</i>
Rei Pere del Punyalet	<i>Cobles</i>
Rei Pere del Punyalet	<i>Constitucions de Catalunya</i>
Rei Pere del Punyalet	<i>Crònica (Rei Pere del Punyalet) (ed. Coroleu, 1885)</i>
Rei Pere del Punyalet	<i>Forma de sagrament dels Veguers</i>
Rei Pere del Punyalet	<i>Obra de Sant Jordi e de Cavalleria</i>
Rei Pere del Punyalet	<i>Ordenacions de Pere del Punyalet sobre els oficials de la sua cort. CDIACA, vol. V</i>
Rei Pere del Punyalet	<i>Ordinació pública de tot en tot servadora</i>
Rei Pere del Punyalet	<i>Ordinació pública del rei Pere del Punyalet</i>
Rei Pere del Punyalet	<i>Proposició de Pere del Punyalet a les Corts de Tarragona</i>
Rei Pere I	<i>Constitucions de Catalunya</i>
REQUESENS, Lluís de	<i>Cançoner de Saragossa</i>
ROCABERTI, Bernat Hug de	<i>Glòria d'Amor</i>
ROIÇ, Lluís	<i>Obra a llaors de Sent Cristofol</i>
ROIG, Jaume	<i>Cobles e trobes en lahors de la Verge Maria</i>
ROIG, Jaume	<i>Spill</i>
ROS DE TÀRREGA, Ramon	<i>De menyspreu del món</i>
ROS DE TÀRREGA, Ramon	<i>Porgatori de Sent Patrici</i>
ROS DE TÀRREGA, Ramon	<i>Viatge d'Owein al Purgatori</i>
RUBIÓ I LLUCH, Antoni (editor)	<i>Curial e Guelfa</i>
RUBIÓ I LLUCH, Antoni (editor)	<i>Docs. cult. cat. med.</i>
RUTEBEUF	<i>Donzain sur les ribauts de Grève</i>
SALVÀ, Guillem	<i>De temprança per la obra</i>
SALZET, Mateu	<i>Cronicon</i>
SANT JORDI, Jordi de	<i>L'aymia</i>
SANT JORDI, Jordi de	<i>Lo Cambiador</i>
SANT JORDI, Jordi de	<i>Cançó d'opposit</i>
SANT JORDI, Jordi de	<i>Cançó de Jordi de Sant Jordi</i>
SANT JORDI, Jordi de	<i>Cançoner de París</i>

SANT JORDI, Jordi de	<i>Cançoner de Saragossa</i>
SANT JORDI, Jordi de	<i>Cobla sparça</i>
SANT JORDI, Jordi de	<i>Comiat de Mossèn Jordi, cavaller</i>
SANT JORDI, Jordi de	<i>Crida a les dones</i>
SANT JORDI, Jordi de	<i>Los enuigs</i>
SANT JORDI, Jordi de	<i>Enyorament</i>
SANT JORDI, Jordi de	<i>Estat d'honor e d'amor</i>
SANT JORDI, Jordi de	<i>Estramps</i>
SANT JORDI, Jordi de	<i>Obra unisonant aperiada la meytat</i>
SANT JORDI, Jordi de	<i>Presoner</i>
SANT RAMON, Francesc de	<i>Cobles e trobes en lahors de la Verge Maria</i>
SAVALL, Ramon	<i>Cançoner de Saragossa</i>
SAYOL, Ferrer	<i>Palladi Rutuli de Agricultura</i>
SERRA, Guillem	<i>Gènesi d'Esriptura</i>
SOBREVERO, Joan	<i>Cobles e trobes en lahors de la Verge Maria</i>
SUNYER	<i>Cançoner de Saragossa</i>
TAMBORINO, Steve	<i>Nobiliari català de Steve Tamborino</i>
Tederic	<i>Cirurgia dels cavalls</i>
TOMICH, Pere	<i>Històries e conquestes de Catalunya</i>
TORRA, Pere	<i>Dictionarium seu Thesaurus Catalano-Latinus</i>
TORRE, Alfonso de la	<i>Visió delectable (orig. castellà)</i>
TORRELLES, Pere	<i>Cançoner de Saragossa</i>
TORROELLA, Pere de	<i>Cançoner de París</i>
TORROELLA, Pere de	<i>Cançoner de Saragossa</i>
TORROELLA, Pere de	<i>Cobla sparça</i>
TORROELLA, Pere de	<i>Lay</i>
TORROELLA, Pere de	<i>Sparça</i>
TURELL, Gabriel	<i>Record</i>
TURMEDA, Anselm	<i>Cobles de la divisió del Regne de Mallorca</i>
TURMEDA, Anselm	<i>Declaració de la profecia de l'ase</i>
TURMEDA, Anselm	<i>Llibre d'alguns bons ensenyaments</i>
TURMEDA, Anselm	<i>Llibre de bons amonestaments</i>
TURMEDA, Anselm	<i>Profecia de l'ase</i>
TURMEDA, Anselm	<i>Profecies de Turmeda</i>
VALLMANYA, Antoni de	<i>Cobles e trobes en lahors de la Verge Maria</i>
VALLMANYA, Antoni de	<i>Resposta en lahor de la Verge Maria</i>
VALLMANYA, Antoni de	<i>Sort</i>
VALLMANYA, Bernadí	<i>Lo càrcer d'Amor</i>
VALLMANYA, Bernadí	<i>Lo Cavaller</i>
VALLMANYA, Bernadí	<i>Cobla sparça</i>
VALLMANYA, Bernadí	<i>Cobles e trobes en lahors de la Verge Maria</i>
VALTERRA	<i>Cançoner de Saragossa</i>
VERDANXA, Joan	<i>Cobles e trobes en lahors de la Verge Maria</i>
VERDANXA, Joan	<i>Resposta en lahor de la Verge Maria</i>
VERÍ, Gaspar de	<i>Jesús</i>
VIDAL, Joan	<i>Cobles e trobes en lahors de la Verge Maria</i>
VIDAL, Joan	<i>Resposta en lahor de la Verge Maria</i>

VILALBA, Francí de	<i>Cobles e trobes en lahors de la Verge Maria</i>
VILA-RASA, Lluís de	<i>Cançoner de Saragossa</i>
VILA-RASA, Lluís de	<i>Cobla sparça</i>
VILA-RASA, Lluís de	<i>Primera balada</i>
VILA-RASA, Lluís de	<i>Segona balada</i>
VILA-RASA, Lluís de	<i>Terça balada</i>
VILA-RASA, Lluís de	<i>Quarta balada</i>
VILARAGUT, Antoni de (traductor)	<i>Llibre de Sèneca de Providencia</i>
VILARAGUT, Antoni de (traductor)	<i>Les Tragèdies de Sèneca</i>
VILLANUEVA (editor)	<i>Arxiu de Lleida (t. XVI, doc. XI)</i>
VILLANUEVA (editor)	<i>Ban sobre privilegis dels estudiants de Lleida</i>
VILLANUEVA (editor)	<i>Còdex MS. de Lleida</i>
VILLANUEVA (editor)	<i>Deliberació del capítol de la Seu de Girona</i>
VILLANUEVA (editor)	<i>Disputa de Jeroni de Sta. Fe contra jueus</i>
VILLANUEVA (editor)	<i>Jurament dels clavis de l'Estudi general</i>
VILLANUEVA (editor)	<i>Lletra de rabí Izach a rabí Samuel</i>
VILLANUEVA (editor)	<i>Lletra dels jurats de València</i>
VILLANUEVA (editor)	<i>Memorial de Johan Buada</i>
VILLANUEVA (editor)	<i>Viage literario</i>
VINYLES, Narcís	<i>Cobles e trobes en lahors de la Verge Maria</i>
VINYLES, Narcís	<i>Obra a llaors de Sent Cristofol</i>
VINYLES, Narcís	<i>Obra feta responent a una joia, etc.</i>
VINYLES, Narcís	<i>Obres en lahor de senta Caterina de Sena</i>
VINYLES, Narcís	<i>Omelia sobre lo psalm del Miserere mei</i>
VINYLES, Narcís	<i>Scachs d'amor</i>
VORAGINE, Jacobus de	<i>De senta Anastasia</i>

Les obres

<i>Acta Aragonensia</i>	FINKE, Heinrich (editor)
<i>Acta de Corts de València</i>	
<i>Acta de venda</i>	
<i>Acta del 16 febrer 1241</i>	
<i>Acta del Consell de trenta dos celebrat a Barcelona a 27 d'agost 1482</i>	
<i>Administració de la fàbrica</i>	
<i>Adoració de les cinc plagues de Jesucrist</i>	Jaume d'Olesa
<i>Ajustaments</i>	
<i>Albada</i>	
<i>Alcoatí</i>	JACME, Joan
<i>Alfons el Magnànim a la cort de Barcelona de 1432</i>	
<i>Almanach perpetual</i>	
<i>Almotacenia de Valencia</i>	
<i>Antiga consuetud de la Seu de Mallorca</i>	
<i>Aplicació de l'Art general</i>	LLULL, Ramon
<i>Època de paga fermada pel pintor Pere Dominguez</i>	
<i>Època de paga signada pel pintor Jacomart a València el 23 de gener de 1460</i>	
<i>Època fermada a València el 24 d'octubre de 1443 pel pintor Manuel Llopiç</i>	
<i>Època fermada a València el 6 de març de 1489 pel pintor Miquel Bonora</i>	
<i>Època firmada a Barcelona el juny de 1449 per Gabriel Ballester, pintor</i>	
<i>Època firmada a 3 d'abril de 1443 per Pere Borona, il·luminador</i>	
<i>Època signada a València el 17 d'abril de 1441 pel pintor Gabriel March</i>	
<i>Època signada a València el 14 de desembre de 1443 pel pintor Joan Martí</i>	
<i>Època signada a València el 15 d'abril de 1494 pel pintor Pere Sanç</i>	

Àpoca signada el 27 d'octubre de 1460 a València per Jacme Baço

Jacomart, pintor del rei

Àpoca signada pel pintor Francesc Joan a València, el 3 de juliol de 1487

Àpoca signada per Bernat Gosalvo, il·luminador valencià el dia

5 d'octubre de 1482

Apologia

METGE, Bernat

Arbre de ciència

LLULL, Ramon

Arbre de filosofia d'Amor

LLULL, Ramon

Armament de la coca "Sent Climent"

CAPMANY, Antoni de (editor)

Armament de la galera "St. Thomas"

Armaments del castell de Brunyola

L'arnès del cavaller

MARCH, Pere

Art amativa

LLULL, Ramon

Art de bé morir

EIXIMENIS, Francesc

Art de Confessió

LLULL, Ramon

Art del cant pla

Art del coch

NOLA, Robert de

Arxiu Capitular de la Seu de Barcelona

Arxiu Corona d'Aragó

Arxiu Corona d'Aragó (reg. 6, f. 100)

Arxiu Corona d'Aragó (reg. 387, f. 104, M. R.)

Arxiu Corona d'Aragó (reg. 387, f. 143 vº, M. R.)

Arxiu Corona d'Aragó (reg. 945, f. 214)

Arxiu Corona d'Aragó (reg. 987, f. 152)

Arxiu Corona d'Aragó (reg. 987, f. 153)

Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.024, f. 168 vº)

Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.081, f. 1)

Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.081, f. 20)

Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.093, f. 99 vº)

Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.093, f. 128)

Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.128, f. 178)

Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.128, f. 179)

Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.132, f. 58)

Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.134, f. 19)

Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.134, f. 179)

Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.137, f. 19)

Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.143, f. 160)

Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.155, f. 16 vº)

Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.158, f. 62)

Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.162, f. 136)

Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.178, f. 88 vº)

Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.178, f. 113)

Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.179, f. 48 vº)

Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.179, f. 69)

Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.180, f. 124)

Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.183, f. 78 vº)

Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.184, f. 7 vº)

- Arxiu Corona d'Aragó* (reg. 1.184, f. 19 vº)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.184, f. 110)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.184, f. 113)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.188, f. 85)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.194, f. 203)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.197, f. 184)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.201, f. 88)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.212, f. 90)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.216, f. 106)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.217, f. 72)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.227, f. 42 vº)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.228, f. 21 vº)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.229, f. 21)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.230, f. 82)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.232, f. 99)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.232, f. 109)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.236, f. 84)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.237, f. 16 vº)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.238, f. 56)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.239, f. 33)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.240, f. 101- 4)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.258, f. 34 vº)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.258, f. 63 vº)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.258, f. 78)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.258, f. 84 vº - 85)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.258, f. 86)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.258, f. 108)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.258, f. 111 vº - 112)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.258, f. 120 - 121 vº)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.258, f. 120 vº - 121)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.258, f. 130 - 131)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.260, f. 44)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.261, f. 165)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.263, f. 37 vº)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.263, f. 134 vº)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.263, f. darrer)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.270, f. 47 vº)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.271, f. 72)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.272, f. 59)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.274, f. 56)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.274, f. 158)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.276, f. 19 vº)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.276, f. 177)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.281, f. 145 vº)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.289, f. 7)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.327, f. 189 vº)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.351, f. 7)

- Arxiu Corona d'Aragó* (reg. 1.351, f. 24)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.351, f. 31)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.402, f. 29)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.402, f. 150)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.402, f. 154)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.403, f. 6)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.404)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.529, f. 42)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.529, f. 109)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.529, 1ª part, f. 54)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.656, f. 22 g)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.658, f. 168)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.743, f. 41)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.743, f. 44)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.743, f. 48)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.743, f. 48 vº)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.743, f. 49 vº)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.743, f. 53)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.743, f. 55 vº)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.743, f. 86 vº)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.743, f. 93)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.743, f. 96)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.743, f. 105 vº - 106 vº)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.743, f. 111 vº - 113)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.743, f. 113)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.743, f. 113 vº)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.743, f. 117 vº)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.743, f. 144 vº)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.809, f. 86 g)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.809, f. 95 g)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.811, f. 63)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.811, f. 71 g)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.811, f. 78 g)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.811, f. 83)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.811, f. 84)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.811, f. 84 g)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.811, f. 85)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.811, f. 89 g)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.821, f. 149)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.872, f. 79 vº)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.873, f. 59)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.873, f. 76)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.873, f. 136 vº)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.877, f. 24 vº)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.924, f. 8 vº - 10 vº)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.947, f. 158)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.954, f. 33)

- Arxiu Corona d'Aragó* (reg. 1.954, f. 50 vº)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.954, f. 73)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.954, f. 96)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.954, f. 135)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.954, f. 147 vº)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.954, f. 184 vº)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.955, f. 103 vº)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.955, f. 108 vº)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.956, f. 73)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.956, f. 143)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.956, f. 143 vº)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.956, f. 177)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.956, f. 185)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.956, f. 189)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.957, f. 7)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.957, f. 9 vº)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.957, f. 10 vº)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.957, f. 12 vº)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.957, f. 30)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.957, f. 45 vº)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.957, f. 124 vº)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.957, f. 158)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.957, f. 159)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.957, f. 160)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.957, f. 166 vº)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.957, f. 175)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.957, f. 177)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.957, f. 178 vº)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.957, f. 182 vº)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.957, f. 192)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.958, f. 8 vº)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.958, f. 22)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.958, f. 70 g)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.958, f. 79)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.958, f. 86)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.958, f. 105 vº)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.958, f. 114)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.958, f. 116 vº)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.958, f. 124)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.958, f. 130)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.958, f. 130 vº)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.958, f. 136)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.958, f. 172 g)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.958, f. 184)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.958, f. 185 vº)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.958, f. 187)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.958, f. 188)

- Arxiu Corona d'Aragó* (reg. 1.959, f. 2)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.959, f. 3)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.959, f. 4 vº)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.959, f. 8)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.959, f. 46)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.959, f. 50 vº)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.959, f. 59 vº)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.959, f. 71)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.959, f. 71 vº)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.959, f. 74)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.959, f. 74 vº)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.959, f. 88)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.959, f. 133 g)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.959, f. 136 vº)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.959, f. 154)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.959, f. 160 vº)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.959, f. 165 vº)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.959, f. 167 vº)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.959, f. 173 vº)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.959, f. 192)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.959, f. 193)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.961, f. 9)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.961, f. 16)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.962, f. 18 vº)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.962, f. 42)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.962, f. 53)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.962, f. 79)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.963, f. 129)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.963, f. 132)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.963, f. 139)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.963, f. 181 vº)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.964, f. 109 vº)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.964, f. 152 vº)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.965, f. 156)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.967, f. 45 vº)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.967, f. 46)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.967, f. 101)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 1.969, f. 25)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 2.051, f. 45)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 2.056, f. 97)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 2.056, f. 108)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 2.173, f. 80 g)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 2.175, f. 20 g)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 2.175, f. 181)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 2.177, f. 100 g)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 2.184, f. 30)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 2.238, f. 9)

- Arxiu Corona d'Aragó* (reg. 2.239, f. 108 g)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 2.240, f. 50)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 2.241, f. 99)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 2.242, f. 16 g)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 2.243, f. 99 g)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 2.243, f. 110)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 2.243, f. 146 g)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 2.244, f. 126)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 2.245, f. 184)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 2.247, f. 32)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 2.247, f. 88)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 2.248, f. 89 g)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 2.249, f. 109 g)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 2.249, f. 156 g)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 2.251, f. 78)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 2.251, f. 108 g)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 2.252, f. 30 g)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 2.351, f. 151 r v°)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 2.351, f. 158)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 2.386, f. 103)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 2.408, f. 62)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 2.410, f. 11)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 2.410, f. 47 bis v°)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 2.410, f. 50)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 2.452, f. 105)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 2.452, f. 105 v°)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 2.452, f. 107 v°)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 2.452, f. 113)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 2.452, f. 115 v°)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 2.452, f. 116)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 2.452, f. 116 v°)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 2.452, f. 117)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 2.560, f. 26)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 2.653, f. 134)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 2.693, f. 41)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 2.693, f. 75 v°)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 2.693, f. 80 v°)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 2.693, f. 91 v°)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 2.693, f. 93)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 2.694, f. 149 v°)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 2.701, f. 146)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 2.703, f. 104)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 2.705, f. 145 v°)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 2.942, f. 102)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 3.268, f. 137)
Arxiu Corona d'Aragó (reg. 3.384, f. 105)
Arxiu Corona d'Aragó, *Memorial n. 35 supra moneta*; nota p. 1

- Arxiu Corona d'Aragó*, t. VI, CII, p. 346
Arxiu Corona d'Aragó, vol. XXVIII, p. 237 CARBONELL, Pere Miquel
Arxiu Corona d'Aragó, vol. XXXI, p. 164
Arxiu Corona d'Aragó, XII, 252
Arxiu Corona d'Aragó. Cartes reials
Arxiu Corona d'Aragó. Cartes reials Rei Ferran I
Arxiu de Bagà
Arxiu de la Duquesa Vidua de Osuna - Varis de Gandia
Arxiu de la Pobla de Lillet
Arxiu de la Seu de València
Arxiu de la Vall d'Andorra
Arxiu de Lleida
Arxiu de Lleida (t. XVI, doc. XI) VILLANUEVA (editor)
Arxiu de Perpinyà
Arxiu de St. Feliu de Girona
Arxiu de Sta. Coloma de Queral
Arxiu del Col·legi del Patriarca. Protocol notarial de Jaume Vendrell
Arxiu General de València, Mestre racional
Arxiu General del Regne de València
Arxiu municipal d'Igualada
Arxiu Municipal de Barcelona
Arxiu parroquial de Santa Coloma de Queralt
Arxiu parroquial de Viladrau
Arxiu Reial Patrimoni (lib. 2.307, f. 3)
Arxiu Reial Patrimoni (lib. 2.307, f. 35)
Arxiu Reial Patrimoni (lib. 2.346, f. 10)
Arxiu Reial Patrimoni (reg. 491, f. 22 vº)
Arxiu Reial Patrimoni (reg. 545, f. 51)
Arxiu Reial Patrimoni Barcelona, n. 336, f. 45
Arxiu Reial Patrimoni Barcelona, n. 499, f. 62
Arxiu Reial Patrimoni de Catalunya
Atlas català de Paris
Aureum Opus
Ausiàs March, a mossèn Borra MARCH, Ausiàs
Autorització reial de construir una farga a Formigueres del Capcir
Autorització reial de pescar a la Font Dama de Salses
L'aymia SANT JORDI, Jordi de
Ballada dels goigs de Nostra Dona
Ban publicat a Barcelona a desembre de 1301
Ban sobre privilegis dels estudiants de Lleida VILLANUEVA (editor)
Bàndols
Bandos de València
Biblia Bonifaci Ferrer FERRER, Bonifaci
Biblia rimada
Blanquerna LLULL, Ramon
Blasso de les armes dels cavallers
Boeci de Consolació de Philosophia GENE BREDA, Antoni

<i>Brama dels llauradors</i>	GASSULL, Jaume
<i>Breviari d'amor</i>	
<i>Butlla del jubileu de la Verge Maria de la Seu de València</i>	
<i>Butlla del Papa Innocent VIII estampada a Lleida</i>	
<i>Lo Cambiador</i>	SANT JORDI, Jordi de
<i>Cancion muy gentil ab la resposta</i>	
<i>Cançó</i>	
<i>Cançó d'opposits</i>	SANT JORDI, Jordi de
<i>Cançó de Jordi de Sant Jordi</i>	SANT JORDI, Jordi de
<i>Cançó de la beneyta Verge Maria</i>	Anònim (ed. Villanueva)
<i>Cançó de Roger Bernat III, comte de Foix</i>	
<i>Cançó dictada de l'Emperador Frederic Barbaroja</i>	
<i>Cançó popular</i>	
<i>Cançoner de Nadal</i>	Leonard de Sors
<i>Cançoner de París</i>	MARCH, Pere
<i>Cançoner de París</i>	PASTOR, Simó
<i>Cançoner de París</i>	SANT JORDI, Jordi de
<i>Cançoner de París</i>	TORROELLA, Pere de
<i>Cançoner de Saragossa</i>	ALART, Julià Bernat
<i>Cançoner de Saragossa</i>	Anònim
<i>Cançoner de Saragossa</i>	BOSCA, Joan
<i>Cançoner de Saragossa</i>	BOXADORS, Andreu de
<i>Cançoner de Saragossa</i>	CARROÇ, Francesc
<i>Cançoner de Saragossa</i>	CASTELLVÍ, Joan de
<i>Cançoner de Saragossa</i>	DIEÇ, Manuel
<i>Cançoner de Saragossa</i>	DÍEZ, Rodrigo
<i>Cançoner de Saragossa</i>	ERILL, Arnau d'
<i>Cançoner de Saragossa</i>	ESCRIVÀ, Jaume
<i>Cançoner de Saragossa</i>	ESCRIVÀ, Joan
<i>Cançoner de Saragossa</i>	FEBRER, Andreu
<i>Cançoner de Saragossa</i>	FERRER, Francesc
<i>Cançoner de Saragossa</i>	Francesc de la Via
<i>Cançoner de Saragossa</i>	GARCIA, Martí
<i>Cançoner de Saragossa</i>	GARCIA, Miquel
<i>Cançoner de Saragossa</i>	JOAN, Perot
<i>Cançoner de Saragossa</i>	Leonard de Sors
<i>Cançoner de Saragossa</i>	Leonard de Sors (?)
<i>Cançoner de Saragossa</i>	MARCH, Arnau
<i>Cançoner de Saragossa</i>	MARCH, Ausiàs
<i>Cançoner de Saragossa</i>	MARCH, Jaume
<i>Cançoner de Saragossa</i>	MARCH, Pere
<i>Cançoner de Saragossa</i>	MÍQUEL, Bernat
<i>Cançoner de Saragossa</i>	ORTAFÀ, Ponç d'
<i>Cançoner de Saragossa</i>	REQUESENS, Lluís de
<i>Cançoner de Saragossa</i>	SANT JORDI, Jordi de
<i>Cançoner de Saragossa</i>	SAVALL, Ramon

<i>Cançoner de Saragossa</i>	SUNYER
<i>Cançoner de Saragossa</i>	TORRELLES, Pere
<i>Cançoner de Saragossa</i>	TORROELLA, Pere de
<i>Cançoner de Saragossa</i>	VALTERRA
<i>Cançoner de Saragossa</i>	VILA-RASA, Lluís de
<i>Cançoneret de Nadal</i>	
<i>Cant d'Amor</i>	
<i>Cant de la Sibilla</i>	
<i>Lo cant de Ramon</i>	LLULL, Ramon
<i>Capbreu de la Vall de Ribes</i>	
<i>Capbreu del peatge e pes que es cull en Tamarit de Llitera</i>	
<i>Capbreu del peatge que es cull en la vila d'Alcolea</i>	
<i>Capbreu del peatge que se culle en la Ciudad de Güesca</i>	
<i>Capítol adicional de Confraria dels sabaters, patiners i cuiraters de Barcelona</i>	
<i>Capítol d'una ambaixada d'En Luquí Scarampo, familiar de Pere el Cerimoniós al Sant Pare d'Avinyó</i>	
<i>Capítols d'inculpació contra Pere de Palau</i>	
<i>Capítols d'un contracte d'obres del convent de Predicadors de la Seu d'Urgell</i>	
<i>Capítols de Cort de 1585</i>	
<i>Capítols de l'Almoina dels pellicers de Barcelona</i>	
<i>Capítols de l'Estudi General de València</i>	
<i>Capítols de l'ofici d'esparters</i>	
<i>Capítols de l'ofici de teixidors de lli</i>	
<i>Capítols de l'ofici dels peraires</i>	
<i>Capítols de l'ofici dels rajolers</i>	
<i>Capítols de la Confraria d'espasers i llancers de Barcelona</i>	
<i>Capítols de la Confraria de la Concepció de la Verge Maria de Perpinyà</i>	
<i>Capítols de la Confraria de la parroquia de Sant Esteve de Madramanya</i>	
<i>Capítols de la Confraria de Sta. Maria de Mollet</i>	
<i>Capítols de la Confraria dels barbers i cirurgians</i>	
<i>Capítols de la Confraria dels barquers novells de Barcelona</i>	
<i>Capítols de la confraria dels blanquers de Barcelona</i>	
<i>Capítols de la Confraria dels correus de la Ciutat de València</i>	
<i>Capítols de la Confraria dels ferrers de Barcelona</i>	
<i>Capítols de la confraria dels flequers de Barcelona</i>	
<i>Capítols de la confraria dels freners, confirmats per Pere del Punyalet</i>	
<i>Capítols de la confraria dels hortolans</i>	
<i>Capítols de la Confraria dels lligadors de bales de València</i>	
<i>Capítols de la Confraria dels ollers, rajolers i gerrers de Barcelona</i>	
<i>Capítols de la Confraria dels prohomes fusters de Barcelona</i>	
<i>Capítols de la Confraria dels sabaters, tapiners i cuiraters de Barcelona</i>	
<i>Capítols de la Confraria dels sastres de Barcelona</i>	
<i>Capítols de la Confraria o almoina dels tintorers de drap de llana</i>	

- Capítols de la lletra de creença de En Francesc Colomer al noble
 Blasco d'Alagó, justicier major de Sicília*
Capítols de la obra de la Paeria de Cervera
Capítols de la Santa Confraria e Caritat de la Ciutat de Xàtiva
Capítols de les escoles e estudi de la vila de Cervera
Capítols de les taules reials d'acordar
Capítols de Manresa de 1315
Capítols del comú de pescadors de l'Albufera
Capítols del Consolat d'Alexandria
Capítols del dret de les entrades e exides
Capítols del joc de la ballesta
Capítols dels drets del General de Catalunya, fets en Corts Generals
Capítols dels drets, etc. de la Vall d'Àneu
Capítols dels moliners d'aigua
Capítols dels oficis dels obrers de vila e rajolers
Capítols dels sabaters d'Inca
Capítols dels teixidors
Capítols e ordinacions de la cèquia de Favara
Capítols e ordinacions de la Confraria de la Santa Creu
Capítols e ordinacions fetes per l'ofici de mestre de guaita
Capítols fermats a València el dia 4 de setembre de 1492
Capítols gremials a Mallorca
Capítols matrimonials de Santa Coloma de Queralt
Capítols matrimonials de Xerubi Joan de Centelles i Lucrecia Borja
Capítols ordenats a València el 10 de març de 1484
Capítols per l'obratge de les llanes
Capítols per l'ofici de sastres
Capítols per los sobreposats dels forners
Capitulació convinguda a la Seu d'Urgell
Capitulació per a la pintura faedora per Joanot de Pau
*Capitulacions fermades a València el 18 de febrer de 1480 pel pintor
 Martí Torner*
Capitulacions fermades a València el dia 1er de desembre de 1498
Lo càrrec d'Amor VALLMANYA, Bernadí
Carta anno 1283
Carta de creença de la Reina Maria
*Carta de pagament a Domingo d'Adzuara, illuminador, datada
 a València el 3 de setembre de 1422*
*Carta de sentència arbitral entre el Monestir de Pedralbes i la Ciutat
 de Barcelona*
La Carta tramesa del Cel
Cartes comunes
Cartulari Rossellonès ALART, Julià Bernat
Castell de Brunyola
*Catàleg de peces d'argenteria i llibres de la infanta Joana, comtessa
 d'Empúries*

<i>Catecisme</i>	
<i>Lo Cavaller</i>	MENAGUERRA, Ponç de
<i>Lo Cavaller</i>	VALLMANYA, Bernadí
<i>Els cent noms de Déu</i>	LLULL, Ramon
<i>Cerca o llista de revista presa en la platja de Barcelona de la companya de la galera "Sent Anthoni"</i>	
<i>Cercapou</i>	EIXIMENIS, Francesc (?)
<i>Ceremonial de coses antigues memorables</i>	
<i>Cirurgia dels cavalls</i>	Tederic
<i>Clam de Fortuna</i>	Jaume d'Olesa
<i>Clavaria comuna</i>	
<i>Clavaria de Cervera</i>	
<i>Cobla (Illa [Rosselló], s. xv)</i>	
<i>Cobla devinadora</i>	OLIVER, Francesc
<i>Cobla sparça</i>	Jaume d'Olesa
<i>Cobla sparça</i>	Leonard de Sors
<i>Cobla sparça</i>	SANT JORDI, Jordi de
<i>Cobla sparça</i>	TORROELLA, Pere de
<i>Cobla sparça</i>	VALLMANYA, Bernadí
<i>Cobla sparça</i>	VILA-RASA, Lluís de
<i>Cobles</i>	Comanador Stela
<i>Cobles</i>	Rei Pere del Punyalet
<i>Cobles (Jardinet d'orats)</i>	LLULL, Romeu
<i>Cobles afegides a la Dança de la Mort</i>	NADAL, Gaspar
<i>Cobles ara novament fetes sobre la mort d'en Malet</i>	
<i>Cobles contra los formenters</i>	
<i>Cobles d'un cavaller i una pastora</i>	
<i>Cobles de Antoni Roca</i>	
<i>Cobles de "Diu me Juliana"</i>	
<i>Cobles de l'Art de l'alquímia</i>	LLULL, Ramon
<i>Cobles de la Ballesta</i>	
<i>Cobles de la divisió del Regne de Mallorca</i>	TURMEDA, Anselm
<i>Cobles de la Marquesota</i>	
<i>Cobles de la Mort</i>	
<i>Cobles de la Passió</i>	
<i>Cobles de la presa de Sant Quintí</i>	
<i>Cobles de la Verge Maria contemplant lo seu Fill mort...</i>	Anònim
<i>Cobles de les tisoires</i>	MONER, Francesc de
<i>Cobles de sant Miquel</i>	
<i>Cobles de tristor de les Tres Naus catalanes de conserva</i>	
<i>Cobles del Judici</i>	CANALS, Antoni
<i>Cobles del segle XIV</i>	
<i>Cobles dels usurers</i>	
<i>Cobles e trobes en lahors de la Verge Maria</i>	Anònim
<i>Cobles e trobes en lahors de la Verge Maria</i>	BELL, Pere
<i>Cobles e trobes en lahors de la Verge Maria</i>	BOSCH, Joan del
<i>Cobles e trobes en lahors de la Verge Maria</i>	CARDONA, Berenguer

- Cobles e trobes en lahors de la Verge Maria*
Cobles e trobes en lahors de la Verge Maria
Cobles e trobes en lahors de la Verge Maria
Cobles e trobes en lahors de la Verge Maria
Cobles e trobes en lahors de la Verge Maria
Cobles e trobes en lahors de la Verge Maria
Cobles e trobes en lahors de la Verge Maria
Cobles e trobes en lahors de la Verge Maria
Cobles e trobes en lahors de la Verge Maria
Cobles e trobes en lahors de la Verge Maria
Cobles e trobes en lahors de la Verge Maria
Cobles e trobes en lahors de la Verge Maria
Cobles e trobes en lahors de la Verge Maria
Cobles e trobes en lahors de la Verge Maria
Cobles e trobes en lahors de la Verge Maria
Cobles e trobes en lahors de la Verge Maria
Cobles e trobes en lahors de la Verge Maria
Cobles e trobes en lahors de la Verge Maria
Cobles e trobes en lahors de la Verge Maria
Cobles e trobes en lahors de la Verge Maria
Cobles e trobes en lahors de la Verge Maria
Cobles e trobes en lahors de la Verge Maria
Cobles e trobes en lahors de la Verge Maria
Cobles e trobes en lahors de la Verge Maria
Cobles e trobes en lahors de la Verge Maria
Cobles e trobes en lahors de la Verge Maria
Cobles en lahor del S. S. Sagrament de l'altar
Cobles en lahor e defensió d'una dama qui eixia del bany
Cobles en lahors de St. Honorat
Cobles fetes per a don Diego de Gusman, de la fuita del castell de Fraga
Cobles noves de la crich, crach
Cobles per Nostra Dona
Cobles sobre los set psalms penitencials
Cod. Arag.
Còdex de Sant Cugat
Còdex de Sant Pere
Còdex de Terol
Còdex Lagostera
Còdex MS. de Lleida
Collació
Collecció de cartes missives
Collecció de Còdexs
Collecció diplomàtica
Colloqui de dames
Colloqui de dames
Colloquis de la insigne ciutat de Tortosa
- CASTELLVÍ, Francí de
 CATALÀ, Lluís
 CORELLA, Roís de
 DESPUIG, Bernat
 DIAMANT, Llorenç
 DIMAS, Bartomeu
 ESTEVE, Mateu
 FIRA, Genís
 GAMISSÀ, Joan
 GARCIA, Lluís
 GASSULL, Jaume
 LLAUÇOL, Joan
 MONÇÓ, Jeroni
 MONYOÇ, Lluís
 MORENO, Joan
 NÀGERA, Joan de
 PERES, Miquel
 PERES, Pero
 ROIG, Jaume
 SANT RAMON, Francesc de
 SOBREVERO, Joan
 VALLMANYA, Antoni de
 VALLMANYA, Bernadí
 VERDANXA, Joan
 VIDAL, Joan
 VILALBA, Francí de
 VINYOLES, Narcís
 Anònim
 CARBONELL, Pere Miquel
 FERRANDIS, Vicent
 MARTINES, Pero
 FUSTER, Valero
 JOAN, Perot
 Anònim
- MARTINES, Pero
- VILLANUEVA (editor)
- CAPMANY, Antoni de (editor)
 Anònim
 FERRANDIS D'HERÈDIA, Joan
 DESPUIG, Cristòfor

<i>Colloquis de la insigne ciutat de Tortosa</i> (ed. Fidel Fita)	DESPUIG, Cristòfor
<i>Comèdia de Dant</i>	FEBRER, Andreu
<i>Comiat de Mossèn Jordi, cavaller</i>	SANT JORDI, Jordi de
<i>Commemoracions de Pere Albert</i>	
<i>Compartiment de Sardenya</i>	
<i>Compendi de matèria de monedes</i>	
<i>Complant fet... sobre la mort del primogènit d'Aragó</i>	GIBERT, Guillem
<i>Compte d'un especier de Cervera</i>	
<i>Compte de la confecció d'una jàquima per al rei</i>	
<i>Compte de les despeses d'Igualada</i>	
<i>Compte de les despeses fetes per la tramesa a Barcelona de mil rajoles de color que els jueus de València regalen a...</i>	
<i>Compte de les llunes</i>	
<i>Compte de les preses de l'estol d'En Ponç de Santa Pau en la campanya naval de Romania</i>	
<i>Compte de les vitualles per al passatge al regne de Sicília de l'infant Joan segonègit de Ferran I d'Aragó</i>	
<i>Compte del peatge... de l'obra de terra</i>	
<i>Comptes de la Batllia general de València</i>	
<i>Comptes de la Coronació del rei Martí a Saragossa</i>	
<i>Comptes de la creuada de Jaume I a Terra Santa</i>	
<i>Comptes de la processó de Corpus de la vila d'Igualada</i>	
<i>Comptes de la tresoreria reial</i>	
<i>Comptes del calvari de Tortosa</i>	
<i>Comptes del castell de Brunyola</i>	
<i>Comunicació del rei de Joan de Navarra lloctinent del d'Aragó</i>	
<i>Comunicació dels diputats de la Generalitat</i>	
<i>Comunicació dels jurats de Mallorca a l'Emperador Carles V</i>	
<i>Concessió de Pere del Punyalet per a l'explotació de mines metallíferes</i>	
<i>Concòrdia de Pere del Punyalet amb la Ciutat de Barcelona sobre l'obra de la Drassana</i>	
<i>Concordia Pharmacopolorum Barcinonensium</i>	
<i>Coneixences de les monedes</i>	CARBONELL, Pere Miquel
<i>Confessió de Barcelona</i>	Arnau de Vilanova
<i>Confessional</i>	Anònim
<i>Confessionari</i>	EIXIMENIS, Francesc
<i>Confirmació d'un privilegi de la Vall de Querol per Carles V</i>	
<i>Conjur a tota nafre</i>	
<i>Lo conqueriment de Mallorca</i>	LLULL, Ramon
<i>Consell de bones doctrines que una reina de França donà a una filla sua</i>	
<i>Consell de la Ciutat de Tortosa</i>	
<i>Consell de la vila de Cervera</i>	
<i>Consell públic</i>	
<i>Consells a un casat</i>	PINEDA, Andreu Martí
<i>Consells a una casada</i>	PINEDA, Andreu Martí

<i>Lo Consili</i>	LLULL, Ramon
<i>Lo consistori d'Amor</i>	LLULL, Romeu
<i>Consolat de Mar</i>	
<i>Constitució de l'acapte dels pobres de Gandia</i>	
<i>Constitució de la reina Maria</i>	
<i>Constitucions aprovades en Corts de Barcelona de 1454-1458</i>	
<i>Constitucions contra Jueus</i>	Rei Ferran I
<i>Constitucions d'En Sanctacilia</i>	
<i>Constitucions de Catalunya</i>	
<i>Constitucions de Catalunya</i>	Rei Jaume I
<i>Constitucions de Catalunya</i>	Rei Pere I
<i>Constitucions de Catalunya</i>	Rei Pere del Punyalet
<i>Constitucions de Catalunya supèrflues, etc.</i>	
<i>Constitucions dels Pares antics de l'Orde de la Mercè</i>	
<i>Consueta del Juy</i>	
<i>Consuetudines Cataloniae</i>	
<i>Contemplació de la visió que la Verge hagué con adorà lo seu Fill tantost nat</i>	Jaume d'Olesa
<i>Contra Barcelona fetes en Nàpols</i>	Anònim
<i>Contracte atorgat per un mestre oller de Manises</i>	
<i>Contracte celebrat a Barcelona</i>	
<i>Contracte celebrat a 25 de juliol de 1469</i>	
<i>Contracte d'estampació d'un llibre</i>	
<i>Contracte d'estampació d'un missal per a l'Ordre de la Mercè</i>	
<i>Contracte d'obres</i>	
<i>Contracte de Çahat Almale, mestre d'obra de terra de Manises</i>	
<i>Contracte de l'altar de la seu de Vich</i>	
<i>Contracte de nòlit de la nau "Sancta Maria de Guadalupe"</i>	
<i>Contracte de Pere del Punyalet amb Pere Moragues, mestre imager</i>	
<i>Contracte de pintura d'un retaule de Pedralbes</i>	
<i>Contracte de pintura de l'esglèsia de Castellnou d'Oluges</i>	
<i>Contracte de venda de llibres impressos</i>	
<i>Contracte del pintor Ramon de Mur</i>	
<i>Contracte del pintor Ramon Gonzalbo</i>	
<i>Contracte del prior de Montserrat amb Pere Moragues, mestre imager</i>	
<i>Contracte fermat a València el 20 de febrer de 1469 pel pintor Pere Vallfogona</i>	
<i>Contracte fermat a València el 13 de setembre de 1476</i>	
<i>Contracte fermat a València el 20 d'abril de 1478 per Mestre Cabanes, pintor</i>	
<i>Contracte fermat a València el 17 d'abril de 1506</i>	
<i>Contracte fet e fermat a València (1461)</i>	
<i>Contracte formalitzat a València el 1461, entre el pintor Joan Rexac i els majorals de l'Almoina dels carnisers</i>	
<i>Contracte per a l'estampació de Hores de Nostra Dona</i>	
<i>Contracte per a la impressió del Flos Sanctorum</i>	

- Contracte signat a València, el 26 de novembre de 1430 pel pintor
Gonzal Pereç*
- Contracte signat per Joan Rexach, pintor de València el dia 6 d'abril
de 1446*
- Conveni per a l'impressió de la Gramàtica de Nebrixa*
- Corbatxo* FRANCH, Narcís
- Correspondència de Perpinyà*
- Corts de Lleida*
- Les coses pertanyents a la moneda d'or*
- Les costums d'Espanya*
- Costumes de Catalunya*
- Costumes Generals de Catalunya* ALBERT, Pere
- Costums de Miravet*
- Costums de Tortosa*
- Costums de València*
- Lo credo in Deum* Anònim
- Crestia* EIXIMENIS, Francesc
- Crestia, Regiment de Prínceps* EIXIMENIS, Francesc
- Crida a les dones* SANT JORDI, Jordi de
- Crida de guerra de Pere del Punyalet*
- Crida de Joan II*
- Crida de la caça*
- Crida del batlle de Viladrau*
- Crida del diluvi a Perpinyà*
- Crida del Senyor del castell de Brunyola*
- Crida feta a Barcelona l'any 1456*
- Crida o ban dels Consellers de Barcelona*
- Crida promulgada a Barcelona el 17 de juny de 1356*
- Crida promulgada a Barcelona el 6 de gener de 1383*
- Crida promulgada a Barcelona el 1389*
- Crida pública a Barcelona* CAPMANY, Antoni de (editor)
- Crida pública a Igualada*
- Crida pública a Mallorca*
- Crida pública a Perpinyà*
- Crida pública a València*
- Crida pública de la vila d'Illa*
- Crida publicada a Barcelona per manament de Pere del Punyalet*
- Crida sobre contractació en monedes mallorquines*
- Crida sobre l'obratge dels draps de llana d'Anglaterra*
- Crides*
- Crides de Mallorca*
- Crònica (Desclot) (ed. Coroleu, 1885)* DESCLOT, Bernat
- Crònica (Marsili)* MARSILI, Pere
- Crònica (Muntaner) (ed. A. Bofarull, 1860)* MUNTANER, Ramon
- Crònica (Rei Jaume I) (ed. Aguiló, 1873)* Rei Jaume I
- Crònica (Rei Pere del Punyalet) (ed. Coroleu, 1885)* Rei Pere del Punyalet

- Crònica d'Espanya*
Crònica del comte d'Urgell
Crònica MS. de València
Cronicon
Curial e Guelfa
D'un procés contra l'hoste del mas d'Eroles l'any 1513
Dança d'Amor
Dansa de la Mort
De arra de ànima
De l'ordinació dels Argenters
De la imitació de Jesucrist
De la Sinagoga en València
De menyspreu del món
De menyspreu del món
De menyspreu del món
De Providència
De re rustica
De saber la manera dels temporals
De Sacramentis
De santa Magdellena
De senta Anastasia
De temprança per la obra
Decameron
Declaració de la profecia de l'ase
Declaració reial d'Alfons el Magnànim
Decret de Joan II
Decret de l'infant Enric d'Aragó, lloctinent general de Mallorca
Deifira (traducció)
Del manual d'un notari de Perpinyà
Del mesurar de les bótes del vin e dels mesuradors dels olis
Deliberació del capítol de la Seu de Girona
Deliberacions
Dels confessors la vera guia, dels confitents segura via
Lo Desconhort
Descripció de la creu del comte de Foix
Despropriament d'Amor
Destrució de Jerusalem
Devota contemplació del cors sagrat de Jesucrist
Diccionari

Diccionari de rims de Jaume March
Lo Dictat de Ramon
Dictionarium Ael. Antonii Nebrissensis ex Catalano in latinum sermonem
Dictionarium Medicum
Dictionarium seu Thesaurus Catalano-Latinus
Dietari de la Diputació
- CARBONELL, Pere Miquel

 SALZET, Mateu
 RUBIÓ I LLUCH, Antoni (editor)

 BOSCA, Joan
 CARBONELL, Pere Miquel
 CANALS, Antoni

 PERES, Miquel

 Anònim
 PERES, Miquel
 ROS DE TÀRREGA, Ramon
 CANALS, Antoni

 CARBONELL, Pere Miquel
 Anònim
 VORAGINE, Jacobus de
 SALVÀ, Guillem

 TURMEDA, Anselm

 ALBERTI, Leon Battista

 VILLANUEVA (editor)

 Anònim
 LLULL, Ramon

 LLULL, Romeu
 PASQUAL, Pere (atribució falsa)
 HISPANO, Benet
 ESTEVE, Joaquim, BELVITGES,
 Josep i JUGLÀ, Antoni
 MARCH, Jaume
 LLULL, Ramon
 NEBRUJA, Elio Antonio

 TORRA, Pere

- Dietari de la guerra a Cervera*
Dietari del capellà d'Alfons el Magnànim
Dietari trienni
Dietaris de la Generalitat de Catalunya
Disputa ab la anima de Guido de Corvo
Disputa de Jeroni de Sta. Fe contra jueus VILLANUEVA (editor)
Disputa de les orines Micer Johan
Disputa de viudes & donzelles
Disputa del Bisbe de Jaén PASQUAL, Pere
Disputació d'En Buch ab son cavall
Doc. A. C. d'Aragó
Doc. A. C. d'Aragó (reg. n. 252)
Doc. datat a València al 18 de gener de 1422
Doc. datat a València el 4 de setembre de 1391
Doc. datat a València el 3 de setembre de 1420
Doc. de Santa Coloma de Queralt
Doc. Procuració reial de Perpinyà signat a 12 setembre 1418
Doc. segle xv (Aguiló Dicc.)
Docs. cult. cat. med. RUBIÓ I LLUCH, Antoni (editor)
Docs. hists. COROLEU, Josep (editor)
Docs. rossell. ALART, Julià Bernat
Doctrina compendiosa EIXIMENIS, Francesc (?)
Doctrina de ben parlar
Doctrina moral del mallorquí En Pax
Doctrina moral e política
Doctrina pueril LLULL, Ramon
Document de Vich
Donzain sur les ribauts de Grève RUTEBEUF
Dotzè del Crestià EIXIMENIS, Francesc
Ecathonfila ALBERTI, Leon Battista
Enantament contra jueus CARBONELL, Pere Miquel
Encant dels béns de Rafael Franco Guiot
Encant dels béns del llaurador Bartomeu Losella
Enquesta feta pel batlle de la Vall de Prats de Molló
Los enuigs SANT JORDI, Jordi de
Enyorament SANT JORDI, Jordi de
Epístola de Josep a Faraó
Epístola de Martí de Ivarra a don Galceran de Cardona
Epístola de Sant Bernat al cavaller del Castell Ambrós
Epístola de sant Bernat del regiment e cura de la casa
Epístola de sant Geroni a santa Eustoxi
Epistolari del rei Martí
Epistolari del segle xv
Les epístoles de Sèneca a Lucil
Epitafi d'en Ramon Serra
Esriptura atorgada per Johan Almurci, mestre d'obra de terra

- Esriptura d'un contracte de pintura a executar per Goçalbo Pereç*
(a) Sarrià
- Esriptura de codicil del duc de Gandia*
- Esriptura de Tona*
- Esriptura de venda de les palomeres del mas Cassal, parroquia*
de Sant Hilari Çacalm
- Escrivania rectoral de Sta. Coloma de Queralt*
- Establiments de la vila de Catí*
- Establiments per als moliners*
- Estat d'honor e d'amor* SANT JORDI, Jordi de
- Estimació de les coses medicinals de l'obrador de Guillem Metge,*
especier de Barcelona
- Estramps* SANT JORDI, Jordi de
- Evangelí de sant Joan*
- Evangelí de sant Lluc*
- Evangelí de sant Marc*
- Evangelí de sant Mateu*
- Ex proverbii arabum*
- Excitatori de la pensa a Déu* OLIVER, Bernat
- Exèquies de Joan II* CARBONELL, Pere Miquel
- Eximplis e miracles de Sent Benet*
- Facet*
- La Faula d'en Guillem Torroella*
- Faula de Neptuno & Diana (obra extreta de Jardinet d'orats)* MIQUEL I PLANAS, Ramon (ed.)
- Faula del rossinyol* Cerverí de Girona
- Faules d'Isop*
- Fèlix de les maravelles* LLULL, Ramon
- Feyts d'armes de Catalunya (falsificació)* BOADES, Bernat
- La Fiameta*
- Lo fill del Senescal d'Egipte*
- Flor de lir e de gog e de alegranssa*
- Flors de les Epistoles de Sèneca*
- Flors de les receptes medecinals per ocells de caça* DIEÇ, Manuel
- Flors de Petrarcha de remey de cascuna fortuna* Anònim
- Flos del Tresor de beutat*
- Flos mundi* Anònim
- Flos Sanctorum* Anònim
- Fons notarial. Noves adquisicions*
- Fons notarial plec Juheus*
- Forma abjuracionis*
- Forma de sacrament dels Veguers* CARBONELL, Pere Miquel
- Fórmula del jurament dels Jueus de l'església de Sant Just*
de Barcelona Rei Pere del Punyalet
- Fragments de Biblies catalanes*
- Franqueses de Mallorca*
- Fronдино e Brisona*
- Full solt dins el protocol notarial de Jaume Esteve*

- Full solt d'una crònica del segle xv*
Fulles històriques de Pedralbes
Funeràlies del Reis d'Aragó
Furs de València
Gènesi d'Esriptura SERRA, Guillem
Glòria d'Amor ROCABERTÍ, Bernat Hug de
Gloss. de la Langue Françoise LA CURNE, Jean-Baptiste
Gloss. Naut. a Taraçana JAL, Augustin (editor)
Goigs de la gloriosa Mare de Déu de la Concepció
Goigs de la puritat de la Verge Maria (València)
Graduari de Banyoles
Gremi de Garbelladors
Guerra de Cervera
Guerra de Joan II
Guillem de Vâroich
Història d'Alexandre FENOLLET, Lluís de
Història de Jacob Xalabín
La història de Josef CORELLA, Roís de
Història de la filla de l'Emperador Constantí
Història de la filla del rei d'Hongria
Història de la passió de N. S. Déu Jesucrist FENOLLAR, Bernat i MARTINES, Pere
Història de Leànder i Hero CORELLA, Roís de
Història de Sant Llätzer PASQUAL, Pere
Història de Valter i de la pacient Griselda METGE, Bernat
Història del sant Lladre PASQUAL, Pere
Història dels Reis de Bretanya
Història dels Sants Innocents PASQUAL, Pere
Història MS. de Joan Fivaller
Històries e conquestes de Catalunya TOMICH, Pere
Històries religioses PASQUAL, Pere
Històries Troyanes CONESA, Jaume
Hores de Santa Maria LULL, Ramon
Igualada, segle xv
Imitació de Jesucrist PERES, Miquel
L'infant Epitus
Inscripció sepulcral del convent de Sant Francesc de Girona
Inscripció sepulcral en l'església de Sant Llorenç de Lleida
Instituts de l'orde del Griu
Instruccions a Bartomeu Garí, ambaixador a la cort de França
i a Borgonya
Instruccions als ambaixadors tramesos al Sant Pare per Alfons V
Instruccions d'Alfons el Magnànim a l'ambaixador tramès
a son germà l'infant don Heuric
Instruccions d'Alfons el Magnànim a micer Jacme Pelegrí
ambaixador tramès al duc de Milà
Instruccions de Pere de Portugal a son ambaixador prop del duc
de Calàbria

Instruccions de Pere de Portugal als seus ambaixadors a la cort de Portugal
Instruccions del duc Joan II de Gandia per a mossen Hyeronim Lopiz
Inventari (1406)
Inventari (1457)
Inventari (1480)
Inventari (1495)
Inventari (1507)
Inventari & encant d'un notari
Inventari d'Alfons el Magnànim
Inventari d'Almenar
Inventari d'Andreu Vidal, notari
Inventari d'Antoni Boil, mercader
Inventari d'Arnau de Torroella, apotecari de València
Inventari d'en Bernat de Puig
Inventari d'en Pere Becet
Inventari d'Espinalbes
Inventari d'un calceter
Inventari d'un daguer
Inventari d'un mariner
Inventari d'una especieria
Inventari de 1370
Inventari de Barcelona
Inventari de Bartomeu Llonch, teixidor de Barcelona
Inventari de Bernat de Puig
Inventari de Bernat Garovardes, rector de Santa Perpètua
Inventari de Bernat Pereç
Inventari de Cornella
Inventari de Damià Aguiló, oller de València
Inventari de Francesc Morrellet, carnisser de València
Inventari de Francesch Aymerich, mercader
Inventari de Galceran de Cartellà
Inventari de Guillem Çavila
Inventari de Guillem d'Orta, notari
Inventari de Guillem de Viure
Inventari de Joan Giner
Inventari de Joan Spigol
Inventari de Joan Vicent
Inventari de joies del rei Martí de Sicília
Inventari de l'argenter Guillem Constantí
Inventari de l'arquebisbe Arnau Cescomes
Inventari de l'arquebisbe Perragues
Inventari de l'església del castell d'Ares
Inventari de l'exàrcia de la galera Sant Nicolau
Inventari de la Biblioteca Capítular de Vich
Inventari de la cambra de la reina Elionor
Inventari de la capella del castell de Peníscola

Inventari de la capella del Mas-Deu de l'ordre del Temple
Inventari de la casa de Bajoles de l'ordre del Temple
Inventari de la casa de la monederia
Inventari de la Casa de Sant Joan de Barcelona
Inventari de la casa del General
Inventari de la casa i església de N. D. de Lluch
Inventari de la casa pairal de Guerau Casclari de Castellar del Vallès
Inventari de la casa prioral de Sant Vicent
Inventari de la comanda de Gardeny
Inventari de la creu de Santa Anna, del comte de Foix
Inventari de la galera de la Diputació
Inventari de la galera "Monagina"
Inventari de la galera "Santa Catalina"
Inventari de la Infanta d'Aragó muller del comte de Foix
Inventari de la infanta Joana
Inventari de la infermeria de Poblet
Inventari de la Marmessoria del rei En Martí
Inventari de la marmessoria del rei Martí II de Sicília
Inventari de la muller de Nicolau Samarés
Inventari de La Ràpita
Inventari de la sagristia de l'església d'Àger
Inventari de la seca de València
Inventari de la Seu de València
Inventari de les joies del rei d'Armènia ofertes a l'infant en Pere
Inventari de les robes d'un barber de nau
Inventari de les robes d'un mariner
Inventari de madona Millars
Inventari de Madona Miquela vídua de Puigsteva
Inventari de Mallorca
Inventari de Martí Carbonell
Inventari de Matheu, ciutadà de València
Inventari de micer Rovires
Inventari de micer Vicenç Pedriça
Inventari de Miquel Umbert, perceptor d'Orla i Cotlliure
Inventari de mossèn Jaume Topí
Inventari de Moysès Cabrit
Inventari de Murvedre
Inventari de n'Antoni Narbonés
Inventari de n'Elisenda, flequera de Barcelona
Inventari de Pedralbes
Inventari de Pere de Queralt
Inventari de Pere dez Vilar
Inventari de Pere Domingo
Inventari de Pere Duran, patró de coca
Inventari de Pere Solivella
Inventari de Poblet, casa de St. Vicenç de València
Inventari de Ramon Arnau Çacirera

Inventari de Ramon de Sant Martí
Inventari de Ribes
Inventari de Riudeperes
Inventari de Sant Pere de Torelló
Inventari de Santa Coloma de Queralt
Inventari de Torredenbarra
Inventari de València
Inventari de Vich
Inventari del castell d'Ayora
Inventari del castell d'Hostalrich
Inventari del castell d'Òpul
Inventari del castell de Brunyola
Inventari del castell de Cartellà
Inventari del castell de Folgons
Inventari del castell de Peníscola
Inventari del castell de Tous
Inventari del castell de Xèrica
Inventari del cavaller Alfons Martineç de Peralta
Inventari del cavaller aragonès Sancho Garcia de Lissuan
Inventari del Conestable Pere de Portugal
Inventari del Convent de Bell-lloch
Inventari del lleny "St. Anthoni"
Inventari del Mas-Deu de l'ordre de l'Hospital
Inventari del Monestir de Pedralbes
Inventari del noble En Castara
Inventari del notari Guillem d'Orta
Inventari del pintor Pere Baró
Inventari del piquer Joan Pere
Inventari del prevere Bernat Garovardes
Inventari del prevere Gabriel Fonoll
Inventari del príncep de Viana
Inventari del rei Martí
Inventari dels béns d'Ausiàs March
Inventari dels béns d'En Gomar
Inventari dels béns de Joan de Borja, duc de Gandia (s. xv)
Inventari dels béns de Joan de Borja, duc de Gandia (s. xvi)
Inventari dels béns de l'hospital de la Seu de Girona
Inventari dels béns de St. Francesc de Borja
Inventari dels béns del duc Joan II de Gandia
Inventari dels béns perduts d'un mariner
Inventari dels béns trobats en la capella i cases de Santa Maria de Núria
Inventari dels llibres de Jaume Roig
Inventari dels llibres de la Reina Maria
Inventari dels llibres de Ramon de Sant Martí
Inventari dels presents del rei d'Armènia a l'infant En Pere
Inventari Drassana de Barcelona
Inventari en document de l'any 1443

<i>Inventari fiscal dels béns de Vicent Peris</i>	
<i>Inventari Hospital de Barcelona</i>	
<i>Inventari Hospital Sant Macià</i>	
<i>Inventari Hospital Santa Creu</i>	
<i>Inventari Pellisso</i>	
<i>Inventari primer de l'argent e llibres del rei Martí</i>	
<i>Inventari segon de l'argent</i>	
<i>Itinerari de Joan I</i>	
<i>Itinerari de l'infant En Joan</i>	
<i>Itinerari de l'infant Pere</i>	
<i>IV manual Torró</i>	
<i>Jardinet d'orats</i>	LLULL, Romeu
<i>Jesús</i>	VERÍ, Gaspar de
<i>Joan II en la Cort de Montsó</i>	
<i>Johi de Paris</i>	ESCRIVA, Joan
<i>Jurament dels clavaris de l'Estudi general</i>	VILLANUEVA (editor)
<i>Juramentum suprapositorum officii peratorum</i>	
<i>Lahors de la beneita Verge Maria</i>	Anònim
<i>Lahors de la Creu</i>	MARTINES, Pero
<i>Lamentacions de Mirra e Narciso e Tisbe</i>	CORELLA, Roís de
<i>Lapidari</i>	
<i>Lausor de la divinitat</i>	CESTARS, Aymó de
<i>Lay</i>	GARCIA, Martí
<i>Lay</i>	Mossèn Navarro
<i>Lay</i>	TORROELLA, Pere de
<i>lcar</i>	
<i>Letres e privilegis</i>	
<i>Lexicon Latino Catalanum</i>	NEBRIJA, Elio Antonio
<i>Lib. estraord. de la Cúria Reial de Pollença</i>	
<i>Libellus de batailla facienda</i>	
<i>Liber Baiulorum</i>	
<i>Liber datarum Anno Domini MCCCCLXXX</i>	
<i>Liber elegantiarum</i>	ESTEVE, Joan
<i>Liber Negotiorum</i>	
<i>Llegendes de l'altra vida</i>	
<i>Llepant</i>	PUJOL, Joan
<i>Lletra a l'illustre don Karles, primogènit d'Aragó... la qual fo feta en Barchinona</i>	MARTINES, Pero
<i>Lletra a l'infant Martí</i>	
<i>Lletra a la Reina Maria</i>	
<i>Lletra adreçada al rei</i>	
<i>Lletra als Consellers de Barcelona</i>	
<i>Lletra credencial de Pere del Punyalet</i>	
<i>Lletra d'Abu-Asida, emir de Tunísia</i>	
<i>Lletra d'Alexandre VI</i>	
<i>Lletra d'Alfons el Magnànim</i>	
<i>Lletra d'Arnau d'Erill</i>	

- Lletra d'En Bartomeu Miralles, notari, a diversos patrons de nau i de leny*
- Lletra d'En Berenguer Sayol, capità de bandera als consellers de Barcelona*
- Lletra d'En Vinyes als Concellers de Barcelona*
- Lletra datada a Perpinyà el 12 de setembre de 1418*
- Lletra de Aznar Pardo de la Casta*
- Lletra de B. de Vilaragut a Ferran I*
- Lletra de Bartomeu de Canals*
- Lletra de Bartomeu Miralles, notari*
- Lletra de batalla de Galceran de Besora a Lluís Cornell*
- Lletra de batalla de Lluís Cornell a Galceran de Besora*
- Lletra de Beamunt als paers de Cervera*
- Lletra de Bernat de Corbera i d'Andreu de Viure enviats per la ciutat de Barcelona al Rei*
- Lletra de Bernat de Fenollar al rei Jaume II*
- Lletra de Bernat Fenollar a Roiç de Corella*
- Lletra de Cèsar Borja a son germà Joan duc de Gandia*
- Lletra de credença de Pere del Punyalet a favor del seu uxer d'armes Guillem Ça Noguera*
- Lletra de Dalmau de Mur a Alfons el Magnànim*
- Lletra de Felip de Boyl al mostaçaf de la vila de Sineu*
- Lletra de Ferran I*
- Lletra de Ferran de Nàpols a Joan II*
- Lletra de Ferran de Sicília al Comte de Conçentaina*
- Lletra de Ferran el Catòlic al Capítol de la Seu de Barcelona*
- Lletra de fra Joan de Leodicia a Jaume II*
- Lletra de fra Joan de Podio a Alfons el Magnànim*
- Lletra de fra Pero Martines al príncep de Viana*
- Lletra de Francesc Sagarriga al Mostassaf de Manacor*
- Lletra de Francesc Sagarriga, Governador General de Mallorca, al batlle de Castellig*
- Lletra de Francesc Sagarriga, Governador General de Mallorca, als batlles i mostaçaf de la parroquia de Porreres*
- Lletra de Gilabert de Centelles*
- Lletra de Guillem de Gallifa i Pere Lull a Jaume II (Barcelona, 27 març [s.a.]*
- Lletra de Huc, bisbe de València, a Ferran I*
- Lletra de Iolanda de Bar a Bernat Metge*
- Lletra de Jaume II*
- Lletra de Joan I*
- Lletra de Joan II*
- Lletra de Joan Campmany, síndic de Girona, als jurats*
- Lletra de Joan, duc de Girona, al duc de Berry*
- Lletra de Joan Mayans als Consellers de Barcelona*
- Lletra de Joan Ros, notari de Perpinyà, als Consellers de Barcelona*
- Lletra de Jordi d'Ornos a Alfons el Magnànim*

- Lletra de l'ambaixador Miquel de Naves a Ferran I*
Lletra de l'infant Alfons a son gendre Jaume III de Mallorca
Lletra de l'infant Jaume a son pare Jaume II
Lletra de l'infant Joan
Lletra de l'infant Martí EIXIMENIS, Francesc
Lletra de la partió de l'aigua de la Font de la ciutat
Lletra de la reina a la seva nora Violant, duquesa de Girona
Lletra de la reina d'Aragó
Lletra de la reina Maria
Lletra de la reina Sibília de Fortià
Lletra de la reina Violant
Lletra de Lleonard de Sos al rei
Lletra de Lluís Cornell a Lleonard d'Alagó
Lletra de Mascarós Garidell a Jaume II
Lletra de Matha d'Armanyac a Pere del Punyalet
Lletra de Mestre Pere Artigó als Consellers de Barcelona
Lletra de Miquel Vives, de Girona, als diputats del General
Lletra de P. de Casaldàguila a Ferran I
Lletra de P. Joan Ferrer als Consellers de Barcelona
Lletra de Pere II a son primogènit
Lletra de Pere Becet a l'infant Alfons
Lletra de Pere Becet al rei
Lletra de Pere Becet als jurats i prohoms de Girona
Lletra de Pere de Portugal
Lletra de Pere del Punyalet
Lletra de Pere dez Pont a la seva germana Na Caterina dez Pont
Lletra de Pere Torrella a Francesc Ferrer
Lletra de rabí Izach a rabí Samuel VILLANUEVA (editor)
Lletra de reyalz custums
Lletra de Riambau de Corbera al rei
Lletra de Romeu de Marimón, batlle de Barcelona, a Jaume II
Lletra de sant Bernat a sa germana CANALS, Antoni (traductor)
Lletra de sor Estela Vigri de Narbona
*Lletra del batlle de Vilanova de Bellpuig a Guillem de Jaffer, jutge
de la cort del rei*
Lletra del batlle general del regne de València
Lletra del Capità Marimon als Consellers de Barcelona
Lletra del Cardenal Cèsar Borja a son germà el Duc de Gandia
Lletra del comte de Pallars
Lletra del duc Joan II de Gandia a S. S. Alexandre VI
Lletra del governador de Catalunya, Lluís Requesens al rei
Lletra del Governador de Mallorca al Mostaçaf de Sineu
Lletra del governador de Rosselló al rei
Lletra del lloctinent del Regne de Mallorca al batlle d'Eivissa
Lletra del marquès de Villena a sa filla dona Joana
*Lletra del Portant veus de Governador general del regne
de Mallorca al Mostassaf de Sòller*

- Lletra del primogènit d'Aragó*
Lletra del procurador Jordi d'Ornos al rei
Lletra del Procurador reial dels comtats de Rosselló i de Cerdanya
als Governador i Procurador reial de l'illa d'Eivissa
Lletra del rei a Pere Beçet
Lletra del rei Ferran d'Antequera
Lletra del rei Ferran de Nàpols
Lletra del rei Martí
Lletra del senescal En G. de Canet als procuradors del rei
Lletra del vescomte de Rocabertí als Jurats de Mallorca
Lletra dels ambaixadors Bussot i Castelló
Lletra dels ambaixadors prop Alfons el Magnànim als Consellers
de Barcelona
Lletra dels Consellers d'Igualada
Lletra dels Consellers de Barcelona
Lletra dels consellers reials de Girona a Joan II
Lletra dels còsols de Perpinyà
Lletra dels diputats del General
Lletra dels diputats del Principat de Catalunya al rei Pere del Punyalet
Lletra dels jurats de València VILLANUEVA (editor)
Lletra dels paers de Cervera
Lletra dels paers de Lleida
Lletra dels tres estats del Rosselló
Lletra dirigida als Consellers d'Igualada
Lletra patent de la reina Maria d'Aragó a Dalmau de Darnius
Lletra reial a l'almirall Vilamarí
Lletra reial al governador de Rosselló i Cerdanya
Lletra reial de Joan I pel regiment dels sindicats forans
Lletres comunes de Lloctinència
Lletres reials
Lleuda de Cotlliure
Lleuda de Pizans
Lleuda de Puigcerdà
Lleuda de Tortosa
Lleuda del rei en la Vall de Querol
Llibre appellat Soliloqui LLULL, Ramon
Llibre d'acordament fet per raho dels galiota e calavela capitanejades
per lo honorable en Jaume Bertran
Llibre d'acords dels Consellers
Llibre d'actes
Llibre d'alguns bons ensenyaments TURMEDA, Anselm
Llibre d'Amic e Amat LLULL, Ramon
Llibre d'Antiquitats
Llibre d'en B. Bufagranyes de l'Hospital de St. Macià
Llibre d'en Çagarriga per les aigües de la Sèquia
Llibre d'intenció LLULL, Ramon
Llibre d'obits

<i>Llibre d'obres de la Seu de València</i>	
<i>Llibre d'Ordinacions</i>	
<i>Llibre de Affata</i>	LLULL, Ramon
<i>Llibre de "Benedicta tu..."</i>	LLULL, Ramon
<i>Llibre de bones costumes dels hòmens</i>	CESSULIS, Jaume de
<i>Llibre de bons amonestaments</i>	TURMEDA, Anselm
<i>Llibre de caça</i>	
<i>Llibre de Cató</i>	
<i>Llibre de clavaria</i>	
<i>Llibre de comptes</i>	
<i>Llibre de comptes d'En Pere Dezvall, tresorer del senyor Rei de l'any 1379</i>	
<i>Llibre de comptes de Pere Boyl</i>	
<i>Llibre de comptes de Pere Miquel</i>	
<i>Llibre de Consells de Castelló de la Plana</i>	
<i>Llibre de Consells de Cervera</i>	
<i>Llibre de Consells de la vila d'Elx</i>	
<i>Llibre de consolació d'Ermità</i>	LLULL, Ramon
<i>Llibre de Contemplació</i>	LLULL, Ramon
<i>Llibre de coses assenyalades</i>	COMES, Pere Joan
<i>Llibre de Crides</i>	
<i>Llibre de Dades</i>	
<i>Llibre de dades i rebudes</i>	
<i>Llibre de Daniel</i>	
<i>Llibre de deliberacions</i>	
<i>Llibre de despeses de l'Almoina del pa de la Seu</i>	
<i>Llibre de doctrina de ben servir</i>	NOLA, Robert de
<i>Llibre de Fortuna e Prudencia</i>	METGE, Bernat
<i>Llibre de Fra Bernat</i>	Francesc de la Via
<i>Llibre de Gamaliel</i>	PASQUAL, Pere (atribució falsa)
<i>Llibre de l'ànima racional</i>	LLULL, Ramon
<i>Llibre de l'Arxiu parroquial</i>	
<i>Llibre de l'Orde de Cavalleria</i>	LLULL, Ramon
<i>Llibre de la Cadena del Monestir de Pedralbes</i>	
<i>Llibre de la marmessoria de Pere de Portugal</i>	
<i>Llibre de la marmessoria de Vicenç Pedriça</i>	
<i>Llibre de la pesta</i>	MOIX, Rafael
<i>Llibre de la Universitat</i>	
<i>Llibre de la Vegueria de la Vall de Ribes</i>	
<i>Llibre de les despeses fetes per l'armament de la galera Sant Tomàs</i>	
<i>Llibre de les Dones</i>	EIXIMENIS, Francesc
<i>Llibre de les franqueses & privilegis de Mallorca</i>	
<i>Llibre de les .IV. Virtuts</i>	
<i>Llibre de les medicines particulars</i>	Ibn Wāfid
<i>Llibre de les Ordenances</i>	
<i>Llibre de mals amonestaments</i>	METGE, Bernat
<i>Llibre de Manescalía</i>	DIEÇ, Manuel

- Llibre de Memòries*
Llibre de Mostassaf
Llibre de Mostassafaria
Llibre de notes
Llibre de paraules de savis e filòsofs
Llibre de Privilegis
Llibre de rebudes e dades
Llibre de Santa Maria
Llibre de saviesa
Llibre de Sèneca de Providència
Llibre de Sèneca de Providència
Llibre de Sent Soví
Llibre de totes maneres de confits
Llibre de totes maneres de potatges, etc.
Llibre de tres
Llibre de vicis
Llibre del Mestre Racional (Barcelona)
Llibre del Mestre Racional (València)
Llibre del Morbo
Llibre del nodriment e de la cura dels ocells
Llibre del rebut i despès de la obra de St. Fèlix de Girona
Llibre del rei d'Hongria
Llibre dels Àngels
Llibre dels Àngels
Llibre dels cavalls
Llibre dels comptes
Llibre dels Mariners
Llibre dels Set Savis de Roma
Llibre n. 3 de l'obra de l'església de Castelló d'Empúries
Llibre segon del compte d'en P. Boyl

Llibre sobre el joch dels escachs
Llibre terç de notaments dels oficials del rei
Llibre verd
Llibre verd de Manresa
Llibre verd menor de Perpinyà
Llibre verd, Reglament de la seca de Barcelona, 1513
Llibres de l'Obra de la seu de Mallorca
Llibres de Sagristia
Lliçó de Narbona
Lligall de festes i cerimònies
Llull, a la Verge Sancta Maria
Llull, A vós, Déus gloriós
Llunari
Macer: llibre de les herbes i les seues virtuts
Mal dit, ben dit
Manament d'Alfons el Magnànim a la tresoreria
- BONSENYOR, Jafuda

 LLULL, Ramon
 Rei Jaume I
 CANALS, Antoni
 VILARAGUT, Antoni de (traductor)

 DIEÇ, Manuel

 EIXIMENIS, Francesc
 LLULL, Ramon
 DIEÇ, Manuel

 GONZÁLEZ HURTEBISE, Eduardo
 (editor)
 CESSULIS, Jaume de

 Arnau de Vilanova

 LLULL, Ramon
 LLULL, Ramon
 GRANOLLACHS, Bernat de
 ALART, Julià Bernat
 Cerverí de Girona

- Manual d'acords*
Manual de 1438
Manual de 1449
Manual de Consells
Manual de l'Hospital de Sant Macià (Aguilar)
Manual de l'Hospital de Sant Macià (Cervià)
Manual de l'Hospital de Sant Macià (Serrat)
Manual Torró
Maria Consort e Loctinent General d'Alfons el Magnànim
en la Cort de Barcelona
Màximes morals
Medicina de pecat LLULL, Ramon
Memorial
Memorial d'instruccions als ambaixadors tramesos per Alfons
el Magnànim al duc de Sessa
Memorial d'instruccions per a una ambaixada a Roma tramesa
per Alfons el Magnànim
Memorial de Johan Buada VILLANUEVA (editor)
Memorial de les exèquies de Joan II CARBONELL, Pere Miquel
Memorial de robes de la infanta Joana en poder de les Menorettes
de Barcelona
Memorials de l'església de St. Joan de Perpinyà
Micer Johan
Mil proverbis LLULL, Ramon
Mirall de trobar Berenguer d'Anoia
Mirall dels divinals assots MARTINES, Pero
Miscell. hist. BALUZI
Miscellània ascètica
Missale Tarraconense
Misteri d'Elx
Misteri del rei Herodes
Moderació feta per los honorables Jurats sobre los inmoderats fors
dels vexels e obres de vidre comu e de sosa
Monetari del rei Pere Conestable de Portugal
Monitori del bisbe Benet de Tocco
Moral Consideració CARROÇ, Francesc
MS. 2 Ll. I. Biblioteca del rei d'Espanya (Madrid)
MS. 129 de Ripoll Anònim
MS. 252. Biblioteca de Catalunya
MS. 253, f. 148. Biblioteca de Catalunya
MS. 352, f. 1 vº. Biblioteca de Catalunya
MS. 352, f. 101 vº. Biblioteca de Catalunya
MS. 352, f. 106 vº. Biblioteca de Catalunya
MS. 352, f. 107. Biblioteca de Catalunya
MS. 352, f. 107 vº. Biblioteca de Catalunya
MS. 352, f. 138 vº. Biblioteca de Catalunya
MS. 352, f. 139. Biblioteca de Catalunya

- MS. 352, f. 145 vº. Biblioteca de Catalunya
 MS. 352, f. 145 vº -146. Biblioteca de Catalunya
 MS. 352, f. 146. Biblioteca de Catalunya
 MS. 352, f. 148. Biblioteca de Catalunya
 MS. 352, f. 148 vº. Biblioteca de Catalunya
 MS. 352, f. 149. Biblioteca de Catalunya
 MS. 352, f. 149 vº. Biblioteca de Catalunya
 MS. 352, f. 178. Biblioteca de Catalunya
 MS. 352, f. 178 vº. Biblioteca de Catalunya
 MS. 352, f. 205. Biblioteca de Catalunya
 MS. 352, f. 238 vº. Biblioteca de Catalunya
 MS. 352, f. 241. Biblioteca de Catalunya
 MS. 352, f. 249. Biblioteca de Catalunya
 MS. 352, f. 364. Biblioteca de Catalunya
 MS. 352, f. 364 vº. Biblioteca de Catalunya
 MS. 352, f. 382. Biblioteca de Catalunya
 MS. 352, f. 452 vº. Biblioteca de Catalunya
 MS. 921, antic L. 2. Biblioteca Nacional de Madrid
 MS. 978, f. 103. Biblioteca de Catalunya
 MS. 10.162, f. cviiij. Biblioteca Nacional de Madrid
 MS. *Acadèmia Història de Mallorca*
 MS. *Biblioteca Nacional de París* (Cat. Morel-Fatio, 79, 2)
 MS. *Biblioteca Nacional de París* (Cat. Morel-Fatio, 121) Anònim
 MS. *Biblioteca Nacional de París*, 13, f. 27
 MS. *Biblioteca Nacional de París*, 13, f. 27 vº
 MS. *Biblioteca Nacional de París*, fons espanyol 212, f. cix
 MS. *Biblioteca Nacional de París*, fons espanyol 212, f. cvij vº
 MS. *Biblioteca Nacional de París*, fons espanyol 212, f. cxxiv vº
 MS. *Biblioteca Nacional de París*, fons espanyol 451, § 4
 MS. *Biblioteca Nacional de París*, fons espanyol 451, § 5
 MS. *Biblioteca Nacional de París*, fons espanyol 451, § 6
 MS. *Biblioteca Nacional de París*, fons espanyol 451, § 7
 MS. *Biblioteca Nacional de París*, fons espanyol 451, § 8
 MS. *Biblioteca Nacional de París*, fons espanyol 541, § 3
 MS. *Biblioteca Nacional de París*, fons espanyol 541, § 5
 MS. *Biblioteca Nacional de París*, fons espanyol 742
 MS. *Biblioteca Nacional de París*, fons espanyol 742, f. 3 vº
 MS. *Biblioteca Nacional de París*, fons espanyol 742, f. 4 vº
 MS. *Biblioteca Nacional de París*, fons espanyol 742, f. 5
 MS. *Biblioteca Nacional de París*, fons espanyol 742, f. 6
 MS. *Biblioteca Nacional de París*, fons espanyol 742, f. 6 vº
 MS. *Biblioteca Nacional de París*, fons espanyol 742, f. 7
 MS. *Biblioteca Nacional de París*, fons espanyol 742, f. 8
 MS. *Biblioteca Nacional de París*, fons espanyol 742, f. 9 vº
 MS. *Biblioteca Nacional de París*, fons espanyol 742, f. 11
 MS. *Biblioteca Nacional de París*, fons espanyol 742, f. 12 vº
 MS. *Biblioteca Nacional de París*, fons espanyol 742, f. 13

- MS. *Biblioteca Nacional de París*, fons espanyol 742, f. 13 vº
 MS. *Biblioteca Nacional de París*, fons espanyol 742, f. 19 vº
 MS. *Biblioteca Nacional de París*, fons espanyol 742, f. 20
 MS. *Biblioteca Nacional de París*, fons espanyol 742, f. 21
 MS. *Biblioteca Nacional de París*, fons espanyol 742, f. 22
 MS. *Biblioteca Nacional de París*, fons espanyol 742, f. 23
 MS. *Biblioteca de la Universitat de Barcelona*, f. 132 vº PASQUAL, Pere
 MS. *Biblioteca de la Universitat de Barcelona*, f. 149 vº PASQUAL, Pere
 MS. *de Bartomeu Jaume*
 MS. *de Convents eclesiàstics de la Zaidia de València*
 MS. *de la Seu de Barcelona [Tortra, XII.]*
 MS. *de la Seu de Mallorca*
 MS. *n. 12 (sectio litúrgica) de Sant Feliu de Girona*
 MS. *n. 216, (Varis) f. iv, a.* Biblioteca Universitària de València
 MS. *n. 216, f. c.* Biblioteca Universitària de València
 MS. *n. 216, f. cv, b.* Biblioteca Universitària de València
 MS. *n. 216, f. cxij, c.* Biblioteca Universitària de València
 MS. *n. 216, f. iv, a.* Biblioteca Universitària de València
 MS. *n. 216, f. iv, b.* Biblioteca Universitària de València
 MS. *n. 216, f. lv vº, b.* Biblioteca Universitària de València
 MS. *n. 216, f. lxiii, a.* Biblioteca Universitària de València
 MS. *n. 216, f. lxiii, b.* Biblioteca Universitària de València
 MS. *n. 216, f. lxiii, c & d.* Biblioteca Universitària de València
 MS. *n. 216, f. lxiii, c.* Biblioteca Universitària de València
 MS. *n. 216, f. lxiii, d.* Biblioteca Universitària de València
 MS. *n. 216, f. lxij, b.* Biblioteca Universitària de València
 MS. *n. 216, f. lxij, d.* Biblioteca Universitària de València
 MS. *n. 216, f. lxiv, d.* Biblioteca Universitària de València
 MS. *n. 216, f. lxv, a.* Biblioteca Universitària de València
 MS. *n. 216, f. lxv, b.* Biblioteca Universitària de València
 MS. *n. 216, f. lxv, c.* Biblioteca Universitària de València
 MS. *n. 216, f. lxxvii, a.* Biblioteca Universitària de València
 MS. *n. 216, f. lxxvii, b.* Biblioteca Universitària de València
 MS. *n. 216, f. lxxvij, a.* Biblioteca Universitària de València
 MS. *n. 216, f. lxxvij, b.* Biblioteca Universitària de València
 MS. *n. 216, f. lxxvij, c.* Biblioteca Universitària de València
 MS. *n. 216, f. lxxvij, d.* Biblioteca Universitària de València
 MS. *n. 216, f. lxxvj, c.* Biblioteca Universitària de València
 MS. *n. 216, f. lxxvj, d.* Biblioteca Universitària de València
 MS. *n. 216, f. lxxvj, c.* Biblioteca Universitària de València
 MS. *n. 216, f. lxxvj, d.* Biblioteca Universitària de València
 MS. *n. 216, f. lxxxviii, b.* Biblioteca Universitària de València
 MS. *n. 216, f. lxxxiii, b.* Biblioteca Universitària de València
 MS. *n. 216, f. lxxxiii, c.* Biblioteca Universitària de València
 MS. *n. 216, f. lxxxiii, d.* Bibl. Univ. València
 MS. *n. 216, f. lxxxv, a.* Biblioteca Universitària de València
 MS. *n. 216, f. lxxxv, b.* Biblioteca Universitària de València
 MS. *n. 216, f. lxxxv, c.* Biblioteca Universitària de València
 MS. *n. 216, f. lxxxv, d.* Biblioteca Universitària de València

- MS. n. 216, f. xx, a. Biblioteca Universitària de València
 MS. n. 309. Biblioteca de Catalunya
 MS. n. 1.292. Biblioteca Capitular de la Seu de Saragossa
Negocis comuns
Nobiliari català de Steve Tamborino
Noliejament de la nau "Santa Maria"
Noliejament del leny "Sant Anthoni"
Nota afegida al Llibre de Sent Soví
Notes de Mossèn Genís Fira, secretari del duc Joan II de Gandia
Nova art de trobar
Novells ardots
O tu traydor
Obra a la joya
Obra a llaors de Sent Cristofol
Obra a llaors de Sent Cristofol
Obra a llaors de Sent Cristofol
Obra a llaors de Sent Cristofol
Obra a llaors de Sent Cristofol
Obra brocada de la gloriosa Magdalena
Obra de Nostra Dona
Obra de Sant Jordi e de Cavalleria
Obra dels alcaits e dels Jutges
Obra fenix
Obra feta en lahor de N'Isabel Suaris
Obra feta per lo capellà Fagadell
Obra feta per los vells
Obra feta per Mossen Borra
Obra feta per Sancta Catharina
Obra feta responent a una joia, etc.
Obra unisonant aperiada la meytat
Las Obras...
Obres d'Ausiàs March
Obres en lahor de senta Caterina de Sena
Obres en lahor de senta Caterina de Sena
Obres en lahor de senta Caterina de Sena
Obres en lahor de senta Caterina de Sena
Obres en lahor de senta Caterina de Sena
Obres en lahor de senta Caterina de Sena
Obres rimades
Ofici de la Santa Inquisició
Omèlia sobre lo psalm del Miserere mei
Oració
Oració a la Verge Maria tenint son fill devallat de la Creu
Oració de Santa Catarina
Oració de tot dia
Oracions de Ramon
- Jaufré de Foixà
- TAMBORINO, Steve
- Francesc d'Olesa
- ERILL, Arnau d'
 MARTINES, Pero
 CORELLA, Roís de
 FERRER, Jaume
 FERRER DE BLANES, Jaume
 ROIÇ, Lluís
 VINYOLES, Narcís
 CARBONELL, Pere Miquel
 GARAU, Joan
 Rei Pere del Punyale
- Arnau de Vilanova
 PASTOR, Simó
- MORENO, Joan
 MARCH, Ausiàs
 MARTINES, Pero
 VINYOLES, Narcís
 SANT JORDI, Jordi de
 FERRANDIS D'HERÈDIA, Joan
 MARCH, Ausiàs
 FABRA, Jeroni
 FERRANDIS, Vicent
 GARCIA, Miquel
 GOMIS, Pere
 MARTÍ, Pere
 PINEDA, Andreu Martí
 VINYOLES, Narcís
 LULL, Ramon
 CARBONELL, Pere Miquel
 VINYOLES, Narcís
 Anònim
 CORELLA, Roís de
- Cerverí de Girona
 LULL, Ramon

- Ord. de Barcelona*
Ord. nav. de Pere d'Aragó
Orde del rei Alfons el Magnànim
Orde del rei Ferran a P. Becet
L'orde del tocar les campanes
Lo orde que ha de tenir per a dar deseximents hun cavaller
a altre cavaller
Orde reial
Orde reial al Batlle general de Catalunya
Orde reial de 10 de maig de 1379
Orde reial de 30 d'agost de 1417
Orde reial sobre els cavalls "de civada"
Ordenació de l'entrada de la duquesa de Girona a València
Ordenació de les coses que són necessàries en tota seca
Ordenacions de Pere del Punyalet sobre els oficials de la sua cort. Rei Pere del Punyalet
 CDIACA, vol. V
Ordenacions del lloc de Vallfogona
Ordenacions del rei Pere el Gran
Ordenament del rei Jaume II
Ordenaments del Senyor Rei En Pere I
Ordenança sobre armaments en cors
Ordenances de l'antic Consolat
Ordenances de Solsona
Ordinació de Ferran el Catòlic sobre batiment de diners menuts
Ordinació de Pere del Punyalet
Ordinació de Pere del Punyalet relativa a la ceca de Perpinyà
Ordinació del batlle i dels cònsols de Perpinyà
Ordinació del bisbe de Mallorca
Ordinació del Vicari general de Mallorca
Ordinació prohibint de fer rompudes a les garrigues de Salvaterra
del Rosselló
Ordinació pública de tot en tot servadora Rei Pere del Punyalet
Ordinació pública del rei Pere del Punyalet Rei Pere del Punyalet
Ordinació reial sobre cavalls "de civada"
Ordinació secreta
Ordinació sobre crides de Tuir
Ordinació sobre pesos i mesures de Perpinyà
Ordinacions
Ordinacions d'en Sanctacilia
Ordinacions de Binisalem
Ordinacions de Consellers de Barcelona sobre fets marítims
Ordinacions de l'Hospital de la Santa Creu
Ordinacions... de l'ofici d'afermador de macips vagabunts
Ordinacions de l'ofici de blanquers e aseonadors
Ordinacions de la Casa reial de Joan I
Ordinacions de la confraria de mossèn Sent Francesch de
Vilafranca de Conflent

<i>Ordinacions de la Vall d'Àneu</i>	
<i>Ordinacions de la Vall de Querol</i>	
<i>Ordinacions de la vila d'Àger</i>	
<i>Ordinacions de la vila d'Inca</i>	
<i>Ordinacions de la vila de St. Celoni</i>	
<i>Ordinacions de Perpinyà</i>	
<i>Ordinacions de revenda de obra de terra</i>	
<i>Ordinacions del comtat d'Empúries</i>	
<i>Ordinacions dels Jurats de Girona</i>	
<i>Ordinacions dels peraires i dels teixidors de Perpinyà</i>	
<i>Ordinacions e bans del Comtat d'Empúries</i>	
<i>Ordinacions fetes en Cort</i>	
<i>Ordinacions fetes sobre speciers e apotecaris</i>	
<i>Ordinacions gremials de Mallorca</i>	
<i>Ordonament de les costures dels sartres</i>	ALART, Julià Bernat
<i>Ordonament del bosc de Perellós</i>	
<i>Ordonament dels argenters</i>	
<i>Ordonament dels forns teulers</i>	
<i>Ordonament dels masellers de Perpinyà</i>	
<i>Ordonaments & Consts. de Valls</i>	
<i>Ordonances de l'antic Consolat</i>	
<i>Ordonances de les Armades</i>	
<i>Ordonances de peraires, teixidors i tintorers</i>	
<i>Ordonances navals de Pere del Punyalet</i>	
<i>Ordre de Joan I</i>	
<i>Ordre de Joan I dictada a Fraga a 12 de novembre de 1390</i>	
<i>Ordre de Pere del Punyalet datada a 10 de maig de 1379 a Barcelona</i>	
<i>Ordre del rei Pere del Punyalet al Governador</i>	
<i>Ordre reial de Ferran el Catòlic</i>	
<i>Ordre reial sobre la leuda dels draps de Perpinyà</i>	
<i>Ovidi</i>	METGE, Bernat
<i>Palladi Rutuli de Agricultura</i>	SAYOL, Ferrer
<i>Panegíric de Sant Jordi</i>	FERRER, Vicent
<i>Paràfrasi del Pater noster</i>	
<i>Paràfrasi profana del càntic de Simeó</i>	
<i>Paris e Viana</i>	
<i>Parlament en casa Berenguer Mercader</i>	CORELLA, Roís de
<i>Parlaments de Felip de Malla</i>	MALLA, Felip de
<i>Lo Passi en cobles</i>	FENOLLAR, Bernat i MARTINES, Pere
<i>Passió de Jesu Crist reduïda pel mestre Johan Gerson</i>	
<i>Passió de Nostre Senyor Jesucrist</i>	Lleonard de Sors
<i>Pecador remut</i>	MALLA, Felip de
<i>Pecat d'Adam</i>	LLULL, Ramon
<i>Pedro de Luna, Docs.</i>	LUNA, Pedro de
<i>Pensament</i>	FERRER, Pere Joan
<i>Per la fabricació e venda de vidre</i>	
<i>Per la marquesa d'Oristany</i>	Lleonard de Sors

- Per los moliners e senyors de molins*
Per los pellicers, o collegi lur
Pere del Punyalet en la Cort de Cervera
Permis concedit per Pere del Punyalet a dos patrons de Mallorca
de navegar cap a Romania
Perot Johan per madama Lucrecia JOAN, Perot
Plant de Nostra Dona Santa Maria LLULL, Ramon
Plant de Sent Esteve
Planys del cavaller Mataró
Poders atorgats al Síndic de la vila de Torroella de Montgrí
en les Corts de Barcelona de 1358
Poema de la Victoria de Lepant PUJOL, Joan
Poesies de Pero Martines MARTINES, Pero
Poesies diverses CORELLA, Roís de
Porgatori de Sent Patrici ROS DE TÀRREGA, Ramon
Porters de Ciutat
Pragmàtica de Ferran II dada a Burgos el 1511
Pragmàtica sanció d'Alfons el Magnànim
Pragmàtiques e altres drets de Catalunya
Pregons de Mallorca
Presoner SANT JORDI, Jordi de
Primer del Crestià EIXIMENIS, Francesc
Primer libre de l'argenteria e joies de la reina Sibília
Primer llibre racional
Primera balada VILA-RASA, Lluís de
Privilegi 11 de Joan II
Privilegi concedit per l'infant Joan
Privilegi de guiatge atorgat per Joan I a la vila d'Igualada
Privilegi reial de Ferran el Catòlic (Montsó, 17 juny 1510)
Privilegi reial de Ferran el Catòlic (Montsó, 17 juliol 1510)
Privilegis de València
Privilegis de València Rei Ferran II
Privilegis de València Rei Jaume I
Privilegis i ordinacions de les valls pirenenques
Procés contra el comte d'Urgell
Procés contra Jaume Ferrer, judaïtzant
Procés contra Jaume Fuster i sa muller, judaïtzants
Procés contra Jaume Tori, judaïtzant
Procés de les olives MORENO, Joan
Procés de Vinçà
Procés del crim del castell de Guàrdia Alada
Procés del Parlament de Cervera
Procés incoat a Ascó en 1510
Proclama de guerra de Pere del Punyalet
Procuració real
Profecia de Ferran el Catòlic
Profecia de l'ase TURMEDA, Anselm

- Profecia de la guerra de Granada*
Profecies de Merlí
Profecies de Turmeda TURMEDA, Anselm
Pronòstic per l'any .Mill.D.xxxiiij. MOLERA, Gaspar B.
Proposició al Consell de Cent, feta a 15 de febrer de 1475
Proposició de Pere del Punyalet a les Corts de Montsó de 1382
Proposició de Pere del Punyalet a les Corts de Tarragona Rei Pere del Punyalet
Proposició del rei Martí en les Corts de Perpinyà Rei Martí I
Protesta i reclamació adreçada al batlle de la vila de Cotlliure
per diversos patrons de barques el 6 de desembre 1466
Protocol del notari Jaume Vendrell
Protocol del notari Joan Gamiça
Proverbi d'amics
Proverbi popular
Proverbis de Guillem de Cervera Guillem de Cervera
Proverbis de Ramon LLULL, Ramon
Proverbis de Salamó BONSENYOR, Jafuda (?)
Providència del Consell de Jurats de Cervera
Provisió de la Generalitat de València datada a 17 de febrer de 1493
Provisió de Pere del Punyalet prohibint l'extracció de monedes
i metalls preciosos
Puiggari
Quadern d'En G. Rossell, administrador de l'Hospital d'En Vilar
Quaresma FERRER, Vicent
Quart del Cartoxà CORELLA, Roís de
Lo quart libre de solemnitats
Quarta balada VILA-RASA, Lluís de
Qüern de provisions
Quesits Albert el Gran
Qüestió moguda per Mossen Fenollar FENOLLAR, Bernat
Rahonament entre Francesch Alegre i Speransa
Raonament d'Avinyó Arnau de Vilanova
Rebut de robes i efectes de Pere de Portugal
Rebut firmat per Gabriel Ballester pintor de Barcelona,
a 18 d'agost de 1448
Receptari de la Universitat de València
Receptari de Micer Johan Micer Johan
Recopilació de les franqueses i dret municipal del Regne de Mallorca
Record TURELL, Gabriel
Recull d'eximplis e miracles
Refús de dret de burgesia segons els privilegis de Cotlliure
Regiment comú de la Generalitat
Regiment curatiu e preservatiu de la pestilència ALCANYÍS, Lluís
Regiment de la cosa pública EIXIMENIS, Francesc
Regiment de preservació a epidímia e pestilència e mortaldats Jaume d'Agramunt
Registre comú de la Generalitat
Registre d'albarans

- Registre de despeses menudes del Rei Jaume I*
Registre de la cort
Registre reial. Commune 2. Sigilli secreti de 1403
Reglament de la seca de Barcelona
Reglament del rei Ferran el Catòlic sobre monedes
Regles d'Amor MASCÓ, Domènec (atribució falsa)
Reial cèdula crean a moneda mallorquina d'or
Reial Cèdula de Martí I
Reial Ordre de Ferran el Catòlic
Reial registre
Reial Sentència de Ferran el Catòlic
Relació de l'entrada al regne de Granada sota el comandament de D. Joan Manuel
Relació del saqueig de Torreblanca pels moros de Barberia
Relació dels jocs en celebració de l'entrada a València de la duquesa de Girona
Relació dels llibres lliuradors al llibreter Joan Trincher per l'estamper Joan Rosembach
Rendes del rei en el regne de València
Rendes del Rey... en los locs de Ella et de Novella et d'Asp.
Rendes del Senyor Rey en Aragó. Loarre
Rendes reials (Regne de València dellà el riu de Xúquer)
Reportationes Sermonum FERRER, Vicent
Requesta d'amor de Madama Sans Merci OLIVER, Francesc
Resolució del Consell de la vila de Puigcerdà
Resolució dels diputats del General
Resposta del bisbe Margarit a la proposició de Joan de Navarra en les Corts de Barcelona
Resposta en lahor de la Verge Maria DESPUIG, Bernat
Resposta en lahor de la Verge Maria DIAMANT, Llorenç
Resposta en lahor de la Verge Maria FIRA, Genís
Resposta en lahor de la Verge Maria MONYOÇ, Lluís
Resposta en lahor de la Verge Maria VALLMANYA, Antoni de
Resposta en lahor de la Verge Maria VERDANXA, Joan
Resposta en lahor de la Verge Maria VIDAL, Joan
Restriccions en la venda e consum del blat
Romanç de Rodes FERRER, Francesc
Rúbrica d'ordinacions 1290 a 1472
Rúbriques de Bruniquer BRUNIKUER, Esteve Gilibert
Rúbriques del rei En Jaume
Lo Sagramental arromançat ab ses alleguacions en lati
Salaris que es paguen cascun any en el regne de València
Salconduit de Ferran I a favor de Jacme Brente
Salconduit de Pere del Punyalet a favor de Bonanat Çapera
La Salve Regina Anònim
Sant Grasal
La santíssima Passió
Scachs d'amor CASTELLVÍ, Francí de

- Scachs d'amor*
Scachs d'amor
Scala de contemplació
Scala Dei
Sciència de les steles
Scipiò e Aníbal
Sectio litúrgica
Segon del Cartoxà
Segon del Crestià
Segona balada
Seguretat i indults generals a aquells qui s'allistaran en les dues galeres del vescomte de Rocabertí...
Sentència
Sentència arbitral de Ferran el Catòlic
Sentència arbitral de Guadalupe
Sentència contra heretges
Sentència contra Jacobum de Casafranca
Sentència contra Mossen Dalmau de Tolosa
Sentència contra mossèn Urbano...
Sentència contra Na Blanquina Casafranca...
Sentència de Jaume I sobre delmes i primícies (s. xv)
Sentència del procés de la Inquisició de Barcelona
Sentència donada... contra un nomenat Benet Garcia...
Sentència reial de Ferran el Catòlic
Sentències catòliques
Sentències catòliques
Sentències morals
Sentències morals
Sepultura de Mossen Françí Aguilar
Lo Sermó d'En Muntaner
Sermó de Bernat Metge
Sermó de l'Encarnació
Sermó de Sant Nicolau
Sermó del bisbetó
Sermones diversi
Sermons de Sant Vicent Ferrer
Los set goigs de la Verge Maria
Setge de Jerusalem
Sindicatures
Sinodal de Vic
Sirventès
Lo Somni
Somni de Francesch Alegre
Lo somni de Joan Joan
Sort
Sotsobreria de Murs e Valls de València
Sparça
- FENOLLAR, Bernat
 VINYOLES, Narcís
 CANALS, Antoni
 EIXIMENIS, Francesc
 GILBERT, Pere
 CANALS, Antoni

 CORELLA, Roís de
 EIXIMENIS, Francesc
 VILA-RASA, Lluís de

 CARBONELL, Pere Miquel
 Rei Ferran II
 Rei Ferran II
 CARBONELL, Pere Miquel
 CARBONELL, Pere Miquel
 CARBONELL, Pere Miquel
 CARBONELL, Pere Miquel
 CARBONELL, Pere Miquel

 CARBONELL, Pere Miquel

 FERRER, Vicent
 FERRER DE BLANES, Jaume
 BONSENYOR, Jafuda
 EIXIMENIS, Francesc
 CORELLA, Roís de
 MUNTANER, Ramon
 METGE, Bernat
 FERRER, Vicent

 FERRER, Vicent
 Anònim (Joan de Campos?)

 MARCH, Pere
 METGE, Bernat
 ALEGRE, Francesc
 GASSULL, Jaume
 VALLMANYA, Antoni de

 TORROELLA, Pere de

<i>Speculum peccatoris</i>	Anònim
<i>Spill</i>	ROIG, Jaume
<i>Spill de ben viure e de bé confessar</i>	Jaume d'Olesa
<i>Spill manifest de totes les coses del vezcomdat de Castellbò</i>	
<i>Stat. del s. XIV per armaments en cors</i>	
<i>Statut de Sanxo III rei de Mallorca</i>	
<i>Statuta Corraeriorum</i>	
<i>Stratxe (Usatge)</i>	
<i>Suma de Collacions</i>	
<i>Sumari de batalla a ultrança</i>	FERRER, Pere Joan
<i>Suplicacions al Consell de Cervera</i>	
<i>Suplicationes (1385-87)</i>	
<i>Tarifa de la lleuda de la Vall de Querol</i>	
<i>Tarifa del dret de reva de Perpinyà</i>	
<i>Taxa dels coloms</i>	
<i>Tençó de l'estiu e de l'hivern</i>	MARCH, Jaume
<i>Tençó moguda per lo vescomte de Rocabertí a Mn. Jacme Mach</i>	MARCH, Jaume
<i>Terç del Crestià</i>	EIXIMENIS, Francesc
<i>Terça balada</i>	VILA-RASA, Lluís de
<i>Testament</i>	Cerverí de Girona
<i>Testament (1455)</i>	
<i>Testament atorgat a València el 4 de juliol de 1478</i>	
<i>Testament d'Amor</i>	
<i>Testament d'Elisabeta de Borja</i>	
<i>Testament d'En Serradell</i>	
<i>Testament de la duquesa de Gandia</i>	
<i>Testament de Nicholau Martí, rajoler de València</i>	
<i>Testament de Sant Francesc de Borja</i>	
<i>Testament del duc de Gandia</i>	
<i>Testament del pintor Francesc Pagano</i>	
<i>Testament del pintor Paulo de Regia</i>	
<i>Thesaurus puerilis</i>	POU, Onofre
<i>Tirant lo Blanch</i>	MARTORELL, Joanot
<i>Títol d'un incunable valencià de 1494</i>	
<i>Títulos y Enagenaciones</i>	
<i>Torts que el comte d'Empúries fa al senyor Rei</i>	
<i>Tractat de Confessió</i>	EIXIMENIS, Francesc
<i>Tractat de la sangnia</i>	Anònim
<i>Tractat de moral</i>	Anònim
<i>Tractat de pau i de comerç fermat a Tunis a 21 de novembre de 1301</i>	
<i>Tractat e compendi de les monedes</i>	CAPDEVILA, Arnau de
<i>Tractat entre Jaume II i el rei de Granada</i>	
<i>Tragèdia de Caldesa</i>	CORELLA, Roís de
<i>Les Tragèdies de Sèneca</i>	VILARAGUT, Antoni de (traductor)
<i>Transformacions d'Ovidi</i>	ALEGRE, Francesc
<i>Tresor de pobres (MS. 216 de la Bibl. Univ. de València)</i>	
<i>Treva acordada entre Jaume I i els magnats de Catalunya</i>	

<i>Tristany de Leonís</i>	
<i>Triumfes de Nostra Dona</i>	Jaume d'Olesa
<i>Tròtula de Mestre Johan</i>	
<i>Turbacions de Joan II</i>	
<i>Usances e franqueses... de la ciutat d'Urgell</i>	
<i>Usatges (MS. de Vic)</i>	
<i>Usatges de Barcelona</i>	
<i>Valeri Màxim</i>	CANALS, Antoni
<i>Venda feta per mestre Johan Rosembach</i>	
<i>Venturós pelegrí</i>	
<i>Vers de la Nativitat de Jesucrist</i>	MARCH, Arnau
<i>Vetula</i>	METGE, Bernat
<i>Viage literario</i>	VILLANUEVA (editor)
<i>Viatge a Terra Santa</i>	
<i>Viatge d'Owein al Purgatori</i>	ROS DE TÀRREGA, Ramon
<i>Viatge del vescomte de Perellós al purgatori de St. Patrici</i>	
<i>Vida de la sacratíssima Verge Maria</i>	CORELLA, Roís de
<i>Vida de sant Amador</i>	
<i>Vida de sant Apol·loni</i>	
<i>Vida de sant Honorat</i>	Anònim
<i>Vida de sant Jeronim</i>	
<i>Vida de sant Julià</i>	
<i>Vida de sant Vicent</i>	PERES, Miquel
<i>La vida de Sta. Anna</i>	CORELLA, Roís de
<i>Vida del benaventurat martir Sant Jordi</i>	
<i>Vides de sants</i>	
<i>Virolai de madona Sancta Maria</i>	
<i>Visió</i>	
<i>Visió de Trictelm</i>	
<i>Visió de Tundal</i>	
<i>Visió de Tundal (Clares Valls)</i>	
<i>Visió de Tundal (Gaudal)</i>	
<i>Visió de Tundal (Tuglat)</i>	
<i>Visió delectable (orig. castellà)</i>	TORRE, Alfonso de la
<i>Visita dels castells del Rei (Castell de Tautavel)</i>	
<i>Vita Christi</i>	Isabel de Villena
<i>Vocabulario del humanista</i>	PALMIRENO, Lorenzo

Índex de mots i expressions

- a pedra e brac 145
a poc estant 145
adrament 80
adzebró 39
aeripill, [haeripill] 39
aferrador, [afferador] 81
ah!, [ha] 163
ah, ah, ah! 183
ah las! 163, 164, 174, 177
ai, [ay, hay] 163
ai, ai! 164
ai de mi! 164
ai las! 163, 164, 174, 177
ai mi! 165
aigua (malaltia de l' ____) 145
aigua de peix salat 11, 145
aitant (ab ____) 31, 146
ajuda! 165
alafia 39
alairí, [alhayri] 39
albaina (en ____) 11, 146
albarans (pendre ____) 146
alberga 81
albruixó, [albruxo] 40
allèn mar 11, 146
almaritzar 81
almàrtec d'aur 146
almell 68
almodroc, [almodroch, almadroch] 35, 68
almod (posar llum jus l' ____) 146
alquimiat, ada 68
àls (sens ____) 147
als ço 147
amassar 135
ambre (magrana d' ____) 40
amema 131
amon! 165
amplèr, a 131
anateras 132
anfracte, [amfracte] 40
angarir 40
anguila (tenir l' ____ per la cua) 147
anques (girar les ____) 147
apensir 81
apostat, ada 111
Aragó! Aragó! 165
arborins 132
arc anglès 69
arc de rotlló 69
arma (segons ____) 147
arma nada 148
armes (a ____!) 165
armes! armes! 166
arri! 166
arrigoçat, ada 140
arsur, a 81
assats e massa 148
atressí no 148
atrop, atrop! 183
aur! 11, 166

- auricalc 40
 avais, a 40
 avandar 132
 avant! 166
 avant (tira ___!) 166
 avant, avant! 167
 avitot 41
 ayoc! 167
- babaia, [babaya] 183
 bagatí 41
 balandrà, [balandrau] 112
 balb (anar ___) 148
 banar 113
 bandó (a ___) 148
 barafustar 69
 barcella (no cabre en la ___) 11, 149
 bardient 132
 barobí 69
 barra (saltar en ___) 149
 bartafella, [bartafeyla] 70
 basca (menar ___) 149
 basca (prendre ___ a algú) 149
 bascarral 132
 basurós, osa 41
 be 183
 beanya 113
 béé! 167
 belactariom 41
 ben e gent 149
 bernatge 70
 bernei, [berney] 70
 betzara 113
 beuna 32
 beverre 81
 billionar 113
 blana (fer-la pus ___) 149
 bleuma 129
 bóc (jaure lo ___ en lo llaç) 150
 bona (que ___!) 167
 bonitell, [bonitel] 10, 41
 boquimoll, [boquimol] 11, 82
 boscat, ada 136
 bossonalla 70
 brama (a la ___) 150
 bruneter, [brunater] 113
 bruu...! 184
- buac, [buach] 71, 82
 buguiart, arda 71
 bum, bum 184
 bum, bum 184
 burc de costat 150
 burguereny 142
 burs 32
 busari, [bussari] 71
- cabalar 129
 cabistell 71
 cabiva, [cabina] 114
 cadena en coll (estar ___) 150
 cald en cald (de ___) 150
 cald en cald (de ___) 150
 calderes adobar! 167
 caldum 114
 caler (gitar a non ___) 151
 calquer 71
 cama (trencar lo coll e la ___) 151
 camalloc, [camalloch] 41
 canbiades (a les ___) 151
 camell, [cameyl] 82
 canmia 42
 cap! 167
 cap en dansa (metre lo ___) 151
 capsou 82
 carmanyola 42
 carmenjola 42
 carnatge (gitar a ___) 152
 carraix 82
 castó 114
 catacimbala, [cathacimbala] 115
 cau, cava 83
 cauquilla 83
 cauquiller, a 83
 cavall cuitat (a ___) 152
 cavar 136
 caviari 115
 caxinació 42
 cemensal, [cemasal] 115
 cerrer, a 143
 ciellat, ada 115
 cítola 42
 closa nada 152
 coa ne cap (no haver ne ___) 152
 coc que abat (ésser ans ___) 153

- coci-moci 42
 coguilla 116
 coima, [coyma] 71
 coindia, [cuyndia] 43
 coinquinat, ada 43
 col (no tocar una ___) 153
 colongia 22, 43
 com! 168
 comediat, ada 116
 comiat (demandar ___) 153
 compares e comares (anar tot per ___) 153
 compunct, a 43
 conc, [conch] 116
 còndit 116
 condobiat, ada 141
 condubi 43
 contralou 132
 copina de mar 153
 corda per lo coll (metre's la ___) 153
 corenyós, osa 72
 cornar 117
 corruscar-se 83
 corruscat, ada 44
 cosc, [coshc] 83
 cosqueta 44
 coster 83
 cotada 72
 crassa, [craça] 84
 cubiculari 44
 cugot 84
 cursell 132

 dali! 168
 dali, dali 168
 davantura 72
 debonaire, [debonayre] 44
 deboxat, ada 44
 deboxat, ada 44
 defalliment de (a ___) 153
 dereós, osa 72
 derir 73
 desalimitadament, [desallimitadament] 117
 desbraonar 73
 descaçar algú (no merèixer ___) 154
 desertruós, osa 45
 desguisat, ada 73
 deshondria, [desondria] 45

 desmarrit, ida 11, 84
 desperta ferres! 168
 despeses e messions (a ___) 154
 despeu 45
 desteny 74
 destinament 74
 destinya 117
 destraçat, ada 84
 destribanat, ada 118
 detriança 45
 Déu (ah, ___!) 169
 Déu (oh ___!) 169
 Déu (per lo cap de ___!) 169
 Déu (via ___!) 169
 Déu no m'ajut! 169
 deverar 85
 dexaser 118
 diablari 132
 diable! 169
 diables (anar a cent milia ___) 154
 diagrigi 45
 diaquilon 45
 diarredon 46
 diascoron 130
 didaleres 85
 dimoni (vaja al ___!) 169
 diners manvés (a ___) 154
 dita e coneguda de (a ___) 154
 dors (girar lo ___) 154
 dragoncell, [dragonsel] 46
 dragoncella, [dragontella] 46
 duranyó 46

 e-la-mi 46
 ea! 170
 eeh!, [hee] 170
 egipciana, ana 85
 egualar 85
 eh!, [e, hee, he] 170
 eia!, [ella] 170
 eixaquia, [exaquia] 118
 eixàrcia, [exercia] 11, 85
 eixell, [exell] 85
 eixenç, [exens, exenz] 47
 eixenç roman 47
 eixenuç, [exenuç, exanuç, exenuz, exenuç] 47
 eixernir, [exernir] 85

- eixida, [exida] 11, 86
 ela 86
 elís, isa 47
 emboquir 48
 empaiment 86
 empastís 86
 empit, [enpit] 86
 emplombadura, [amplombadura] 87
 empre 87
 empunyat, ada 74
 enaulir 48
 encantar 87
 encaramar 87
 encarcerar 87
 encarnada 87
 enceptar 88
 encombrir 118
 encondobiat, ada 141
 encontrada 88
 encost 48
 eneix 48, 61
 enello, [enello] 48
 enestirs 48, 52
 enfogat, ada 88
 enfrenament 88
 enfusa 141
 engrunat, ada 89
 enllunat, ada 11, 89
 enredrament 89
 enrigotat, ada 74
 ensanyar-se 74
 ensellar, [enselar] 136
 enseusma 132
 entec, [entech] 136
 entenyir 48
 enterca 89
 enterésser 49
 entremesa, [entramesa] 89
 entulladís, issa 90
 envert 90
 envert, a 90
 envessat, ada 133
 envolla 136
 enzebra 49
 epet 49
 ereptiri 130
 erguina 133
 ergullós, osa 90
 esbroar 75
 escac (cobrir-se d'un ___) 154
 escagera 67, 133
 escaiant, [scaiant] 90
 escalandró, [scalandro] 133
 escalmadura, [scalmadura] 91
 escantir, [scantir] 119
 escapçador 49
 escàtil, [scatil] 91
 esclaví 91
 escofa, [scoffa, escoffa, scofa] 119
 escofat, ada 119
 escolopendra, [scolopendria] 91
 escorfenó 49
 escorredura 50
 escòrtil 50
 escotxinar, [escutxinar] 91
 escuixès, esa 50
 escuma 91
 escuma 92
 escunància, [escunança] 50
 escuralea, [scuralea] 50
 escutir 92
 esduït, ida 141
 esforcidament 120
 esllevar, [eslevar] 120
 esmirla, [smirla] 92
 espaetxar-se 51
 espasa 31, 92
 espata, [spatha] 92
 espàtula, [spatula] 92
 espatxat, ada 137
 especulador 11, 51
 espellicar 93
 espidar-se 93
 espigó, [spigo] 137
 espinella, [spinella] 93
 espingola 75
 esplec, [splech] 93
 esplugabou 11, 93
 espondia 94
 espongea 132
 esponsa 94
 espúndia, [spundia] 51
 esquesidor 120
 esquet 132

- esquilla 94
 esquira, [asquira, ascuyra] 24, 51
 estàl, [sta] 171
 estaca-rossí, [estaca roci] 52
 estaiada, [stayada] 130
 estal, [stal] 130
 estaló, [estallo, stallo] 94
 estanfort, [stanfort] 94
 estarol 52
 estercorar 95
 estereia 32
 esternar-se, [sternarse] 95
 estiers, [stiers] 48, 52
 estilhat, [estillat] 95
 estipència, [stipencia] 95
 estívia, [stivia] 52
 estomacat, ada 95
 estomir-se 53
 estopa 96
 estorn, [storn] 53
 estorogila 75
 estracar, [stracar] 53
 estralla, [strayla] 96
 estrambacar 131
 estremetat 96
 estrempauc, a 53
 estrigar-se 53
 estrilí, [strili, astrili] 54
 estront, [stront] 54
 estrugament 54
 estruir 96
 estufador 96
 estufar 97
 estufar, [stufar] 97
 euçó 54
 evers, a 97
 exanap 54, 65
 exequina, [exsequina] 133
 exequiós, a 55
 exci 55
 exigri 141
 exortí 55
 exortilladura 55
 exortiquí 55
 expuls, a 131

 fadolla 141
 farcina 56

 fardaixina, [fardaxina] 10, 56
 ferabra 132
 ferló 75
 ferrigible 120
 fesa, [ffesa] 97
 festaquí, ina 97
 fevater 76
 filenpúa 56
 finestra (tenir baldes a la ____) 155
 fístola 98
 fogat, ada 11, 76
 foll (metre son coltell en mà del ____) 155
 foniró 132
 fora! 171
 forada 120
 forcella 32
 forescapi 56
 formigó 98
 forquina, [forchina] 121
 fortuna (metre el clau a la roda de la ____) 155
 francosament 11, 76
 frementa 98
 frenètic sens febre (ésser ____) 155
 friandaries 56
 fridor 121

 gallonat, ada 121
 galocresta 57
 gamoixat, ada 77
 gara! 171
 garex 57
 garipós, osa 122
 garri o garris, [guarris] 57
 gasanyatge, [gasaynatge] 57
 gastonet 122
 gat (tenir un ____ per la cua) 11, 156
 gatirno, [gatrino] 98
 gaviar 122
 gensor 57
 germa 122
 giladea 57
 gimac 132
 gisopàs 58
 glea 98
 glopó 142
 goba 132
 godamacil 58
 godendart, [godondart] 58

- godomací 13, 58
 goig (veure mal ___) 156
 goleta 99
 golfí 99
 goret 137
 graponons (de ___) 156
 gratusa 58
 gremioler 132
 grop, [gorp] 99
 guai!, [guay] 171
 guai de mi! 172
 guaia!, [guaya] 172
 guaita (bona ___ bona!) 172
 guany (mal ___ faça!) 172
 guilando 77
- ha! 173
 haaaic! 184
 ham (donar de coa en l' ___) 156
 hebetar, [ebetar] 59
 hidra, [ydra] 77
 hosanna, [osannà] 173
 host (comptar ab son ___) 156
 hudà! 173
- illial 123
 inprimia 78
 investigat, ada 137
 ira de Déu 173
 irridicació 123
 ivassea, [yvassea] 59
- jas 173
 joeller 99
 jovadora 132
 jumenta (córrer la ___) 156
 junça 99
- lampa 100
 laqueria 28, 100
 latitant 59
 latitant, [latitan] 59
 lats (a ___) 157
 lats a lats 157
 lausenger, [lausanger] 137
 lavament 100
 lien 59
 lladres (a ___!) 174
- llagostí, [lagosti] 123
 llàgremes de putana 157
 llas! 163, 174
 llas (eh ___!) 163, 174
 llas (oh ___!) 163, 174
 llassa!, [lassa] 163, 174
 llasses (ay ___!) 175
 llasset!, [lasset] 175
 llegat, [legat] 78
 llegolella, [legolela] 60
 lleixar ram ni fulla (no ___) 157
 lleó qui dorm (despertar lo ___) 157
 llevar los ferres 157
 lliçonari, [liçonari] 100
 llit (sullar el ___) 158
 llop, [lorp] 100
 lucidari 60
- maçam 101
 maçor 60
 mai per jamés 158
 mal haja! 172, 175
 mal sia! 175
 malaquí 123
 maleit sia! 176
 malmarrós, osa 123
 mançana 137
 manerès, [manores] 124
 mantesà, ana 124
 marquesat, ada 78
 marroies, [marroyes] 124
 marvés 101
 massamorro 32
 massar 101
 massarès 101
 mè 184
 me, me! 184
 medó 22, 101
 melna 23, 102
 menic, a 102
 mercal 124
 mercè (per ___!) 176
 mercoleria 60
 migines (de ___) 158
 mirar-se 138
 mirraust 60
 mitifoc, [mitifoch] 125
 moixaric 132

- mol de la cara 158
 monet 125
 monjo! monjoia! 176
 mont-joia 176
 mora 102
 mordret 78
 morió 125
 morro (donar pel ___) 158
 mort (a ___!) 176
 morziello 10, 60
 mu! mu! 184
 muid, [muyt] 61
 muile, [muyle] 61
 murtat 125
- nec (tenir ___) 159
 nefa 126
 nocureny, a 61
 nuvorella, [nuvorela] 10, 61
- o! 176
 o las! 163, 164, 174, 177
 objectalment 126
 oblar 138
 oi!, [oy, hoy] 177
 oi las! 163, 164, 174, 177
 oir lo cel encara que tronàs (no ___) 159
 ola! 178
 oleix, [olex] 48, 61
 olenda, [olende] 61
 onsa, [onça, uncia] 126
 opopanac, [oppopanac] 62
 ora, [hora] 138
 òrriu, [orri] 103
 osta!, [hosta] 178
 ou (cercar pèl en l' ___) 159
 oxizacra 62
 ozimi 25, 62
- palla 138
 pampinum 62
 paraís haja! 178
 parpellola, [perpellola] 62
 partelitat 62
 pascor, [paschor] 11, 103
 pastrui 63
 pebrada 138
 pedrenya 139
- peirusa, [peyrussa] 78
 pelot, [pelot, peylot] 127
 pelotxa 67, 133
 percabal 142
 perhorroscència, [perhorroscentia] 10, 63
 peroïna, [peroyne] 63
 pertagusa 63
 pida 133
 pigami 63
 pillard, [pillart] 103
 pomar 139
 prefulsit, ida 63
 presonia 104
 prim-sanat, ada 127
 punyal de Vic! 178
- qui va? 178
 quixa 133
- rai 33
 raïmar, [raymar] 139
 rapascell, [rappassel, raspasçell] 134
 rebolsadora 127
 reboster 104
 redorta 111
 reeconsell, [reeconcell] 139
 referir, [refferir] 139
 regurt 64
 rejar 142
 repeló 104
 rescloure 128
 resivadura 134
 resumptiu, iva 104
 reversar 142
 reversura 64
 ribaut 105
 ricamart 132
 roaix 105
 ronsera, [roncera] 79
 roseta 105
 rossí (caure de son ___) 159
 ròtol 105
 ròtol 106
 rucà, [rucha] 24, 106
- sabalmedí 64
 sabiselar 79
 salamonat, ada 128

- salma 106
 saloquia, [çaloquia, celoquia] 64
 salpicar 106
 salpicó 107
 saltamartina 10, 64
 saltigar 107
 sang (tenir ___ en lo blanc de l'ull) 160
 sang en l'ull (haver ___) 160
 sant Jordi! 178
 santa Maria! 179
 santa Maria val! 179
 sarró (fer-se'n un ___) 160
 saunaria 107
 sen 139
 senabo 54, 65
 serp al coll (metre's la ___) 11, 160
 serraia, [cerraia] 128
 si e per no (per ___) 160
 solifuga 65
 solil 65
 solimat, ada 134
 soliu, iva 140
 sorc, [sorch] 107
 sorguarol 79
 sorn, a 108
 sospeixó 65
 sospirs (ésser a ___) 161
 sostent, a 65
 sotarià, ana 65
 sotsazembler, [sotazembler] 66
 suatge 79
 sufumadura 108
 sunt 25, 66
 sus! 179
 susatge 134

 ta, ta, ta! 185
 tabalet 140
 tac! 185
 tafarra, [taffarra] 140
 tafurell 108, 128
 tamaia 134
 tamara 134
 tap de barral 161
 tendre 108
 teneó 108
 ternus 67, 134
 tifell, [tiffel, tiffell] 128

 tiritaina, [tiritayna] 109
 tol-te! 179
 trastejar 33
 trentoll 135
 trutxer, [truxés] 10, 66
 tum, tum! 185
 turcople 109

 uh, ooh! 179
 uii!, [huy] 179
 ulló, [uyló] 109

 va 109
 vadilla 109
 vairescut, [vayrescut] 79
 varral 66
 ve! 180
 veitat, ada 66
 ventible 135
 ventura (forta ___!) 180
 verticella 135
 via! 180
 via a ells! 181
 via dins! 181
 via sus! 181
 viafós, [viaffos, via fors] 181
 viciadura, [veciadura] 110
 vidaura 80
 vinç, a 129
 vinyògol, [vinyoguol] 28, 110
 vinyòguell 110
 virinós, osa 110
 vispertillo 66
 viva! 181
 vulpí, ina 11, 110

 xa, xa, xa 11, 185
 xam, xam 185
 xapellet 111
 xaperia 111
 xapsir 143
 xerpa 135
 xief 25, 67
 xii, xii 185
 xo!, [chô] 181
 xuxumeu 10, 67

 zinach 135

BIBLIOTECA FILOLÒGICA

Títols publicats

- 1 Pere PUJOL (comp.), *Documents en vulgar dels segles XI, XII i XIII procedents del bisbat de la Seu d'Urgell* (1913)
- 2 Pere BARNILS, *Die Mundart von Alacant. Beitrag zur Kenntnis des Valencianischen* (1913)
- 3/[1] Marià AGUILÓ, «Diccionari Aguiló». *Materials lexicogràfics aplegats per Marian Aguiló i Fuster*, vol. I, *Lletres A i B* (1915)
- 3/[2] Marià AGUILÓ, «Diccionari Aguiló». *Materials lexicogràfics aplegats per Marian Aguiló i Fuster*, vol. II, *Lletra C* (1916)
- 3/[3] Marià AGUILÓ, «Diccionari Aguiló». *Materials lexicogràfics aplegats per Marian Aguiló i Fuster*, vol. III, *Lletres D i E* (1918)
- 3/[4] Marià AGUILÓ, «Diccionari Aguiló». *Materials lexicogràfics aplegats per Marian Aguiló i Fuster*, vol. IV, *Lletres F a Ll* (1921)
- 3/[5] Marià AGUILÓ, «Diccionari Aguiló». *Materials lexicogràfics aplegats per Marian Aguiló i Fuster*, vol. V, *Lletres M a O* (1924)
- 3/[6] Marià AGUILÓ, «Diccionari Aguiló». *Materials lexicogràfics aplegats per Marian Aguiló i Fuster*, vol. VI, *Lletres P i Q* (1929)
- 3/[7] Marià AGUILÓ, «Diccionari Aguiló». *Materials lexicogràfics aplegats per Marian Aguiló i Fuster*, vol. VII, *Lletres R i S* (1931)
- 3/[8] Marià AGUILÓ, «Diccionari Aguiló». *Materials lexicogràfics aplegats per Marian Aguiló i Fuster*, vol. VIII, *Lletres T a Z* (1934)
- 4 Antoni GRIERA, *La frontera catalano-aragonesa. Estudi geogràfico-lingüístic* (1914)
- 5 Josep M. ARTEAGA, *Textes catalans avec leur transcription phonétique. Précédés d'un aperçu sur les sons du catalan* (1915)
- 6 *Estudis romànics (Llengua i literatura)*, vol. I (1916)
- 7 Pere BARNILS, *Vocabulari català-alemany de l'any 1502* (1916)
- 8 Jaume MARCH, *Diccionari de rims* (1921)
- 9 *Estudis romànics (Llengua i literatura)*, vol. II (1917)
- 10 Vincenzo CRESCINI i Venanzio TODESCO (ed.), *La versione catalana dell'Inchiesta del San Graal. Secondo il Codice dell'Ambrosiana di Milano 1.79 sup.* (1917)
- [11] INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, *Diccionari ortogràfic. Precedit d'una exposició de l'ortografia catalana segons el sistema de l'I. d'E. C.* (1917; 2a ed., 1923; 3a ed., 1931; 4a ed., 1937)
- 12 Pompeu FABRA, *Gramàtica catalana* (1918; 2a ed., 1919; 3a ed., 1922; 4a ed., 1926; 5a ed., 1930; 6a ed., 1931; 7a ed., 1933; facsimil de la 7a ed., 1995; 1a reimpr., 2000; 2a reimpr., 2004; 3a reimpr., 2006)
- 13 Joseph ANGLADE, *Bibliographie élémentaire de l'ancien provençal*
Pierre ROKSETH, *L'article majorquin et l'article roman dérivé de IPSE*
Pere BARNILS, *Les vocals tòniques del rossellonès*
Manuel de MONTOLIU, *El llenguatge com a fet estètic i com a fet lògic* (1921)
- 14/[1] Manuel MILÀ I FONTANALS, *Epistolari d'en M. Milà i Fontanals*, vol. I, 1840-1874 (1922)

- 14/[2] Manuel MILÀ i FONTANALS, *Epistolari d'en M. Milà i Fontanals*, vol. II, 1875-1880 (1932)
- 15 Pierre ROKSETH, *Terminologie de la culture des céréales à Majorque* (1923)
- 16 Max-Léopold WAGNER, *Notes linguistiques sur l'argot barcelonais* (1924)
- 17 Jaume MEDINA i Enric SULLÀ (cur.), *Actes del Simposi Carles Riba. Barcelona, 17-19 d'octubre de 1984* (1986)
- 18 Carles RIBA, *Cartes de Carles Riba*, vol. I, 1910-1938 (1989)
- 19 INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS. SECCIÓ FILOLÒGICA, *Documents de la Secció Filològica, I* (1990)
- 20 Antoni NUGHES, *El sínode del bisbe Baccallar. L'Alguer, església i societat al segle XVI* (1991)
- 21 Daniel RECASENS, *Fonètica descriptiva del català (Assaig de caracterització de la pronúncia del vocalisme i consonantisme del català al segle XX)* (1991; 2a ed., rev., 1996)
- 22 Núria VILÀ, *Estudi del vocabulari de les eines agrícoles a la comarca del Baix Camp* (1991)
- 23 Loïis ALIBERT i Josep CARBONELL, *La correspondència entre Loïis Alibert i Josep Carbonell i Gener (Materials per a l'estudi de la codificació de la llengua occitana)* (1995)
- 24 Carles RIBA, *Cartes de Carles Riba*, vol. II, 1939-1952 (1991)
- 25 Ernest QUEROL, *Anàlisi de camps lèxics de l'oví de la comarca dels Ports* (1992)
- 26 Pius FONT I QUER, Pompeu FABRA i Miquel de GARGANTA, *Un epistolari fonamental per a la lexicografia científica catalana (1928-1953)* (1991)
- 27 INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS. SECCIÓ FILOLÒGICA, *Documents de la Secció Filològica, II* (1992; 2a ed., rev., 1993; 3a ed., rev., 1996)
- 28 Carles RIBA, *Cartes de Carles Riba*, vol. III, 1953-1959 (1993)
- 29 Jordi FARRÉ i Andreu MOIX, *Els noms de casa de Llorenç i de Maldà* (1993)
- 30 INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS. SECCIÓ FILOLÒGICA, *Documents de la Secció Filològica, III* (1996)
- 31 Montserrat BIGAS i Marta MILIAN, *Anàlisi morfològica dels noms de planta* (1996)
- 32 INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS. SECCIÓ FILOLÒGICA, *Documents normatius 1962-1996 (Amb les novetats del diccionari)* (1997)
- 33 Ramon ARAMON, *Estudis de llengua i literatura* (1997)
- 34 Guillem CALAFORRA, *Wilhelm Meyer-Lübke i 'Das Katalanische'. Introducció i traducció* (1998)
- 35 Joan PETIT I AGUILAR, *Gramàtica catalana* (1998)
- 36 Joan Anton RABELLA, *Un matrimoni desavingut i un gat metzinat. Procés criminal barceloní del segle XIV* (1998)
- 37 *Miscel·lània Fabra. Recull de treballs de lingüística catalana i romànica dedicats a Pompeu Fabra* (1998)
- 38 Antoni M. BADIA i MARGARIT, *Les 'Regles de esquivar vocables' i «la qüestió de la llengua»* (1999)
- 39 Montserrat BARRI, *Aportació a l'estudi dels gal·licismes del català* (1999)
- 40 Francesc FELIU, *Catàleg dels manuscrits filològics d'Antoni de Bastero* (2000)
- 41 Pere BOHIGAS, *Mirall d'una llarga vida. A Pere Bohigas, centenari* (2001)

- 42 Antoni FEBRER I CARDONA, *Diccionari menorquí, espanyol, francès i llatí* (2001; reimpr., 2005)
- 43 Joan ARMANGUÉ, *Estudis sobre la cultura catalana a Sardenya* (2001)
- 44 Aurora BEL, *Teoria lingüística i adquisició del llenguatge. Anàlisi comparada dels trets morfològics en català i en castellà* (2001)
- 45 Joaquim MIRET I SANS, *Cafè i quilombo. Els diaris de viatge de Joaquim Miret i Sans* (2001; reimpr., 2005)
- 46 Simona ŠKRABEC, *L'estirp de la solitud. Arthur Schnitzler, Italo Svevo, Thomas Bernhard, Drago Jančar* (2002)
- 47 INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS. SECCIÓ FILOLÒGICA, *Documents de la Secció Filològica, IV* (2003)
- 48 *El català de l'Alguer: un model d'àmbit restringit* (2003)
- 49 M. Dolors FARRENY, *La llengua dels processos de crims a la Lleida del segle XVI* (2004)
- 50 Antoni FEBRER I CARDONA, *Obres gramaticals, I* (2004)
- 51 Josep Vicenç FOIX, *Diari 1918* (2004)
- 52 *Els mètodes en dialectologia: continuïtat o alternativa? I Jornada de l'Associació d'Amics del Professor Antoni M. Badia i Margarit (Barcelona, 11 de març de 2004)* (2005)
- 53 Carles RIBA, *Cartes de Carles Riba, vol. IV, Apèndix 1916-1959* (2005)
- 54 Joan SOLER, *Definició lexicogràfica i estructura del diccionari* (2006)
- 55 Paul AEBISCHER, *Estudis de toponímia catalana* (2006)
- 56 *Cap a on va la sociolingüística? II Jornada de l'Associació d'Amics del Professor Antoni M. Badia i Margarit (Barcelona, 20 d'octubre de 2005)* (2006)
- 57 *Homenatge de l'IEC a Joan Coromines, en el centenari de la seva naixença* (2006)
- 58 Montserrat ADAM, *El català septentrional de transició: nova visió des de la morfologia* (2006)
- 59 *Llenguatge. Articles de 'La Vanguardia' (1999-2002)* (2006)
- 60 Jordi JULIÀ, *L'art imaginatiu. Les idees estètiques de Gabriel Ferrater* (2007)
- 61 Antoni FEBRER I CARDONA, *Preceptiva poètica* (2008)
- 62 Anna MATAMALA RIPOLL, *Interjeccions i lexicografia. Anàlisi de les interjeccions d'un corpus audiovisual i proposta de representació lexicogràfica* (2008)
- 63 *Novetats del diccionari ('Diccionari de la llengua catalana', segona edició)* (2008)
- 64 *Del llatí al romanç, com hem emplenat el buit? III Jornada de l'Associació d'Amics del Professor Antoni M. Badia i Margarit (Barcelona, 17 de maig de 2007)* (2008)
- 65 Pere GÓMEZ I INGLADA, *Quinze anys de periodisme: les col·laboracions de J. V. Foix a 'La Publicitat' (1922-1936)* (2010)
- 66 M. Salomé RIBES, *L'obra lingüística d'Alfons Par* (2011)
- 67 *La lingüística romànica al segle XXI. IV Jornada de l'Associació d'Amics del Professor Antoni M. Badia i Margarit (Barcelona, 23 d'octubre de 2009)* (2012)
- 68 Andreu BOSCH i RODORÉDA, *El lèxic alguerès de l'agricultura i la ramaderia entre els segles XVII i XVIII* (2012)
- 69 Carles MIRALLES, Jordi MALÉ i Jordi PUJOL PARDELL (cur.), *Actes del III Simposi Carles Riba. Barcelona, 30 de novembre i 1 i 2 de desembre de 2009* (2012)
- 70 Josep MARTINES, *El valencià del segle XIX: el lèxic. L'aportació del 'Diccionario valenciano' de Josep Pla i Costa* (2012)

- 71 Ester LIMORTI i Artur QUINTANA, *El Carxe. Recull de literatura popular valenciana de Múrcia* (2012)
- 72 Cesáreo CALVO, *Estudi contrastiu del lèxic de la traducció italiana del 'Tirant lo Blanc' (1538)* (2012)
- 73 Miquel Àngel PRADILLA CARDONA (ed.), *Fabra, encara. Actes del III Col·loqui Internacional «La lingüística de Pompeu Fabra»* (Tarragona, 17, 18 i 19 de desembre de 2008) (2012)
- 74 Daniel RECASENS, *Fonètica i fonologia experimentals del català. Vocals i consonants* (2014)
- 75/1 Josep Antoni AGUILAR, *La 'Crònica' de Ramon Muntaner: edició i estudi (Pròleg - capítol 146), vol. 1* (2015)
- 75/2 Josep Antoni AGUILAR, *La 'Crònica' de Ramon Muntaner: edició i estudi (Pròleg - capítol 146), vol. 2* (2015)
- 76 M. Teresa CABRÉ (ed.), Judit FREIXA i Elisenda BERNAL, *La neologia lèxica catalana* (2015)
- 77 Joan PEYTAVÍ DEIXONA, *El català al nord de Catalunya a principi del segle XXI. Perspectiva històrica de la llengua i realitat lingüística del dialecte* (2016)
- 78 Joan PEYTAVÍ DEIXONA, *Le catalan dans le nord de la Catalogne au début du XXIe siècle. Perspective historique de la langue et réalité linguistique du dialecte* (2016)
- 79 Joan COROMINES, *Llibreta de Camp XXV de l'Onomasticon Cataloniae. Enquestes toponomàstiques i dialectals realitzades a la Catalunya del Nord (1959-1960)* (2016)
- 80 Daniel RECASENS, *Fonètica històrica del català* (2017)
- 81 Antoni FEBRER i CARDONA, *Obres gramaticals, II* (2017)
- 82 Miquel Àngel PRADILLA (coord.), *I Jornada in memoriam de Josep Panisello* (2017)
- 83 Miquel Àngel PRADILLA (ed.), *Comunitat lingüística i norma. Actes del IV Col·loqui Internacional «La lingüística de Pompeu Fabra»* (Tarragona, 18, 19 i 20 de novembre de 2013) (2018)
- 84 INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS. SECCIÓ FILOLÒGICA, *Documents de la Secció Filològica, V* (2018)
- 85 Joan MIRALLES, *'L'art de picapedrer', de Josep Gelabert (1653)* (2019)
- 86 Jordi CARBONELL i Hortènsia CURELL, *Un aspecte de la influència llatina en la prosa catalana medieval. Les relacions interoracionals en Antoni Canals* (2020)
- 87 Miquel Àngel PRADILLA (coord.), *De llengua i societat. Des de la proposta fabriana a la reforma normativa de l'IEC* (2021)
- 88 Pau CARDELLACH, *Gramàtica catalana* (2021)
- 89 Germà COLÓN (dir.), *'Vocabulari de la llengua catalana medieval' de Lluís Faraudo de Saint-Germain* (2022)

Vocabulari de la llengua catalana medieval de Lluís Faraudo de Saint-Germain

El bibliòfil i erudit Lluís Faraudo de Saint-Germain, membre de l'Institut d'Estudis Catalans, va despullar durant molts anys de manera sistemàtica nombrosos texts medievals de procedències diverses. El resultat del buidatge es plasmà en forma de cèdules lexicogràfiques, que foren emmagatzemades en setze fitxers, els quals, per voluntat del mateix autor, van ser llegats, en morir, a la corporació esmentada.

L'any 2000 el professor Germà Colón Domènech s'interessà per aquest compendi lexicogràfic, que havia romàs inèdit, i presentà a l'Institut d'Estudis Catalans un projecte d'edició amb el nom de Vocabulari de la Llengua Catalana Medieval de Lluís Faraudo de Saint-Germain. La publicació, sota la seva direcció, atesa la magnitud dels materials, es feu en línia (<https://www.iec.cat/faraudo/>), però la seva voluntat era que també veiés la llum, en paper, una selecció dels termes més representatius.

En aquest volum, de caràcter pòstum, Germà Colón ofereix una selecció del repertori lexical de Lluís Faraudo que conté una sèrie de mots, locucions, interjeccions, exclamacions i onomatopeies que no estan documentats en els repertoris lexicogràfics clàssics —el *Diccionario Balari*, el «*Diccionari Aguiló*», el *Diccionari català-valencià-balear* (DCVB) o els diccionaris etimològics de Joan Coromines— o que presenten aspectes diferencials i variacions semàntiques en relació amb el DCVB. Es culmina, així, el projecte de l'estudiós castellanenc, que posa a disposició dels especialistes i del públic en general un recull de formes i accepcions que configuren el bagatge del lèxic històric de la llengua catalana.

9 788499 656434